AGATHA

CHRISTIE

Öt kismalac

Fordította
Szíjgyártó László

AGATHA CHRISTIE

ÖT KISMALAC

Európa Könyvkiadó
Budapest, 2005

Agatha Christie: Five Little Pigs
Copyright © 1942 Agatha Christie Limited,
a Charion company
All rights reserved.
Hungarian translation © Szíjgyártó László
jogutóda

A szerzőtől az Európa Könyvkiadónál
a közelmúltban megjelent:

Az ABC-gyilkosságok
Az Ackroyd-gyilkosság
Bűbájos gyilkosok
Gyilkosság Mezopotámiában
Gyilkosság az Orient-expresszen
Halál a Níluson
Holttest a könyvtárszobában
Nemezis
Paddington 16.50
Rejtély az Antillákon
Temetni veszélyes
Tíz kicsi néger

BEVEZETÉS

Carla Lemarchant

Hercule Poirot kíváncsian vette szemügyre a szobájába bebocsátott fiatal hölgyet.

A hölgy levelében nem volt semmi konkrétum. Csak arra kérte Poirot-t, hogy fogadja, nem is célzott rá, hogy miért. Rövid, hivatalos levél volt. Csupán a lendületes kézírás sejtette, hogy Carla Lemarchant fiatal.

És most itt van személyesen. Magas, karcsú, fiatal nő, húszévesnél alig több. Méghozzá az a fajta, akit feltétlenül kétszer is megnéz az ember. Öltözéke elegáns: drága, jó szabású kosztüm, pazar boa. Feje büszke tartású, homloka egyenes, orra finom metszésű, álla határozott. S az egész nő láthatólag csupa élet. Nem is annyira a szépsége ragadta meg az embert, mint inkább ez a sugárzó életkedv.

Mielőtt belépett, Hercule Poirot öregnek érezte magát - most újra megfiatalodott, eltelt életkedvvel, lelkesedéssel.

Elébe ment, és üdvözölte. Akkor vette észre, hogy a nő sötétszürke szeme figyelmesen tanulmányozza. Fürkésző, nagyon komoly tekintettel.

Leült. Poirot cigarettával kínálta. A nő kivett egyet. Rágyújtott, s némán szívta egy-két percig. Továbbra is ugyanolyan komoly, elgondolkozó tekintettel tanulmányozta a férfit.

- Nos - szólalt meg nyájasan Poirot -, még nem határozott?

A nő összerezzent. - Tessék? - kérdezte.

Megnyerő, kellemesen fátyolos volt a hangja.

- Úgy értem, még nem döntötte el, hogy kókler vagyok-e, vagy csakugyan az az ember, akire szüksége van. Igaz?

A nő elmosolyodott.

- Hát igen... csakugyan így van valahogy. Tudniillik ön, monsieur Poirot... nem egészen olyan, amilyennek képzeltem.

- Meg öreg is, igaz? Öregebb, mint gondolta.

- Az is. - A nő tétovázott. - Amint látja, őszinte vagyok. Szeretném... kénytelen vagyok... a legmegfelelőbb embert megkeresni.

- Nyugodt lehet - mondta Hercule Poirot. - Megtalálta.

- Hát szerénynek éppen nem szerény... - mondta Carla. - Mindamellett hajlamos vagyok hinni magának.

- Tudja - mondta nyájasan Poirot -, az ember nem csak az izmait használja. Nekem nem kell hajolgatnom, lábnyomokat méricskélnem, csikkeket felszednem meg letaposott fűszálakat vizsgálgatnom. Elég, ha hátradőlök a széken, és *gondolkodom.* Nálam - kopogtatta meg tojásdad fejét -, nálam *ez* végzi a munkát.

- Tudom - mondta Carla Lemarchant. - Ezért is fordultam önhöz, ugyanis nagyon szokatlan dologgal szeretném megbízni.

- ígéretesen hangzik - mondta Hercule Poirot.

Biztató pillantást vetett a nőre.

Carla Lemarchant mély lélegzetet vett.

- Nem Carla a keresztnevem - mondta. - Hanem Caroline. ugyanúgy hívnak, mint az

anyámat. - Elhallgatott egy pillanatra. - S bár mindig Lemarchant néven szerepeltem, a családnevem valójában Crale.

Hercule Poirot egy pillanatra zavartan ráncolta össze a homlokát. - Crale... - dünynyögte. - Mintha rémlenek valami...

- Az apám festő volt - folytatta a nő. - Mondhatnám, neves festő. Egyesek szerint nagy művész. Én hiszem, hogy az.

- Amyas Crale? - kérdezte Hercule Poirot.

- Igen. - A nő megint hallgatott egy kicsit, aztán folytatta: - És az anyámat, Caroline Crale-t, bíróság elé állították, azon a címen, hogy meggyilkolta az apámat!

- Aha - mondta Hercule Poirot. - Már emlékszem... igaz, hogy csak halványan. Éppen külföldön voltam akkoriban. Rég volt.

- Tizenhat éve - mondta a nő.

Most falfehér volt az arca, csak a szeme lángolt.

- Érti? Bíróság elé állították, és el is ítélték... De nem akasztották fel, mert érezték, hogy enyhítő körülmények forognak fenn... Így aztán életfogytiglani fegyházra változtatták az ítéletet. De anyám alig egy évvel a tárgyalás után meghalt. Érti? Kész... vége... befejeztetett...

- Tehát? - kérdezte csöndesen Poirot.

A Carla Lemarchant-nak nevezett lány összeszorította a két tenyerét. Lassan, akadozva beszélt, de furcsán, élesen hangsúlyozta minden szavát.

Azt mondta:

-Meg kell értenie... pontosan... milyen fába vágtam a fejszém. Ötéves voltam, ami-

kor a... dolog... történt. Még nagyon kicsi ahhoz, hogy felfogjam. Anyámra meg apámra persze emlékszem, meg arra is, hogy egyszerre csak elkerültem hazulról... Falura vittek. Emlékszem a disznókra, meg a kedves, kövér gazdasszonyra... meg hogy mindenki nagyon kedves volt... meg emlékszem arra is, egészen tisztán, hogy milyen furcsán néztek rám... mindenki... szinte lopva. A gyerekek az ilyesmit megérzik... hogy valami nincs rendjén... csak azt nem tudtam, mi.

És aztán hajóra tettek... izgalmas volt... napokig utaztam, és aztán megérkeztem Kanadába, ahol Simon bácsi várt, és Montrealban laktam, nála meg Louise néninél, és ha mamát meg apát kerestem, azt mondták, hamarosan jönnek ők is. És aztán... és aztán, azt hiszem, elfelejtettem őket... csak úgy tudat alatt éreztem, hogy meghaltak, nem emlékszem rá, hogy meg is mondta volna valaki. Csak már nem gondoltam rájuk. Ugyanis nagyon boldog voltam. Simon bácsi meg Louise néni jók voltak hozzám, iskolába jártam, sok barátnőm volt, és én elfelejtettem, hogy valaha másképp hívtak, nem Lemarchant-nak. Louise néni elmagyarázta, hogy Kanadában ez a nevem, és én akkor teljesen érthetőnek találtam ezt... Hiszen csak a kanadai nevem volt... de ahogy mondom, a végén el is felejtettem, hogy valamikor másképp hívtak.

Dacosan felszegte állát.

- Nézzen rám - mondta. - Nem azt mondaná, ha *véletlenül* találkozna velem: „Íme, egy lány, akinek semmi gondja a világon."

Jómódú vagyok, makkegészséges, nem is csúnya, csak örülhetek az életnek. Húszéves koromig nem cseréltem volna senkivel.

De akkor már kezdtem kíváncsi lenni. Az anyámra meg az apámra. Kik voltak, mit csináltak? Végül úgyis rájöttem volna...

Mi egyebet tehettek, megmondták az igazat. A huszonegyedik születésnapomon. énytelenek voltak megmondani, először is, mert megkaptam az örökségem. Aztán meg, tudja, ott volt az a levél. A levél, amit anyám írt nekem, a halálos ágyán.

Megváltozott, elkomorult az arckifejezése. Szeme nem két égő pont volt többé, hanem ét kis sötét, feneketlen tó. S folytatta:

Akkor tudtam meg az igazat. Hogy anyámat gyilkosság miatt elítélték. Elég... elég szörnyű volt.

Hallgatott egy darabig.

- Még valamit el kell mondanom önnek. Akkor már menyasszony voltam. De azt mondták, hogy várnunk kell... hogy nem házasodhatunk össze, amíg nem leszek huszonegy éves. Amikor megtudtam a dolgot, megértettem, miért.

Poirot első ízben moccant meg. Eddig szólni se szólt semmit.

- És hogy reagált a dologra a vőlegénye?

- John? John fütyült rá. Kijelentette, hogy nem érdekes... legalábbis neki nem. Ő John, én meg Carla... a múlt nem számít.

Előrehajolt.

- Nem bontottuk fel az eljegyzést. És, tudja, mégis *számít. N*ekem számít. És Johnnak is... Nem is a múlt... hanem a jövő. -

Ökölbe szorította kezét. - Mert gyerekeket akarunk. Mind a ketten. És nem szeretnénk, ha a gyerekeink félelemben nőnének fel.

- Nem tudja még, hogy mindenkinek akadnak az ősei közt lelketlen és rossz emberek? - kérdezte Poirot.

- Nem érti, mit akarok mondani. Persze. Csakhogy rendszerint nem tudnak róla. De mi tudunk. Nagyon közel van hozzánk időben a dolog. És néha... néha látom, hogyan néz rám John. Csak egy pillantás, csak rám villan a szeme. Mi lesz, ha összeházasodunk, összeveszünk valamin... és én észreveszem, hogy rám néz, és... és elkezd *töprengeni?*

- Hogyan ölték meg az apját? - kérdezte Hercule Poirot. Carla hangja tisztán, határozottan csengett:

- Megmérgezték.

- Értem - mondta Hercule Poirot.

Egy darabig csönd volt.

Aztán a lány nyugodt, tárgyilagos hangon így szólt:

- Hál' istennek, ön értelmes ember. Érti, hogy igenis számít a dolog... és hogy milyen következményei lehetnek. Nem próbálja szépítgetni, nem hozakodik elő vigasztaló frázisokkal.

- Nagyon is meg tudom érteni - mondta Poirot. - Csak azt nem értem, hogy *tőlem* mit óhajt?

Carla Lemarchant egyszerűen csak ennyit mondott:

- Feleségül szeretnék menni Johnhoz! Feleségül *akarok* menni Johnhoz! És ezt önnek kell lehetővé tennie!

- Úgy gondolja... azt akarja, hogy beszéljek a vőlegényével? Á, dehogy, ez butaság. Maga egészen mást akar. Árulja már el, miben töri a fejét!

- Ide figyeljen, monsieur Poirot. Szeretném, ha pontosan megértene. Megbízom önt, hogy nyomozzon egy gyilkosság ügyében.

- Úgy érti, hogy...?

- Igen, úgy. Egy gyilkosság akkor is gyilkosság, ha nem tegnap, hanem tizenhat éve követték el.

- De kedves kisasszony...

- Egy pillanat, monsieur Poirot. Még nem tud mindent. Van még egy igen lényeges pont.

- Éspedig?

- Anyám ártatlan volt - jelentette ki Carla Lemarchant.

Hercule Poirot megdörzsölte az orrát.

- Hát persze - dünnyögte. - Meg tudom érteni, hogy...

- Ez nem érzelgősség. Ott a levél. Nekem írta, a halálos ágyán. Meghagyta, hogy a huszonegyedik születésnapomon adják át. Csak azért írta, hogy megnyugtasson. Semmi másért. Csak ennyi áll benne. Hogy nem ő követte el a gyilkosságot... hogy ártatlan volt... hogy legyek nyugodt.

Hercule Poirot elgondolkozva nézett az élettel teli, fiatal arcra, amely olyan komolyan meredt rá. Halkan megszólalt:

- *Tout de mérne...*

Carla elmosolyodott.

- Nem, anyám nem volt olyan! Azt hiszi talán, hogy az egész csak hazugság?... Érzelgős hazugság? - Előrehajolt. - Ide figyel-

jen, monsieur Poirot! Vannak dolgok, amiket a gyerekek biztosan tudnak. Még emlékszem anyámra... persze csak homályosan, de arra határozottan emlékszem, hogy milyen ember volt. Nem szokott hazudni... még jóságból sem. Ha tudta, hogy valami fájni fog, mindig megmondta. A fogorvost, meg ha tüske ment az ember ujjába... minden ilyesmit. Nála az igazmondás... ösztön volt. Nem hiszem, hogy különösebben szerettem volna... de bíztam benne. És most is bízom! Ha azt mondja, hogy nem ő ölte meg apámat, akkor nem ő ölte meg! Nem az a fajta teremtés volt, aki a halálos ágyán hazugságokat ír le.

Hercule Poirot lassan, szinte vonakodva lehajtotta a fejét.

Carla folytatta:

- Ezért van jogom hozzámenni Johnhoz. *Én* tudom, hogy jogom van *hozzá.* De ő nem tudja. Ő csak azt érzi, hogy természetes, ha ártatlannak hiszem az anyámat. Ki kell deríteni az ügyet, monsieur Poirot. És *önnek* kell kiderítenie.

Hercule Poirot lassan így szólt:

- Tegyük fel, hogy igaz, amit mond, mademoiselle. De akkor is tizenhat év telt már el!

- Hát persze, nem lesz könnyű - felelte Carla Lemarchant. - Senki másnak nem is sikerülhet, csak önnek!

Hercule Poirot szeme alig észrevehetően megcsillant.

- Hízeleg?

- Sokat hallottam önről - felelte Carla. - Hogy mi mindent derített már ki. Meg azt is, hogy hogyan. Önt a pszichológia érdekli, igaz?

Mos, az nem változik az idő múlásával. A kézzelfogható dolgok igen... A csikkek, a lábnyomok, a letaposott fűszálak. Ilyesmit már nem volna értelme keresni. De a tényeket átgondolhatja, s esetleg beszélhet is azokkal, akik ott voltak akkor... mindegyikük él még... és aztán... aztán, ahogy az imént mondta, hátradőlhet a székén, és *gondolkodhat. És rá fog jönni, mi történt valójában...*

Hercule Poirot felállt. Végigsimított a bajszán.

- Megtisztelve érzem magam, mademoiselle! Igazolni fogom belém vetett bizalmát. Kinyomozom ezt a gyilkossági ügyet. Megvizsgálom a tizenhat évvel ezelőtti eseményeket, és kiderítem az igazságot.

Carla is felállt. Csillogott a szeme. De mondani csak annyit mondott:

- Helyes.

Hercule Poirot beszédesen megrázta a mutatóujját.

- Csak még egy pillanat. Azt mondtam, hogy kiderítem az igazságot. De értse meg: nem vagyok befolyásolható. Nem fogadhatom el igaznak anyja ártatlanságát csak azért, mert ön biztosít felőle. Ha mégis bűnös volt... *eh bien,* akkor mi lesz?

Carla gőgösen hátravetette a fejét.

- A lánya vagyok. Az *igazat* szeretném tudni!

- Akkor hát, *en avant*[1] - felelte Hercule Poirot. - Bár tulajdonképpen nem ezt kéne mondanom. Épp az ellenkezőjét. *En arriére...*[2]

1 Előre.
2 Hátra.

ELSŐ KÖNYV

ELSŐ FEJEZET
A védőügyvéd

- Hogy emlékszem-e a Crale-esetre? - kérdezte Sir Montague Depleach. - De még menynyire. Nagyon is jól emlékszem. Igen bájos asszony volt. Csak persze kiegyensúlyozatlan. Nyoma sem volt benne az önuralomnak.

Poirot-ra sandított.

- Miért kérdi?

- Érdekel az ügy.

- Nem valami tapintatos öntől, kedves barátom - mondta Depleach, s kivillant a foga, mikor elmosolyodott hírhedt farkasmosolyával, amely állítólag olyan ijesztő hatást gyakorolt a tanúkra. - Tudja, hogy nem tartozik a sikeres eseteim közé. Nem sikerült fölmentetnem azt az asszonyt.

- Tudom.

Sir Montague vállat vont.

- Akkor persze még nem rendelkeztem annyi tapasztalattal, mint most. Mindazonáltal azt hiszem, mindent megtettem, ami emberileg lehetséges volt. Csak hát nem sokra megy az ember, ha az ügyfele nem hajlandó együttműködni vele. Még így is sikerült a halálbüntetést fegyházbüntetésre változtatni. Tudja: erős felindulás... Rengeteg köztiszteletben álló feleség meg anya nyújtott be folyamodványt az ügyben. Együtt éreztek azzal az asszonnyal.

Hátradőlt, és kinyújtotta hosszú lábát. Jogászhoz illő kifejezés jelent meg az arcán.

- Tudja, ha lelövi vagy leszúrja... előállhattam volna azzal, hogy hirtelen felindulásban

követte el. De hogy méreggel... nem, ilyen esetben nem lehet efféle trükkökkel operálni. Kényes... nagyon kényes.

-Mit hoztak fel a védelmére? - kérdezte Hercule Poirot.

Tudta, mert már végigolvasta az akkori újságokat, de úgy érezte, jobb, ha Sir Montague előtt megjátssza a tájékozatlant.

- Hogy öngyilkosság történt. Egyebet nem lehetett. Nem sokat ért. Crale egyszerűen nem olyan ember volt! Maga nem ismerte, ugye? Nos, féktelen élvhajhász volt, hírhedt szoknyavadász, sörivó... meg minden. Hajszolta és mérhetetlenül élvezte az érzéki örömöket. Semmiféle esküdtszéket nem lehetne meggyőzni arról, hogy egy ilyen ember egyszer csak leül és szép csöndesen végez magával. Egyszerűen nem illik az egyénisége hez. Nos, elejétől fogva tartottam tőle, hogy vesztett ügyet képviselek. És az az asszony nem volt hajlandó együttműködni! Amikor megjelent az esküdtszék előtt, rögtön tudtam, hogy vesztettünk. Egyáltalán nem akart küzdeni. De hát ha az ember nem ragaszkodik hozzá, hogy az ügyfele vallomást tegyen, az esküdtszék azonnal levonja a következtetéseit.

- Erre gondolt, amikor azt mondta az imént, hogy nem sokra megy az ember, ha ügyfele nem működik együtt vele? - kérdezte Poirot.

- Pontosan erre, kedves barátom. Mint tudja, nem vagyunk varázslók. Az ütközet sorsa jórészt azon dől el, milyen benyomást tesz a vádlott az esküdtekre. Nemegyszer

láttam esküdtszéket, amelyik halálos ítéletet hozott, noha a bizonyítás eredményeit a bíró ellenkező értelemben foglalta össze. „Ez az ember gyilkolt, és kész" - ők így látták a dolgot. Vagy: „Ugyan már, ez az ember sose lenne képes ilyesmire!" Caroline Crale még csak meg se próbált küzdeni.

- S miért nem?

Sir Montague vállat vont.

- Ne tőlem kérdezze. Persze, szerette azt a fickót. Teljesen összetört, amikor magához tért, és ráeszmélt, hogy mit művelt. Soha többé nem heverte ki azt a megrázkódtatást.

- Ön szerint tehát bűnös volt?

Depleach meglehetősen zavart képet vágott.

-Nos... igen, azt hiszem, ezt mindnyájan magától értetődőnek tartottuk.

- Önnek bevallotta, hogy bűnös?

Depleach megbotránkozott.

- Ó, dehogy... szó sincs róla. Tudja, megvannak a játékszabályaink. Minden esetben feltételezzük, hogy a vádlott... khm... ártatlan. Ha ennyire érdekli az ügy, kár, hogy már nem beszélhet az öreg Mayhew-val. Mayhew-ék kértek fel, hogy vállaljam el a védelmet. Az öreg Mayhew sokkal többet tudott volna mondani önnek, mint én. De hát... ő már megtért az őseihez. Az ifjabb George Mayhew persze még él, de hát ő akkor még nagyon fiatal volt. Nagyon rég volt már ez az egész.

- Igen, tudom. Még szerencse, hogy ön annyi mindenre emlékszik. Nem mindennapi memóriája van.

Depleachnek felderült az arca.

- Hát igen, a fontosabb ügyekre emlékszik az ember. Különösen ha főbenjáró esetről van szó. Meg aztán a Crale-eset természetesen nagy nyilvánosságot kapott a sajtóban is. Sokat írtak a szexuális vonatkozásairól, meg minden. Az ügyben szereplő lány feltűnően csinos volt. És nagyon tudta, mit akar.

- Bocsásson meg, hogy ennyit zaklatom - mondta Poirot -, de hadd kérdezzem meg még egyszer: önnek nem volt kétsége Caroline Crale bűnössége felől?

Depleach vállat vont.

-Őszintén szólva... végtére magunk között vagyunk... azt hiszem, nem sok kétség férhetett a dologhoz. Igen, minden bizonnyal ő követte el a gyilkosságot.

- Mi vallott ellene?

-Nos... ugyancsak sok minden. Először is: volt rá oka. A Crale házaspár akkor már hosszú évek óta igen rosszul élt... végehossza nem volt a jeleneteknek. A férfinak tömérdek nőügye akadt. Nem tehetett róla. Ilyen ember volt. Az asszony alapjában véve derekasan tűrte. Elnéző volt, tekintettel a férje természetére, meg aztán a férfi valóban kitűnő festő volt. A képeinek iszonyúan felment az ára... iszonyúan. Jómagam ugyan nem kedvelem ezt a stílust... ronda, erőszakos, de vitathatatlanul jó képeket festett.

Szóval, mondom, sokszor kitört köztük a cirkusz a nők miatt. Mrs. Crale nem volt affféle jámbor teremtés, aki némán tűr. Egymást követték a jelenetek. De a férfi a végén min-

dig visszatért a feleségéhez. Valamennyi viszonya előbb-utóbb véget ért. Hanem ez az utolsó valahogy más volt, mint a többi. Ezúttal egy lánnyal akadt dolga... méghozzá fiatal lánnyal. Mindössze húszéves volt.

Elsa Greernek hívták. Egy yorkshire-i gyáros egyetlen lánya volt, gazdag és elszánt, s ráadásul tudta, mit akar. Amyas Crale-t akarta. Rávette, hogy fesse le. Crale nem szokott afféle szalonportrékat festeni - „Mrs. Blinkety Blank, rózsaszín selyemben, gyöngysorral" -, de figurális kompozíciókat igen. Nem is hiszem, hogy a hölgyek általában szívesen festették volna le magukat vele - Crale nemigen festett hízelgő képeket. A Qreer leányt azonban lefestette, és a vége az lett, hogy annak rendje és módja szerint beleesett. Crale már közel volt a negyvenhez, és hosszú évek óta nős. Épp abban a korban volt, amikor a legtöbb férfi belebolondul valami kis csitribe. És ez a csitri Elsa Qreer volt. Crale belehabarodott, válni akart, és elvenni Elsát.

Csakhogy Caroline Crale nem volt hajlandó beleegyezni a válásba. Megfenyegette a férjét. Ketten is hallották, amikor kijelentette, hogy ha Crale nem mond le a lányról, megöli. És komolyan is gondolta! A gyilkosságot megelőző napon egyik szomszédjuknál teáztak. Ez a szomszéd mellesleg gyógyfüvekkel meg házilag kotyvasztott orvosságokkal kontárkodott. Volt a kotyvalékai közt valami koniin-készítmény, vagyis foltos bürök. Még egy kis előadást is tartott róla, meg arról, hogy halálos is lehet a hatása.

Ez a szomszéd másnap észrevette, hogy az üveg tartalmának a fele eltűnt. Be is gyulladt. Később aztán Mrs. Crale szobájában, az egyik fiók mélyére rejtve, találtak egy majdnem üres üveget, amelyben koniin volt.

Hercule Poirot nyugtalanul mozgolódni kezdett.

- Más is odarejthette - jegyezte meg.

- Az asszony a rendőrségen beismerte, hogy ő lopta el a mérget. Ez a beismerés persze nagy oktalanság volt, de hát a vizsgálatnak abban a stádiumában még nem volt ügyvédje, aki tanácsot adhatott volna neki. Amikor faggatni kezdték a méreg felől, őszintén bevallotta, hogy ő lopta el.

- Mi célból?

-Azt állította, hogy önmagával akart végezni. De arra már nem tudott felelni, hová lett az üvegből a méreg... sem arra, hogy miért csak az ő ujjlenyomatai vannak az üvegen. S itt volt a bökkenő. Az asszony ugyanis azt állította, hogy Amyas Crale öngyilkos lett. De ha a férfi csente el a koniint az üvegből, amelyet az asszony rejtett el, akkor az ő ujjlenyomatának éppúgy rajta kellett volna lennie az üvegen, mint az asszonyénak.

- Ugye, sörben adták be neki a mérget?

- Igen. A sörösüveget az asszony vette ki a hűtőszekrényből, és maga vitte le a kertbe, ahol a férje festett. Ő töltött Crale-nek, ő adta a kezébe a poharat, és megvárta, amíg kiissza. Aztán mindnyájan fölmentek ebédelni, és magára hagyták a festőt... Crale sokszor nem ment fel a házba étkezni. Az asszony meg a nevelőnő találtak rá később, holtan. Az asz-

szony azt állította, hogy a sörben, amit ő töltött neki, nem volt semmi. Mi - mármint a védelem - ahhoz a feltevéshez ragaszkodtunk, hogy a férfit hirtelen úgy elfogta a nyugtalanság és a lelkifurdalás, hogy maga tette a mérget a sörbe. Szamárság... nem olyan ember volt! És az asszony ellen az ujjlenyomat volt a legsúlyosabb terhelő bizonyíték.

- A sörösüvegen is megtalálták az ujjlenyomatát?

- Nem, csak a férfiét... de az hamis volt. Amikor a nevelőnő elszaladt orvosért, az asszony magára maradt a holttesttel. És nyilván letörölte a sörösüveget meg a poharat, aztán rájuk nyomta a férje ujjait. Tudniillik azt a látszatot akarta kelteni, hogy ő hozzá se nyúlt a sörhöz. Hiába, nem sikerült. Az öreg Rudolph, az ügyész, sokat élcelődött a dolgon... cáfolhatatlanul bebizonyította a bíróság előtt, hogy olyan helyzetben *nem tarthat* az ember egy sörösüveget a kezében. Be is mutatta. Mi persze tőlünk telhetőleg igyekeztünk bebizonyítani, hogy *igenis tarthat...* s hogy Crale keze a haláltusa közben valószínűleg kicsavarodott... de őszintén szólva nem sikerült valami meggyőzően bizonyítanunk.

- A koniint azelőtt önthettek a sörösüvegbe, mielőtt az asszony levitte a kertbe - mondta Poirot.

- Az üvegben nem volt koniin. Csak a pohárban.

Elhallgatott: hirtelen megváltozott az arckifejezése, s szúrós tekintettel nézett Poirot-ra. - Ejnye, Poirot! Mire akar kilyukadni?

- Ha Caroline Crale ártatlan volt, hogyan került az a koniin a sörbe? - kérdezte Poirot. - A védelem annak idején azt állította, hogy maga Amyas Crale öntötte bele. Ön viszont most azt mondja, hogy ez a legnagyobb mértékben valószínűtlen... és ebben én is egyetértek önnel. Nem olyan ember volt. Tehát ha nem Caroline Crale öntötte bele, akkor valaki más tette.

Depleach valósággal tajtékzott:

-Az ördögbe is!... Mit erőlködik, ember, mikor úgyis hiába? Azóta hosszú évek teltek el! Nem vitás, hogy az asszony volt a gyilkos. Maga is biztos volna benne, ha akkor látta volna. Az arcára volt írva! Mi több: szentül hiszem, hogy az ítélet megkönnyebbülés volt a számára. Nem félt. Egyáltalán nem is voltak idegei. Csak szeretett volna minél hamarabb túlesni a tárgyaláson meg mindenen. Alapjában véve nagyon bátor teremtés volt...

- És a halálos ágyán - szólt közbe Hercule Poirot - mégis egy levelet hagyott hátra a lányának, amelyben ünnepélyesen megesküdött, hogy ártatlan.

- Lehetséges - mondta Sir Montague Depleach. - Ön is meg én is ugyanezt tettük volna a helyében.

- A lánya szerint nem olyan nő volt.

-A lánya szerint... Ugyan! Mit tud az a lány az egészről? Kedves Poirot-m, az a lány még gyerek volt a per idején. Hány éves is lehetett? Négy? Öt? Megváltoztatták a nevét, és elküldték Angliából valami rokonokhoz, isten tudja, hová. Ugyan, mit tudhat, mire emlékezhet az a lány?

- A gyermekek rendszerint nagyon jól ismerik a felnőtteket.

- Lehetséges. De ebben az esetben nem. Persze hogy az a lány azt szeretné hinni, hogy az anyja nem gyilkolt. Hát higgye csak. Senkinek sem árt vele.

- Csakhogy, sajnos, bizonyíték kell neki.

- Bizonyíték? Hogy nem Caroline Crale ölte meg a férjét?

- Igen.

- Hát - ingatta fejét Depleach -, ilyet pedig nem fog szerezni.

- Gondolja?

A híres jogász elgondolkozva nézett asztaltársára.

-Mindig azt hittem, hogy ön tisztességes ember, Poirot. Miben töri a fejét? Egy lány gyermeki érzelmeit kihasználva akar pénzt keresni?

- Ön nem ismeri azt a lányt. Nem mindennapi teremtés. Rendkívül erős jellem.

- Igen, ezt Amyas és Caroline Crale lányáról el tudom képzelni. Mit akar tulajdonképpen?

- Az igazságot.

- Hm... Attól tartok, hogy keserűnek fogja találni. Szavamra, Poirot, nem hiszem, hogy bármi kétség férhetne a dologhoz. Azt az embert a felesége ölte meg.

- Bocsásson meg, kedves barátom, de erről meg kell győződnöm.

- Nos, igazán nem tudom, mit tehet még. Elolvashatja az újságok beszámolóit a tárgyalásról. Humphrey Rudolph volt az ügyész. Ő már nem él... Lássuk csak, ki is volt a cég-

társa? Azt hiszem, ifjabb Fogg. Igen. Fogg. Vele beszélhet, aztán megkeresheti azokat is, akik akkor a házban tartózkodtak. Ne higgye, hogy örülnek majd, ha felkavarja a múltat, de valószínűleg sikerül kiszednie belőlük, amit akar. Ön igen megnyerő modorú fickó.

- Ó, igen, az érdekeltek. Ez nagyon fontos. Nem emlékszik rá véletlenül, kik tartózkodtak a házban?

Depleach elgondolkozott.

-Lássuk csak... Nagyon rég volt. Tulajdonképpen csak öten szerepeltek az ügyben, nem számítva a két cselédet, egy hűséges öreg házaspárt... azok nem tudtak semmiről semmit. Őket senki sem gyanúsíthatta.

- Azt mondja, öten szerepeltek az ügyben. Meséljen róluk.

- Nos, ott volt Philip Blake, Crale legjobb barátja... Kölyökkoruktól ismerték egymást. Akkor éppen Crale-éknél lakott. Néha találkozom vele a golfpályán. St. George's Hillen lakik. Tőzsdés. Részvényeket vásárol, spekulál, méghozzá sikerrel. Szerencsefi, csak kezd már kicsit elhízni.

- Értem. Aztán?

- Aztán ott volt Blake bátyja is. Földbirtokos... amolyan otthon ülő fickó.

Egy rigmus villant át Poirot agyán. Megpróbálta elhessegetni. Miért járnak folyton gyerekversikék az eszében? Mostanában szinte már a megszállottjuk. De a rigmus csak nem akart kimenni a fejéből.

„Egy kismalac piacra járt, egy kismalac meg otthon ült..."

- Ő ült mindig otthon, ugye?

- Ő az a szomszéd, akiről meséltem... aki gyógyszerekkel vacakolt... meg füvekkel... Műkedvelő vegyész volt... Ez volt a hobbija. Hogy is hívták? Olyan irodalmi neve volt... Megvan! Meredith. Meredith Blake. Nem tudom, él-e még.

- Ki a következő?

- A következő? Hát a bajok okozója. Az ügyben szereplő leány, Elsa Greer.

- Egy kismalac sok húst evett - dünnyögte Poirot.

Depleach rámeredt.

- Csakugyan jól megy a sora - mondta. - Rámenős leányzó volt. Azóta harmadszor ment férjhez. Második otthona már a válóperes bíróság. S valahányszor férjet cserél, mindig gazdagabbra cseréli. Jelenleg Lady Dittishamnek hívják. Üsse fel akármelyik pletykalapot, s biztosan találkozik a nevével.

- És az utolsó kettő?

- Az egyik a nevelőnő. Már nem emlékszem a nevére. Jó modorú, értelmes nő volt. Thompson... vagy Jones... ilyesféle neve volt. S végül a gyerek, Caroline Crale féltestvére. Ő úgy tizenöt éves lehetett. Meglehetősen híres lett azóta. Ásatásokat folytat, meg expedíciókat szervez az isten háta mögé. Warren a neve, Angéla Warren. Igen határozott egyéniség. Nemrég találkoztam vele.

- Akkor hát ő az a malac, amelyik azt visítja, hogy: ui, ui, ui... nem?

Sir Montague Depleach enyhe csodálkozással nézett Poirot-ra. De szárazon csak ennyit mondott:

- Hát lett volna rá oka, hogy visítson. Tudniillik nyomorék... csúnya sebhely van az arcán. Ugyanis... No de, azt hiszem, úgyis meghallja majd a históriát.

Poirot felállt.

- Köszönöm. Igazán nagyon kedves volt. Ha *nem* Mrs. Crale ölte meg a férjét...

Depleach közbeszólt:

- De ő ölte meg, öregem, ő ölte meg. Higgye el nekem.

Poirot folytatta, mintha nem is hallotta volna:

- ...akkor logikusnak látszik a feltevés, hogy e közül az öt személy közül ölte meg valaki.

- Megölni akármelyikük megölhette - mondta habozva Depleach. - Csak azt nem tudom, *miért* ölte volna meg. Nem volt rá semmi okuk! Verje ki ezt a rögeszmét a fejéből, öregem!

De Hercule Poirot csak mosolygott, és a fejét rázta.

MÁSODIK FEJEZET
Az ügyész

- Bűnös volt, nem vitás - jelentette ki tömören Mr. Fogg. Hercule Poirot tűnődve vizsgálgatta az ügyvéd sovány arcát, éles vonásait.

Quentin Fogg királyi tanácsos másfajta ember volt, mint Montague Depleach. Depleachből erő sugárzott, mágneses erő, gőgös és kicsit erőszakos egyéniség volt. Sikereit azzal érte el, hogy hirtelen, teátrálisan modort változtatott. Az egyik pillanatban udvarias, nyájas, elbűvölő volt, aztán mintegy varázsütésre átalakult: kivillant a foga, valósággal vicsorgott, mint valami vérszomjas fenevad.

Quentin Fogg sovány volt és sápadt, furcsamód hiányzott belőle az, amit egyéniségnek szoktak nevezni. Csöndesen, minden érzelemtől mentesen, de makacs állhatatossággal tette fel kérdéseit. Ha Depleach olyan volt, mint egy vívótőr, akkor Fogg fúró volt. Csak haladt előre, konokul, kitartóan. Mutatós sikereket sosem aratott, de kitűnő jogász hírében állt. Rendszerint megnyerte a pereit.

Hercule Poirot tűnődve mustrálgatta.

- Szóval ez volt a benyomása?

Fogg bólintott.

- Látnia kellett volna azt az asszonyt a tanúk emelvényén! A jó öreg Humpie Rudolph (ugyanis ő volt a vád fő képviselője) egyszerűen fasírttá aprította.

Elhallgatott, aztán váratlanul így szólt:

- Tudja, mindent összevéve, kicsit túlságosan is könnyű dolga volt.

- Nem vagyok biztos benne - mondta Hercule Poirot -, hogy száz százalékig értem, mit akar ezzel mondani.

Fogg összevonta finom vonalú szemöldökét. Keskeny kezével végigsimított csupasz felső ajkán.

- Hogy is mondjam? Talán ezzel a nagyon is angolos szólással lehetne a legjobban érzékeltetni: „ülő madárra lőni". Így érthető?

- Csakugyan nagyon angolos szólás, de azt hiszem, értem. Az angolok szeretik, ha áldozatuknak, akár a Központi Bíróságon, akár Eton versenypályáin, akár vadászat közben, van némi esélyük a megmenekülésre.

- Pontosan. Mos, ebben az esetben a vádlottnak semmi esélye nem volt. Humpie Rudolph azt csinált vele, amit akart. A dolog már akkor elkezdődött, amikor Depleach tette fel neki a kérdéseit. Az az asszony csak állt ott, engedelmesen, mint egy kislány a felnőttek közt, és adta a betanult válaszokat a kérdésekre. Nagyon engedelmesen, hibátlanul felelgetett... de egyáltalán nem meggyőzően! A szájába rágták, mit mondjon, és ő elmondta. Nem Depleach volt a hibás. A vén kókler tökéletesen játszotta a szerepét... de ha egy jelenetben *két* színészre van szükség, egy nem játszhatja el. S az az asszony nem adta fel neki a végszavakat. Rosszabb benyomást nem is tehetett volna az esküdtszékre. Aztán felállt az öreg Humpie. Gondolom, látta annak idején? Sokat vesztettünk vele. Fölhúzta a talárja szélét, elkezdett előrehátra hintázni a sarkán, aztán... egyenest a célba!

Mondom, fasírttá aprította! Hol erre terelte a szót, hol arra... és az az asszony minden alkalommal beleesett a csapdába. Beismertette vele saját vallomása képtelenségét, révette, hogy ellentmondjon önmagának, s ő egyre jobban belegabalyodott. Aztán az öreg előállt a szokásos szöveggel. Nagyon lenyűgözően, nagyon meggyőzően: „Szerintem, Mrs. Crale, az ön meséje, hogy azért lopta el a koniint, hogy öngyilkos legyen, hazugságok sorozata. Szerintem ön azért lopta el a mérget, hogy a férjének adja be, aki el akarta hagyni egy másik nőért, s ön előre megfontolt szándékkal be is adta neki." Az asszony ránézett - milyen csinos teremtés volt, milyen kecses és törékeny! -, és azt mondta: „Nem, nem, nem én tettem!" Ennél erőtlenebb, ennél kevésbé meggyőző védekezést még sose hallottam. Láttam, amint az öreg Depleach fészkelődik székén. Akkor már tudta, hogy minden elveszett.

Fogg egy kis szünetet tartott, aztán folytatta:

- És mégis... a csuda tudja. Bizonyos értelemben ez volt a legokosabb, amit az asszony mondhatott! Az esküdtek lovagiasságához apellált... Ahhoz a furcsa lovagiassághoz, amely szoros kapcsolatban van a vadászattal, s amiért a külföldiek nagy többsége szemfényvesztőnek tart bennünket! Az esküdtszék érezte, az egész bíróság érezte, hogy a nőnek nincs semmi esélye. Még csak küzdeni is képtelen volt magáért. Semmiképpen sem vehette fel a harcot egy olyan nagydarab, okos, brutális fickóval, mint az

öreg Humpie. Az a gyönge, egyáltalán nem meggyőző „nem, nem, nem én tettem" szánalmas volt... egyszerűen csak szánalmas. Az asszony kész volt.

És mégis: bizonyos értelemben ez volt a legokosabb, amit mondhatott. Az esküdtszék alig félóráig tanácskozott. Aztán kihirdette a döntést: „Bűnös, de kegyelemre ajánljuk."

Az igazság az, hogy a vádlott szerencsére épp az ellentéte volt az ügyben szereplő másik nőnek. A lánynak. Mert az iránt az esküdtszék kezdettől fogva ellenszenvvel viseltetett. A lánynak egyetlen arcizma se rezdült. Csinos volt, kemény és modern. A tárgyalóteremben ülő nők szemében egy típust képviselt: a családi boldogságot feldúló lány típusát. Egyetlen család sincs biztonságban, amíg az effélék szabadon kószálhatnak. Telítve vannak szexualitással, s fütyülnek a feleségek és anyák jogaira. Meg kell mondanom, az a lány nem kímélte magát. Őszinte volt, bámulatosan őszinte. Beleszeretett Amyas Crale-be, az meg őbelé, és a lánynak nem voltak skrupulusai amiatt, hogy elszakítja a férfit a feleségétől meg a gyermekétől.

Bizonyos értelemben bámultam. Volt kurázsija. Depleach a keresztkérdések során jó néhány utálatos dologgal előhozakodott, s a lány derekasan állta a sarat. A közönség azonban ellenszenvvel viseltetett iránta. A bíró meg ki nem állhatta. A jó öreg Avis volt a bíró. Ifjúkorában maga is elég nagy lókötő... de mikor felölti a bírói talárt, mindene az erkölcs. A Caroline Crale ügyében tartott

összefoglalója maga volt a jóság és a szelídség. A tényeket nem tagadhatta ugyan, de igen nyomatékosan célzott rá, hogy provokációról volt szó, meg minden.

Hercule Poirot megkérdezte:

- Nem fogadta el a védelem öngyilkosságelméletét?

Fogg a fejét rázta.

- Annak valójában nem volt semmi alapja. Ne értsen félre, nem azt mondom, hogy Depleach nem tett meg minden tőle telhetőt, amikor azzal az elmélettel állt elő. Ragyogó volt. Igen megindító képet festett egy melegszívű, életvidám, temperamentumos férfiról, aki szenvedélyre lobbant egy bájos fiatal lány iránt, s akármilyen lelkiismeret-furdalása volt is, e szenvedélynek nem tudott ellenállni. Aztán mégis visszahőkölt, megundorodott önmagától, megbánta, hogy viselkedett a feleségével meg a gyermekével, és hirtelen elhatározta, hogy véget vet az egésznek. Ez az egyetlen becsületes megoldás. Mondhatom, igen megindító volt: Depleach hangja könnyeket csalt az ember szemébe. Szinte látta, hogyan gyötrődik szegény nyomorult a szerencsétlen szenvedély és a lényét jellemző becsületesség közt. A hatás elképesztő volt. Csak az volt a baj, hogy amikor a védőbeszéd elhangzott, és megtört a varázs, az ember sehogy sem tudta összeegyeztetni ezt a mitikus figurát Amyas Cralelel. Mindenki nagyon is sokat tudott Cralerről. Egyáltalán nem ilyennek ismerték. És Depleach nem tudott semmilyen bizonyítékot produkálni, hogy ilyen volt. Merem állí-

tani, hogy Crale-ben még a csírája sem élt a lelkiismeretnek. Könyörtelen, önző, derűs, boldog egoista. Ha volt is benne etikai érzék, az csak a festészetében nyilvánult meg. Meggyőződésem, hogy rossz, giccses képet sose festett volna, bármekkora is a csábítás. Egyébként azonban bővérű férfi volt, szerette az életet, és gyönyörűsége telt benne. Öngyilkosság? Az ő esetében szó se lehetett róla!

- Nem lehetett volna jobb érvet felhozni az asszony védelmére?

Fogg megvonta keskeny vállát.

- Ugyan mit? A védelem nem ülhetett ölbe tett kézzel, nem állíthatta, hogy az ügy nem tartozik az esküdtszékre, hogy az ügyésznek be kell bizonyítania, hogy joga van vádat emelni a vádlott ellen. Nagyon is sok volt a bizonyíték. Az asszony hozzányúlt a méreghez... sőt: beismerte, hogy ellopta. Nyilvánvaló volt minden: hogy mivel gyilkolt, miért és mikor...

- Nem próbálhattak volna azzal előállni, hogy az egészet mesterségesen megrendezték?

Fogg kereken kijelentette:

- Az asszony jóformán mindent beismert. És különben is kissé erőltetett az elmélete. Gondolom, arra céloz, hogy más ölte meg Crale-t, s azt a látszatot teremtette, mintha az asszony tette volna.

- Ön szerint ez teljességgel elképzelhetetlen?

Fogg halkan válaszolt:

- Attól tartok, igen. Ön egy titokzatos X-re céloz. Ugyan hol keressük az illetőt?

- Nyilvánvalóan szűk körben - felelte Poirot. - Öt személy is volt, aki elkövethette a gyilkosságot, nem?

- Öt? Lássuk csak! Egy: az a fajankó, aki gyógyfüvek kotyvasztására fecsérelte az idejét. Veszélyes hobbi... de a fickó maga rokonszenves. Határozatlan egyéniség. Benne ne keresse a titokzatos X-et. Kettő: a lány... Caroline-t képes lett volna eltenni láb alól, de Amyast semmi esetre sem. Három: a tőzsdés... Crale legjobb barátja... Detektívregényekben gyakran előfordul ilyesmi, de nem hinném, hogy a valóságban is. Több nincs... Ó, igen, még Caroline húga, de hát őt nem lehet komolyan számításba venni. Ez csak négy.

- Megfeledkezik a nevelőnőről - jegyezte meg Hercule Poirot.

- Csakugyan. Szerencsétlen nevelőnők, róluk mindig megfeledkezik az ember! Én is csak halványan emlékszem rá. Középkorú, csúnya nő volt, értette a dolgát. Egy pszichológus talán azt mondaná, hogy bűnös szenvedélyt táplált Crale iránt, tehát megölte. Az aggszűz, aki nem élte ki vágyait! Nem jó... én legalábbis nem hiszek benne. Amennyire - halványan - vissza tudok rá emlékezni, nem volt neurotikus típus.

- Sok idő eltelt már azóta.

- Gondolom, tizenöt-tizenhat év. Igazán nem kívánhatja, hogy az ügy minden részletére pontosan emlékezzem.

- Éppen ellenkezőleg - mondta Hercule Poirot. - Bámulatosan jól emlékszik mindenre. Úgy beszél, mintha tisztán látná maga előtt az egészet.

Fogg halkan megszólalt:

- Igen, igaza van... előttem van az egész... teljesen tisztán.

- Nagyon érdekelne, kedves barátom, ha elárulná: *miért?* - kérdezte Poirot.

- Miért? - Fogg fontolóra vette a kérdést. Sovány, intelligens arca éber volt... és kíváncsi. - Csakugyan: miért?

Poirot megkérdezte:

- Mit lát olyan tisztán? A tanúkat? A védőt? A bírót? Vagy a vádlottat, ahogy ott áll a vádlottak padjában?

Fogg csöndesen így szólt:

- Hát persze, ezért! Eltalálta! Azt az asszonyt mindig látni fogom... Furcsa, sőt valószínűtlen. Volt abban a nőben valami valószínűtlen. Nem tudom, szép volt-e egyáltalán... Már nem volt fiatal... fáradt volt az arca... karikás a szeme. De ő állt mindennek a középpontjában. Az érdeklődésnek, az egész tragédiának. És mégis: szinte egész idő alatt *ott sem volt.* Elment valahová, nagyon-nagyon messze, csak a teste maradt ott, s csöndesen, udvarias kis mosollyal figyelt. Egészen elmosódott, mint az árnyék. És mégis, mindennek ellenére, élőbb volt, mint a másik... az a lány, a tökéletes testével, szépséges arcával, nyers, ifjonti erejével. Bámultam Elsa Greert, mert nem félt, mert tudott harcolni, mert szembeszállt kínzóival, és sose csüggedt! De bámultam Caroline Crale-t is, mert nem harcolt, mert visszavonult a maga árnyékvilágába. Ő nem szenvedett vereséget, mert nem is vette fel a harcot.

Egy kis szünet után így folytatta:

- Csak egy dologban vagyok bizonyos. Szerette a férfit, akit megölt. Annyira szerette, hogy énjének nagyobbik része vele halt...

Fogg királyi tanácsos ismét szünetet tartott, és megtörölgette a szemüvegét.

- Úristen - mondta. - Miket beszélek! De hát akkor még nagyon fiatal voltam. Törekvő ifjonc. S az ilyesmi nagy hatással van az emberre. Mégis bizonyos vagyok benne, hogy Caroline Crale rendkívüli nő volt. Sose felejtem el. Nem... nem fogom soha elfelejteni...

HARMADIK FEJEZET
A fiatal ügyvéd

George Mayhew óvatos volt és diplomatikus. Természetesen emlékezett az ügyre, bár nem egészen tisztán. Apját bízták meg vele - ő akkor mindössze tizenkilenc éves volt.

Igen, az eset nagy port vert fel. Mivel Crale híres ember volt. Nagyon szép képeket festett... valóban nagyon szépeket. Kettő ki is van állítva a Tate Galériában. Nem mintha ez jelentene valamit.

Monsieur Poirot bizonyára megbocsátja, de nem egészen érti, miért érdekli ez az ügy. Ó, a *lányuk!* Csakugyan? Igazán? Kanadában? Ő mindig úgy hallotta, hogy Új-Zélandban él.

George Mayhew már nem volt olyan merev. Felengedett.

Borzasztó lehet az ilyesmi egy lány számára. Mélységesen együtt érez vele. Igazán jobb lett volna, ha sose tudja meg az igazat. No de most már mindegy, hiszen megtudta.

Hogy tisztán akar látni? Helyes, de *mit* akar itt még tisztán látni? Ott vannak a riportok a tárgyalásról, a lapokban. Ő, Mayhew, igazán nem tud semmit.

Sajnos, attól tart, hogy Mrs. Crale bűnösségéhez nem férhet kétség. Számos mentséget fel lehet hozni mellette. Az efféle művészek... nehéz együtt élni velük. Ugy tudja, Crale-nek mindig voltak nőügyei.

És az asszony valószínűleg birtokolni vágyó típus volt. Nem volt hajlandó tudomásul venni a helyzetet. Manapság egyszerűen

elválna a férjétől, és elfelejtené. Mayhew óvatosan hozzátette:

-Lássuk csak... khm... azt hiszem, Lady Dittisham volt az ügyben szereplő lány.

Poirot azt mondta, hogy ő is úgy tudja.

- Az újságokban gyakran találkozik a nevével az ember - mondta Mayhew. - Sokszor volt válóperes bíróság előtt. Mint bizonyára tudja, nagyon gazdag asszony. Dittisham előtt annak a felfedezőnek a felesége volt. Többékevésbé mindig rajta a nyilvánosság szeme. Gondolom, az a fajta nő, aki szereti, ha beszélnek róla.

- Az is lehet, hogy a hírességeket szereti - vélte Poirot.

Látszott, hogy Mayhew fontolgatja magában a dolgot.

- Lehetséges... igen, valószínűleg így van.

- Sokáig intézte az önök irodája Mrs. Crale ügyeit? - kérdezte Poirot.

George Mayhew a fejét rázta.

- Szó sincs róla. Crale-ék ügyintézői Jonathan és Jonathan voltak. Adott esetben azonban Mr. Jonathan úgy érezte, nem tudja kellőképpen képviselni Mrs. Crale ügyét, és megegyezett velünk - mármint apámmal -, hogy vegyük át tőle. Azt hiszem, nem ártana, monsieur Poirot, ha módját ejtené, és beszélne Mr. Jonathannal. Már nem folytat ügyvédi gyakorlatot - elmúlt hetvenéves -, de bizalmas barátja volt a Crale családnak, és nyilván sokkal többet tud mesélni önnek, mint én. Az igazság az, hogy én tulajdonképpen semmit sem tudok. Nagyon fiatal voltam még akkor. Azt hiszem, ott sem voltam a tárgyaláson.

Poirot felállt. George Mayhew búcsúzóul még ennyit mondott:

- Talán nem ártana, ha váltana néhány szót Edmundsszal, a cégvezetőnkkel. 0 már akkor is cégünknél volt, és nagyon érdekelte az ügy.

Edmunds lassú beszédű ember volt. Szeme jogászhoz illő óvatossággal csillogott. Időbe került, míg alaposan szemügyre vette Poirot-t, csak aztán szánta rá magát a beszédre.

- Hogyne, nagyon jól emlékszem a Crale-ügyre.

Kimérten hozzátette: - Csúnya ügy volt.

Ravaszkás szemének fürkésző pillantása megpihent Hercule Poirot-n.

így folytatta:

- Hosszú idő telt már el ahhoz, hogy újból megpiszkáljuk.

- A bírósági ítélet nem mindig jelenti azt, hogy egy ügy le van zárva.

Edmunds lassan bólintott kockafejével.

- Nem mondtam, hogy nincs igaza.

Hercule Poirot folytatta: - Mrs. Crale-nek volt egy kislánya.

- Csakugyan, emlékszem, hogy volt egy gyereke. Külföldre küldték, rokonokhoz, ugye?

- Az a lány szentül hisz anyja ártatlanságában - folytatta Poirot.

Mr. Edmunds felhúzta dús, bozontos szemöldökét.

- Ez így is van rendjén, nem?

- Nem tudna mondani valamit, ami igazolhatná a lánynak ezt a hitét? - kérdezte Poirot.

Edmunds elgondolkozott. Aztán lassan megrázta a fejét.

- Nyugodt lelkiismerettel nem mondhatom, hogy tudok. Csodáltam Mrs. Crale-t. Bármit követett el egyébként, igazi úrihölgy volt! Nem úgy, mint az a másik. Az közönséges ringyó volt... se több, se kevesebb. Szemtelen és pimasz! Felkapaszkodott alja nép... igenis, az... és ki is mutatta! Mrs. Crale maga volt a megtestesült előkelőség.

- S ugyanakkor gyilkos is?

Edmunds összeráncolta a homlokát. Aztán - sokkal őszintébben, mint eddig - így szólt:

- Én is ezt kérdezgettem magamtól, szinte mindennap. Milyen nyugodtan, csöndesen ült a vádlottak padján! Nem hiszem, feleltem magamnak. De hát - ha ugyan érti, mit akarok mondani, Mr. Poirot - mást nem gondolhatott az ember. Az a méreg nem véletlenül került Mr. Crale sörébe. Beletették. És ha nem Mrs. Crale tette bele, akkor ki?

- Ez itt a kérdés - mondta Poirot. - Ki?

A ravaszkás öreg szempár ismét kutató pillantást vetett Poirot arcára.

- Szóval ön úgy gondolja? - kérdezte Mr. Edmunds.

- Miért? Ön mit gondol?

A cégvezető csak egy kis szünet után felelt.

- Erre semmi jel sem mutatott... az égvilágon semmi.

- Ön jelen volt a tárgyaláson?

- Elejétől végig.

- Hallotta a tanúk vallomásait?

- Igen.

- S nem vett észre valamelyikükön valamit?... Hogy nem olyan, mint máskor? Hogy nem őszinte?

Edmunds kereken megkérdezte:

- Arra gondol, hogy esetleg hazudott valamelyikük? Hogy valamelyiküknek oka volt Mr. Crale halálát kívánni? Megbocsásson, Mr. Poirot, de ez egy kissé merész ötlet.

- Azért legalább gondolkozzék el egy kicsit rajta - biztatta Poirot.

Elnézte a ravaszkás arcot, a rövidlátó, töprengő szemeket. Edmunds lassan, sajnálkozva megrázta a fejét.

- Az a Miss Greer - mondta - eléggé elkeseredett volt, s ráadásul bosszúszomjas is! Mondhatom, néhányszor elragadtatta magát a tanúvallomása során, de hát neki az élő Mr. Crale kellett. A halottal nem ért semmit. Azt szerette volna, ha Mrs. Crale-t nyomban fölakasztják... de ezt is csak azért, mert a halál elragadta tőle a szeretett férfit. Úgy viselkedett, mint a megvadult tigris! De mondom, csak azért, mert neki az élő Mr. Crale kellett. Mr. Philip Blake is Mrs. Crale ellen vallott. Elfogultságból. Szíve szerint ott helyben átharapta volna a torkát. Mégis azt mondhatom, hogy őszinte volt, már amennyire tellett tőle. Szoros barátság fűzte Mr. Crale-hez. A bátyját, Mr. Meredith Blake-et rossz volt hallgatni, mikor tanúvallomást tett... bizonytalankodott, habozott... mintha nem lett volna biztos benne, mit feleljen. Sok ilyen tanút láttam életemben. Szakasztott olyan, mintha hazudna, közben egész idő alatt a színtiszta igazat mondja. Semmivel

sem akar többet mondani, mint amennyit feltétlenül muszáj. Mr. Blake sem mondott többet. A védő annál többet szedett ki belőle. Amolyan csöndes úriember, akit könnyű zavarba hozni. A nevelőnő derekasan állta a sarat. Nem fecsegett fölöslegesen, kapásból felelt, s mindig csak a lényeget. Amikor őt hallgatta az ember, nem tudta volna megmondani, kinek a pártján áll. Okosan beszélt, ez kétségtelen. Nagyszerűen csinálta. - Edmunds hallgatott egy darabig. - Nem csodálkoznék, ha sokkal többet tudott volna, mint amennyit elárult.

- Én se - mondta Hercule Poirot.

Szúrós szemmel nézett Mr. Alfred Edmunds ráncos, ravaszkás arcába, de az teljesen nyugodt és közömbös volt. Hercule Poirot mégis tűnődni kezdett: vajon Edmunds nem célzott-e valamire azzal, amit mondott?

NEGYEDIK FEJEZET
Az öreg ügyvéd

Mr. Caleb Jonathan Essexben lakott. Miután udvariasan levelet váltottak, szinte fejedelmi stílusban meghívta Poirot-t vacsorára, azzal, hogy az éjszakát is töltse a házában. Mr. Jonathan tagadhatatlanul egyéniség volt. A jellegtelen fiatal George Mayhew után Mr. Jonathan úgy hatott, mint egy pohár saját termésű portói. Az öregúr szerette mindennek megadni a módját, s így csak éjfél felé - miközben egy pohár illatos, régi évjáratú brandyt szürcsölgettek - jutottak el odáig, hogy Mr. Jonathan valóban felengedett. Igen nagyra becsülte Hercule Poirot udvariasságát, azt, hogy nem akarta semmiképpen sürgetni. Most, a maga választotta időpontban, hajlandónak mutatkozott elmélyedni a Crale család történetében.

- Cégünk természetesen a Crale család több nemzedékét ismerte. Én Amyas Crale-t ismertem, meg az apját, Richard Crale-t, de emlékszem Enoch Crale-re, nagyapjára is. Tőrőlmetszett földbirtokosok voltak mind, többre tartották a lovakat, mint az embereket. Vadásztak, szerették a nőket, és nem foglalkoztatta őket semmiféle magasabb eszme. Ki nem állhatták az eszméket. Richard Crale feleségének azonban tele volt eszmékkel a feje. Több volt benne az eszme, mint az ész. Költői lélek volt, meg muzsikus... ugyanis hárfázott. Sokat gyengélkedett, és igen festői látványt nyújtott, amint a pamlagon

hevert. Rajongott Kingsleyért. Ezért is keresztelte Amyasnak a fiát. Férje gúnyolódott ugyan a néven... de belenyugodott.

Amyas Crale-nek hasznára volt a kétféle szülői örökség. Művészi hajlamát beteges anyjától, energiáját és kíméletlen önzését apjától örökölte. A Crale-ek mind egoisták voltak. Mindig csak a maguk érdekét nézték.

Az öregúr törékeny ujjaival a szék karján dobolt, közben fürkésző pillantást vetett Poirot-ra.

- Helyesbítsen, ha tévedek, monsieur Poirot, de azt hiszem, hogy önt - hogy úgy mondjam - elsősorban az emberek jelleme érdekli.

- Mindig, minden ügyben elsősorban ez érdekel.

- Meg tudom érteni. Hogy úgy mondjam, belebújik a bűnözők bőrébe. Nagyon izgalmas. És nagy elmélyülést igényel. Cégünk persze sosem foglalkozott bűnügyekkel. Még ha ízlésünk engedi, akkor sem éreztük volna magunkat illetékesnek, hogy Mrs. Crale-t képviseljük. A Mayhew cég azonban nagyon is alkalmas volt erre. Ők bízták meg Depleachet a védelemmel - lehet, hogy ez esetben nem tettek tanúságot valami nagy fantáziáról, de hát drága és természetesen rendkívüli színészi képességekkel megáldott védő volt! Csak arra nem gondoltak, hogy Caroline nem lesz hajlandó úgy játszani, ahogy Depleach szeretné. Az az asszony nem volt színészi alkat.

- Hát mi volt? - kérdezte Poirot. - Éppen ezt szeretném tudni.

- Igen, igen... hát persze. Hogyan jutott el odáig, hogy azt tegye, amit tett? Ez itt az iga-

zán lényeges kérdés. En már lány korában ismertem. Caroline Spaldingnak hívták. Nyugtalan, boldogtalan teremtés volt, de csupa élet. Anyja korán megözvegyült, és Caroline rajongott az anyjáért. Aztán az asszony újból férjhez ment... s még egy gyermeke született. Igen... igen, nagyon szomorú, nagyon fájdalmas. Az effajta fiatalos, heves, kamaszkori féltékenység.

- Caroline féltékeny volt?

- Halálosan. Egy sajnálatos incidens is történt. Szegény leány később keservesen megbánta. De hát tudja, monsieur Poirot, előfordul az ilyesmi. Amikor nem tudja fékezni magát az ember. Csak ha... csak ha érett felnőtté válik.

- Mi volt ez az eset? - kérdezte Poirot.

- Caroline megsebezte a gyereket... a csecsemőt... hozzávágott egy papírnehezéket. A gyerek fél szemére megvakult, és egész életére csúf lett.

Mr. Jonathan sóhajtott egyet.

- Képzelheti, milyen hatást váltott ki a tárgyaláson egy erre vonatkozó ártatlan kérdés.

Megcsóválta a fejét:

- Azt a benyomást keltette, hogy Caroline Crale féktelen temperamentumú nő. Nem volt igaz. Nem, nem volt igaz.

Hallgatott egy darabig, aztán folytatta:

- Caroline Spalding gyakran látogatott el Alderburybe. Nagyszerűen lovagolt, s rajongott a lovaglásért. Richard Crale kedvelte. A lány sokat sürgött-forgott Mrs. Crale körül is, ügyes volt és kedves... Mrs. Crale is megsze-

rette. A lány otthon nem érezte jól magát, Alderburyben viszont boldog volt. Nagyon összebarátkozott Amyas húgával, Diana Crale-lel. Philip és Meredith Blake, a szomszéd birtokos két fia ugyancsak gyakran fordult meg Alderburyben. Philip mindig utálatos, anyagias kis disznó volt. Be kell vallanom, hogy én sose állhattam. De azt mondták, nagyszerűen tud mesélni, és hűséges barát hírében állt. Meredith az a fajta fiú volt, akit az én időmben anyámasszony katonájának mondtak. Szerette a botanikát, a lepkéket, s szerette megfigyelni a madarakat meg az állatokat. Manapság az ilyen embert természetbúvárnak nevezik. Szóval minden gyerek csalódást okozott a szüleinek. Mindegyik messze esett a fájától... nem szeretett vadászni, lövöldözni, halászni. Meredith szívesebben nézegette a madarakat meg az állatokat, mint hogy rájuk lőjön vagy űzőbe vegye őket. Philip meg kimondottan jobban szerette a falunál a várost, és üzlettel, pénzszerzéssel kezdett foglalkozni. Diana egy olyan alakhoz ment nőül, aki nem volt igazi úriember... csak tartalékos tiszt a háborúban. És Amyas, az erős, jóvágású, férfias Amyas... ő meg festőművész lett! Véleményem szerint Richard Crale ebbe a megrázkódtatásba halt bele.

És amikor elérkezett az ideje, Amyas elvette Caroline Spaldingot. Napirenden volt köztük a vita, a veszekedés, de kétségtelenül szerelmi házasság volt. Bolondultak egymásért. És a szerelmük nem múlt el. Csakhogy Amyas éppen olyan volt, mint valamennyi Crale: könyörtelenül önző. Szerette Caroline-t,

de sosem volt rá tekintettel. Azt csinált, amit akart. Szerintem a feleségét szerette úgy, ahogyan ő egyáltalán szeretni tudott... de jóval kevésbé, mint a művészetét. Crale számára a művészet volt a legfontosabb. Merem állítani, hogy még a nőknél is fontosabb. Sok nővel volt dolga - ők adtak ihletet neki -, de ha túl volt rajtuk, faképnél hagyta őket. Nem volt szentimentális, se romantikus. De igazán érzéki sem. Az egyetlen asszony, akit becsült valamire, a felesége volt. És mivel az asszony ezt tudta, sok mindent eltűrt. Crale egészen jó festő volt. Az asszony értékelte és tisztelte a művészetét. A szerelemhajhász férfi újra meg újra elhagyta, de mindig visszatért hozzá... rendszerint egy új képpel igazolva eltűnését.

S ez valószínűleg így ment volna a végtelenségig, ha nem ismerkedik meg Elsa Greerrel...

Mr. Jonathan a fejét csóválta.

- Önnek mi a véleménye Elsa Greerről? - kérdezte Poirot.

Mr. Jonathan váratlanul így válaszolt:

- Lehet, hogy azért, mert már öreg vagyok, monsieur Poirot, de a fiatalok védtelensége mindig könnyeket csal a szemembe. Az ifjúság nagyon sebezhető. Nagyon kíméletlen... nagyon magabiztos. Nagyon nagylelkű és nagyon követelőző.

Felállt, s odament a könyvszekrényhez. Kivett egy kötetet, felütötte, lapozgatott egy darabig, aztán olvasni kezdett.

Ha tisztességes szándék él szívedben
És házastársadul kívánsz, üzend meg

Azzal, kit holnap elküldök tehozzád:
Hol és mikor legyen az esküvőnk.
Én mindenemet lábadhoz terítem
S követlek az egész világon át.[1]

- Így beszél Júlia szavaival az ifjúsággal szövetkezett szerelem. Nyoma sincs tartózkodásnak, elhallgatásnak, úgynevezett szűzi szeméremnek. A bátorság, a ragaszkodás, az ifjúság könyörtelen ereje szól belőle. Shakespeare ismerte az ifjúságot. Júlia kiszemeli magának Rómeót. Desdemona jogot formál Othellóra. A fiatalságnak nincsenek kételyei, nem fél, nem rátarti.

Poirot elgondolkozott.

- Szóval ön Júlia szavait hallotta Elsa Qreer hangjából?

- Igen. A szerencse elkényeztetett gyermeke volt... Fiatal, szép, gazdag. Megtalálta a párját, és jogot formált rá... nem valami ifjú Rómeóra, hanem egy nős, középkorú festőre. Elsa Greert nem tartotta vissza semmiféle illemkódex, a modern kor törvényeit követte: „Ami kell, vedd el - csak egyszer élünk!"

Felsóhajtott, hátradőlt, és ismét csöndesen dobolni kezdett a szék karján.

- Egy ragadozó Júlia. Fiatal, könyörtelen, de borzasztóan sebezhető! Vakmerően feltesz mindent egy lapra. És látszólag győz is... és akkor - az utolsó pillanatban - közbelép a halál, és meghal az életkedvvel teli,

1 Shakespeare: *Romeo és Júlia.* II. 2. (Mészöly Dezső fordítása)

tüzes, vidám Elsa is. Csak egy bosszúszomjas, hideg, kemény nő marad utána, aki teljes szívéből gyűlöli azt az asszonyt, aki ezt művelte vele.

Megváltozott a hangja:

-Ejnye, ejnye... Bocsássa meg, kérem, ezt a drámai kitérőt. Egy éretlen fiatal nő... akinek semmi élettapasztalata nincs. Nem valami érdekes egyéniség, azt hiszem. „Ifjúság, fehér tüzű rózsa"... és a többi. Ha ez elmúlik, mi marad? Csak egy középszerű fiatal nő, aki újabb életnagyságú hőst keres, hogy fölállíthassa a megüresedett piedesztálra.

- Ha Amyas Crale nem lett volna híres festő... - kezdte Poirot.

Mr. Jonathan sietve bólintott.

-Pontosan... pontosan. Bámulatosan rátapintott a lényegre. A mi világunk Elsái csak a hősöket imádják. A férfi csináljon valamit, legyen valaki... Caroline Crale meg tudta volna becsülni egy banktisztviselő vagy egy biztosítási ügynök jó tulajdonságait is! Caroline Amyas Crale-t, a férfit, és nem Amyas Crale-t, a festőt szerette. Caroline nem volt éretlen... Elsa Qreer az volt.

Hozzátette:

- De fiatal volt és szép, és szerintem végtelenül szánalomraméltó.

Hercule Poirot töprengve feküdt le. A személyiség kérdése foglalkoztatta.

Edmunds, a cégvezető szemében Elsa Qreer közönséges ringyó volt, se több, se kevesebb.

Az öreg Mr. Jonathan számára az örök Júliát jelentette.

És Caroline Crale?

Őt mindenki másnak látta. Montague Depleach lenézte, mert beletörődött a vereségébe. Az i f j ú Fogg szemében maga volt a Romantika. Edmunds csak az „úrihölgyet" látta benne. Mr. Jonathan nyugtalan, izgága teremtésnek nevezte.

Vajon milyennek látta volna ő, Hercule Poirot?

Úgy érezte, nyomozásának sikere az erre a kérdésre adott választól függ.

Mindeddig azok közül, akikkel beszélt, egy sem kételkedett abban, hogy lehetett Caroline Crale bármilyen: gyilkolt.

ÖTODIK FEJEZET
A rendőr-főfelügyelő

Hale nyugalmazott rendőr-főfelügyelő elgondolkozva szívott egyet a pipáján. - Furcsa ötlet, monsieur Poirot - mondta.

- Igen, talán csakugyan szokatlan egy kicsit - helyeselt óvatosan Poirot.

- Ugyanis - folytatta Hale - nagyon régen történt a dolog.

Hercule Poirot úgy érezte, hogy már egy kicsit unja ezt a mondatot. De nyájasan csak ennyit válaszolt:

- Ez persze fokozza a nehézségeket.

- Fölkavarni a múltat - töprengett a másik. - Ha volna valami *célja,* hát...

-Van.

- Éspedig?

- Kedvét lelheti az ember az igazság keresésében pusztán magáért az igazságért is. Én így vagyok vele. Meg aztán ne feledkezzen meg a lányról.

Hale bólintott.

-Igen, az ő szempontját értem. De... már megbocsásson, monsieur Poirot... ön leleményes ember. Kitalálhatna neki valami mesét.

- Ön nem ismeri azt a lányt - felelte Poirot.

- Ugyan!... Az ön gyakorlata, az ön élettapasztalata...

Poirot kihúzta magát.

- Lehet, *mon cher,* hogy művészien és szakszerűen tudok hazudni... legalábbis ön szerint, ahogy látom. Én azonban nem ilyennek tartom az etikus magatartást.

- Bocsánat, monsieur Poirot. Nem akartam megsérteni. De hát adott esetben - hogy úgy mondjam - igazán jó ügy érdekében tenné.

- Valóban így gondolja?

Hale lassan folytatta:

- Igazán kellemetlen, ha egy boldog, ártatlan leány, aki éppen férjhez akar menni, megtudja, hogy gyilkos volt az anyja. Én az ön helyében azt mondanám neki, hogy mégiscsak öngyilkosság történt. Hogy Depleach adott esetben ügyetlen volt. Ha önben semmi kétség nincs afelől, hogy Crale megmérgezte magát!

- Csakhogy van! Egy pillanatig sem hiszem, hogy Crale megmérgezte magát. Ön lehetségesnek tartja?

Hale lassan megrázta a fejét.

- Na látja. Nem, nekem az igazság kell, s nem valami tetszetős - vagy nem tetszetős - hazugság.

Hale Poirot-ra nézett. Szögletes, meglehetősen vörös arca kicsit még vörösebb lett, sőt talán még szögletesebb is egy kicsit.

- Ön az *igazságot* emlegeti. Szeretném megértetni önnel, hogy szerintünk mi rájöttünk, mi az igazság a Crale-ügyben.

Poirot gyorsan rávágta:

- Ez a kijelentése igen értékes. Tudom, hogy ön becsületes, rátermett ember. De mondja csak, önben soha semmi kétség nem merült fel Mrs. Crale bűnösségét illetően?

A főfelügyelő habozás nélkül felelt:

- Semmi, monsieur Poirot. Minden körülmény ellene vallott, és minden egyes tény,

amit felderítettünk, csak ezt a véleményünket erősítette meg.

- Fel tudná vázolni nagy vonalakban az ellene szóló bizonyítékokat?

- Fel. Amikor megkaptam az ön levelét, utánanéztem az ügynek. - Elővett egy kis noteszt. - Feljegyeztem mindent, ami lényeges.

- Hálás köszönet, barátom. Csupa fül vagyok.

Hale megköszörülte a torkát. Hanghordozása kicsit hivatalos volt.

- Szeptember tizennyolcadikán délután két óra negyvenöt perckor dr. Andrew Faussett felhívta Conway felügyelőt. Dr. Faussett közölte, hogy az Alderburyben lakó Mr. Amyas Crale hirtelen meghalt, s hogy halálának körülményei, valamint a házban tartózkodó egyik vendég, Mr. Blake kijelentése alapján úgy véli, az eset a rendőrségre tartozik.

Conway felügyelő egy őrmesterrel és a rendőrorvossal azonnal kiszállt Alderburybe. Dr. Faussett még ott tartózkodott, és elvezette oda, ahol Mr. Crale holtteste volt, még háborítatlanul.

Mr. Crale egy körülkerített kis kertben festett. A kertet bástyakertnek nevezték, mivel a tengerre nézett, és a csipkés oromzatba be volt építve egy kis méretű ágyú. Körülbelül négypercnyi járásra volt a háztól. Mr. Crale nem ment fel villásreggelizni a házba, mivel bizonyos fényhatásokat szeretett volna lefesteni a kőkerítésen, s később a napsütés már nem lett volna alkalmas e célra. Ennélfogva lent maradt a bástyakertben, egyedül,

és festett. Megállapítást nyert, hogy ez nem volt szokatlan jelenség. Mr. Crale nem sokat törődött az evéssel. Néha leküldték neki egy szendvicset, de szívesebben vette, ha nem zavarják. Az utolsó két ember, aki élve látta, a házban tartózkodó Miss Elsa Greer és az egyik szomszéd, Mr. Meredith Blake volt. Ők együtt mentek fel a házba, és a háznép többi tagjával ültek asztalhoz. Ebéd után kávét szolgáltak fel a teraszon. Mrs. Crale megitta a kávéját, aztán megjegyezte, hogy „lemegy és megnézi, hogy boldogul a munkájával Amyas". Miss Cecília Williams nevelőnő szintén felállt az asztaltól, és elkísérte. Ő növendéke, Miss Angéla Warren, Mrs. Crale húga pulóverjét akarta megkeresni, amelyet az valahol elhagyott, és a nevelőnő úgy gondolta, hogy talán lent maradt a parton.

Kettesben indultak el. Az ösvény egy kis erdőcskén át vezetett lefelé a bástyakert ajtajáig. Itt vagy bement az ember a bástyakertbe, vagy továbbment az ösvényen, le a tengerpartra.

Miss Williams továbbment, Mrs. Crale pedig belépett a bástyakertbe. De szinte abban a pillanatban sikoltozni kezdett, mire Miss Williams visszasietett. Mr. Crale egy padon hevert, holtan.

Mrs. Crale kérésére Miss Williams kiment a bástyakertből, és sietve elindult a ház felé, hogy orvosért telefonáljon. De útközben találkozott Mr. Meredith Blake-kel, megkérte, hogy telefonáljon, ő pedig visszatért a bástyakertbe, mert azt gondolta, Mrs. Crale-nek talán szüksége lehet rá. Dr. Faussett negyed-

óra múlva érkezett a helyszínre. Azonnal látta, hogy Mr. Crale halott: becslése szerint a halál délután egy és két óra közt állhatott be. Semmiből sem lehetett megállapítani, hogy mi volt a halál oka. Sebesülésnek nyoma sem volt, s Mr. Crale teljesen természetes helyzetben ült a padon. Dr. Faussett azonban, aki ismerte Mr. Crale egészségi állapotát, s határozottan tudta, hogy nem volt sem beteg, sem gyönge, úgy vélte, hogy komolyan meg kell vizsgálni a helyzetet. Ekkor tette Mr. Philip Blake azt a bizonyos kijelentést dr. Faussettnek.

Hale főfelügyelő elhallgatott, és mély lélegzetet vett, mintha most térne át a második fejezetre.

- Később Mr. Blake ezt a kijelentést Conway felügyelő előtt is megismételte. A következőről volt szó: Mr. Blake-et aznap délelőtt felhívta a bátyja, Mr. Meredith Blake (aki másfél mérföldnyire, Handcross Manorban lakott). Mr. Meredith Blake amatőr vegyész volt - azaz talán inkább úgy mondhatnánk, hogy gyógyfüvekkel foglalkozott. Amikor Mr. Meredith Blake aznap reggel belépett a laboratóriumába, megdöbbenve tapasztalta, hogy egy bürökfőzetet tartalmazó üveg, amely előző nap színültig tele volt, majdnem üres. Elfogta a nyugtalanság; fölhívta öccsét, és tanácsot kért tőle, hogy mit csináljon. Mr. Philip Blake felszólította bátyját, azonnal jöjjön át Alderburybe, hogy megbeszéljék a dolgot. Elébe is ment, félúton találkoztak, és együtt tértek vissza a házba. Nem tudták eldönteni, mit csináljanak, és el is ejtették a

témát, azzal, hogy ebéd után majd visszatérnek rá.

További nyomozása eredményeként Conway felügyelő még a következőket állapította meg: előző délután öten átsétáltak Alderburyből Handcross Manorba, teára. Az öt személy Mr. és Mrs. Crale, Miss Angéla Warren, Miss Elsa Qreer és Mr. Philip Blake volt. Ottlétük alatt Mr. Meredith Blake valóságos értekezést tartott a hobbijáról, bevitte a társaságot kis laboratóriumába, és mindent megmutogatott. Közben megemlített bizonyos különleges gyógyszereket... többek közt a koniint, a foltos bürök „aktív elemét". Elmagyarázta tulajdonságait, elpanaszolta, hogy ma már nem szerepel a gyógyszerkönyvekben, és azzal büszkélkedett, hogy felfedezte: a koniin kis adagokban igen hatásos gyógyszere a szamárköhögésnek és az asztmának. Később megemlítette, hogy hatása halálos is lehet, s végül felolvasott vendégeinek egy bekezdést valamelyik görög auktorból, aki leírta a koniin hatását.

Hale főfelügyelő szünetet tartott, újból megtömte pipáját, és belekezdett a harmadik fejezetbe:

- Frere ezredes, a rendőrfőnök, engem bízott meg az üggyel. A boncolás eredménye kizárt minden kétséget. A koniin nem hagy a szervezetben félreismerhetetlen nyomot, de az orvosok tudták, mit keressenek, és találtak is jó adag mérget. Az orvos szerint két-három órával a halál beállta előtt került a szervezetbe. Mr. Crale előtt egy üres pohár és egy üres sörösüveg állt az asztalon. Mind-

kettőnek az üledékét vegyelemezték. Az üvegben nem volt koniin, de a pohárban igen. Nyomozni kezdtem, és megtudtam, hogy a bástyakertben álló kis nyári lakban mindig volt ugyan egy láda sör meg néhány pohár arra az esetre, ha Mr. Crale festés közben megszomjazna, de aznap délelőtt Mrs. Crale vitt le a házból egy üveg friss, jégbe hűtött sört. Mikor a kertbe ért, Mr. Crale nagyban festett, s Miss Qreer modellt állt, illetőleg ült a bástyafalon.

Mrs. Crale kinyitotta a sörösüveget, töltött, s a poharat férje kezébe adta, aki a festőállvány előtt állt. A férfi egy hajtásra kiitta - mint megtudtam, mindig így szokta. Aztán vágott egy grimaszt, letette a poharat az asztalra, és azt mondta: „Ma minden rossz ízű!" Miss Qreer nevetett a megjegyzésen, és azt mondta: „A májad!" Mr. Crale meg ezt: „De legalább jó hideg volt."

Hale elhallgatott.

- Ez hány órakor történt? - kérdezte Poirot.

- Negyed tizenkettő körül. Mr. Crale tovább festett. Miss Greer szerint később panaszkodott, hogy merevek a tagjai, meg zsörtölt, hogy nyilván kezd reumás lenni. De olyan ember volt, aki nem szívesen beszélt róla, hogy beteg, és kétségtelenül igyekezett eltitkolni, hogy rosszul van. Bizonyára nem volt szokatlan, amikor ingerülten követelte, hogy hagyják békén, és a többiek csak ebédeljenek.

Poirot bólintott.

- Így aztán Crale egyedül maradt a bástyakertben - folytatta Hale. - Kétségtelen, hogy

mihelyt magára maradt, lerogyott a padra, és elengedte magát. Ezután nyilván beállt az izombénulás. Nem volt a közelben senki, aki segítségére lehetett volna, és Crale hamarosan meghalt.

Nos, én szokás szerint jártam el. Nem volt nehéz megállapítani a tényeket. Előző nap nagy jelenetre került sor Mrs. Crale és Miss Qreer között. Az utóbbi elég arcátlanul elmondta, hogyan rendezi át a bútorokat, „ha majd itt lakom". Mrs. Crale nekitámadt: „Mit értesz azon, hogy ha majd itt laksz?" Miss Greer erre így felelt: „Ne csinálj úgy, mintha nem tudnád, Caroline. Pont úgy viselkedsz, mint a strucc, mikor a homokba dugja a fejét. Tudod jól, hogy Amyas meg én szeretjük egymást, és össze fogunk házasodni." „Semmi ilyesmiről nem tudok" - felelte Mrs. Crale. Miss Greer erre azt mondta: „Hát akkor most vedd tudomásul." Ekkor Mrs. Crale a férje felé fordult, aki éppen akkor toppant a szobába, és megkérdezte tőle: „Igaz, hogy feleségül akarod venni Elsát, Amyas?"

- És Mr. Crale erre mit mondott? - kérdezte kíváncsian Poirot.

Miss Qreer felé fordult, és ráordított: „ M i az ördögnek kellett kifecsegned? Nincs annyi eszed, hogy tartsd a szád?"

Mire Miss Qreer: „Azt hiszem, nem árt, ha Caroline megtudja az igazságot."

„Igaz, Amyas?" - kérdezte Mrs. Crale a férjétől.

A férfi nem nézett rá, hanem elfordította az arcát, és dünnyögött valamit.

„Beszélj - mondta az asszony. - Tudnom kell." Mire a férfi: „Hát igen, van benne igazság, de most nincs kedvem tárgyalni róla."

Azzal kirohant a szobából, Miss Greer meg azt mondta:

„Na látod!", aztán még folytatta... valami olyasmit mondott, semmi értelme, hogy Mrs. Crale ésszerűtlenül viselkedjék. Cselekedjenek értelmes lény módjára, s ő reméli, hogy Caroline és Amyas továbbra is jó barátok maradnak.

- És Mrs. Crale mit mondott erre? - kérdezte kíváncsian Poirot.

- A tanúk szerint nevetett, és azt mondta: „Csak a holttestemen át, Elsa." Elindult az ajtó felé, Miss Greer meg utánakiáltott: „Ezt hogy érted?" Mrs. Crale visszanézett, és szó szerint ezt mondta: „Előbb ölöm meg Amyast, mint hogy *miattad* lemondjak róla."

Hale elhallgatott.

- Meglehetősen terhelő bizonyíték, nem? - kérdezte aztán.

- Az. - Poirot eltöprengett. - Ki hallotta ezt a szóváltást?

- Miss Williams meg Philip Blake benn voltak a szobában. Mindkettőjüknek nagyon kínos volt.

- S egyformán számoltak be róla?

- Megközelítőleg. De hát sosincs két tanú, aki hajszálra egyformán emlékezne valamire.

Poirot bólintott. Aztán tűnődve így szólt:

- Igen. Érdekes lenne... - Nem fejezte be a mondatot.

Hale folytatta: - Házkutatást tartottam Mrs. Crale hálószobájában, és egy fiók mélyén, a téli harisnyák alá dugva, találtam egy kis

üveget, amelyben a címke szerint valamikor jázminkölni volt. De most nem volt benne semmi. Megvizsgáltam a rajta levő ujjlenyomatokat. Valamennyi Mrs. Crale-től származott. A vegyelemzés csak halvány nyomát mutatta ki a jázminkölninek, viszont találtak az üvegben erős koniinoldat-maradványokat.

Elmondtam a szokásos figyelmeztetést Mrs. Crale-nek, és megmutattam neki az üveget. Kérdéseimre készségesen válaszolt. Közölte, hogy nagyon boldogtalan lelkiállapotban volt. Miután végighallgatta Mr. Meredith előadását a méregről, visszalopódzott a laboratóriumba, kiürítette a retiküljében levő jázmínkölnis üveget, és megtöltötte a koniinoldattal. Megkérdeztem, hogy miért, mire így válaszolt: „Bizonyos dolgokról nem szívesen beszélek többet, mint feltétlenül szükséges, de hát iszonyú megrázkódtatásban volt részem. Férjem el akart hagyni egy másik nő miatt. Ilyen körülmények közt nem volt kedvem tovább élni. Ezért vettem el a mérget."

Hale elhallgatott.

-Végeredményben... elég valószínű - mondta Poirot.

- Lehetséges, monsieur Poirot. De nem vág össze azzal, amit több tanú füle hallatára mondott. Meg aztán másnap reggel újabb jelenetre került sor. Ennek egyik részét Mr. Philip Blake hallotta. A többit meg Miss Greer. A könyvtárszobában zajlott le Mr. és Mrs. Crale között. Mr. Blake a hallban tartózkodott, és elcsípett néhány szót. Miss Greer

kint ült a könyvtárszoba nyitott ablaka közelében, és jóval többet hallott.

- És mit hallottak?

- Mr. Blake hallotta, mikor Mrs. Crale azt mondta: „Te meg a nőid! A legszívesebben megölnélek. Egyszer majd meg is teszem."

- Azt nem mondta, hogy ő lesz öngyilkos?

- Nem. Semmi olyat nem mondott, hogy: „Ha megteszed, én ölöm meg magam." Miss Greer tanúvallomása nagyjából ugyanígy hangzott. Szerinte Mr. Crale azt mondta erre: „Próbálj észnél lenni, Caroline. Szeretlek, és mindig gondoskodni fogok rólatok... rólad meg a gyerekről. De elveszem Elsát. Hiszen megállapodtunk, hogy nem állunk egymás útjába." Mrs. Crale erre azt felelte: „Kérlek. De aztán ne mondd, hogy nem figyelmeztettelek." A férfi megkérdezte: „Mit akarsz ezzel mondani?" Mire az asszony: „Azt, hogy szeretlek, és nem mondok le rólad. Inkább megöllek, mint hogy átengedjelek annak a lánynak."

Poirot apró kézmozdulatot tett.

- Az jár az eszemben - dünnyögte -, hogy Miss Greer igen oktalanul viselkedett, amikor elárulta, mi a célja. Mrs. Crale így könnyen megtagadhatta volna a válást.

- Erre vonatkozólag is rendelkezünk egy tanúvallomással - mondta Hale. - Úgy látszik, Mrs. Crale beszélt a dologról Mr. Meredith Blake-kel. Régi, bizalmas barátjuk volt. Mr. Blake-et nagyon elszomorította a dolog, és sikerült szóba hoznia a dolgot Mr. Crale-nek. Ez alighanem előző délután történt. Mr. Blake óvatos ellenvetéssel élt;

megmondta barátjának, mennyire elszomorítaná, ha a házassága ilyen szerencsétlenül felbomlana. Azt is hangsúlyozta, hogy Miss Qreer még nagyon fiatal, s hogy nagyon nagy felelősség egy lányt meghurcolni a válóperes bíróság előtt. Mr. Crale ezen csak nevetett (cinikus fickó lehetett), és azt mondta: „Elsa egyáltalán nem így képzeli a dolgot. Meg sem akar jelenni a bíróság előtt. A válást a szokott módon intézzük majd el."

- Ezek szerint Miss Greer részéről még nagyobb oktalanság volt, hogy úgy kitört - mondta Poirot.

- Hiszen tudja, milyenek a nők! - felelte Hale főfelügyelő. - Mindjárt egymás torkának esnek. Mindenesetre nehéz helyzet lehetett. Nem is értem, hogyan engedhette meg Mr. Crale, hogy sor kerüljön rá. Mr. Meredith Blake szerint be akarta fejezni a képét. Ön érti ezt?

- Igen, barátom. Azt hiszem, értem.

- Én nem. Az az ember szántszándékkal kereste a bajt!

- De azért valószínűleg haragudott a lányra, hogy úgy kitört.

- Haragudott bizony. Meredith Blake-től tudom. Ha már mindenáron be kellett fejeznie azt a képet, nem értem, miért nem csinálhatott néhány fényképet, és dolgozott tovább azok alapján. Ismerek egy fickót - tájképeket fest akvarellben -, az így csinálja.

Poirot a fejét rázta.

- Nem. Én megértem Crale-t, a művészt. Tudomásul kell vennie, barátom, hogy Crale-t akkor valószínűleg csak a képe érdekelte.

Bármennyire szerette volna feleségül venni a lányt, a kép volt számára a fontosabb. Ezért bízott benne, hogy sikerül megúsznia a lány látogatását anélkül, hogy törésre vinnék a dolgot. A lány persze nem így látta. A nők szemében mindig a szerelem az első.

- Mintha én nem tudnám! - mondta mélységes átérzéssel Hale főfelügyelő.

- A férfiak - folytatta Poirot - és főleg a művészek mások.

- A Művészet! - szólalt meg gúnyosan a főfelügyelő. - Folyton ez a *Művészeti* Én sose értettem, és nem is fogom érteni soha! Látnia kellett volna azt a képet, amin Crale dolgozott! Minden torz volt rajta. A lány úgy nézett ki, mintha fájna a foga, és az egész oromzat ferde volt. Rossz volt ránézni. Utána még sokáig nem tudtam kiverni a fejemből. Még álmodtam is róla. Ráadásul a látásomra is hatással volt... lassan csámpásnak láttam minden oromzatot, falat, meg mindent. Még a nőket is!

Poirot elmosolyodott.

- E szavakkal önkéntelenül is Amyas Crale művészetének adózik.

- Ugyan már! Mért nem tudnak a festők olyasmit festeni, ami szép, és öröm nézni? Miért törekszenek mindenáron rútságra?

- Vagyunk néhányan, *mon cher,* akik furcsán értelmezzük a szépséget.

- A lány csinos volt, az tény - mondta Hale. - Vastagon ki volt kenve, és alig volt ruha rajta. Nem való egy lánynak így császkálni. És gondolja csak el: ez tizenhat éve volt. Manapság már nem lát semmi rosszat az ilyes-

miben az ember. De akkor... hát én egészen elképedtem! Nadrág volt rajta, meg nyitott nyakú vászonblúz... biz' isten, semmi egyéb!

- Úgy veszem észre, nagyon is jól emlékszik az ilyen apró részletekre - dünnyögte sunyin Poirot.

Hale főfelügyelő elvörösödött. - Csak azt mondtam el, hogy milyen benyomást tett rám - jelentette ki zordan.

- Persze, persze - felelte Poirot engesztelő hangon. Aztán folytatta:

- Szóval a két koronatanú Mrs. Crale ellen Philip Blake és Elsa Qreer volt.

- Igen. Mind a ketten nagyon indulatosak voltak. De a bűnvádi eljárás során kihallgatták a nevelőnőt is, és amit ő mondott, többet nyomott a latban, mint amit a másik kettő. Ő ugyanis Mrs. Crale pártján volt, szívvel-lélekkel. De becsületes teremtés lévén, az igazsághoz híven tett vallomást, egy szóval sem próbálta bagatellizálni az ügyet.

- És Meredith Blake?

- Az szegény nagyon kétségbe volt esve. Lehetett is. Hibáztatta magát, amiért efféle mérgeket kotyvasztott... no meg a halottkém is hibáztatta érte. A koniin meg a heresók a mérgekről szóló törvény tilalmi táblázatán az első kategóriában szerepelnek. Elég erélyesen meg is rótták. Mindkét félnek jó barátja volt, és nagyon súlyosan érintette a dolog - egyébként is az a fajta vidéki úr, aki irtózik a nyilvánosságtól, s nem szereti, ha a közfigyelem rá irányul.

- Mrs. Crale húgát nem hallgatták ki?

- Nem. Nem volt rá szükség. Ő nem volt

ott, amikor Mrs. Crale megfenyegette a férjét, és nem mondhatott volna semmit, amit ne tudtunk volna már valaki mástól. Azt látta ugyan, hogy Mrs. Crale a hűtőszekrényhez lép és kiveszi a jégbe hűtött sört, és a védelem megidéztethette volna, hogy tanúskodjék róla, miszerint Mrs. Crale egyenest levitte az üveget a kertbe, és nem csinált vele előzőleg semmit. Ez azonban nem volt lényeges, mert nem is állítottuk, hogy a koniin a sörösüvegben volt.

- Hogy sikerült az asszonynak a pohárba csempésznie, mikor ketten is figyelték?

- Kezdjük azzal, hogy nem figyelték. Ugyanis Mr. Crale nagyban festett... tehát a vásznat és a modellt figyelte. Miss Greer pedig majdnem háttal ült Mrs. Crale-nek, és elnézett Mr. Crale válla fölött.

Poirot bólintott.

- Szóval egyikük sem figyelte Mrs. Crale-t. Az asszony egy olyan pipettafélében vitte magával a mérget, amilyennel a töltőtollakat töltik meg. Megtaláltuk - szilánkokra törve - a ház felé vezető ösvényen.

- Magának mindenre van készenlétben válasza - dünnyögte Poirot.

- Ugyan már, monsieur Poirot! Ne legyen elfogult. Az *asszony* fenyegeti meg a férjét, hogy megöli. Ő lopja el a mérget a laboratóriumból. Az *ő* szobájában találják meg az üres üveget, és *csak az ő ujjlenyomatai vannak rajta.* Kéretlenül jégbe hűtött sört visz le a férjének... ami mindenesetre furcsa, ha meggondoljuk, hogy nem voltak egymással beszélő viszonyban...

- Nagyon furcsa. Már nekem is feltűnt.

- Furcsa bizony. Ez is áruló jel. *Miért* akart egyszerre csak mégis kedveskedni az urának? A férfi panaszkodik a sör ízére... és a koniinnak *valóban* undorító az íze. Az asszony úgy rendezi a dolgot, hogy megtalálják a hullát, aztán elküldi a másik nőt telefonálni. Miért? Hogy letörölhesse az üveget meg a poharat, aztán rájuk nyomhassa a *férfi* ujjait. Aztán már nyugodtan rázendíthet a sírásra, s mondhatja, hogy a lelkifurdalás késztette öngyilkosságra a férfit. Valószerűen hangzik.

- Nem vitás, hogy nem volt túlságosan jól kitervelve.

- De nem ám! Ha kíváncsi a véleményemre, az az asszony annyi fáradságot sem vett magának, hogy *gondolkozzék.* Emésztette a gyűlölet meg a féltékenység. Csak arra tudott gondolni, hogy végez a férfival. S utána, amikor már mindennek vége, amikor ott látja maga előtt holtan... nos, *akkor* egyszerre csak magához tér, ráébred, hogy amit művelt, gyilkosság... és gyilkosságért felkötik az embert. És kétségbeesésében csak egyetlen dolgot tud kitalálni: hogy öngyilkosság történt.

- Igen... ez csakugyan mind nagyon ésszerűen hangzik - mondta Poirot. - Lehet, hogy valóban így gondolkozott.

- Bizonyos értelemben előre megfontolt bűnténytől van szó, bizonyos értelemben nem - mondta Hale. - Én magam nem tartom valószínűnek, hogy az asszony valóban tervszerűen csinálta a dolgot. Csak vaktában, ahogy éppen eszébe jutott.

- Csak azt szeretném tudni... - dünnyögte Poirot.

Hale kíváncsian nézett rá.

- Nem sikerült meggyőznöm, monsieur Poirot, hogy az eset napnál világosabb volt?

- Majdnem. De nem egészen. Van néhány különös részlet...

-Tud talán valami más megoldást... ami elfogadható?

- Mit csináltak a többiek azon a bizonyos délelőttön? - kérdezte Poirot.

- Biztosíthatom, hogy ezzel is foglalkoztunk. Mindegyiküknek utánanéztünk. Senkinek sem lehetett eleve alibije... mérgezés esetében ilyesmiről szó sem lehet. Hiszen egy gyilkosjelöltet semmi sem akadályozhat meg abban, hogy áldozatának már előző nap markába nyomja egy kapszulában a mérget, mondván, hogy különleges gyógyszer emésztési zavarok esetére, és étkezés előtt kell bevenni. Utána meg elutazhat Anglia másik végébe.

- De ön szerint ebben az esetben nyilván nem ez történt?

- Mr. Crale nem szenvedett emésztési zavarokban. És nem is hiszem, hogy ilyesmi történhetett volna. Igaz, hogy Mr. Meredith Blake mindig hajlamos volt maga kotyvasztotta csodaszereket ajánlani, de nem hinném, hogy Mr. Crale valaha is kipróbálta volna bármelyiket. Vagy ha igen, akkor valószínűleg megemlítette volna, és mulat rajta. Különben is mi késztette volna Mr. Meredith Blake-et arra, hogy meg akarja ölni Mr. Crale-t? Minden arra vall, hogy jó viszony-

ban volt vele. Mint a többiek is mindnyájan. Mr. Philip Blake a legjobb barátja volt. Miss Greer szerelmes volt bele. Miss Williamsnek - gondolom - igen rossz véleménye lehetett róla... de hát a morális rosszallás még nem ösztönzi mérgezésre az embert. A kis Miss Warren rengeteget civakodott Crale-lel, a legidegesítőbb korban volt... azt hiszem, épp akkor került középiskolába, de Crale szerette a lányt, és a lány is őt. A lánnyal ugyanis különös gyöngédséggel és figyelemmel bántak a családban. Nyilván hallotta már, hogy miért. Még apró gyermek korában súlyosan megsérült. Mrs. Crale sebesítette meg vad dührohamában. Ez is bizonyítja, hogy képtelen volt uralkodni magán, nem? Nekitámadni egy gyereknek... és egész életére elnyomorítani!

- De bizonyíthatja azt is, hogy Angela Warrennek alapos oka volt haragudni Caroline Crale-re - mondta elgondolkozva Poirot.

- Lehet... de Amyas Crale-re nem. Különben is: Mrs. Crale rajongásig szerette a húgát... magához vette, amikor elárvult, s - mint említettem - különös gyöngédséggel bánt vele... úgy is mondhatnám, hogy alaposan elkényeztette. A lány is nyilvánvalóan szerette Mrs. Crale-t. Távol tartották a tárgyalástól, s amennyire csak lehetett, kímélték... gondolom, ezt Mrs. Crale akarta így. Pedig a lány borzasztóan fel volt dúlva, és mindenáron meg akarta látogatni nővérét a börtönben. Caroline Crale azonban nem egyezett bele. Kijelentette, hogy az ilyesmi egy életre megsebezheti egy lány lelkét. Úgy intézkedett, hogy külföldön járassák iskolába.

Hale hozzátette:

- Miss Warrenből igen nagyszerű nő lett. Egzotikus helyekre utazik. Előadásokat tart a Királyi Földrajzi Társaságban... meg hasonlók.

- És senki sem emlékszik az ügyre?

- Hát először is más a neve. Már a leánynevük sem volt ugyanaz. Egy anyától származtak, de más-más apától. Mrs. Crale-t Spaldingnak hívták.

- S az a Miss Williams? Ő a kislány nevelőnője volt, vagy Angéla Warrené?

- Angeláé. A kislánynak külön dajkája volt, de azt hiszem, mindennap tanult egy kicsit Miss Williamsszel is.

- S a kislány hol volt akkor?

- A nagyanyjánál, látogatóban. A dajkával. Bizonyos Lady Tressilliannél. Lady Tressillian özvegy volt, két kislányát is elvesztette, és rajongott ezért a gyerekért.

- Ertem - bólintott Poirot.

Hale folytatta:

- Arról is be tudok számolni, hogy a többiek mit csináltak a gyilkosság napján.

Miss Greer reggeli után kiült a teraszra, a könyvtárszoba ablakának közelébe. Onnan, mint említettem már, tisztán hallotta a Crale és felesége közt lefolyt veszekedést. Aztán lement Crale-lel a bástyakertbe, és ebédig modellt ült neki. Közben csak néhányszor tartottak szünetet, hogy a lány pihentethesse izmait.

Philip Blake reggeli után a házban volt, és hallotta a veszekedés egy részét. Miután Crale és Miss Greer elment, újságot olvasott, míg a

bátyja fel nem hívta, utána lement a partra, a bátyja elé. Együtt ballagtak vissza az ösvényen a bástyakert mellett. Miss Greer akkor éppen fölment a házba egy pulóverért, mert fázott, Mrs. Crale pedig a férjével tárgyalt az Angela elutazásával kapcsolatos teendőkről.

- Ó, tehát akkor barátságosan beszélgettek?

- Dehogy! Egyáltalában nem volt az barátságos beszélgetés. Megtudtam, hogy Crale szabályosan ordított az asszonnyal. Dühös volt, hogy jelentéktelen családi ügyekkel zavarják. Gondolom, az asszony szeretett volna egyet-mást elrendezni, ha valóban szakításra kerülne a sor.

Poirot bólintott.

Hale folytatta:

- A két fivér váltott néhány szót Amyas Crale-lel. Aztán visszatért Miss Greer, elfoglalta a helyét, Crale meg fogta az ecsetet - nyilvánvalóan szabadulni akart a többiektől. Azok meg is értették a célzást, és fölmentek a házba. Mellesleg Crale éppen akkor panaszkodott, hogy az ott tárolt sör meleg, amikor a két Blake is a bástyakertben volt, és a felesége megígérte, hogy leküld neki jégbe hűtött italt.

- Ejha!

- Ejha bizony! Az asszony azt se tudta, hogy nyájaskodjon. Szóval fölmentek a házba, és leültek kinn a teraszon. Mrs. Crale és Angéla Warren sört hoztak nekik a házból.

Később Angéla Warren lement fürödni, Philip Blake meg elkísérte.

Meredith Blake fogott egy széket, és lement egy tisztásra, amely pontosan a bástya-

kert fölött terült el. Éppen rálátott Miss Greerre, aki modellt ült a bástyakert oromzatán, tisztán hallotta a hangját, meg Craleét is, ahogy beszélgettek. Ott ült, és újra meg újra átgondolta a koniin-ügyet. Nagyon nyugtalanította; nem tudta, mit csináljon. Elsa Greer észrevette, és felintett neki. Mikor megszólalt az ebédre hívó gong, Meredith Blake lement a bástyakertbe, és Elsa Greerrel együtt ment fel a házba. Már akkor észrevette, hogy Crale, ahogy kifejezte, „nagyon furcsán néz ki", de akkor még nem gondolt semmire. Crale az a fajta volt, aki sose beteg... így aztán senki sem gondolta, hogy most valami baja lehet. Különben is állandóan változott a hangulata, hol dühöngött, hol meg elkeseredett, aszerint, hogy úgy ment-e a festés, ahogy akarta. Ilyenkor rendszerint békén hagyták, és lehetőleg minél ritkábban szóltak hozzá. Akárcsak ezúttal Meredith Blake és Elsa Greer.

Ami a többieket illeti, a személyzet a háztartási munkákkal meg az ebédfőzéssel volt elfoglalva. Miss Williams a délelőtt egy részét a tanulószobában töltötte, feladatokat javított, utána kiült a teraszra valami stoppolni - valóval. Angela Warren a délelőtt legnagyobb részében a kertben kóborolt, fára mászott, és mindenfélét összeevett - tudja, milyen egy tizenöt éves lány! Szilvát, savanyú almát, éretlen körtét s a többi. Aztán visszament a házba, s mint már mondtam, Philip Blake társaságában lesétált a tengerpartra, és ebéd előtt fürdött egyet.

Hale főfelügyelő hallgatott egy darabig.

- Nos - kérdezte aztán harciasan -, talált valami gyanúsat?

- Az égvilágon semmit - felelte Poirot.

- Na ugye!

A két szó köteteket fejezett ki.

- Mégis szeretnék megbizonyosodni - folytatta Hercule Poirot. - Mégpedig...

- Mit akar csinálni?

- Felkeresem azt az öt embert... és meghallgatom, hogyan mondják el ők a történteket.

Hale főfelügyelő mélységes melankóliával felsóhajtott.

- Úristen! Elment az esze! - kiáltott fel. - Az öt történet közül kettő sem fog pontosan egyezni! Hát képtelen ezt megérteni? Nincs két ember, aki egyformán emlékezne valamire. Méghozzá ennyi idő után! Öt beszámolót fog hallani, öt különböző gyilkosságról!

- Pont erre számítok - mondta Poirot. - Nagyon tanulságos lesz.

HATODIK FEJEZET

Egy kismalac piacra járt...

Philip Blake pontosan olyan volt, amilyennek Montague Depleach leírta. Jómódú, ravasz, kedélyes... s kicsit már pocakosodott.

Hercule Poirot szombat este fél hétre beszélt meg vele találkozót. Philip Blake éppen tizennyolcszor talált a golflabdával a lyukba, nagy formában volt, nyert is egy ötfontost az ellenfelétől. Így aztán igen barátságosnak és közlékenynek ígérkezett.

Hercule Poirot előadta, hogy kicsoda és mit akar. Ezúttal nem azzal állt elő, hogy szenvedélyes vágy hajtja a tiszta igazság után. Úgy állította be a dolgot Blake előtt, hogy egy híres bűnügyekkel foglalkozó könyvsorozatról van szó.

Philip Blake a homlokát ráncolta.

- Úristen! Mire jó az ilyesmi?

Hercule Poirot vállat vont. Legidegenesebb modorát öltötte fel. Azon igyekezett, hogy fölényes jóindulattal kezeljék.

- Kell az olvasóknak - dünnyögte. - Falják az ilyesmit... igen, valósággal falják.

-Micsoda morbid kíváncsiság - mondta Philip Blake.

De kedélyesen mondta, nem finnyásán és undorodva, ahogy egy nála érzékenyebb lelkű ember tette volna.

Hercule Poirot ismét megvonta a vállát.

- Ilyen az emberi természet. Ön meg én, monsieur Blake, nagyvilági emberek lévén, nem táplálunk illúziókat felebarátainkat illetően. Hagy többségükben nem rosszak, de

kétségtelen, hogy eszményinek sem szabad tekinteni őket.

- Én már rég feladtam az illúziókat - közölte derűsen Blake.

- Viszont úgy hallom, hogy kitűnő anekdotákat tud.

- Az ám! - csillant meg Blake szeme. - Ezt már hallotta?

Poirot a kellő helyen nevetett. Az anekdota nem volt valami épületes, de valóban mulatságos.

Philip Blake hátradőlt a széken, izmai elernyedtek, arca csupa ránc lett a szeme körül a nevetéstől.

Hercule Poirot hirtelen arra gondolt, hogy meglehetősen emlékeztet egy elégedett malacra.

Igen, egy malacra. *Egy kismalac piacra járt...*

Miféle ember ez a Philip Blake? Úgy látszik, gondtalan. Sikerei vannak, elégedett. Nincs bűntudata, nem gyötri a lelkiismeret a múltja miatt, nem kísértik emlékek. Nem: jól táplált malac, aki piacra jár... és a lehető legmagasabb árakat éri el...

Ám lehet, hogy Philip Blake nem volt mindig ilyen gondtalan. Fiatal korában valószínűleg jóképű volt. A szeme meglehetősen apró, talán kicsit közel ülő... egyébként jóvágású, jóképű fiatalember lehetett. Hány éves lehet most? Úgy ötven és hatvan között. Amikor Crale meghalt, Blake negyven felé járhatott. Nem volt ennyire kedélyes akkoriban, nem merült el a pillanat örömeiben. Talán többet várt az élettől, és kevesebbet kapott...

- Bizonyára megérti a helyzetemet - dünnyögte Poirot, csak hogy felkeltse partnere érdeklődését.

- Nem én, dehogyis, akármi legyek, ha értem. - A tőzsdés felegyenesedett ültében, szeme ismét ravaszul csillogott. - Miért maga csinálja? Hiszen nem író.

- Nem egészen. Tulajdonképpen detektív vagyok.

E megjegyzés Poirot korábbi beszélgetései során bizonyára még sohasem hangzott ilyen szerényen.

- Hát persze! Ezt mindenki tudja. A híres Hercule Poirot!

De a hangjában árnyalatnyi gúny érződött. Philip Blake lényegében nagyon is angol volt ahhoz, hogy egy külföldit komolyan vegyen.

Cimboráinak alighanem így nyilatkozott volna Poirot-ról:

- Nevetséges kis kókler. Persze a nőknél valószínűleg remekül boldogul a dumájával.

S noha Hercule Poirot pontosan erre a gúnyosan lekezelő modorra akarta rávenni, most mégis azon kapta magát, hogy kellemetlenül érinti.

Ennek az alaknak, ennek a sikeres üzletembernek egyáltalán nem imponál Hercule Poirot! Szégyen, gyalázat!

- Örülök - mondta Poirot, de nem mondott igazat -, hogy ilyen jól ismer. Hadd áruljam el önnek: sikereim alapja a pszichológia... az emberi viselkedés örök *miért-je.* Manapság elsősorban ez érdekel mindenkit a bűnügyekben, monsieur Blake. Régebben a romantika. Híres bűnügyeket csak egyetlen

szemszögből nézve dolgoztak fel: hogy milyen szerelmi história bújik meg mögöttük. Manapság más a helyzet. Az olvasót az érdekli, hogy dr. Crippen azért ölte meg a feleségét, mert az asszony magas, életerős teremtés volt, ő meg alacsony és jelentéktelen. Vagyis az asszony kisebbrendűségi érzést keltett benne. Meg annak a hírhedt nőnek a történetét szeretik, aki azért ölt, mert háromféves korában letorkolta az apja. Szóval, mondom, manapság a bűntettek miért-je az érdekes.

Philip Blake elnyomott egy ásítást.

- A legtöbb bűntett *miért-je* szerintem eléggé nyilvánvaló. Rendszerint a pénz.

Poirot felkiáltott:

- De kedves uram, a *miért* sohasem feltétlenül nyilvánvaló! És ez itt a lényeg.

- És itt kapcsolódik ön a dologba, igaz?

- Ahogy mondja: itt kapcsolódom én a dologba! Ajánlatot kaptam, hogy írjam meg néhány régi bűntett történetét... a pszichológia szemszögéből. Az én specialitásom a bűntettek pszichológiája. Elvállaltam a megbízást.

Philip Blake elvigyorodott.

- Gondolom, jövedelmező vállalkozás?

- Remélem, az lesz... nem is tagadom.

- Sok szerencsét. Nos, talán elárulná, hogy kerülök én a dologba?

- De mennyire. A Crale-ügy érdekel, monsieur.

Philip Blake arcán nem látszott meghökkenés. Csak töprengés.

- Hát persze - szólalt meg -, a Crale-ügy...

Hercule Poirot nyugtalanul megkérdezte:

- Nem neheztel érte, monsieur Blake?

- Miért neheztelnék? - Philip Blake megvonta a vállát. - Nincs értelme olyasmiért neheztelni, amit úgysem akadályozhat meg az ember. Caroline Crale pere köztulajdon. Bárki nekiülhet és megírhatja. Nincs értelme, hogy éppen én akadékoskodjam. Azonban - meg kell mondanom - nincs túlságosan ínyemre a dolog. Amyas Crale legjobb barátaim egyike volt. Sajnálatos, hogy ezt a kellemetlen ügyet ismét felkavarják. De hát mit lehet tenni?

- Ön bölcs ember, monsieur Blake.

- Dehogyis. Csak elég tapasztalatom van már; tudom, hogy semmi értelme ellenkezni. És remélem, hogy ön kevésbé bántóan fogja megírni, mint sokan mások tennék.

- Legalábbis igyekszem tapintatos és ízléses lenni - felelte Poirot.

Philip Blake harsány hahotára fakadt, de valójában nem volt jókedve. - Kacagnom kell, amikor ilyet hallok öntől.

- Biztosíthatom, monsieur Blake, hogy őszintén érdekel az ügy. Nem csupán a pénz miatt. Szeretném a valósághoz híven rekonstruálni a múltat, átérezni és megérteni az akkor történteket, szeretném meglátni a dolgok hátterét, megjeleníteni a drámában szereplők érzéseit és gondolatait.

- Nem hinném, hogy nagyon bonyolult volna a dolog. Az ügy egészen világos volt. Közönséges féltékenység játszott benne szerepet, semmi más - mondta Philip Blake.

- Nagyon kíváncsi volnék rá, monsieur Blake, ha megtudhatnám, hogyan reagált ön az ügyre.

Philip Blake-et hirtelen elfogta a méreg, s bíborvörös lett az arca.

- Hogyan reagáltam? Hogyan reagáltam?! Ne beszéljen ilyen tudálékosan. Azt hiszi, hogy csak ott álltam és reagáltam? Úgy látszik, nem tudja, hogy a barátomat... mondom, a *barátomat* gyilkolták meg... megmérgezték! S ha gyorsabban cselekszem, megmenthettem volna!

- Ezt hogy érti, monsieur Blake?

- Gondolom, már tanulmányozta az ügy részleteit? - Poirot bólintott. - Helyes. Nos, aznap délelőtt felhívott Meredith, a bátyám. Csinos kis pácba került. Egyik istenverte kotyvaléka eltűnt... S ez a kotyvalék igencsak halálos méreg volt. Mit tehettem? Azt mondtam neki, hogy jöjjön át, és beszéljük meg a dolgot. Eldöntjük, mit volna a legokosabb csinálni. „Eldöntjük, mi a legokosabb." Ma már teljesen érthetetlen számomra, hogyan lehettem ilyen ostoba, s miért haboztam. Rá kellett volna eszmélnem, hogy nincs vesztegetni való idő. Egyenest Amyashoz kellett volna mennem és figyelmeztetnem. Azt kellett volna mondanom neki: „Caroline ellopta Meredith egyik saját találmányú mérgét. Jó lesz, ha Elsa meg te vigyáztok magatokra."

Blake fölállt. Izgalmában nagy léptekkel járkál föl-alá.

- Jóságos isten! Azt hiszi, nem gondoltam végig azóta újra meg újra a történteket? *Tud-*

tam, mi lesz. Lehetőségem volt arra, hogy megmentsem Crale-t, és elszalasztottam a lehetőséget. Én Meredithre vártam. Hogy nem volt annyi eszem, hogy rájöjjek: Carolinenak nem lesznek aggályai, nem fog habozni? A mérget azért lopta el, hogy felhasználja, és istenemre, fel is használta, mihelyt alkalma nyílt rá. Nem akart addig várni, amíg Meredith észreveszi, hogy meglopták... Tudtam... persze hogy tudtam... hogy Amyas halálos veszedelemben forog... és nem tettem semmit!

- Azt hiszem, ok nélkül hibáztatja magát, monsieur. Nemigen volt rá alkalma...

A másik a szavába vágott:

- Alkalmam? Bőven volt. Többféle lehetőség is nyitva állt előttem. Ahogy mondtam, elmehettem volna Amyashoz... de persze fennállt a veszélye, hogy nem hisz majd nekem. Amyas nem olyan ember volt, aki könynyen elhiszi, hogy veszélyben forog. Kigúnyolt volna, hogy ilyesmi jut az eszembe. És sose fogta fel igazában, hogy Caroline milyen ördögi teremtés. De elmehettem volna az asszonyhoz is. Megmondhattam volna neki: „Tudom, mire készülsz. Tudom, mit tervezel. De ha Amyas vagy Elsa koniinmérgezésben meghal, téged felkötnek!" Ez nyilván visszatartotta volna. Vagy fölhívhattam volna a rendőrséget. Ó, mennyi mindent tehettem volna!... S ehelyett hagytam, hogy Meredith lassúsága, óvatossága befolyásoljon. „Biztosra kell mennünk... meg kell vitatnunk... meg kell bizonyosodnunk róla, ki lophatta el a mérget..." Átkozott, vén bo-

lond!... Soha életében nem tudott gyorsan határozni! Szerencséje, hogy ő volt az idősebb fiú, örökölte a birtokot, s abból megélhet. Ha csak egyszer is megpróbál a maga lábán megállni, az utolsó pennyje is rámegy.

- Önnek nem volt semmi kétsége afelől, hogy ki lopta el a mérget? - kérdezte Poirot.

- Nem hát. Rögtön tudtam, hogy csakis Caroline lehetett. Én ugyanis nagyon jól ismertem Caroline-t.

- Ez igen érdekes - jelentette ki Poirot. - Elárulná, monsieur Blake, hogy milyen volt Caroline Crale?

- Semmi esetre sem az az igazságtalanul megvádolt ártatlanság, akinek a per idején tartották! - felelte élesen Philip Blake.

- Hanem?

Blake visszaült a helyére. Komoly pillantást vetett Poirot-ra:

- Csakugyan szeretné tudni?

- Csakugyan. Nagyon.

- Caroline romlott volt. A velejéig romlott. S ugyanakkor elbűvölő. Olyan nyájas volt a modora, hogy a végsőkig meg tudta téveszteni az embert. Olyan törékenynek, gyámoltalannak látszott, hogy mindenkiből kiprovokálta a lovagiasságot. Néha, ha történelmi műveket olvasok, úgy érzem, Stuart Mária lehetett hozzá hasonló. Mindig kedves és szerencsétlen, és vonzó, mint a mágnes... de egyszersmind hidegen számító, fondorlatos nőszemély, aki kitervelte Darnley meggyilkolását, és el is tette láb alól. Caroline is ilyen volt... hideg és számító. És átkozottul indulatos.

Nem tudom, elmondták-e önnek - nem lényeges pontja ugyan a pernek, de jellemző Caroline-ra -, hogy mit művelt csecsemő húgával. Merő féltékenységből. Anyja másodszor is férjhez ment, és mindenkinek a figyelme és szeretete a kis Angelára irányult. Caroline ezt nem bírta elviselni. Megpróbálta megölni a csecsemőt egy piszkavassal... betörni a fejét. Szerencsére nem volt halálos az ütés. De akkor is szörnyűség ilyesmit csinálni!

- Csakugyan.

- Hát ez volt az igazi Caroline. Mindig neki kellett elsőnek lennie. Az egyetlen, amit egyszerűen képtelen volt elviselni, ha nem ő volt az első. Egy hideg, önző, gyilkos hajlamú ördög lakozott benne. Látszólag ösztönlény volt, de valójában nagyon is számító. Amikor lány korában Alderburybe jött, azonnal fölmért mindnyájunkat, és megcsinálta a terveit. Neki nem volt vagyona. Én nem jöhettem számításba... fiatalabbik fiú voltam, akinek önerejéből kellett boldogulnia. Mulatságos, hogy most alighanem zsebre tudnám vágni Meredith meg Crale-t is, ha élne! Kezdetben Meredith nézte ki magának, de végül Amyas mellett kötött ki. Amyas örökli majd Alderburyt, s bár ez nem jelentett sok pénzt, Caroline hamar rájött, hogy Amyas rendkívül tehetséges festő, és hogy a zsenialitása igen jövedelmező is lesz. És nyert. Amyasból hamarosan elismert festő lett. Divatos éppenséggel nem, de elismerték a zsenialitását, és vették a képeit. Látott már tőle valamit? Itt van egy képe. Jöjjön, nézze meg.

Előrement az ebédlőbe, és rámutatott a bal oldali falra.

- Tessék. Ez Amyas.

Poirot csak nézett és hallgatott. Újból elcsodálkozott: hogyan képes valaki így átitatni egy konvencionális témát a maga egyéni varázsával? Egy váza, rózsákkal, fényezett mahagóniasztalon. Elcsépelt téma. De hogy csinálta Amyas Crale, hogy a rózsái lángolnak, vadul, szinte szemérmetlenül élnek? A fényezett faasztal remegett, szinte érző lényként lélegzett. Mivel lehet megmagyarázni az izgalmat, amelyet a festmény keltett az emberben? Mert izgalmat keltett. Az asztal arányai Hale főfelügyelőt valószínűleg kétségbe ejtették volna, kijelentette volna, hogy ilyen színű és alakú rózsa nem létezik. S utána eltöprengett volna azon, hogy miért nem tetszenek neki a valódi rózsák. És bosszantották volna a szabályosan kerek mahagóniasztalok - ki tudja, miért?

Poirot felsóhajtott.

- Hát igen... - dünnyögte. - Ezen minden rajta van.

Követte Blake-et a másik szobába.

- Sose értettem a művészethez - dünnyögte Blake. - Nem is tudom, miért szeretem annyira azt a képet, de szeretem. Az a kép... a szentségit neki: az a kép *nagyszerű.*

Poirot nyomatékosan bólintott.

Blake cigarettával kínálta vendégét, és maga is rágyújtott.

- És ezt az embert... aki ezeket a rózsákat festette... meg a *Nőt, koktélkeverővel...* meg azt a gyötrelmes *Krisztus születésé-t...* élete

virágában megölték, meghalt egy bosszúszomjas, gonosz nő miatt!

Egy kis szünet után így folytatta:

- Nyilván azt fogja mondani, hogy kegyetlen vagyok... hogy oktalan előítéletet táplálok Caroline iránt. Vonzó nő volt... ezt mindig éreztem. De ismertem, azonnal felismertem a látszat mögött az igazi nőt. És ez a nő, monsieur Poirot, gonosz volt. Kegyetlen, rosszindulatú, erőszakos!

- Mégis azt hallottam, hogy Mrs. Crale-nek sokat kellett nyelnie házaséletük során.

- Igen, és ezt ki is kürtölte! Mert ő az örök mártír! Szegény jó Amyas! Házassága kezdettől fogva pokol volt... azaz lett volna, ha nem a rendkívüli képességének él. A művészetének... mindig annak élt. Abba menekült. Ha festett, nem érdekelte semmi, lerázta magáról Caroline-t, a piszkálódását, a véget nem érő vitákat és veszekedéseket. Mert folyton veszekedtek. Nem múlt el hét, hogy valamin éktelenül össze ne kaptak volna. Az asszony élvezte a dolgot. Szerintem a veszekedés serkentő hatással volt rá. Így vezette le indulatait. Kimondhatta a sok keserűséget, ami marta, amit ki kellett mondania. Egy-egy ilyen ütközet után a szó szoros értelmében dorombolt... mint egy fényes szőrű, jól táplált macska. Amyast viszont kiborította a veszekedés. Ő békét szeretett volna... nyugalmat... csöndet. Persze egy ilyen embernek nem volna szabad megnősülnie... nem házasságra született. Egy Crale-fajta férfinak legyenek viszonyai, de ne kösse le magát. Mert a köteléket óhatatlanul elnyüvi.

- Önhöz bizalmas volt?

- Hát... tudta, hogy odaadó barátja vagyok. Elárult egyet-mást. De nem panaszkodott. Nem olyan ember volt. Csak néha mondogatta: „A fene essen a nőkbe!", meg: „Sose házasodj meg, öregem. Várd meg, amíg halálod után jutsz a pokolba."

- Ön tudott Miss Green iránt érzett vonzalmáról?

- Ó, igen... legalábbis tudtam, hogy bekövetkezik. Crale elmesélte, hogy találkozott egy csodálatos lánnyal. Egész más, mondta, mint bárki, akivel valaha is találkozott. Nem sokat törődtem vele. Amyas mindig találkozott valami nővel, aki „más" volt. Egy hónap múlva rendszerint csodálkozva bámult az emberre, ha szóba hozta az illetőt, s megkérdezte, kiről van szó! Csakhogy ez az Elsa Greer valóban „más" volt. Rájöttem, amikor hosszabb időre lementem Alderburybe. Megfogta magának a férfit, szabályosan „horogra kerítette". A szegény bolond a szó szoros értelmében a lány tenyeréből evett.

- Ön Elsa Greert nem kedvelte?

- Nem, nem kedveltem. Kifejezetten ragadozó alkat volt. Ő is magának akarta Crale testét-lelkét. Ennek ellenére, azt hiszem, jobban kijött volna Crale-lel, mint Caroline, ő alighanem békén hagyta volna, mihelyt biztos abban, hogy az övé. De az is lehet, hogy megunta volna, és odébbáll valaki mással. Amyasnak az lett volna a legjobb, ha semmiféle nővel nincs kapcsolata.

- Csakhogy ez, azt hiszem, nem lett volna ínyére.

Philip Blake sóhajtott.

- Szegény ördög mindig belegabalyodott valami nőbe. Pedig a nők tulajdonképpen keveset jelentettek a számára. Egész életében csak két nő volt rá igazán hatással: Caroline és Elsa.

- A kislányt szerette? - kérdezte Poirot.

- Angelát? Ó, Angelát valamennyien szerettük. Nagyon jópofa gyerek volt. Bármilyen csínyre kapható. Hogy megkeserítette szegény nevelőnője életét! Igaz, Amyas igazán szerette Angelát... de néha a lány elvetette a sulykot, és Crale ilyenkor komolyan megharagudott rá... Caroline pedig rendszerint beleavatkozott... Caro mindig Angela pártját fogta, és ez végleg kikészítette Amyast. Ki nem állhatta, ha Caro és Angela egyesült erővel ellene fordultak. A dologban volt némi féltékenység is. Amyas azért volt féltékeny, mert Caro szüntelenül kényeztette Angelát, és bármit megtett érte. Angéla meg Amyasra volt féltékeny, de lázadozott is a basáskodása ellen. Crale döntött úgy, hogy ősszel küldjék intézetbe, és a lány ezért dühös volt. Nem mintha nem szeretett volna intézetbe menni, sőt, azt hiszem, szívesen ment... csak Amyas zsarnokoskodása dühítette, az, hogy olyan fölényesen intézte el a dolgot. Bosszúból mindenféle csínyt követett el ellene. Egyszer tíz meztelen csigát dugott az ágyába. Tulajdonképpen, azt hiszem, Amyasnak volt igaza. Ideje volt, hogy a lány egy kis fegyelmet tanuljon. Miss Williams nagyon ügyes nő volt, de még ő is beismerte, hogy Angela az idegeire megy.

Blake elhallgatott. Poirot viszont megszólalt:

- Amikor azt kérdeztem, hogy Amyas szerette-e a kislányt, a saját lányára céloztam.

- Ó, a kis Carlára? Hogyne, ő volt a kedvence. Crale boldogan eljátszott vele, ha megfelelő hangulatban volt. De még az iránta érzett szeretet sem tartotta volna vissza attól, hogy elvegye Elsát, ha erre céloz. Nem úgy szerette azt a gyereket.

- Caroline Crale viszont rajongott érte, igaz?

Philip arcán görcsös rángás futott végig.

- Nem mondhatom, hogy nem volt jó anya. Nem, igazán nem mondhatom. Ez az egyetlen...

- Folytassa, monsieur Blake.

Philip lassan, keservesen kinyögte:

- Ez az egyetlen, amit igazán... sajnálok... az egész ügyben. Amikor arra a gyerekre gondolok. Hogy ilyen tragikus háttere legyen egy fiatal életnek! Külföldre küldték Amyas unokahúgához meg a férjéhez. Remélem... őszintén remélem... sikerült eltitkolniuk előtte az igazságot.

Poirot a fejét rázta.

- Az igazságnak az a szokása, monsieur Blake, hogy magától is kiderül. Még hosszú évek múltán is.

- Ki tudja? - mormogta a tőzsdés.

- Éppen az igazság érdekében szeretnék kérni öntől valamit, monsieur Blake - folytatta Poirot.

- Éspedig?

- Szeretném megkérni, hogy írja le nekem pontosan, mi történt azokban a napokban

Alderburyben. Vagyis arra szeretném megkérni, írjon teljes és részletes beszámolót a gyilkosságról meg a gyilkosság körülményeiről.

- No de ennyi idő múltán, drága barátom? Kétségbeejtően pontatlan lesz.

- Nem okvetlenül.

- De egészen biztosan.

- Nem, mert az emlékezetben az idő múltával csak a lényeges dolgok maradnak meg, a fölösleges anyagot kiveti magából.

- Aha! Szóval csak valami vázlatfélére gondol?

- Szó sincs róla. Részletes és lelkiismeretes beszámolóra minden eseményről és minden beszélgetésről, amire csak vissza tud emlékezni.

- És hátha rosszul emlékszem?

- Ha leírja, legalább felfrissíti az emlékezőtehetségét. Így is akadhatnak hézagok, de hát ezen nem segíthetünk.

Blake kíváncsian nézett rá.

- De hát mire jó ez? A rendőrségi aktákból sokkal pontosabb tájékoztatást kap az ügyről.

- Nem, Mr. Blake. Most a pszichológiai szemszögről van szó. Nem puszta *tényeket* szeretnék. *Azt szeretném, amit ön kiválasztott.* A válogatásban az idő és az ön emlékezőtehetsége működött közre. Számos dolog akadhat, meg mondhattak is olyasmit, amit hiába keresnék a rendőrségi aktákban. Olyan dolgok és olyan szavak, amelyeket eddig nem említett, mert nem tartotta fontosnak, vagy jobbnak látta nem említeni.

- Es közölni akarja a beszámolómat? - kérdezte éles hangon Blake.

- Szó sincs róla. Csak én fogom elolvasni. Hogy segítségemre legyen a következtetéseim levonásában.

- És idézni sem fog belőle a hozzájárulásom nélkül?

- Semmi esetre sem.

- Hm - mondta Philip Blake. - Én nagyon elfoglalt ember vagyok ám, monsieur Poirot.

- Elismerem, hogy a dolog időbe és fáradságba kerül. Örülnék, ha megegyezhetnénk bizonyos... méltányos honóráriumban.

Egy pillanatra csend lett. Aztán Philip Blake hirtelen így szólt:

- Nem. Ha megírom... ingyen írom meg.

- És megírja?

Philip ismét figyelmeztette:

- Ne felejtse el: nem állhatok jót érte, hogy pontos a memóriám.

- Ezzel számoltam.

- Akkor azt hiszem, hogy megírom - mondta Philip Blake. - Méghozzá *szívesen. Úgy* érzem, bizonyos szempontból tartozom vele Amyas Crale-nek.

HETEDIK FEJEZET

Egy kismalac meg otthon ült...

Hercule Poirot mindig ügyelt a finom árnyalatokra. Gondosan kitervelte, hogyan férkőzik hozzá Meredith Blake-hez. Abban már bizonyos volt, hogy Meredith Blake egészen más eset, mint Philip Blake. Rámenős taktikával nála nem boldogul. Lassan, megfontoltan kell támadnia.

Hercule Poirot tisztában volt vele, hogy az erődbe csak egyetlen módon juthat be. Meredith Blake-hez megfelelő ajánlólevelekkel kell hozzáférkőznie. Méghozzá nem szakmai, hanem baráti levelekkel. Szerencse, hogy Hercule Poirot hosszú pályafutása során sokfelé szerzett barátokat. Többek között Devonshire-ban is. Leült hát, és végiggondolta, kinek a segítségére számíthat Devonshire-ban. Végül sikerült két olyan személyt találnia, aki ismerőse vagy barátja volt Mr. Meredith Blake-nek. Így aztán két ajánlólevéllel felfegyverkezve rohanta meg: az egyiket Lady Mary Lytton-Gore, egy szűkös körülmények közt élő arisztokrata özvegy, a világ legelzárkózottabb teremtése írta, a másikat meg egy nyugalmazott admirális, akinek a családja négy nemzedékkel ezelőtt telepedett le a megyében.

Meredith Blake eléggé tanácstalanul fogadta Poirot-t.

Mint mostanában gyakran kellett tapasztalnia, bizony, változnak az idők. A magándetektívek valamikor valóban magándetektívek

voltak, az ördögbe is... azért fogadta föl őket az ember, hogy a népes lakodalmakon vigyázzanak a nászajándékokra, meg olyankor kereste fel őket - meglehetősen restelkedve -, ha valami disznóság volt készülőben, és tudni akarta, mi az.

De hát Lady Mary Lytton-Gore ezt írta: „Hercule Poirot régi és nagyra becsült barátom. Kérem, legyen segítségére, amiben csak tud." És Mary Lytton-Gore nem olyan asszony - nem, semmi esetre sem olyan -, aki magándetektívekkel tart fenn kapcsolatot! Cronshaw admirális pedig így írt: „Nagyon jóravaló fickó... feltétlenül megbízható. Hálás leszek, ha mindent megtesz érte, ami módjában áll. Rendkívül szórakoztató, rengeteg remek történetet tud."

És most ott áll előtte az illető, személyesen. Az elképzelhető leglehetetlenebb alak: nem az alkalomhoz illően öltözve... magas szárú gombos cipőben... tömött bajusszal! Egyáltalán nem olyanfajta, mint ő, Meredith Blake. Nem úgy néz ki, mint aki valaha is vadászott, vagy akár elsütött volna egy puskát, vagy értene valamilyen tisztességes sporthoz. Külföldi.

Hercule Poirot kicsit mulatott, mert pontosan leolvasta Meredith Blake arcáról az agyán átsuhanó gondolatokat.

Amikor a vonat a nyugati országrész felé robogott vele, kíváncsisága egyre fokozódott. A tulajdon szemével fogja látni azt a helyet, ahol az események valamikor régen lejátszódtak.

Itt, Handcross Manorban lakott hát a két testvér, a két fiú, innen jártak át Alderbury-

be, ahol bolondoztak, teniszeztek, meg egy Amyas Crale nevű fiúval és egy Caroline nevű lánnyal barátkoztak. Innen indult Alderburybe azon a végzetes délelőttön Meredith. Tizenhat éve. Hercule Poirot kíváncsian figyelte a szemközt ülő, mereven udvarias férfit.

Pontosan olyan volt, amilyennek gondolta. Meredith Blake alig különbözött a többi, szűkös anyagi körülmények közt élő, természetbarát angol vidéki úriembertől.

Kopott, régi tweedzakó, cserzett bőrű, barátságos arc, amelyen már meglátszanak az évek, fakókék szem, keskeny száj, amelyet majdnem eltakar a bozontos bajusz. Poirot úgy érezte, hogy Meredith Blake pontosan az ellentéte öccsének. Mozdulatai tétovák, az esze szemmel láthatólag lassan forog. Mintha élettempója pontosan úgy lassult volna az évek múltával, ahogy az öccséé meggyorsult.

Mint Poirot sejtette, Meredith Blake olyan ember volt, akit nem lehet sürgetni. Az angol vidéki élet komótos lassúsága a vérébe ivódott.

Jóval idősebbnek látszik az öccsénél, gondolta Poirot, bár Mr. Jonathan szavaiból az derült ki, hogy mindössze két év van köztük.

Hercule Poirot büszke volt rá, hogy tudja, hogyan kell bánni a „régi vágású" emberekkel. Nem látta értelmét, hogy megpróbálja megjátszani az angolt. Nem, aki külföldi, legyen őszintén az - hogy nagylelkűen megbocsássanak neki. „No persze, ezek a külföldiek nem ismerik a mi szokásainkat. Ez is biztosan kezet fog majd reggelinél. De azért elég rendes fickónak látszik..."

Poirot igyekezett hát ennek megfelelő benyomást kelteni. Eleinte csak tapogatózva beszélgettek, Lady Mary Lytton-Gore-ról meg Cronshaw admirálisról. Aztán mások is szóba kerültek. Poirot szerencsére ismerte X. Y. unokahúgát, és volt szerencséje találkozni Z. sógornőjével. Észrevette, hogy Meredith Blake szemében felcsillan a rokonszenv. Úgy látszik, ez a fickó bejáratos a legjobb körökbe.

Poirot könnyedén, ravaszul, szinte észrevétlenül tért rá látogatása céljára. Sietve igyekezett leküzdeni az óhatatlan viszolygást. Sajnos, a könyv mindenképpen megíródik. Miss Crale - azaz mostani nevén Miss Lemarchant - nagyon megkérte, hogy kellő judíciummal végezze a szerkesztést. A tényeket, sajnos, mindenki ismeri. De úgy is lehet tálalni őket, hogy ne sértsük meg senki érzékenységét. Volt már példa rá, hogy Hercule Poirot-nak sikerült elérnie, hogy egy emlékiratból bizonyos kényes részek kimaradjanak.

Meredith Blake elvörösödött mérgében. Még a keze is remegett egy kicsit, míg tömte a pipáját. Amikor megszólalt, alig tudta kinyögni:

- Borzasztó... hogy ilyesmiket... előkaparnak... Tizenhat éve már! Mért nem hagyják feledésbe merülni?

Poirot vállat vont.

- Teljesen egyetértek önnel - felelte. - De hát mit lehet tenni? A közönség szereti az ilyesmit. És bárkinek jogában áll egy bizonyított bűntényt rekonstruálni és kommentálni.

- Szerintem ez gyalázat!

- Sajnos - dörmögte Poirot -, nem valami tapintatos korban élünk... Csodálkozna, Mr. Blake, ha tudná, milyen kellemetlen dolgokat sikerült bizonyos kiadványokban... mondjuk így... tompítanom. Azon leszek, hogy tőlem telhetőleg kíméljem Miss Crale érzelmeit.

- A kis Carla! - dörmögte Meredith. - Az a kislány! Hogy már eladósorba került! Az ember szinte alig hiszi.

- Bizony. Gyorsan röpül az idő, igaz?

Meredith Blake felsóhajtott. - Nagyon gyorsan - felelte.

Poirot folytatta:

- Mint láthatja Miss Crale leveléből, amelyet az imént mutattam önnek, a kisasszony szeretne mindent megtudni a múltban történt szomorú eseményekről, amit csak lehet.

Meredith Blake hangjában egy kis ingerültség érződött:

- De minek? Mi értelme felkavarni az ügyet? Sokkal okosabb volna hagyni, hadd merüljön feledésbe.

- Ön azért beszél így, Mr. Blake, mert tudja, mi történt akkor. De ne felejtse el, hogy Miss Crale nem tud semmit. Azaz csak azt tudja, amiről a törvényszéki iratokból értesült.

Meredith Blake összerezzent.

- Valóban, erről megfeledkeztem. Szegény teremtés. Milyen szörnyű helyzetbe került! Micsoda sokkot jelenthetett a számára megtudni az igazságot. Aztán meg... azok a lelketlen, kíméletlen riportok a tárgyalásról!

- Az igazságot sose lehet híven érzékeltetni egy közönséges törvényszéki tudósításban -

jelentette ki Hercule Poirot. - Sajnos, éppen a leglényegesebb dolgok maradnak ki. Az érzelmek, a szenvedélyek... a drámában szereplő színészek jelleme. Az enyhítő körülmények...

Elhallgatott, mire a másik mohón megszólalt, akár a színész, ha feladják neki a végszót:

- Enyhítő körülmények! Ez az! Ha voltak valaha enyhítő körülmények, ebben az esetben aztán voltak. Amyas Crale jó barátom volt, a két család - az övé meg az enyém - nemzedékek során ápolta a baráti viszonyt, mégsem tagadhatom, hogy Crale, őszintén szólva, felháborítóan viselkedett. Persze művészember volt, s talán ez a dolog magyarázata. De akkor is... Hagyta, hogy a lehető legképtelenebb helyzet alakuljon ki. Ilyen szituációba egy tisztességes hétköznapi ember egy pillanatra se ment volna bele.

- Szeretném, ha erről többet is mondana. E helyzet számomra is rejtély. Egy jó családból való, társaságbeli ember nem így intézi a dolgait.

Blake sovány, bizonytalan arca megélénkült.

- Igen ám, csakhogy - és az egészben ez a lényeg - Amyas nem volt hétköznapi ember! Festőművész volt, és az ő szemében mindennél fontosabb volt a festészet... és ez néha egészen szokatlan módon nyilvánult meg! Jómagam sosem értettem ezt a művésznépséget... nem is fogom. Crale-t persze bizonyos mértékig megértettem, mert gyermekkorunk óta ismertük egymást. Sok vonatkozásban éppolyan volt, mint akárki,

csak a művészet dolgában nem alkalmazkodott a bevett szokásokhoz. Tény, hogy nem volt dilettáns. Kitűnő festő volt... valóban kitűnő. Egyesek szerint zseni. Lehet, hogy igazuk is van. De ami a lényeg, mindig kiegyensúlyozatlan volt. Ezzel a szóval tudnám csak jellemezni. Ha festett, nem érdekelte semmi egyéb, nem engedte meg magának, hogy bármi is elterelje a figyelmét. Olyan volt, mint az alvajáró. Valósággal megszállottja annak, amin éppen dolgozott. S ebből az állapotból csak akkor tért magához s kezdett ismét hétköznapi életet élni, amikor befejezte a képet. Addig nem.

Kérdő pillantást vetett Poirot-ra. A detektív bólintott.

- Látom, érti, miről van szó. Nos, szerintem ez a magyarázata, hogyan alakult ki ez a viszszás helyzet. Szerelmes volt abba a lányba. Feleségül akarta venni. El akarta hagyni miatta a feleségét és a gyermekét. Csakhogy nekiállt lefesteni a lányt, és mindenáron be akarta fejezni a képet. Semmi egyéb nem érdekelte. Észre sem vett egyebet. És az, hogy ez a helyzet a két érdekelt nő számára teljességgel lehetetlen, alighanem eszébe se jutott.

- S azok vajon megértették őt?

-Nos... bizonyos mértékig igen. Azt hiszem, Elsa tökéletesen. Borzasztóan lelkesedett Crale festményeiért. De azért persze neki is kényelmetlen volt a helyzet. Ami meg Caroline-t illeti...

Elhallgatott.

- Igen? - biztatta Poirot. - Ami Caroline-t illeti?

Meredith Blake folytatta, de csak nehezen jött ki a szó a száján:

- Caroline-t... én... mindig... nos, Caroline-t mindig nagyon szerettem. Volt idő, amikor... amikor azt reméltem, hogy a feleségem lesz. Ez a reményem azonban hamarosan meghiúsult. De továbbra is... ha szabad így kifejeznem magam... odaadó hódolója maradtam.

Poirot elgondolkozva bólintott. Úgy érezte, hogy ez a meglehetősen ósdi szólam pontosan kifejezi a szemközt ülő férfit. Meredith Blake a férfiaknak ahhoz a fajtájához tartozik, amelyik csakugyan képes efféle tiszteletre méltó, romantikus, odaadó hódolatra. Hűséges szolgája marad szíve hölgyének, a viszonzás minden reménye nélkül. Igen, ez megfelelt a jellemének.

Szavait gondosan mérlegelve mondta:

- Ön bizonyára neheztelt Crale-re... a viselkedéséért... az asszony miatt.

- Igen. Nehezteltem. Sőt a szemére is vetettem.

- Mikor?

- Éppen előző nap... mielőtt az a dolog történt. Ugyanis átjöttek hozzám teázni. Félrevontam Crale-t, és kértem, gondolja meg, mit csinál. Emlékszem, még azt is mondtam, hogy egyikükkel sem jár el becsületesen.

- Csakugyan?

- Igen. Ugyanis azt hittem, hogy ő nem eszmélt rá erre.

- Lehetséges, hogy valóban nem.

- Megmondtam neki, hogy Caroline-t teljesen képtelen helyzetbe hozta. Ha el akarja venni azt a lányt, nem lett volna szabad

meghívnia magukhoz... és... és... úgyszólván Caroline arcába hajítani. Megmondtam neki, hogy ilyen sértést nem lehet elviselni.

- És ő mit felelt erre? - kérdezte kíváncsian Poirot.

Meredith Blake undorodva felelte:

- Azt, hogy: „Caroline-nak le kell nyelnie a békát."

Hercule Poirot a homlokát ráncolta.

- Nem valami barátságos felelet.

- Én egyenesen felháborítónak tartottam. Elvesztettem az önuralmamat. Megmondtam neki, hogy mivel nem szereti a feleségét, nyilván az sem érdekli, milyen szenvedést okoz neki. De mi lesz a lánnyal, kérdeztem. Nem látja, hogy neki is kínos ez a helyzet? Erre azt felelte, hogy a békát Elsának is le kell nyelnie!

Aztán hozzátette: „Úgy látszik, Meredith, nem érted, hogy ez a kép, amelyen most dolgozom, eddigi legjobb művem. Én mondom neked, hogy *kitűnő.* És két féltékeny, marakodó nőszemély miatt nem fogom elrontani... nem én, az ördög vigye el!"

Falra hányt borsó volt minden szavam. Mondtam neki, hogy úgy látszik, kiveszett belőle a becsületérzés. A festés nem minden. Amyas rám förmedt: „De *nekem* az!"

Nagyon mérges voltam. Megmondtam neki, hogy mindig is gyalázatosan bánt Caroline-nal. Annak az asszonynak csak szenvedés volt mellette az élete. Erre azt mondta, hogy tudja, és sajnálja. Sajnálja! Aztán még hozzátette: „Tudom, hogy nem hiszed, Merry... de ez az igazság. Pokollá tet-

tem Caroline életét, és ő úgy viselte, mint egy szent. De hát valószínűleg tudta, mit vállal, amikor feleségül jött hozzám. Világosan megmondtam neki, milyen átkozottul önző, könnyelmű alak vagyok."

Aztán nagyon nyomatékosan figyelmeztettem, hogy nem szabad elválnia. Hogy gondolnia kell a gyerekre, meg minden. Meg tudom érteni, mondtam, hogy egy olyan lány, mint Elsa, könnyen megzavar egy férfit, de éppen az ő érdekében nem szabad elválnia. A lány még nagyon fiatal. Meggondolatlanul megy bele a dologba, s lehet, hogy később keserűen megbánja. Megkérdeztem, nem tudna-e észhez térni, szakítani a lánnyal, és visszamenni a feleségéhez.

- Erre mit mondott?

- Csak nézett... zavartan. Aztán megveregette a vállam, és ezt mondta: „Derék fiú vagy, Merry. Csak túl szentimentális... Várd meg, amíg elkészül a kép, és akkor majd belátod, hogy nekem volt igazam."

„Hagyd a fenébe azt a képet", mondtam én, mire ő elvigyorodott, és kijelentette, hogy erre Anglia valamennyi hisztériás nőszemélye kedvéért se lenne hajlandó. Erre azt mondtam, hogy akkor meg illendőbb lett volna eltitkolni Caroline előtt a dolgot, amíg a kép el nem készül. Kijelentette, hogy nem az ő hibája, ami történt. Elsa akarta mindenáron kifecsegni. „Miért?" - kérdeztem. Azt felelte, hogy a lány szerint hallgatni nem lett volna tisztességes. Mindenáron ki akart pakolni. Bizonyos szempontból persze ezt is meg lehet érteni, sőt tisztelni is lehet érte a lányt.

Akármilyen csúnyán viselkedett, legalább őszinte volt.

- S ez az őszinteség rengeteg fölösleges fájdalmat és szomorúságot okozott - jegyezte meg Hercule Poirot.

Meredith Blake tétován pillantott rá. Nem nagyon tetszett neki ez a megjegyzés. Sóhajtott egyet.

-Mindnyájan... mindnyájan nagyon fájlaltuk az esetet.

- Az egyetlen, aki nem fájlalta, úgy látszik, Amyas Crale volt - mondta Poirot.

- És miért nem? Mert iszonyúan önző volt. Tisztán emlékszem rá, hogy amikor otthagyott, rám vigyorgott, és azt mondta: „Ne izgulj, Merry. Minden rendbe jön."

- A megrögzött optimista - dünnyögte Poirot.

- Az a fajta férfi volt, amelyik sose veszi komolyan a nőket. Én megmondhattam volna neki, hogy Caroline kétségbeesésében mindenre el van szánva.

- Ezt ő mondta önnek?

- Nem ezekkel a szavakkal. De sose felejtem el, milyen volt az arca aznap délután. Falfehér; de kétségbeesett vidámságot erőltetett magára. Sokat beszélt és nevetett. De a szeme... olyan megható félelem és szomorúság tükröződött benne, amilyet még soha senkinél nem tapasztaltam. Annyira szelíd teremtés volt.

Hercule Poirot egy-két percig szótlanul nézte. Ez az ember, aki szemközt ült vele, nyilván nem érzi összeegyeztethetetlennek, hogy ilyet mondjon egy asszonyról, aki más-

nap előre megfontolt szándékkal meggyilkolta a férjét.

Meredith Blake tovább beszélt. Már tökéletesen legyőzte kezdeti ellenséges gyanakvását. Hercule Poirot pedig odaadóan tudott hallgatni. Az olyan emberek, mint Meredith Blake, határozottan szeretik felidézni a múltat. Már nem is a vendégének beszélt, hanem önmagának.

- Azt hiszem, gyanítanom kellett volna valamit. Caroline terelte a beszélgetést az én... az én kis hobbimra. Be kell vallanom, rajongtam érte. Mármint a hobbimért. Tudja, nagyon érdekes a régi angol füvészkönyveket tanulmányozni. Sok növény van, amelyet régebben gyógyításra használtak, de ma már nem szerepel a hivatalos gyógyszerkönyvben. Pedig igazán meglepő, milyen csodákra képes egyik-másik főzet. Az esetek nagy részében egyáltalán nincs szükség orvosra. A franciák ezt mindig is tudták... némelyik főzetük kitűnő. - Blake egészen belefeledkezett a hobbijába.

- Itt van például a pitypangtea: csodálatos orvosság. Meg a csipkebogyófőzet... épp a minap olvastam valahol, hogy ismét kezd divatba jönni az orvosi gyakorlatban. Hát igen, be kell vallanom, sok örömöm telt a főzeteimben. A kellő időben szedni össze a növényeket... megszárítani... felaprítani... és így tovább. Néha még a babonaság bűnébe is beleestem, és teliholdkor szedtem gyökeret, ahogy őseink ajánlották. Emlékszem, aznap valóságos értekezést tartottam vendégeimnek a foltos bürökről. Kétévenként vi-

rágzik. Olyankor kell leszedni a termését, amikor már kezd érni, de még nem sárgult meg egészen. A belőle kivont koniin ugyanis orvosság. Azt hiszem, a legújabb gyógyszerkönyvben sem szerepel semmiféle koniinkészítmény... pedig megbizonyosodtam róla, hogy gyógyítja a szamárköhögést... sőt még az asztmát is...

- S ezt el is mondta a laboratóriumában?

- Igen. Körbevezettem őket... elmagyaráztam nekik a különféle gyógyszerek hatását... a valeriánát, hogy milyen hatással van a macskákra... de csak épp megszagolták, s elegük is volt belőle! Aztán kérdezgettek a mérgező nadragulyáról, én meg beszéltem nekik a belladonnáról meg az atropinról. Nagyon érdekelte őket.

- Őket? Kiket ért ezen?

Meredith Blake kicsit meglepett képet vágott, mintha megfeledkezett volna arról, hogy hallgatója nem volt ott a jelenetnél.

- Hát az egész társaságot. Lássuk csak. Ott volt Philip meg Amyas, és természetesen Caroline. Angela. És Elsa Qreer.

- Más nem?

-Azt hiszem, nem. Igen... biztos, hogy nem. - Blake kíváncsian nézett Poirot-ra. - Ki lehetett volna még ott?

-Gondoltam, esetleg a nevelőnő...

- Aha, értem. Nem, ő aznap délután nem volt ott. Nem is emlékszem már a nevére. Derék teremtés volt. Nagyon komolyan vette a hivatását. De Angela alighanem sok gondot okozott neki.

- Hogyhogy?

- Angela nagyon helyes lány volt, de hajlamos a féktelenkedésre. Mindig kitalált valamit. Egyszer meztelen csigát vagy mit dugott Amyas hátába, amikor az nagyban festett. Amyas éktelen dühbe gurult. Csúnyán leszidta a lányt. Ez után az eset után követelte, hogy küldjék Angelát intézetbe.

- Intézetbe akarta küldeni?

- Igen. Nem mintha nem szerette volna, de sokszor már az idegeire ment. És azt hiszem... akkor is azt hittem... hogy...

- Hogy?

- Hogy Amyas kicsit féltékeny. Caroline ugyanis valósággal a rabszolgája volt Angelának. Lehet, hogy bizonyos vonatkozásban Angela volt Caroline számára a legfontosabb... és Amyas ezt nem tűrhette. Persze mindennek megvolt az oka. Ezt nem óhajtom részletezni, de...

Poirot közbeszólt:

- Az volt ez az ok, hogy Caroline Crale lelkifurdalást érzett? Mert nyomorékká tette a lányt?

- Ó, hát tudja? - kiáltott föl Blake. - Nem akartam szóba hozni. Régi ügy volt, elmúlt. Igen, szerintem ezért viselkedett úgy Caroline a lánnyal. Mintha úgy érezte volna, hogy nem tehet érte eleget... mintegy kárpótlásként.

Poirot elgondolkozva bólintott.

- És Angela? ő nem haragudott a féltestvérére?

- Ó, dehogy, ilyesmi eszébe se jusson! Angela imádta Caroline-t. Bizonyos vagyok benne, hogy sose gondolt arra a régmúlt

ügyre. Csak Caroline nem tudott megbocsátani magának.

- Örült neki Angela, hogy intézetbe került?

- Nem. Dühös volt Amyasra. Caroline pártját fogta a lánynak, de Amyas hajthatatlan volt. Indulatossága ellenére is könnyen ki lehetett jönni vele, de ha egyszer megmakacsolta magát, mindenki kénytelen volt engedni neki. Engedett hát Caroline is, meg Angela is.

- Szóval úgy volt, hogy a lány intézetbe megy... Mikor?

- Ősszel. Emlékszem, már szedegették össze a holmiját. Azt hiszem, ha nem jön közbe ez a tragédia, néhány nap múlva el is utazott volna. Még aznap délelőtt is arról tárgyaltak, hogy mit kell még becsomagolni neki.

- És a nevelőnő? - kérdezte Poirot.

- Hogy érti azt, hogy a... nevelőnő?

- Örült a dolognak? Hiszen ezzel elvesztette az állását, nem?

- De igen... azt hiszem, el. A kis Carla is kapott ugyan tőle néhány órát, de hát ő még csak... hány éves is volt? Körülbelül hat. S őmellette volt egy dajka. Az ő kedvéért nem tartották volna a háznál Miss Williamset. Igen, így hívták... Williamsnek. Érdekes, mi minden eszébe jut az embernek így beszélgetés közben!

- Bizony. Ön most újból átéli a múltat, igaz? Maga előtt látja, mi történt... hallja, mit beszéltek... látja a mozdulatokat... az arcokat.

Meredith Blake lassan válaszolt:

-Bizonyos értelemben... igen... De azért csak hézagosan... Sok minden kiesett az

emlékezetemből. Arra például tisztán emlékszem, mennyire megdöbbentem, mikor meghallottam, hogy Amyas el akar válni Caroline-tól... de arra már nem, hogy ezt tőle hallottam-e, vagy Elsától. Emlékszem, hogy Elsával vitatkoztam is... gondolom, meg akartam értetni vele, milyen csúnya, amit művel. De ő csak nevetett a maga nyers modorában, és kijelentette, hogy ósdi vagyok. Lehetséges, hogy csakugyan az vagyok, de még ma is az a véleményem, hogy nekem volt igazam. Amyasnak felesége és gyermeke volt... mellettük kellett volna maradnia.

- Miss Greer elavultnak tartotta ezt a nézetet?

- Igen. Ne felejtse el, hogy tizenhat évvel ezelőtt a válást még nem tekintették olyan magától értetődőnek, mint manapság. De Elsa mindenáron modern akart lenni. Neki az volt a nézete, hogy ha két ember nem él boldogan, okosabb, ha elválik. Kijelentette, hogy Amyas meg Caroline állandóan veszekednek, s hogy a gyereknek is sokkal jobb, ha harmonikus légkörben nő fel.

- És önre nem hatott a leány érvelése?

- Nekem egész idő alatt az volt az érzésem - felelte lassan Meredith Blake -, hogy a lány igazában nem is tudta, mit beszél. Csak azt szajkózta, amit olvasott, vagy a barátnőitől hallott... Furcsa ilyet mondani... de valahogy szánalomra méltó volt. Nagyon fiatal és nagyon magabiztos. - Hallgatott egy pillanatig. - Tudja, monsieur Poirot, van... vagy lehet... a fiatalságban valami borzasztóan megható.

Hercule Poirot kicsit meglepődve nézett rá: - Értem, mire gondol...

Blake meg folytatta - még most is inkább önmagának beszélt, mint Poirot-nak:

- Azt hiszem, részben ez volt az oka, hogy beszéltem Crale-lel. Majdnem húsz évvel idősebb volt a lánynál. Úgy éreztem, nem korrekt a viselkedése.

- Sajnos, ritkán sikerül meggyőzni valakit - dörmögte Poirot. - Ha elhatározta, hogy elindul valamerre, főleg ha nő van a dologban, nem könnyű rávenni, hogy forduljon vissza.

- Ez bizony igaz - mondta Meredith Blake. Kicsit keserű volt a hangja. - Én mindenesetre hiába avatkoztam bele, nem mentem semmire. De hát nem is olyan ember vagyok, aki meg tud győzni valakit. Soha nem is voltam olyan.

Poirot gyors pillantást vetett rá. A keserű hangból tisztán kiérezte az érzékeny ember elégedetlenségét, aki tudja, hogy nem igazi egyéniség. És kénytelen volt elismerni, hogy amit Blake mond, igaz. Meredith Blake nem az az ember, aki bárkit is rávehetne valamire, vagy lebeszélhetné... Jó szándékú kísérleteit valószínűleg mindig elhárították... elnézőn és harag nélkül ugyan, de határozottan. Nem volt súlya a szavának. Lényegében gyenge ember volt.

Poirot megszólalt, látszólag azért, hogy elejtsék a kínos témát: - Megvan még a laboratóriuma, ahol az orvosságokat meg a szíverősítőket gyártotta?

- Nincs.

A válasz élesen csattant, szinte riadt gyorsasággal. Meredith Blake bíborvörös lett.

-Abbahagytam... leszereltem a laboratóriumot. A történtek után nem csinálhattam tovább... hogy is csinálhattam volna? Nyugodtan mondhatták ugyanis, hogy az én hibámból történt az egész.

- Ugyan, ugyan, Mr. Blake, ön túlságosan érzékeny.

- Hát nem érti? Ha nem kotyvasztom azokat az átkozott gyógyszereket! Ha nem tulajdonítok nekik akkora fontosságot... ha nem hencegek velük... ha nem hívom fel rájuk a társaság figyelmét! De hát soha eszembe se jutott... nem is álmodtam... hogy is álmodhattam volna?

-Valóban...

- Mindenáron fecsegnem kellett róluk! Élveztem, hogy ha nem is sok, amihez értek, mégis valami. Én vak, beképzelt bolond! Külön felhívtam a figyelmet arra az átkozott koniinra! Sőt, olyan ostoba voltam, hogy visszamentem a társasággal a könyvtárszobába, és felolvastam a *Phaidón-ból* azt a bizonyos bekezdést Szókratész haláláról. Gyönyörű sorok... mindig csodáltam őket. De azóta is kísértenek.

- Találtak ujjlenyomatokat a koniines üvegen? - kérdezte Poirot.

- Az övét.

- Caroline Crale-ét?

- Igen.

- Az önét nem?

- Nem. Én ugyanis nem nyúltam az üveghez. Csak rámutattam.

- De hát akkor is: előzőleg csak volt a kezében.

- Természetesen. De hát néha letörölgettem az üvegeket... a személyzetet persze sosem engedtem be a laboratóriumba... utoljára körülbelül négy-öt nappal azelőtt.

- Zárva tartotta a helyiséget?

- Mindig.

- Mikor lopta el Caroline Crale a koniint az üvegből?

Meredith Blake kelletlenül válaszolt:

- Ő hagyta el utolsónak a laboratóriumot. Még emlékszem is rá, hogy beszóltam utána, s akkor futott ki. Az arca kicsit kipirult, szeme tágra nyílt, és izgatottan csillogott. Ó, istenem, még ma is tisztán látom magam előtt!

- Beszélt vele aznap délután? Már úgy értem, hogy a férje és a közte kialakult szituációról?

Blake lassan, halkan válaszolt:

- Konkrétan nem. Hiszen mondtam, hogy mennyire... feldúlt volt. Csak annyit kérdeztem tőle, mikor egy pillanatra kettesben maradtunk: „Mi a baj, kedvesem?" Azt felelte: „Minden a világon..." Csak hallotta volna azt a kétségbeesést a hangjában! És betű szerint igazat mondott. Mert nincs mit tagadni rajta: Caroline számára Amyas jelentette az egész világot. Még hozzátette: „Mindennek vége... befejeztetett. Én is befejeztem, Meredith." Aztán elnevette magát, a többiekhez fordult, és hirtelen szertelenül, természetellenesen vidám lett.

Hercule Poirot lassan bólintott. Akár egy kínai mandarin.

-Aha... értem... Szóval így történt...

Meredith Blake váratlanul az asztalra csapott az öklével. Felemelte a hangját. Szinte kiabált:

- Ide figyeljen, monsieur Poirot! Amikor Caroline Crale azt vallotta a tárgyaláson, hogy önmagával akart végezni a lopott méreggel, igazat mondott! Meg mernék rá esküdni! Ott, nálam, még meg sem fordult az agyában a gyilkosság gondolata. Esküszöm, hogy nem. Ez csak később jutott az eszébe.

- Bizonyos ön abban, hogy később csakugyan eszébe jutott? - kérdezte Hercule Poirot.

Blake rámeredt.

- Ne haragudjon, nem egészen értem...

- Azt kérdezem, bizonyos-e ön abban, hogy a gyilkosság gondolata egyáltalán eszébe jutott? Valóban meg van győződve arról, hogy Caroline Crale előre megfontolt szándékkal gyilkolt?

Meredith Blake szabálytalanul lélegzett. - De ha nem... ha nem... akkor... ön szerint... baleset történt?

- Nem feltétlenül.

- Nagyon furcsákat beszél.

- Furcsákat? Ön nevezte szelíd teremtésnek Caroline Crale-t! Szoktak szelíd teremtések gyilkolni?

- Csakugyan szelíd teremtés volt... Ugyanakkor... nos, hiszen tudja, milyen heves veszekedések zajlottak le köztük.

- Akkor hát mégsem volt olyan szelíd teremtés?

-Dehogyisnem... Ó, milyen nehéz az ilyesmit megértetni!

- Majd igyekszem megérteni.

- Caroline-nak könnyen eljárt a szája... nagyon indulatos tudott lenni. Lehetséges, hogy mondott valami effélét: „Gyűlöllek!

A legszívesebben megölnélek!" De az korántsem jelenti azt... nem lehet belőle arra következtetni, hogy... *meg is tettel*

- Szóval ön szerint Mrs. Crale jellemével nagymértékben összeegyeztethetetlen volt, hogy gyilkosságot kövessen el?

- Ön nagyon különösen fogalmaz, monsieur Poirot. Csak azt mondhatom, hogy... igen... szerintem összeegyeztethetetlen volt. Csak azzal tudnám magyarázni a dolgot, hogy a végsőkig elkeserítették, Caroline imádta a férjét. Ilyen körülmények között elképzelhető egy asszonyról, hogy... nos, hogy gyilkol.

Poirot bólintott. - Igen, szerintem is...

- Az első pillanatban teljesen el voltam képedve. Ugy éreztem, ez nem lehet igaz. És nem is volt az... ha érti, hogy gondolom... nem az igazi Caroline gyilkolt.

- De abban mégis bizonyos, hogy -jogilag értelmezve - Caroline Crale volt a gyilkos?

Meredith Blake ismét rámeredt.

- De drága uram... Ha nem ő, akkor...

- Úgy van: ha nem ő, akkor...?

-Más lehetőséget nem tudok elképzelni. Baleset lett volna? Lehetetlen!

- Szerintem is.

- És abban sem hiszek, hogy öngyilkos lett. Felmerült ugyan ez a feltevés, de egyáltalán nem volt meggyőző. Legalábbis annak nem, aki ismerte Crale-t.

- Valóban.

- Akkor hát milyen lehetőség van még? - kérdezte Meredith Blake.

- Annak a lehetősége, hogy Amyas Crale-t más ölte meg - felelte csöndesen Poirot.

- De hisz ez képtelenség!

- Gondolja?

- Bizonyos vagyok benne. Ki akarta volna megölni? És kinek *állt módjában* megölni?

- Ön ezt valószínűleg jobban tudja, mint én.

- De hát csak nem gondolja komolyan, hogy...

- Nem tudom. Mindenesetre szeretném megvizsgálni ezt a lehetőséget is. Nem árt, ha ön is komolyan fontolóra veszi. És elmondja, mi a véleménye róla.

Meredith néhány pillanatig elképedve meredt rá. Aztán levette róla a tekintetét. Egy-két pillanat múlva megrázta a fejét.

- Nem tudok elképzelni *semmilyen* más lehetőséget. Bárcsak tudnék. Ha volna rá okom, hogy bárki mást gyanúsítsak, készséggel elhinném, hogy Caroline ártatlan. Gondolni se szeretek rá, hogy ő követte el a gyilkosságot. Először el sem tudtam hinni. De ki más lehetett volna? Ki volt még ott? Philip? Crale legjobb barátja. Elsa? Nevetséges. Én? Olyannak néz, mint aki gyilkolni képes? Egy tiszteletre méltó nevelőnő? Két régi, hűséges cseléd? Vagy talán arra gondol, hogy a kis Angela tette? Nem, monsieur Poirot, *nincs* más lehetőség! Senki más nem ölhette meg Amyas Crale-t, csak a felesége. De a férfi hajszolta bele, vagyis úgy érzem, bizonyos értelemben mégiscsak öngyilkosság történt.

- Úgy érti, hogy bár nem önkezével vetett véget életének, halála tulajdon tetteinek következménye volt?

- Igen. Lehet, hogy furcsán hangzik. De hát ugyebár... ok és okozat...

- Gondolt-e valaha is arra, Mr. Blake, hogy egy gyilkosság okára majdnem mindig úgy lehet a legkönnyebben rájönni, ha alaposan tanulmányozzuk a meggyilkolt személyt?

-Őszintén szólva nem... de azt hiszem, értem, mire gondol.

- Amíg nem tudjuk pontosan, milyen ember volt az áldozat, még hozzávetőleg sem láthatjuk tisztán egy gyilkosság körülményeit.

Hozzátette:

-Azt próbálom kideríteni... és ebben volt segítségemre ön meg az öccse... hogy mifélle ember is volt Amyas Crale.

Meredith Blake mintha nem is hallotta volna e megjegyzés lényegét. Egyetlen szó ragadta meg a figyelmét. Gyorsan megkérdezte:

- Philip?

- Igen.

- Vele is beszélt?

- Természetesen.

Meredith Blake élesen megjegyezte:

- Előbb velem kellett volna beszélnie.

Poirot halványan elmosolyodott.

- Elsőszülöttségi jogon valóban igaza van - mondta. - Tudom, hogy ön az idősebb. De bizonyára megérti, hogy mivel az öccse nem messze lakik Londontól, egyszerűbb volt, ha előbb őt keresem fel.

Meredith Blake még mindig rosszalló képet vágott. Bosszúsan összeszorította az ajkát. Aztán megismételte:

- Előbb velem kellett volna beszélnie.

Poirot ezúttal nem válaszolt. Várt. És Meredith Blake tüstént folytatta is:

- Philip tele van előítélettel - jelentette ki.

- Csakugyan?

-Az igazság az, hogy csupa előítélet... mindig is az volt. - Gyors, bosszús pillantást vetett Poirot-ra. - Nyilván megpróbálta önt Caroline ellen hangolni.

- Mit számít ez, ilyen hosszú idő után?

Meredith Blake fájdalmas sóhajt hallatott.

- Csakugyan. Mindig elfelejtem, milyen rég volt... milyen rég túl vagyunk az egészen. Caroline-nak már nem lehet ártani. De mégsem szeretném, ha hamis képet kapna róla.

- S gondolja, hogy az öccse esetleg hamis képet festett róla?

- Őszintén szólva: igen. Ugyanis mindig volt bizonyos - hogy is mondjam? -, bizonyos ellenséges érzület közte meg Caroline közt.

- Miért?

A kérdés látszólag bosszantotta Blake-et.

- Miért? Honnan tudhatnám én, hogy *miért?* Megesik az ilyesmi. Philip, amikor csak tehette, szapulta Caroline-t. Azt hiszem, nem tetszett neki, hogy Arnyas elvette. Több mint egy évig feléjük se nézett. Pedig Amyas volt úgyszólván a legjobb barátja. Valószínűleg éppen a házasságuk bántotta. Philip úgy érezte, nincs olyan nő a világon, aki megérdemelné Amyast. És valószínűleg attól tartott, hogy Caroline befolyása megronthatja a kettejük közti baráti viszonyt.

- És megrontotta?

- Nem. Dehogy rontotta meg. Amyas továbbra is változatlanul szerette Philipet... mindvégig. Szokott ugyan gúnyolódni rajta, hogy kapzsi, hogy pocakot ereszt, s hogy általában véve nyárspolgár. Philip nem haragudott érte. Csak vigyorgott, és azt szokta mondani, hogy nem árt, ha van Amyasnak egy köztiszteletben álló barátja.

- Hogy reagált az öccse az Elsa Greer-ügyre?

- Hát tudja, erre elég nehéz felelnem. Nem volt könnyű pontosan meghatározni, mi a véleménye a dologról. Azt hiszem, dühös volt Amyasra, hogy bolondot csinál magából a lány miatt. Nemegyszer kijelentette, hogy nem lesz jó vége a dolognak, s Amyas meg fogja bánn, Ugyanakkor van egy olyan érzésem... igen, határozottan van egy olyan érzésem, hogy kicsit örült Caroline megaláztatásának.

Poirot felhúzta a szemöldökét.

– Csakugyan?

- Ó, nehogy félreértsen! Csak azt akarom ezzel mondani, hogy alighanem volt valami ilyen hátsó gondolata. Nem hinném, hogy valaha is tudatára ébredt volna ennek. Philipnek és nekem nincs sok közös vonásunk, de hát tudja, hogy az egy vérből való emberek közt van valami titokzatos kapcsolat. A testvérek sokszor ismerik egymás gondolatait.

- És a tragédia után?

Meredith Blake a fejét csóválta. Fájdalmas görcsbe rándult az arca.

- Szegény Phil... borzasztóan szomorú volt. A szó szoros értelmében összetört. Ugyanis

mindig rajongott Amyasért. Valósággal bálványozta. Amyas Crale meg én egyidősek voltunk. Philip két évvel fiatalabb. És Árnyasra mindig fölnézett. Igen, nagy csapás volt számára a halála. Iszonyúan... iszonyúan meggyűlölte Caroline-t.

- Vagyis a legcsekélyebb kétsége sem volt afelől, hogy ő a gyilkos?

- Egyikünknek sem volt - felelte Meredith Blake.

Csönd lett. Aztán Blake a gyönge emberek ingerültségével, panaszosan így szólt:

- Elmúlt... elfelejtettük... és most jön ön... és felkavarja a dolgot...

- Nem én. Caroline Crale.

Meredith rámeredt: - *Caroline?* Hogy érti ezt?

Poirot erősen figyelte.

- A *második* Caroline Crale.

Meredithnek megenyhült az arca.

- Ja úgy, a gyerek. A kis Carla. Egy... egy pillanatra félreértettem.

- Azt hitte, hogy az *igazi* Caroline Crale-re gondolok? Azt hitte, hogy ő nem tud... hogy is fejezzem ki?... nyugodni a sírjában?

Meredith Blake megborzongott.

- Az istenért, hagyja abba!

- Tudja, hogy Caroline azt írta a lányának - utolsó levelében -, hogy nem volt bűnös?

Meredith rámeredt. Hitetlenkedve csengett a hangja:

- *Ezt* írta volna? Caroline?

- Igen.

Poirot hallgatott egy darabig, aztán így szólt:

- Meglepi?

- Magát is meglepné, ha látta volna a bíróság előtt. Szerencsétlenül, meghajszoltan, védtelenül. Még csak meg se próbált küzdeni.

- Beletörődött, hogy vereséget szenvedett?

- Nem. Dehogy. Nem olyan asszony volt. Azt hiszem, inkább a tudat, hogy megölte a férfit, akit szeretett... azazhogy *akkor* azt hittem...

- Már nem olyan bizonyos benne?

-Aki ilyet leír... egy ünnepélyes pillanatban... a halálos ágyán...

- Talán csak kegyes hazugság - mondta Poirot.

- Talán. - De Meredith még mindig kételkedett. - Csakhogy ez... ez nem vall Caroline-ra...

Hercule Poirot bólintott. Ezt mondta Carla Lemarchant is. De Carla csak gyermekkori emlékeire támaszkodott, ha konokul is. Meredith Blake viszont jól ismerte Caroline-t. Poirot számára az ő szava volt az első bizonyíték arra, hogy Carla meggyőződését valóban meg kell fontolni.

Meredith Blake ráemelte a tekintetét. Lassan megszólalt:

-Ha... ha Caroline *csakugyan* nem volt bűnös... eh, őrültség az egész! Nem látok... semmiféle más lehetőséget...

Hirtelen Poirot-nak szegezte a kérdést:

- És ön? Ön mit gondol?

Egy darabig csend volt.

- Egyelőre még semmit - felelte végül Poirot. - Csak a benyomásokat gyűjtöm. Hogy milyen volt Caroline Crale. Milyen volt Amyas Crale. Milyenek voltak a többiek, akik ott voltak akkor. Hogy pontosan mi történt azon a

két napon. Ezt *kell* tennem. Gondosan sorra kell vennem és megvizsgálnom mindent. Az ön öccse kész a segítségemre lenni. írásban beszámol a történtekről, ahogyan emlékszik rájuk.

Meredith Blake csípősen így szólt:

- Azzal ugyan nem megy sokra. Philip nagyon elfoglalt ember. Mindent elfelejt, mihelyt elmúlt. Valószínűleg rosszul fog emlékezni.

- Persze hogy hézagos lesz a beszámolója. Ezzel magam is tisztában vagyok.

- Tudja, mit? - Meredith hirtelen elhallgatott, aztán kicsit elvörösödve folytatta: - Ha akarja, én is... én is írhatok valami beszámolófélét. Gondolom, nem árt egybevetni majd a kettőt, nem?

- Rendkívül nagy hasznát venném. Kitűnő ötlet! - felelte hálásan Poirot.

- Jó. Megcsinálom. Van egy régi naplóm valahol. De figyelmeztetem - mosolygott félszegen -, hogy nem vagyok túlságosan járatos az irodalmi nyelvben. A helyesírásom sem kifogástalan. Ne várjon tőlem valami pompás dolgot.

- Ó, engem nem a stílus érdekel. Csupán őszinte beszámolót szeretnék mindarról, amire emlékszik. Ki mit mondott, milyennek látszott... szóval, ahogy volt. Nem baj, ha valamit nem tart lényegesnek. Minden segít felidézni - hogy is mondjam csak? - azt az atmoszférát.

- Igen, ezt megértem. Nyilván nem könnyű maga elé képzelnie olyan embereket, akiket nem látott, és olyan helyeket, ahol nem járt.

Poirot helyeslően bólintott.

- Még valamit szeretnék kérni öntől. Alderbury szomszédos az ön birtokával, igaz? Nem mehetnék át oda, hogy saját szememmel lássam, hol történt a tragédia?

- Akár rögtön át is vihetem - felelte halkan Meredith Blake. - De persze minden nagyon megváltozott.

- Átépítették a házat?

- Nem, hála istennek... odáig nem mentek. De valami turistaszálló-féle lett belőle... megvette egy részvénytársaság. Nyaranként tömegestül csődülnek oda a fiatalok, s persze a szobákat átalakították hálófülkékké, és a park is sokat változott.

- Majd ön lesz szíves elmondani, milyen volt eredetileg.

- Legjobb tudásom szerint. Bárcsak annak idején látta volna! Kevés olyan szép házat ismertem.

Előrement, ki a franciaablakon, és elindult lefelé a füves lejtőn.

- Ki intézte az eladást?

- A gyámhatóság. Minden, ami Crale-é volt, a kislányra szállt. Crale nem készített végrendeletet, így, azt hiszem, az örökséget automatikusan elosztották a felesége és a gyerek közt. Caroline meg mindenét a gyermekre hagyta.

- A féltestvérére semmit?

- Angelának volt pénze. Az apja hagyta rá.

- Értem - bólintott Poirot.

Aztán fölkiáltott:

- De hát hová visz? Hiszen ez már a tengerpart!

- Persze, el kell magyaráznom a két birtok földrajzi fekvését. Egy pillanat alatt tisztába jön vele. Ez ugyanis csak egy kis öböl, Camel-öbölnek hívják, mélyen benyúlik a szárazföldbe... majdnem olyan, mint egy folyótorkolat, de nem az, hanem a tenger. Ha szárazföldön akar Alderburybe jutni az ember, jobb kéz felé meg kell kerülni az öblöt, de a legegyszerűbb átevezni egyik háztól a másikig az öbölnek ezen a keskeny részén. Alderbury pontosan szemközt terül el... ott, látszik is a ház a fák között.

Egy kis strandra értek. Szemközt, egy erdővel bontott földnyelven fehér épület emelkedett ki a fák közül.

Két csónak hevert a parton. Meredith Blake - Poirot meglehetősen ügyetlen közreműködésével - a vízre vonszolta az egyiket, s már eveztek is a túlsó part felé.

- A régi szép időkben mindig így jöttünk át - magyarázta Meredith. - Persze csak ha nem volt vihar, vagy nem esett. Olyankor beültünk a kocsiba. De akkor majdnem három mérföld kerülőt kell tenni.

A túlsó parton a csónakot ügyesen egy kőmóló mellé kormányozta. Lekicsinylő pillantást vetett a parti kis faházakra meg cementteraszokra.

- Ez mind új. Régen csak egy csónakház állt itt. Roskatag, ócska épület... semmi egyéb. Az ember csak végigsétált a parton, és megfürdött ott a sziklákon túl.

Segített kiszállni a vendégnek, a csónakot kikötötte, és elindult fölfelé egy meredek ösvényen.

- Nem hinném, hogy bárkivel is találkoznánk - szólt hátra. - Áprilisban nincs itt senki, csak húsvétkor. De az se baj, ha találkozunk valakivel. Jóban vagyok a szomszédaimmal. Gyönyörűen süt ma a nap. Akárcsak nyáron. Akkor is csodaszép idő volt. Inkább júliusi, mint szeptemberi. Ragyogóan sütött a nap... csak egy kis hűvös szél fújt.

Az ösvény kibukkant a fák közül, és megkerült egy kiugró sziklát. Meredith fölmutatott:

- Azt nevezték bástyakertnek. Most körülbelül alatta vagyunk, és megkerüljük.

Ismét fák sűrűjébe jutottak, aztán az ösvény élesen kanyarodott, és ott álltak egy magas falba vágott ajtó előtt. Az ösvény zegzugosan haladt tovább fölfelé, de Meredith kinyitotta az ajtót, és mindketten beléptek.

Poirot szeme egy pillanatra elkáprázott a kinti homály után. A bástyakert mesterséges tisztás volt, csipkeoromzatú fallal s a falba ékelt ágyúval. Az ember úgy érezte, hogy a kert kinyúlik a tenger fölé. Fölötte és mögötte fák voltak, de a tenger felé eső oldalán nem volt semmi, csak a mélyben a vakító kék víz.

- Szép hely - mondta Meredith. Fejével megvetően egy pavilonféle felé intett, a hátsó fal mellett. - Az persze nem volt ott, csak egy ócska, roskadozó fészer, abban tartotta Amyas a festéshez szükséges holmijait, néhány üveg sört meg egypár nyugágyat. Akkor nem is volt cementtel felöntve a talaj. Csak egy pad állt itt, meg egy festett vasasztal. Semmi egyéb. És mégis majdnem ugyanolyan, mint akkor volt.

Bizonytalan volt a hangja.

- Itt történt a dolog? - kérdezte Poirot.

Meredith bólintott.

-A pad ott állt... a fészer mellett. Amyas azon szokott elterpeszkedni. Néha festés közben is... csak levetette magát, és sokáig maga elé meredt, aztán hirtelen felugrott, és nekiállt eszeveszetten a vászonra kenni a festéket.

Elhallgatott.

-Ezért hatott akkor is... szinte természetesnek. Mintha csak elaludt, elszunyókált volna. Csakhogy nyitva volt a szeme... és már majdnem megmerevedett. Ugyanis az a méreg bénító hatású. Nem okoz fájdalmat... Ennek... ennek mindig örültem...

Poirot megkérdezett valamit, amit már tudott.

- Ki talált rá?

- Az asszony. Caroline. Ebéd után. Azt hiszem, én meg Elsa láttuk utoljára életben. Azután állhatott be a halál. Nagyon... furcsa volt az arca. Inkább nem beszélek róla. Majd leírom. Úgy könnyebb.

Hirtelen sarkon fordult, és kiment a bástyakertből. Poirot szótlanul követte.

A két férfi folytatta útját fölfelé a zegzugos ösvényen. A bástyakertnél valamivel magasabban ismét egy kis tisztásra érkeztek. Árnyékba borították a fák, s egy pad meg egy asztal állt a gyepen.

- Ezen nem sokat változtattak - mondta Meredith. - Csak a pad nem volt ilyen falusias. Egyszerű, festett vaspad volt. Kicsit kemény ülés esett rajta, de a kilátás nagyon szép volt.

Poirot egyetértett vele. A fák lombjai közt a bástyakert fölött ráláttak a torkolatszerű öbölre.

- Itt töltöttem a délelőtt egy részét - magyarázta Meredith. - Akkor még nem voltak ilyen óriások a fák. Tisztán lehetett látni a bástyakert oromzatát. Ott ült Elsa, pózban, az oromzaton, fejét hátrafordítva.

Rántott egyet a vállán.

- A fák gyorsabban nőnek, mint hinné az ember - dörmögte. - Hát igen, alighanem öregszem. Menjünk föl a házhoz.

Továbbmentek az ösvényen. A ház mellett lyukadtak ki. Szép, ódon, tizennyolcadik századbeli épület volt. Hozzátoldottak egy részt, és mellette a zöld pázsiton vagy ötven kis deszkakunyhó állt.

- Itt alszanak a fiúk, a lányok meg a házban - magyarázta Meredith. - Nem hinném, hogy a házban bármi is érdekelné. Valamennyi szobát fülkékre osztották. A házhoz annak idején télikert is tartozott. Ezek átalakították terasszá. Hát igen, azt hiszem, élvezik itt a vakációt. Sajnos, nem maradhat minden olyan, mint volt.

Hirtelen sarkon fordult.

-Másfelé megyünk le. Ugyanis... azon az ösvényen minden az eszembe jut. Kísértetek. Mindenütt kísértetek.

Valamivel hosszabb, zegzugosabb úton tértek vissza a partra. Mindketten hallgattak. Poirot tekintettel volt kísérője hangulatára.

Mikor visszaérkeztek Handcross Manorba, Meredith Blake váratlanul így szólt:

- Megvettem azt a képet. Amelyiken Amyas akkor dolgozott. Nem bírtam elvisel-

ni a gondolatot, hogy eladják... a nyilvánosság elé kerüljön... s mindenféle mocskos fantáziájú, ostoba alak bámulja. Nagyon szép darab. Árnyas azt mondta, hogy a legszebb, ami valaha is kikerült a keze alól. Nem csodálkoznék, ha igaza lett volna. Gyakorlatilag kész a kép. Csak egy-két napi munkája lett volna még vele. Volna... volna kedve megnézni?

- De mennyire! - vágta rá Hercule Poirot.

Blake végigment a halion, és elővett a zsebéből egy kulcsot. Kinyitott egy ajtót, és beléptek egy jókora, porszagú helyiségbe. A spaletta zárva volt. Blake odalépett az ablakhoz, és kinyitotta a spalettát. Aztán - kicsit nehezen - kinyitotta az egyik ablakot is, s a szobába beáradt az illatos tavaszi levegő.

- Így jobb - mondta Meredith.

Poirot-nak nem kellett megkérdeznie, miféle szobában vannak. A polcok ugyan üresek voltak, de még látszott rajtuk az üvegek nyoma. Az egyik falra valami kémiai készüléket meg mosogatót szereltek. A szobában vastagon állt a por.

Meredith Blake kinézett az ablakon.

- Milyen könnyen visszatér a múlt. Itt állok, érzem a jázminillatot... és beszélek... beszélek... milyen átkozott bolond voltam... az én drágalátos főzeteimről meg párlataimról!

Poirot szórakozottan kinyúlt az ablakon, és letört egy alig rügyező jázminágat.

Meredith Blake elszánt léptekkel keresztülment a szobán. A falon egy porvédővel borított festmény függött. Lerántotta a porvédőt.

Poirot-nak elakadt a lélegzete. Amyas Crale-nek eddig négy képét látta: kettőt a Tate Galériában, egyet Londonban, egy képkereskedőnél, egy meg a rózsacsendélet volt. Most azonban az előtt a kép előtt álltak, amelyet a festő a legjobb munkájának nevezett, és Poirot nyomban megértette, milyen nagy művész volt ez az ember.

A festmény felülete szinte lágy volt. Első pillantásra plakátnak is nézhette volna az ember, olyan rikítóan élesek voltak a kontrasztok. Egy lány, egy kanárisárga blúzos, sötétkék nadrágos lány ült rajta, szürke falon, ragyogó napsütésben, háta mögött vakítóan kék tenger. Pontosan plakáthoz illő téma.

De a látszat csalóka volt: a képen minden torzított volt egy kicsit, s meghökkentően villogott a napfényben. És a lány.

Igen, a lány *élt.* Maga volt az élet, az ifjúság, a káprázatos vitalitás. Élt az arca, élt a szeme...

Ennyi élet! Ilyen lángoló fiatalság! Ezt látta hát Amyas Crale Elsa Greerben, ez tette vakká és süketté felesége, a szelíd teremtés iránt! Elsa volt az élet. Elsa volt az ifjúság.

Fenséges, karcsú, sudár teremtés, fejét kihívóan hátrafordítja, tekintete diadalmasan pimasz. Nézi az embert, figyeli... vár...

Hercule Poirot széttárta a kezét.

-Óriási! Igen, óriási!...

Meredith Blake hangjában egy kis elfogódottság érződött:

- Nagyon fiatal volt...

Poirot bólintott. S azt gondolta magában:

„Mit értenek a legtöbben azon, hogy *nagyon fiatal?* Valami ártatlant, gyámoltalant, tehetetlent. Pedig a fiatalság nem ilyen! A fiatalság nyers, erős, hatalmas... igen... és kegyetlen! És még valami... a fiatalság sebezhető."

Követte házigazdáját az ajtóhoz. Ezek után még kíváncsibb lett Elsa Qreerre. Őt akarta legközelebb felkeresni. Vajon mit csináltak az évek ebből a szenvedélyes, diadalmas, éretlen lányból?

Visszanézett a képre.

Az a szempár! Őt nézi... őt nézi... Mond neki valamit...

Hátha nem érti, mit mond? Vajon az *igazi* nő meg tudja mondani? Vagy valami olyasmit mond ez a szempár, amiről az igazi nő nem is tud?

Ezt a kihívó, ezt a diadalmas várakozást!

S aztán közbelépett a Halál, és kiragadta a zsákmányt ezekből a mohón markoló fiatal kezekből...

És a szenvedélyes, várakozó tekintetű szemben kihunyt a fény. Vajon milyen *most* Elsa Greer szeme?

Még egy utolsó pillantás, aztán elhagyta a szobát.

„Nagyon is teli volt életkedvvel" - gondolta Hercule Poirot. És egy kicsit... megborzadt.

NYOLCADIK FEJEZET

Egy kismalac sok húst evett...

A Brook Street-i ház ablakaiban tulipán virított a ládákban. A hallban fehér orgonával teli hatalmas váza eregetett illatfelhőket a nyitott ajtó felé.

Poirot-t egy középkorú komornyik szabadította meg a kalapjától meg a botjától. Aztán megjelent egy inas, elvitte mind a kettőt, a komornyik pedig tisztelettelje hangon dünnyögte:

- Lenne szíves utánam fáradni, uram?

Poirot követte. Végigmentek a halion, aztán le három lépcsőfokon. A komornyik belépett egy nyitott ajtón, és bejelentette Poirot-t, nevének minden szótagját hibátlanul ejtve ki.

Aztán az ajtó becsukódott Poirot mögött, s egy magas, sovány férfi emelkedett fel a kandalló mellől az egyik fotelből, és elindult a detektív felé.

Lord Dittisham negyven felé közeledett. Nemcsak főrend volt, hanem költő is. Két bizarr verses drámáját drága pénzért be is mutatták, és diszkrét sikert aratott velük. Eléggé magas homloka, keskeny álla és meglepően szép szeme és szája volt.

- Foglaljon helyet, monsieur Poirot.

Poirot leült, és kivett egy cigarettát a dobozból, amelyet a ház ura eléje tartott. Lord Dittisham becsukta a dobozt, meggyújtott egy szál gyufát, tartotta, míg Poirot rágyújtott, aztán ő is leült, és elgondolkozva nézett vendégére.

Megszólalt:

- Ha jól tudom, a feleségemmel óhajt találkozni.

- Lady Dittisham volt olyan szíves, és megengedte, hogy felkeressem.

- Valóban.

Egy darabig csönd volt. Poirot megkockáztatta:

- Remélem, Lord Dittisham, nincs kifogása ellene?

A sovány, ábrándos arc hirtelen megváltozott: halvány mosoly suhant át rajta.

- Manapság egy férj kifogásait nem szokták komolyan venni, monsieur Poirot.

- Tehát van kifogása?

- Nem. Azt nem mondhatom. De - be kell vallanom - kicsit félek attól, milyen hatással lesz ez a beszélgetés a feleségemre. Hadd legyek egészen őszinte. Hosszú évekkel ezelőtt, amikor a feleségem még fiatal lány volt, iszonyú megpróbáltatáson ment keresztül. Azóta - remélem - kiheverte a megrázkódtatást. Szeretném hinni, hogy el is felejtette. S most megjelenik ön, és a kérdései fölelevenítik a régi emlékeket.

- Igazán sajnálatos - mondta udvariasan Hercule Poirot.

- Nem tudom, milyen következményei lesznek a dolognak.

- Csak arról biztosíthatom, Lord Dittisham, hogy a lehető legtapintatosabb leszek, és minden tőlem telhetőt elkövetek, hogy ne okozzak fájdalmat Lady Dittishamnek. Bizonyára nagyon kifinomult és ideges természet.

Lord Dittisham hirtelen, meglepetésszerűen elnevette magát.

- Elsa? - kérdezte. - Elsa erős, mint egy ló!

-Akkor hát... - Poirot diplomatikusan elhallgatott.

Lord Dittisham megszólalt:

- Feleségem minden megrázkódtatást kibír. Kíváncsi vagyok, tudja-e, miért fogadja önt.

- Kíváncsiságból? - kérdezte csendesen Poirot.

Elismerésféle csillant meg a másik férfi szemében.

- Nocsak! Rájött?

- Mi sem természetesebb! - felelte Poirot. - A nők *mindig* fogadják a magándetektívet! A férfiak elküldik a pokolba.

- Akadhat nő is, aki elküldi a pokolba.

- De csak miután fogadta... előbb nem.

- Lehet. - Lord Dittisham hallgatott egy darabig. - Hogy jutott eszébe ilyen könyvet írni?

Hercule Poirot vállat vont.

- Újra divatba jönnek a régi dallamok, a régi szípadi fordulatok, a régi viselet. Divatba jöhetnek a régi gyilkosságok is.

- Pfuj! - mondta Lord Dittisham.

- Ezt is mondhatjuk. De ezzel mit sem változtatunk az emberi természeten. A gyilkosság: dráma. S az emberi természetben igen erős a vágy a dráma után.

-Tudom... tudom... - dünnyögte Lord Dittisham.

- Mos - folytatta Poirot -, a könyv mindenképpen megíródik. Az én feladatom: biztosí-

tani, hogy ne legyenek benne otromba fordítések, ne hamisítsák meg az ismert tényeket.

- Azt hittem, hogy a tények egyértelműek.

- Minden tényt sokféleképpen lehet értelmezni.

- Ugyan mit ért ezen, monsieur Poirot? - kérdezte élesen Dittisham.

- Kedves Lord Dittisham, még a történelmi tényeket is százféleképpen értelmezhetjük. Vegyünk egy példát: sok könyvet írtak az önök Stuart Máriájáról, s van, amelyik mártírnak tünteti fel, van, amelyik lelkiismeretlen, hiú nőszemélynek, vagy egy kicsit együgyű szentnek, vagy gyilkosnak és cselszövőnek, vagy a körülmények és a végzet áldozatának! Az olvasó kedvére választhat.

- És az adott esetben? Crale-t a felesége gyilkolta meg... ez nem vitás. A tárgyaláson a feleségemet - véleményem szerint - rágalom érte. Utána úgy kellett kicsempészni a bíróságról. A közvélemény nagyon ellenséges volt.

- Az angol nép nagyon erkölcsös - mondta Poirot.

- Az, a fene enné meg! - felelte Lord Dittisham.

Aztán Poirot-ra nézett, és hozzátette: - És ön?

- Én - felelte Poirot - igen erkölcsös életet élek. Ami persze nem egészen azonos azzal, ha valakinek szigorú erkölcsi elképzelései vannak.

- Sokszor eltűnődtem azon, vajon milyen is volt valójában az a Mrs. Crale. Éz az egész

sértettfeleség-ügy... úgy érzem, volt valami *mögötte.*

- Az ön felesége talán tudja, mi - mondta Poirot.

- Az én feleségem - felelte Lord Dittisham - sohasem említette ezt a régi ügyet.

Poirot fokozott érdeklődéssel vette szemügyre a lordot.

- Ó, kezdem már érteni...

A másik élesen a szavába vágott:

- Mit?

Poirot fejet hajtott.

- A költő teremtő képzeletét... - felelte.

Lord Dittisham fölállt, és megrázta a csengőt.

- A feleségem nyilván várja már - mondta ridegen.

Az ajtó kinyílt.

- Csöngetett lordságod?

- Vezesse monsieur Poirot-t a méltóságos asszonyhoz.

Két lépcsősor fölfelé, az ember lába besüpped a puha bársonyszőnyegbe. Tompított világítás. Pénz és pénz mindenütt. ízlés persze már korántsem annyi. Lord Dittisham szobája spártaian rideg volt. Itt, a lakásban azonban csak a pazarlás. Mindenből a legjobb. Nem feltétlenül a legmutatósabb vagy a legmeghökkentőbb. Csak „a költség nem számít" és a szegényes képzelőerő.

- Sok hús? Igen, sok hús! - mondogatta magában Poirot.

A szoba, ahová bevezették, nem volt tágas. A nagy szalon az első emeleten volt. Ez a ház úrnőjének fogadószobája volt, és a ház

úrnője a kandalló párkányának támaszkodva állt, amikor Poirot-t bejelentették és bevezették.

Poirot meghökkent, eszébe jutott egy mondat, és sehogy sem tudta kiverni a fejéből.

Ifjan halt meg...

Ez volt az első gondolata, amikor meglátta Elsa Dittishamet, aki hajdan Elsa Greer volt.

A képről, amelyet Meredith Blake-nél látott, sose ismert volna rá. *Az* az ifjúság, az életkedv képe volt. Ez a nő már nem ifjú... lehet, hogy nem is volt az soha. És mégis észrevette, amit Crale festményén nem vett észre, hogy Elsa szép. Igen, egy nagyon szép asszony jött elébe. És semmi esetre sem idős. Hány éves tulajdonképpen? Ha a tragédia idején húsz volt, most nem több harminchatnál. Fekete haja tökéletes hullámokban övezi formás fejét, vonásai szinte klasszikusak, sminkje ízléses.

Poirot különös, szinte szúró fájdalmat érzett. Talán mert az öreg Mr. Jonathan Júliát emlegette... Ez a nő nem Júlia... hacsak nem képzeljük el az életben maradt Júliát... akit megfosztottak Rómeójától... Nem lényeges része-e Júliáról alkotott képünknek, hogy fiatalon halt meg?

Elsa Greer életben maradt...

Nyugodt, meglehetősen monoton hangon üdvözölte Poirot-t:

- Égek a kíváncsiságtól, monsieur Poirot. üljön le, és mondja el, mit óhajt.

„Dehogyis ég a kíváncsiságtól. Nem érdekli ezt semmi!" - gondolta Poirot.

Két nagy, szürke szem - két holt tó.

Poirot - szokása szerint - kicsit feltűnően külföldiesen viselkedett.

Felkiáltott:

- Zavarban vagyok, madame, igazán zavarban vagyok!

- Ugyan miért?

-Mert tudom, hogy... hogy e régmúlt tragédia rekonstruálása nyilván fájdalmat okoz önnek!

Az asszony mintha mulatna ezen a gondolaton. Igen, mulat. Méghozzá őszintén.

- Ezt az elképzelést, gondolom, a férjem ültette el a fejében. Beszélt önnel, amikor megérkezett. Persze ő egyáltalán nem érti a dolgot. Soha nem is értette. Egyáltalán nem vagyok olyan érzékeny teremtés, amilyennek képzel.

Még mindig derűs volt a hangja.

- Az apám ugyanis molnárlegény volt. Felküzdötte magát, vagyont szerzett. Érzékeny lelkületű ember nem képes ilyesmire. Én pedig az ő lánya vagyok.

„Éz igaz - gondolta magában Poirot. - Érzékeny lelkületű teremtés a világért sem költözött volna Caroline Crale házába."

Lady Dittisham ismét megkérdezte:

- Tehát mit óhajt tőlem?

- Bizonyos benne, madame, hogy a múlt felidézése csakugyan nem okoz majd fájdalmat önnek?

Az asszony gondolkozott egy pillanatig, és Poirot egyszerre csak rájött, hogy Lady Dittisham nagyon őszinte. Ha rákényszerítik, talán hazudik, de önként soha.

Mert Elsa Dittisham halkan így felelt:

- Nem, nem okoz fájdalmat. Bárcsak okozna!

- Hogyhogy?

- Mert nagyon unalmas, hogy az ember soha nem érez semmit - felelte türelmetlenül az asszony.

Hercule Poirot meg azt gondolta:

„Igen, Elsa Greer halott..."

Fennhangon meg ezt mondta:

- Ez mindenesetre megkönnyíti a feladatomat, Lady Dittisham.

- Mit óhajt tudni? - kérdezte derűsen az asszony.

- Jó az emlékezőtehetsége, madame?

- Azt hiszem, elég jó.

- És bizonyos abban, hogy nem fog fájdalmat okozni önnek, ha részletesen felidézi azokat a napokat?

- Legyen nyugodt, nem fog. Az embernek csak akkor okozhat fájdalmat valami, amikor történik. Ez az, amit Edward - a férjem - képtelen megérteni. Ő azt hiszi, hogy a tárgyalás iszonyú megpróbáltatást jelentett a számomra.

- És nem?

- Nem - felelte Elsa Dittisham. - Én élveztem. - Nyugodt, elégedett volt a hangja. - Úristen - folytatta -, hogy nekem támadt az a vén, gonosz Depleach! De én élvezettel harcoltam ellene. Nem tudott legyőzni.

Mosolyogva nézett Poirot-ra.

- Remélem, nem fosztom meg illúzióitól. Húszéves lány lévén, nyilván meg kellett volna alázkodnom... szenvednem a szégyentől,

vagy valami ilyesmi. Nem tettem. Fütyültem rá, mit mondanak rám. Én csak egyet akartam.

- Mit?

- Természetesen azt, hogy kössék fel azt a nőt - felelte Lady Dittisham.

Poirot felfigyelt a kezére... szép keze volt, hosszú, görbe karmokkal. Ragadozó kéz.

- Bosszúszomjasnak tart? Hát az is vagyok... Bosszút szeretnék állni mindenkin, aki bántott. Az a nő szerintem a legaljasabb nőszemély volt a világon. Tudta, hogy Amyas szeret... hogy el akarja őt hagyni... és megölte, hogy ne lehessen az *enyém.*

Poirot-ra nézett.

- Ön szerint ez nem aljasság?

- S ön nem érti, hogy féltékeny is lehet valaki?

- Nem. Azt hiszem, nem. Aki vesztett, az vesztett. Ha valaki nem tudja megtartani a férjét, legyen benne annyi tisztesség, hogy hagyja elmenni. A birtoklási vágyat nem tudom megérteni.

- Alighanem megértette volna, ha sikerül feleségül mennie Crale-hez.

- Nem hinném. Nem voltunk mi... - Hirtelen rámosolygott Poirot-ra. Mosolya - legalábbis Poirot úgy érezte - kicsit ijesztő volt. Nyoma sem volt benne az igazi érzelemnek. - Szeretném, ha megértene - folytatta az asszony. - Ne higgye, hogy Amyas Crale elcsábított egy ártatlan lányt. Szó sincs róla! Kettőnk közül *én* voltam a felelős azért, ami köztünk történt. Társaságban ismerkedtem meg vele, és beleszerettem... tudtam, hogy meg kell kapnom...

Paródia... szinte groteszk paródia...

En mindenemet lábadhoz terítem
S követlek az egész világon át...

- Annak ellenére, hogy nős volt?

- A birtokháborítás üldözendő cselekmény? Egy házasságlevél nem elég ahhoz, hogy az ember meghátráljon. Ha egyszer Crale nem élt boldogan a feleségével, és velem boldogan élhetett volna, akkor miért ne? Csak egyszer élünk.

- Csakhogy Crale állítólag boldogan élt a feleségével.

Elsa a fejét rázta.

- Nem. Állandóan veszekedtek. Az asszony gyötörte... Az az asszony... ó, az az asszony iszonyú nő volt!

Felállt, és cigarettára gyújtott. Halvány mosollyal folytatta:

- Valószínűleg igazságtalan vagyok iránta. De szerintem valóban gyűlöletes nőszemély volt.

- S a tragédia iszonyú - mondta csöndesen Poirot.

- Igen, a tragédia iszonyú. - Az asszony hirtelen Poirot felé fordult, a halott, egykedvű, fáradt arc megremegett, életre kelt.

- *Én* belehaltam, érti? Belehaltam. Azóta itt belül nincs semmi... egyáltalán semmi! - Elhalkult a hangja. - Csak az üresség! - Türelmetlenül legyintett. - Akár a kitömött hal az üveg mögött.

- Ilyen sokat jelentett önnek Amyas Crale?

Az asszony bólintott. Különös, bizalmas kis bólintás volt... furcsamód szánalmas.

- Azt hiszem - mondta -, mindig nagyon egyoldalú voltam. - Komoran eltűnődött. -

Valójában... talán... jobb volna, ha az ember ilyenkor tőrt döfne a szívébe... mint Júlia. Csakhogy... csakhogy ezzel elismerné, hogy legyőzték... hogy vereséget szenvedett az élettől.

- Mi hát a teendő?

-Mindent megkaparintani... csak azért is... mihelyt túljutott rajta az ember. *Én* túljutottam rajta. Többé nem jelentett számomra semmit. Úgy éreztem, folytatnom kell, jöjjön, aminek jönnie kell.

Igen, jöjjön, aminek jönnie kell. Poirot tisztán látta maga előtt, amint az asszony keményen igyekszik megvalósítani elhatározását. Látta a szép, gazdag, csábító teremtést, amint mohó, ragadozó kezével megpróbálja megkaparintani a prédát, kitölteni üressé vált életét. Hőskultusz... házasságkötés egy híres repülővel... aztán egy felfedezővel, azzal az Arnold Stevenson nevű óriással... Lehet, hogy Amyas Crale-re emlékeztette... aztán vissza az alkotóművészethez: Dittishamhez!

- Sose voltam álszent - folytatta Elsa Dittisham. - Van egy spanyol közmondás, mindig szerettem: *Ami kell, vedd el, de fizesd meg az árát, mondja Isten.* Nos, én ezt csináltam. Elvettem, ami kellett... és mindig kész voltam megfizetni az árát.

- Csak azt nem érti, hogy bizonyos dolgokat nem lehet megvásárolni - mondta Hercule Poirot.

Az asszony rámeredt.

- Nem csak pénzre gondolok - mondta.

- Nem hát. Értem, mire gondol. De hát, hogy úgy mondjam, az életben nincs minde-

nen árcédula. Vannak dolgok, amik *nem eladók.*

- Ostobaság!

Poirot alig észrevehetően elmosolyodott. Az asszony hangjában a meggazdagodott molnárlegény gőgje csengett.

Hercule Poirot-t hirtelen elöntötte a szánakozás. Elnézte az időtlen, sima arcot, a fáradt szemeket, és eszébe jutott a lány, akit Amyas Crale lefestett...

Elsa Dittisham megszólalt:

- Meséljen arról a könyvről. Milyen célt szolgál? Kinek az ötlete?

- O, asszonyom, mi más célt szolgálhatna, mint hogy egy tegnapi szenzációt mai szószszal felöntve tálaljon a közönség elé?

- De hiszen ön nem író.

- Nem. Bűnügyi szakértő vagyok.

- Ez azt jelenti, hogy bűnügyekről szóló könyvek esetében véleményt kérnek öntől?

- Nem mindig. Adott esetben egy érdekelt fél megbízásából járok el.

- Ki az az érdekelt fél?

- Miss Carla Lemarchant.

- És ő ki?

- Amyas és Caroline Crale leánya.

Elsa csodálkozva nézett egy pillanatig.

- Ó, persze, csakugyan volt egy gyerekük. Már emlékszem. Gondolom, már felnőtt.

- Igen. Huszonegy éves.

- Milyen?

- Magas, fekete, és - azt hiszem - szép. És bátor. Igazi egyéniség.

Elsa elgondolkozott.

- Szívesen találkoznék vele.

- O valószínűleg nem szívesen találkozna önnel.

Elsa meglepődött.

-Miért? Ja, értem. De hát ez ostobaság! Hiszen nem valószínű, hogy bármire is emlékszik. Legfeljebb hatesztendős lehetett.

- Tudja, hogy az anyját bíróság elé állították, mert megölte az apját.

- És azt hiszi, hogy én voltam az oka?

- Lehetséges.

Elsa vállat vont.

- Ezt az ostobaságot! Ha Caroline értelmes emberhez illően viselkedett volna...

- Ön tehát nem érzi felelősnek magát?

-Mért érezném? *Nekem* nincs mit szégyellnem. Szerettem azt az embert. Boldoggá tettem volna. - Poirot-ra nézett. Az arca egészen megváltozott... Poirot váratlanul a képen látott lánnyal találta szemközt magát. Nem akarta elhinni. Az asszony folytatta: - Bár meg tudnám önnel értetni a dolgot! Hogy az én szempontomból nézze. Bárcsak tudná...

Poirot előrehajolt.

- De hiszen épp ezt szeretném. Mr. Philip Blake, aki akkor ott tartózkodott, részletes beszámolót ír a kérésemre mindenről, ami történt. Mr. Meredith Blake szintén. Mármost ha ön is...

Elsa Dittisham mélyet lélegzett. Megvetően így szólt:

- Az a két alak! Philip mindig buta volt. Meredith meg Caroline után mászkált... de ő legalább kedves fickó volt. De az *ő* beszámolójukból nem kap a valóságnak megfelelő képet semmiről.

Poirot csak nézte az asszonyt, látta, hogyan élénkül meg a tekintete, s hogyan bontakozik ki a halott nőből az élő. Az asszony hadarva, szinte lázasan folytatta:

- Szeretné tudni az *igazat?* Ó, nem azért, hogy közzétegye. Csak hogy ön lásson tisztán...

- Ígérem, hogy az ön hozzájárulása nélkül nem teszem közzé.

-Szeretném leírni az igazat... - Néhány pillanatig elgondolkodva hallgatott. Poirot látta, hogy enged fel az arcán a sima feszesség, hogy lesz fiatalabb, puhább, látta, hogyan telik meg élettel, miközben ismét hatalmába keríti a múlt.

-Visszamenni... leírni mindent... Hogy lássa, milyen volt az a nő...

Villogott a szeme. Keble hevesen hullámzott.

- Megölte. Megölte Amyast. Amyast, aki élni akart... aki élvezte az életet. A gyűlöletnek nem volna szabad erősebbnek lenni a szerelemnél... de az ő gyűlölete az volt. És az én iránta érzett gyűlöletem is... Gyűlölöm... gyűlölöm... gyűlölöm!...

Odament Poirot-hoz. Lehajolt, megmarkolta a kabátja ujját. Nyomatékosan így szólt:

-Meg kell tudnia... *feltétlenül...* mit éreztünk egymás iránt. Mármint Amyas meg én. Őrzök valamit... mindjárt megmutatom...

Átviharzott a szobán. Kulccsal kinyitott egy kis íróasztalt, egy titkos rekeszből kihúzott egy fiókot.

S már vissza is tért. Egy gyűrött levél volt nála - már megfakult rajta a tinta. Poirot ke-

zébe nyomta, s a detektívnek hirtelen eszébe jutott egy ismerős gyerek, aki ugyanígy nyomta a kezébe legdrágább kincsét: egy féltve őrzött, különleges tengeri kagylót, ugyanígy állt előtte az a gyerek is, ugyanígy figyelte. Büszkén, félve, bíráló tekintettel lesve, hogyan fogadja a kincsét Poirot.

Széthajtogatta a kifakult lapokat.

Elsa... te csodálatos gyermek! Ilyen szépség még nem élt a földön! És én mégis félek... öreg vagyok... középkorú, komisz alak, nyoma sincs bennem az állhatatosságnak. Ne bízz bennem, ne higgy bennem... nem vagyok jó... csak a munkám az. Ami érték van bennem, az a munkámban van. Tessék, ne mondd, hogy nem figyelmeztettelek.

Az ördögbe is, szerelmem... akkor is akarlak. Tudd meg: ha kell, a poklokkal is szembeszállók érted. És festek rólad egy olyan képet, hogy a lélegzete is eláll ennek az ostoba világnak! Megőrülök érted... nem alszom. .. nem eszem. Elsa... Elsa... Elsa... a tiéd vagyok örökre... mindhalálig a tiéd. Amyas.

Tizenhat éve. Megfakult tinta, málladozó papír. De a szavak még élnek... még vibrálnak...

Poirot fölnézett az asszonyra, akinek ezek a sorok íródtak.

De már nem egy asszonyt látott maga előtt.

Hanem egy szerelmes, fiatal leányt.

Ismét Júlia jutott az eszébe...

KILENCEDIK FEJEZET

Egy kismalac hoppon maradt...

- Szabad kérdeznem, miért, monsieur Poirot?

Hercule Poirot alaposan megfontolta, hogyan válaszoljon erre a kérdésre. Tudatában volt, hogy egy igen okos szürke szempár figyeli az apró, ráncos arcból.

A kopár épület legfelső emeletére kellett fölmásznia, hogy bekopogtathasson a Qillespie-telep 584-es számú ajtaján. A telepet azért építették, hogy garzonlakásokat biztosítsanak dolgozó nők számára.

Itt, egy kocka alakú kis helyiségben lakott Miss Cecília Williams. Ez az egyetlen helyiség hálószoba volt, fogadószoba, ebédlő, sőt - a gázrezsóból ítélve - konyha is, s mellette egy ugyancsak kockaszerű lyukban volt az ülőkád meg a mellékhelyiség.

De bármily szegényes volt is e környezet, Miss Williamsnek sikerült rányomnia egyénisége bélyegét.

A fal egyszerű halványszürkére volt festve, s néhány reprodukció lógott rajta. Dante és Beatrice találkozása egy hídon... meg az a kép, amelyet valamikor úgy írt le egy gyerek, hogy „egy vak lány ül egy narancson, és nem tudom, miért, Reménynek hívják". Ezeken kívül két akvarell Velencéről meg egy szépiamásolat Botticelli Primaverá-járól. Az alacsony fiókos szekrényen egy csomó megfakult fénykép állt, a többségük - a frizurákból ítélve - húsz-harminc éves.

A kis szőnyeg már foszladozott, s ütött-kopott volt a silány bútorzat is. Hercule Poirot azt is észrevette, hogy Cecília Williams nagyon takarékosan él. Ő nem kapott sok húst. Ő az a kismalac, aki hoppon maradt.

Miss Williams hangja élesen, konokul megismételte a kérdést:

- A Crale-üggyel kapcsolatos emlékeimre kíváncsi? Szabad kérdeznem, miért?

Hercule Poirot-ról jó néhány barátja és munkatársa azt állította - főleg ha nagyon felmérgesítette őket -, hogy az igazságnál többre becsüli a hazugságot, és hogy célt érjen, szívesen állít valótlant és hamisítja meg a tényeket, mert nem bízik a szimpla igazságban.

Ezúttal azonban gyorsan határozott. Hercule Poirot nem tartozott ugyan ama belga és francia gyermekek közé, akiknek angol nevelőnőjük volt, mégis éppoly egyszerűen és kertelés nélkül válaszolt, mint sok kisfiú, akitől annak idején megkérdezték: „Mostál fogat ma reggel, Harold (vagy Richard vagy Anthony)?" A kisfiúk egy pillanatig fontolóra vették, hogy hazudjanak-e, de nyomban elvetették még a gondolatát is, és boldogtalanul felelték: „Nem, Miss Williams."

Mert Miss Williams birtokában volt annak a rejtelmes tulajdonságnak, amellyel minden jó nevelőnőnek rendelkeznie kell: volt tekintélye! Ha egyszer Miss Williams azt mondta: „Menj kezet mosni, Joan", vagy: „Elvárom, hogy elolvasd ezt a fejezetet az Erzsébet kori költőkről, és felelni tudj a kérdéseimre!", Joan azonnal engedelmeskedett. Miss Williamsnek

soha meg se fordult a fejében, hogy valamelyik gyerek esetleg nem engedelmeskedik.

Ezúttal tehát Hercule Poirot nem állt elő afféle megtévesztő magyarázattal, hogy könyvet szeretne írni a múltban elkövetett bűntényekről, hanem egyszerűen előadta, hogyan és miért kereste fel Carla Lemarchant.

A viseltes, de tiszta ruhába öltözött apró öreg hölgy figyelmesen hallgatta.

- Nagyon örülnék - szólalt meg -, ha többet is hallhatnék arról a gyermekről... ha megtudhatnám, hogy megy a sora.

- Igen bájos és vonzó ifjú hölgy, bátor és önálló.

- Akkor jó - mondta kurtán Miss Williams.

- És mondhatom, nagyon makacs teremtés. Nem lehet egykönnyen lerázni vagy félrevezetni.

Az egykori nevelőnő elgondolkodva bólintott.

- Művészféle?

- Nem hinném.

- Hál' istennek - mondta szárazon Miss Williams.

Megjegyzésének hangsúlya semmi kétséget nem hagyott afelől, hogy Miss Williamsnek mi a véleménye a művészekről.

- Az ön leírása alapján - tette hozzá - arra kell következtetnem, hogy inkább az anyjára üt, mint az apjára.

- Lehetséges. De ezt inkább ön mondhatná meg nekem, ha látná. Volna kedve találkozni vele?

- Nagyon szeretném látni. Mindig érdekes megfigyelni, mivé fejlődött valaki, akit még gyermekként ismert az ember.

- Gondolom, Miss Lemarchant még nagyon kicsi volt, amikor ön utoljára látta.

- Öt és fél éves. Nagyon bájos gyermek volt... talán egy kicsit túlságosan is csöndes. Tűnődő. Egyedül is eljátszogatott, nem volt szüksége játszótársra. Nem rontották, nem kényeztették el.

- Szerencse, hogy olyan kicsi volt még - mondta Poirot.

- Csakugyan szerencse. Ha idősebb, a tragédia okozta megrázkódtatás alighanem maradandó nyomot hagy a lelkében.

- Még így is valószínű - mondta Poirot -, hogy megérezte a dolgot... mert bármilyen keveset értett a gyerek a történtekből, bármilyen keveset adtak is tudtára, a titokzatosság és a titkolódzás légköre vette körül, és gyökerestül kitépték a családi körből. Az ilyesmi semmiképp sem használ egy gyereknek.

- De lehet, hogy ártani sem árt annyit, mint ön gondolja - felelte tűnődve Miss Williams.

- Mielőtt más tárgyra térnénk - mondta Poirot -, szeretnék még valamit kérdezni Carla Lemarchant-nal... azaz a kis Carla Crale-Iel kapcsolatban. Azt hiszem, ha egyáltalán tud valaki válaszolni rá, akkor ön az.

- Éspedig?

Miss Williams hangjában pusztán udvarias érdeklődés csengett.

Poirot, nagy igyekezetében, hogy megértesse magát, még a kezével is magyarázott.

-Van valami... egy apró *nuance,* nem is tudom pontosan meghatározni... de úgy érzem, valahányszor szóba hozom azt a kis-

lányt, mintha nem tulajdonítanának neki kellő fontosságot. Úgy értem, hogy ha megemlítem, az, akivel éppen beszélek, minden esetben kicsit meglepődve válaszol, mintha tökéletesen elfelejtette volna, hogy volt ott egy gyerek is. Nem gondolja, mademoiselle, hogy ez kicsit furcsa? Ilyen körülmények közt egy gyerek lényeges személy, nem önmaga, hanem, hogy úgy mondjam, kulcshelyzete miatt. Amyas Crale-nek meglehetett rá az oka, hogy otthagyja a feleségét, vagy ne hagyja ott. De ha egy házasság felbomlik, a gyerek rendszerint döntő fontosságú tényező. Ez esetben azonban a gyereket úgyszólván figyelembe sem vették. S ezt valahogy... furcsának találom.

Miss Williams habozás nélkül válaszolt:

- Igen lényeges pontra tapintott, monsieur Poirot. Tökéletesen igaza van. Részben ezért is mondtam azimént, amit mondtam... hogy Carlának bizonyos vonatkozásban alighanem használt, hogy más környezetbe került. Idősebb korában ugyanis otthon valószínűleg bizonyos hiányérzete támadt volna, s az ilyesmi csak szenvedést okoz.

Előrehajolt, és lassan, minden szavát megfontolva folytatta:

- Munkám során természetesen igen sokféle formáját megismertem a szülő-gyermek problémának. Sok gyermek, sőt a legtöbb gyermek megsínyli, hogy szülei túlzottan törődnek vele. Túlságosan szeretik, túlságosan szemmel tartják, s a gyermeknek ez rendkívül kényelmetlen, szeretne szabadulni ettől a törődéstől, szeretné, ha észre sem vennék.

Az ilyesmi főleg az egykék esetében fordul elő, és természetesen elsősorban mindig az anya a vétkes a dologban. S ez gyakran szerencsétlenül befolyásolja a szülők házasságát. A férj rossz néven veszi, hogy ő csak a gyermek után következik, tehát másutt keres vigasztalást... pontosabban becézést és figyelmességet... és a dolognak előbb-utóbb válás lesz a vége. Meggyőződésem, hogy a gyermeknek az a legjobb, amit talán így tudnék meghatározni: ha mindkét szülő egészségesen elhanyagolja. Ez sokgyermekes, kispénzű családok esetében eléggé gyakori és természetes. Az ilyen családokban a gyermekek szabadok, mert az anyának egyszerűen nincs ideje folyton csak velük foglalkozni. A gyermekek tisztában vannak azzal, hogy anyjuk szereti őket, de nem szenvednek a szeretet túlzott megnyilvánulásaitól.

Előfordul azonban más eset is. Akad olyan férj és feleség is, akinek annyira mindene a másik, annyira egymással vannak elfoglalva, hogy a házasságukból származó gyermek jóformán nem is létezik egyikük számára sem. Az ilyen esetekben megfigyelésem szerint a gyermek végül is zokon veszi a dolgot, becsapottnak, idegennek érzi magát a családban. Ne értsen félre, Mrs. Crale-t például nagyszerű anyának lehetett nevezni, mindig gondja volt rá, hogy Carla jól érezze magát, és egészséges legyen... amikor csak tehette, eljátszadozott vele, és mindig kedves, derűs volt. Ugyanakkor azonban igazában a férje volt a mindene. Úgyszólván csak benne és érte élt. - Miss Williams elhallgatott

egy pillanatra, aztán halkan hozzátette: - Azt hiszem, ez a magyarázata annak, amit végül cselekedett.

- Úgy érti, hogy inkább szerelmespár voltak, mint férj és feleség? - kérdezte Hercule Poirot.

Miss Williams kicsit összeráncolta a homlokát, nem volt ínyére ez a külföldire valló megfogalmazás.

- így is lehet mondani.

- A férfi is úgy rajongott az asszonyért, mint az asszony a férfiért?

- Kölcsönösen rajongtak egymásért. De hát a férj persze akkor is csak férfi volt.

Miss Williamsnek sikerült utolsó szavait hamisítatlan viktoriánus tartalommal megtöltenie.

- A férfiak... - folytatta, aztán elhallgatott.

Vénkisasszony s egy életen át nevelőnő lévén, csak úgy sistergett belőle az elvakult feminizmus. Hallgatójának semmi kétsége sem lehetett afelől, hogy Miss Williams szemében a Férfi egyenlő az Ellenséggel!

- Ilyen rossz véleménnyel van a férfiakról? - kérdezte Poirot.

- Minden földi jó a férfiaké - felelte szárazon Miss Williams. - Bízom benne, hogy nem lesz mindig így.

Hercule Poirot elgondolkozva vette szemügyre. Egészen könnyen el tudta képzelni, hogy Miss Williams módszeresen és ügyesen egy rácshoz lakatolja magát, s aztán konok elszántsággal éhségsztrájkba kezd. Az általánosról az egyedire térve megkérdezte:

- Nem kedvelte Amyas Crale-t?

- Természetesen nem kedveltem Mr. Crale-t. Nem is értettem vele egyet semmiben. Ha én lettem volna a felesége, rég otthagytam volna. Vannak dolgok, amiket egy asszony nem tűrhet a végtelenségig.

- De Mrs. Crale tűrte, ugye?

- Igen.

- Ön szerint rosszul tette?

- Igen. Egy nő legyen önérzetes, és ne alázza meg magát!

- Megmondta ezt valamilyen formában Mrs. Crale-nek?

- Dehogy mondtam. Nem az én feladatom volt megmondani. Engem azért fogadtak fel, hogy Angelát neveljem, s nem azért, hogy kéretlenül tanácsot adjak Mrs. Crale-nek. Határozottan szemtelenség lett volna.

- És Mrs. Crale? Őt kedvelte?

- Mrs. Crale-t szerettem. - Az erélyes hang ellágyult, megtelt érzéssel, melegséggel. - Nagyon szerettem, és nagyon sajnáltam.

- És a növendékét? Angela Warrent?

- Rendkívül érdekes lány volt... egyik legérdekesebb növendékem egész pályám során. Nagyon jó eszű. Fegyelmezetlen, lobbanékony, sok tekintetben igen nehezen kezelhető, de határozottan egyéniség.

Egy kis szünetet tartott, aztán folytatta:

- Mindig reméltem, hogy egyszer még sokra viszi! És vitte is. Olvasta a könyvét a Szaharáról? És ő tárta fel Fayumban azokat az érdekes sírokat! Bizony, büszke vagyok Angelára. Nem sokáig voltam Alderburyben - mindössze két és fél esztendeig -, de mindig abban a hitben ringatom magamat, hogy

segítettem felkelteni Angela érdeklődését a régészet iránt.

- Úgy tudom, elhatározták, hogy intézetben neveltetik tovább - dörmögte Poirot. - Ön ezt bizonyára rossz néven vette.

- Egyáltalán nem, monsieur Poirot. A legnagyobb mértékben egyetértettem vele.

Elhallgatott, aztán folytatta:

- Engedje meg, hogy megmagyarázzam. Angela kedves lány volt... igazán nagyon kedves... melegszívű és impulzív... de nehezen kezelhető is. A legnehezebb életkorban volt. Minden lány életében van egy időszak, amikor nem biztos önmagában: már nem gyerek, de még nem is igazi nő. Angela az egyik pillanatban okosan, éretten viselkedett... határozottan felnőttként... a következőben visszaesett a süldőkorba... gonosz csínyeket művelt, nyers volt és féktelen. A lányok ugyanis nehezen viselik el ezt a kort... iszonyúan érzékenyek. Minden szót zokon vesznek. Haragszanak, ha gyerekként kezelik őket, ha meg felnőtt módra beszélnek velük, hirtelen bizalmatlanná válnak. Angela is ilyen volt. Dührohamokat kapott, bosszantotta, ha ingerkedtek vele, és haragra gerjedt... napokig egyfolytában duzzogott, csak ült mogorván... aztán megint megvadult, fára mászott, a kertészfiúkkal rohangászott, s nem engedelmeskedett semmiféle tekintélynek.

Miss Williams egy kis szünet után folytatta:

- Ha egy lány ebbe a korba kerül, nagyon sokat segít az iskola. Szüksége van arra, hogy mások tudása ösztökélje, a közösség üdvös fegyelmére, hogy értelmes tagjává

válhasson a társadalomnak. Angela családi körülményei nem voltak éppen ideálisnak mondhatók. Először is: Mrs. Crale elkényeztette. Angelának csak hozzá kellett menekülnie, és Mrs. Crale mindig a pártját fogta. Az eredmény az lett, hogy Angela azt hitte, ő tarthat igényt elsősorban nővére idejére és gondoskodására, s ilyenkor szokott összeveszni Mr. Crale-lel. Mr. Crale természetesen úgy gondolta, hogy *őt* illetné meg az elsőség - ezt meg is követelte. Őszintén szerette a lányt... jó barátok voltak, kedvesen szoktak csipkelődni egymással, de előfordult néha, hogy Mr. Crale egyszerre csak megneheztelt, amiért Mrs. Crale elsősorban Angelával törődik. Mint valamennyi férfi, ő is olyan volt, mint egy elkényeztetett gyerek; elvárta, hogy mindenki körülötte forogjon. Ilyenkor rendszerint komolyan összeveszett Angelával... és Mrs. Crale nemegyszer Angela pártjára állt. Erre Mr. Crale dühös lett. Ha viszont Mrs. Crale a férje pártjára állt, Angéla szokott dühbe gurulni. Rendszerint ilyenkor kezdett el ismét gyerekesen viselkedni, és dühítő csínyeket művelni Mr. Crale-lel. Mr. Crale mindig egy hajtásra itta ki a sörét, s Angela egyszer egy marék sót tett az italába. Ez persze hánytatóként hatott, és Mr. Crale magánkívül volt mérgében. De végleg akkor éleződött ki a helyzet, amikor Angela egy csomó meztelen csigát dugott Mr. Crale ágyába. Mr. Crale furcsamód irtózott a csigáktól. Teljesen elvesztette önuralmát, és kijelentette, hogy a lányt intézetbe kell küldeni. Nem hajlandó eltűrni többé ezeket a gyerekes szamárságo-

kat. Angela iszonyúan felháborodott... bár előzőleg néha maga is emlegette, hogy szeretne intézetbe menni... ezúttal mégis mérhetetlen búskomorságba esett. Mrs. Crale először nem is akarta elengedni, de aztán mégis hagyta meggyőzni magát, ami, azt hiszem, főleg annak volt köszönhető, hogy beszéltem vele. Rámutattam, hogy a dolog csak javára válik majd Angelának, s véleményem szerint minden tekintetben csak jót tesznek vele. Így aztán megállapodtunk, hogy a lány ősszel Helstonba megy... egy igen kitűnő intézetbe a déli partvidéken. Mrs. Crale mégis boldogtalan volt miatta az egész vakáció alatt. És Angela is tovább neheztelt Mr. Crale-re, valahányszor eszébe jutott a dolog. Persze nem komolyan, monsieur Poirot, ne értse félre, de azért tulajdonképpen ez is belejátszott *mindabba,* ami... szóval ami azon a nyáron történt.

- Csak nem... Elsa Greerre gondol? - kérdezte Poirot.

- Pontosan rá - felelte élesen Miss Williams. Aztán összeszorította az ajkát.

- Ön hogy vélekedett Elsa Greerről?

- Én? Egyáltalán sehogy. Velejéig romlott teremtés.

- Nagyon fiatal volt.

- Ahhoz elég idős, hogy okosabb legyen. Nem találok mentséget a számára... semmiféle mentséget.

- Azt hiszem, beleszeretett Mr. Crale-be...

Miss Williams dühösen a szavába vágott:

- Valóban beleszeretett. Az ember elvárná, monsieur Poirot, hogy illendően uralkodjunk

érzelmeinken. Es a cselekedeteinken mindenképpen. De abban a lányban nem volt semmiféle erkölcsi érzék. Neki nem jelentett semmit, hogy Mr. Crale nős. Egyáltalán nem restellte a dolgot... hidegvérű volt és elszánt. Lehet, hogy nem részesült megfelelő nevelésben... de egyéb mentséget nem is tudok találni a számára.

- Mr. Crale halála iszonyú megrázkódtatás lehetett Miss Greernek.

- Az is volt. De csak önmagát hibáztathatta érte. Mi sem áll távolabb tőlem, monsieur Poirot, mint hogy megbocsássak egy gyilkosságot, mindazonáltal: ha élt valaha asszony, akit valósággal rákényszerítettek a végső lépésre, akkor az Caroline Crale volt. Őszintén bevallom: voltak pillanatok, amikor magamnak is kedvem lett volna megölni mind a kettőjüket. Hogy valaki a felesége szeme láttára kérkedjen azzal a lánnyal, és szó nélkül hallgassa, hogy nyeli le az asszony a lány szemtelenségeit!... Mert szemtelennek aztán szemtelen volt, monsieur Poirot! Ó, Amyas Crale nagyon is megérdemelte, amit kapott! Egyetlen férfi sem bánhat úgy büntetlenül a feleségével, ahogy Crale bánt. Nagyon is igazságos büntetés volt a halála!

- Ön igen szigorúan ítél - jegyezte meg Hercule Poirot.

Az aprócska nő ránézett könyörtelen szürke szemével.

- Igenis, szigorúan ítélek, ha a házasság szent kötelékéről van szó. Ha nem tartják tiszteletben, belepusztul a nemzet. Mrs. Crale odaadó, hű feleség volt. Férje szántszándék-

kal nevetségessé tette: beköltöztette az asszony otthonába a szeretőjét. Mondom: megérdemelte, amit kapott. Az elviselhetőség határán túl felingerelte a feleségét, s én nem hibáztatom az asszonyt azért, amit tett.

- Crale csakugyan igen helytelenül járt el - mondta lassan Poirot -, de ne felejtse el: nagy művész volt.

Miss Williams félelmeteset horkantott.

- Ó, igen, tudom. Manapság mindenre ez a mentség. Művész! Ez a mentség az erkölcstelen életmódra, az iszákosságra, a duhajkodásra, a hűtlenségre. És ha már itt tartunk, ugyan miféle művész volt Mr. Crale? Lehet, hogy néhány évig divat lesz csodálni a képeit. De tovább nem! Hiszen még rajzolni sem tudott! A képein elképesztő volt a perspektíva! Az anatómiához sem értett. Tudom, mit beszélek, monsieur Poirot. Fiatal koromban magam is tanultam egy ideig festeni Firenzében, és annak a szemében, aki ismeri és becsüli a világhírű mestereket, Mr. Crale mázolmányai egyszerűen nevetségesek. Hanyagul vászonra kent színek... se vázlat... se kompozíció. Nem - rázta meg a fejét -, tőlem ne kívánja, hogy csodáljam Mr. Crale művészetét.

- Két képe is van a Tate Galériában - emlékeztette Poirot.

Miss Williams vágott egy fintort.

- Lehetséges. Azt hiszem, ott van Mr. Epstein egyik szobra is.

Poirot érezte, hogy Miss Williams ezzel a maga részéről kimondta az utolsó szót. Abbahagyta hát a művészetről való társalgást.

Megkérdezte:

- Ön ott volt, amikor Mrs. Crale megtalálta a holttestet?

- Igen. Mrs. Crale meg én ebéd után együtt indultunk lefelé a házból. Angela fürdés után a strandon vagy valamelyik csónakban hagyta a pulóverjét. Sose vigyázott a holmijára. A bástyakert ajtajánál elváltam Mrs. Crale-től, de szinte nyomban utánam kiabált. Azt hiszem, Mr. Crale akkor már több mint egy órája halott volt. Szétvetett lábbal ült a padon, a festőállványa közelében.

- Borzasztóan feldúlta Mrs. Crale-t ez a felfedezés?

- Pontosan mit ért ezen, monsieur Poirot?

- Azt kérdem, milyen benyomást tett önre Mrs. Crale *akkor.*

- Értem. Igen, úgy láttam, nagyon megrémült. Elküldött, hogy telefonáljak az orvosnak. Végeredményben nem tudhattuk biztosan, hogy Mr. Crale már halott... lehetett merevgörcse is.

- Felvetette Mrs. Crale ezt a lehetőséget?

- Nem emlékszem.

- Ön tehát elment és telefonált?

Miss Williams hangja száraz volt és rideg:

- Körülbelül az ösvény közepe táján találkoztam Mr. Meredith Blake-kel. Megkértem, hogy hívja fel helyettem ő az orvost, én pedig visszasiettem Mrs. Crale-hez. Azt gondoltam ugyanis, hátha Mrs. Crale elájult... és ilyen esetben egy férfi nem sokat tud segíteni.

- És valóban elájult?

- Mrs. Crale tökéletesen uralkodott magán - felelte szárazon Miss Williams. - Nem úgy,

mint Miss Greer, aki hisztérikus rohamot kapott, és nagyon kínos jelenetet rendezett.

- Milyen jelenetet?

- Rá akart rohanni Mrs. Crale-re.

- Gondolja, hogy azért, mert tudta, hogy Mrs. Crale idézte elő Mr. Crale halálát?

Miss Williams néhány pillanatig gondolkozott.

- Nem, ezt aligha tudhatta biztosan. Ez a... khm... ez az iszonyatos gyanú akkor még nem merült fel. Miss Greer csak azt kiabálta: „Ez a te műved, Caroline! Te ölted meg. A te bűnöd!" Azt nem mondta határozottan, hogy: „Te mérgezted meg", de azt hiszem, nyilván erre gondolt.

- És Mrs. Crale?

Miss Williams nyugtalanul megmozdult:

- Muszáj képmutatónak lennünk, monsieur Poirot? Nem tudom önnek megmondani, hogy igazában mit érzett vagy gondolt Mrs. Crale abban a pillanatban. Hogy attól borzadt-e meg, amit tett...

- Úgy látta?

- N... nem, n... nem, azt nem mondhatnám. Meg volt döbbenve, és azt hiszem, meg is ijedt. Igen, abban biztos vagyok, hogy megijedt. De hát ez elég természetes.

Hercule Poirot elégedetlenül így szólt:

- Igen, talán az... A nyilvánosság előtt minek tulajdonította férje halálát?

- Öngyilkosságnak. Az első pillanattól fogva nagyon határozottan állította, hogy csakis öngyilkosságról lehet szó.

- Önnek is ezt mondta, amikor négyszemközt beszélgettek, vagy említett más lehetőséget is?

- Semmit. Minden... mindenáron meg akart győzni, hogy öngyilkosság történt. - Miss Williams hangja zavart volt.

- És ön erre mit mondott?

- Lényeges, hogy én mit mondtam, monsieur Poirot?

- Igen. Szerintem az.

- Nem értem, miért...

De mintha Poirot várakozó némasága hipnotizálta volna, habozva folytatta:

- Azt hiszem, azt mondtam rá: „Persze, Mrs. Crale. Nyilván öngyilkosság történt."

- És hitte is, amit mondott?

Miss Williams fölemelte a fejét.

- Nem. Nem hittem - felelte határozottan. - De szeretném, ha megértené, monsieur Poirot, hogy én szívvel-lélekkel Mrs. Crale pártján voltam, ha szabad így kifejeznem magam. Vele éreztem együtt és nem a rendőrséggel.

- Szívesen vette volna, ha fölmentik?

- Igenis, szívesen vettem volna - felelte kihívóan Miss Williams.

- Akkor nyilván együtt érez a leányával is, igaz?

- Carlával? Szívvel-lélekkel.

- Volna hát valami kifogása az ellen, ha megkérném: írja le részletesen, hogyan történt a tragédia?

- Hogy Carla elolvassa?

- Igen.

- Semmi kifogásom ellene - mondta lassan Miss Williams. - Carla szeretne tisztán látni az ügyben, igaz?

- Igen. Pedig talán jobb lett volna, ha sose tudja meg az igazságot...

Miss Williams a szavába vágott:

- Nem. Az igazsággal mindig jobb szembenézni. Semmi értelme a boldogtalanság elől a tények meghamisításával kitérni. Carlát nagy megrázkódtatás érte, amikor megtudta az igazat... s most szeretné tisztán látni, hogyan történt a tragédia. Szerintem ez a helyes magatartás, amit egy bátor leánynak tanúsítania kell. Ha majd tisztán lát mindent, el fogja tudni felejteni, és élheti tovább a maga életét.

- Lehet, hogy igaza van - mondta Poirot.

- Biztos, hogy igazam van.

- Csakhogy ennél többről van szó. A lány nemcsak tisztán akar látni, hanem azt is be szeretné bizonyítani, hogy anyja ártatlan.

- Szegény gyermek - mondta Miss Williams. - Most már értem, miért mondta az előbb, hogy talán jobb lett volna, ha Carla sose tudja meg az igazságot. Szerintem mégis úgy történt a legjobban, ahogy történt. A gyermek vágya, hogy ártatlannak tudja az anyját, természetes... és bármilyen nehéz lesz is szembenézni az igazsággal, abból, amit Carláról mondott, úgy érzem, nem fog viszszarettenni tőle, ha megtudja.

- Ön bizonyos abban, hogy *az* az igazság?

- Hogy érti ezt?

- Hihetetlennek tartja, hogy Mrs. Crale ártatlan volt?

- Nem hinném, hogy ezt a lehetőséget valaha is komolyan fontolóra vették volna.

- Akkor Mrs. Crale miért ragaszkodott mégis ahhoz a feltevéshez, hogy öngyilkosság történt?

- *Valamit* csak kellett mondania szegény asszonynak - felelte szárazon Miss Williams.

- Tudja, hogy Mrs. Crale a halálos ágyán levelet írt a lányának, amelyben ünnepélyesen megesküszik rá, hogy ártatlan?

Miss Williams Poirot-ra meredt.

- Elég rosszul tette - jegyezte meg aztán élesen.

- Úgy gondolja?

- Igen. Persze maga is szentimentális, mint minden férfi...

Poirot felháborodottan közbevágott.

- *Nem* vagyok szentimentális!

- Az ilyesmi csak hamis érzelgősség. Mi értelme ilyet... egy hazugságot... leírni egy nagyon komoly pillanatban? Hogy az ember megkímélje gyermekét a fájdalomtól? Igen, sok asszony ezt tenné. De Mrs. Crale-ről nem hittem volna. Bátor és igazmondó teremtés volt. Sokkal jobban illett volna hozzá, ha azt írja a lányának, hogy ne ítélje el azért, amit tett.

Poirot kicsit bosszankodva kérdezte:

- Tehát még csak megfontolni sem hajlandó annak a lehetőségét, hogy igaz, amit Caroline Crale írt?

- Semmi esetre sem!

- És azt állítja, hogy szerette Mrs. Crale-t.

- Igen. Nagyon szerettem, és mélységesen együtt éreztem vele.

-Akkor hát...

Miss Williams nagyon furcsán nézett Poirot-ra.

- Ide figyeljen, monsieur Poirot. Most már úgyis mindegy, akármit mondok... ennyi idő

után. Én történetesen *tudom,* hogy Caroline Crale bűnös volt!

- *Micsoda?*

- Ahogy mondom. Nem biztos, helyesen cselekedtem-e akkor, hogy elhallgattam, amit tudtam... de hát *elhallgattam.* Most azonban már elhiheti nekem: minden kétséget kizáróan *tudom,* hogy Caroline Crale bűnös volt...

TIZEDIK FEJEZET

Egy kismalac meg visított: ui, ui, ui...

Angela Warren lakása a Regent's Parkra nézett. Ezen a szép tavaszi napon langyos levegő áramlott be a nyitott ablakon, és az ember akár azt is képzelhette volna, hogy falun van, ha lentről nem hallatszik fel szüntelenül a forgalom félelmetes moraja.

Mikor nyílt az ajtó és Angela Warren belépett a szobába, Poirot visszafordult az ablaktól.

Nem először látta a nőt. Megragadta az alkalmat, hogy meghallgassa a Királyi Földrajzi Társaságban tartott előadását. Véleménye szerint az előadás kitűnő volt, bár az ismeretterjesztő előadások mértékével mérve talán kissé száraz. Miss Warren remek előadó volt, egyetlenegyszer sem akadt el, s nem kellett keresnie a szavakat. Nem is ismételte önmagát. Hangja világos tónusú volt, és nem is dallamtalan. Nem tett semmiféle engedményt a romantikának vagy a kalandvágynak. Tényeket sorakoztatott fel bámulatos logikával, kitűnő diapozitívekkel illusztrálva, és az idézett tényekből okos következtetéseket vont le. Szárazon, precízen, világosan, áttekinthetően és igen szakszerűen.

Hercule Poirot szívből helyeselte ezt az előadásmódot. íme, gondolta, egy fegyelmezett elme.

Most, hogy közelebbről látta, megállapította, hogy Angela Warrenből alighanem igen csinos nő lett volna. Szigorú, de szabályos arc-

vonásai voltak, finom rajzú, fekete szemöldöke, tiszta, intelligens barna szeme, finom, halvány bőre. Csak a válla volt szögletes, és a járása kissé férfias.

Semmi esetre sem emlékeztetett a sivalkodó kismalacra. De a jobb arcát elcsúfította az a bizonyos heg, összeráncolta rajta a bőrt. Jobb szeme kicsit ferde volt, legörbült a sarka, de azt már nyilván senki sem vette észre, hogy azzal a szemével nem is lát. Hercule Poirot szinte bizonyos volt abban, hogy Angela oly rég megszokta már e fogyatékosságát, hogy tökéletesen meg is feledkezett róla. És eszébe jutott, hogy az öt ember közül, akik iránt nyomozása eredményeként feltámadt benne az érdeklődés, végül is nem azok harcolták ki az élettől a legnagyobb eredményt és boldogságot, akik a legnagyobb előnnyel indultak. Elsa a startnál úgyszólván mindennek - ifjúságnak, szépségnek, vagyonnak - a birtokában volt, ami előnyt jelenthetett, mégis ő járt a legrosszabbul. Olyan, mint a virág, amelyet az idő előtti fagy még bimbó korában lehervasztott... alig van benne élet. Cecília Williamsnek látszólag nincs mivel büszkélkednie, mégis úgy látta, hogy nyoma sincs benne a csüggedésnek, nincs olyan érzése, hogy kudarcot vallott. Miss Williams érdekesnek találja az életét, érdeklik embertársai és az események is. Birtokában van a szigorú viktoriánus nevelés óriási szellemi és erkölcsi fölényének, amely nekünk már nem jutott osztályrészül... életének minden szakaszában megtette a kötelességét, az Úr kegyes rendelése szerint, s ez a

bizonyosság áthatolhatatlan páncélt vont köréje az irigység, elégedetlenség és sajnálkozás nyűge s nyilai ellen. Megvannak az emlékei, a maga apró örömei, amelyeket szűkös körülményei lehetővé tesznek, és elég egészséges és életerős ahhoz, hogy még most is értékelje az életet.

Angela Warrenben - pedig ez a fiatal teremtés nyomoréksága és a vele járó gátlások miatt kétségtelenül hátránnyal indult annak idején - Poirot érzése szerint csak megszilárdult az akaraterő a mások bizalmáért és az önbizalomért folytatott kényszerű küzdelem során. A fegyelmezetlen iskolás lányból életerős, határozott nő lett, aki kiváló szellemi képességekkel és rengeteg energiával megáldva harcol, hogy kitűzött céljait elérje. Poirot bizonyos volt benne, hogy Angela Warren boldog és sikeres. Élete tartalmas, színes és rendkívül élvezetes.

Mellékesen a nőknek nem ahhoz a típusához tartozott, amelyet Poirot igazában kedvelt. Noha csodálta világos észjárását, épp elég volt benne a *femme formidable-ból* ahhoz, hogy Poirot-t - mint férfit - elriassza. Ő mindig a tüzes, különc teremtéseket szerette.

Angela Warren esetében könnyen rátérhetett látogatása céljára. Nem köntörfalazott. Egyszerűen csak beszámolt Carla Lemarchant látogatásáról.

Angela Warren szigorú arca földerült.

- A kis Carla? Szóval ideát van! Szívesen találkoznék vele!

- Hát eddig nem voltak kapcsolatban egymással?

- Korántsem olyan mértékben, ahogy lehettünk volna. Iskolás lány voltam, amikor átvitték Kanadába, s tudtam persze, hogy egy-két év alatt elfelejt bennünket. Az utóbbi esztendőkben már csak néha egy-egy karácsonyi ajándékot küldtem, ennyiből állt a kapcsolatunk. Azt hittem, hogy már teljesen beilleszkedett a kanadai életbe, és végleg odaát marad. Okosabb is az adott körülmények közt.

- Kétségtelenül azt hihette az ember. Más név... más környezet. Új élet. Csakhogy nem ilyen egyszerű a dolog - mondta Poirot.

És elmesélte Carla történetét.

Angela Warren szótlanul figyelt, jobb tenyerében pihentetve eltorzult arcát. Az elbeszélés közben nem látszott rajta semmilyen érzelem, de amikor Poirot a végére ért, csöndesen megszólalt:

- Carlának igaza van.

Poirot meghökkent. Ez volt az első eset, hogy így reagált valaki a dologra.

- Tehát ön egyetért vele, Miss Warren? - kérdezte.

- Feltétlenül. És teljes sikert kívánok neki. Amiben csak tudok, segítségére leszek. Ugyanis bűntudatot érzek, hogy én nem próbáltam meg semmit.

- Szóval ön szerint lehet, hogy igaza van?

- Persze hogy igaza van - felelte nyomatékosan Angela Warren. - A gyilkosságot nem Caroline követte el. Mindig is tudtam.

- Igazán nagyon meglep, mademoiselle - dörmögte Hercule Poirot. - Más mindenki, akivel eddig beszéltem...

Angela erélyesen a szavába vágott:

- Ne abból induljon ki. Kétségtelen, hogy a közvetett bizonyítékok rendkívül terhelőek. Az én meggyőződésemnek az az alapja, hogy ismertem a nővéremet. Határozottan tudom, hogy Caroline *nem lett volna képes* bárkit is megölni.

- Lehet ezt bizonyossággal állítani egy emberről?

- A legtöbb esetben valószínűleg nem. Elismerem, hogy az emberi állat csupa furcsa meglepetés. Caroline esetében azonban speciális indokok forognak fenn... olyanok, amelyeket én jobban megértek, mint bárki más.

Megérintette sérült arcát.

- Látja ezt? Hallott már róla, ugye? - Poirot bólintott. - Caroline műve. Ez az, amiért bizonyos vagyok benne... *tudom...* hogy Caroline nem gyilkolt.

- Az emberek többsége nem tekintené meggyőző érvnek.

- Nem. Éppen ellenkezőleg. Azt hiszem, meg is próbálták ilyen értelemben felhasználni. Annak bizonyítására, hogy Caroline indulatos, féktelen teremtés volt! Mert csecsemőkoromban megsebesített, művelt emberek azzal érveltek, hogy egy hűtlen férjet is képes megmérgezni.

- Én értem, hogy a kettő nem ugyanaz - mondta Poirot. - Egy hirtelen dühroham még korántsem késztet arra senkit, hogy mérget lopjon, és másnap előre megfontolt szándékkal fölhasználja.

Angela Warren türelmetlenül legyintett.

- Egyáltalán nem erre gondolok. Megpróbálom megmagyarázni. Tegyük fel, hogy például ön gyöngéd, szelíd természetű ember... de iszonyúan féltékeny is tud lenni: és tegyük fel, hogy életének abban a szakaszában, amikor a legnehezebben tud uralkodni magán, hirtelen dührohamában majdnem elkövet valamit, ami gyakorlatilag gyilkosság. Gondolja csak el, milyen szörnyű megrázkódtatáson megy át, milyen iszonyat, micsoda lelkifurdalás keríti a hatalmába. Ha olyan érzékeny teremtés, mint Caroline, soha életében nem szabadul többé ettől az iszonyattól és lelkifurdalástól. Ő sem szabadult. Nem állítom, hogy annak idején is tudatában voltam ennek, de így utólag tökéletesen bizonyos vagyok benne. Carót szüntelenül kínozta a gondolat, hogy megsebzett. Ez a tudat egy pillanatra sem hagyta nyugton. Minden tettét befolyásolta. Ez a magyarázata irántam tanúsított magatartásának. Semmi sem volt elég jó számomra. Az ő szemében mindig én voltam a legfontosabb. Az Amyas és közte lefolyt veszekedések ötven százalékban miattam törtek ki. Én hajlamos voltam arra, hogy féltékeny legyek Amyasra, és mindenféle viccet csináltam vele. Macskafüvet csentem, hogy beletegyem az italába, egyszer meg egy sündisznót dugtam az ágyába. És Caroline mindig az én pártomon állt.

Miss Warren egy kis szünetet tartott, aztán folytatta:

- Ez persze sokat ártott nekem. Iszonyúan elkényeztetett gyerek voltam. De hát ez nem tartozik ide. Most arról beszélünk, milyen

hatással volt Caroline-ra az eset. Annak, hogy akkor erőszakra ragadtatta magát, az lett a következménye, hogy egy életen át rettegett, nehogy megint valami ilyesmit kövessen el. Caro folyton figyelte önmagát, mindig félt, hogy esetleg ismét megesik vele valami efféle. Es különböző módokon igyekezett védekezni ellene. Az egyik az volt, hogy rendkívül gátlástalanul beszélt. Úgy gondolta (és azt hiszem, pszichológiailag tökéletesen igaza volt), hogy ha indulatosan beszél, nem fogja el a kísértés, hogy indulatosan cselekedjen. S azt tapasztalta, hogy ez a módszer hatásos. Ezért hallottam Caro szájából olyanokat, hogy „a legszívesebben földarabolnám, és lassú tűzön, olajban megfőzném". Meg olyanokat mondott nekem is meg Amyasnak is: „Ha tovább dühítesz, megöllek." Ugyanilyen könnyen és indulatosan veszekedett is. Azt hiszem, rájött, hogy a természetében van az erőszakra való hajlam, és szándékosan így vezette le. Caroline meg Amyas elképesztően ocsmányul tudtak veszekedni.

Hercule Poirot bólintott.

- Igen, ez is terhelő bizonyíték volt. A tanúk azt állították, hogy szüntelenül marakodtak.

- így volt - bólintott Angéla Warren. - Csakhogy ezt terhelő bizonyítékként tüntetni fel ostoba tévedés! Persze hogy szörnyű és kegyetlen dolgokat vágtak egymás fejéhez! Csak azt nem érti senki, hogy ők *élvezték* a veszekedést. Pedig élvezték! Amyas is élvezte. Ilyenek voltak. Mind a ketten szerették a drámát meg az érzelmes jeleneteket. A leg-

több férfi nem szereti. Csak a békességet. De Amyas művész volt. Szeretett ordítozni, fenyegetőzni és általában lehetetlenül viselkedni. Így tombolta ki magát. Az a fajta férfi volt, aki úgy ordít, ha nem találja a gallérgombját, hogy az egész ház belereszket. Tudom, hogy furcsán hangzik, de ez a szüntelen veszekedésekkel és jelenetekkel tarkított élet szórakoztatta Amyast és Caroline-t!

Bosszúsan legyintett.

- Bár ne tartottak volna távol a tárgyalástól, hanem engedték volna, hogy tanúvallomást tegyek! Én elmondtam volna nekik! - Aztán megvonta a vállát. - De hát aligha hittek volna nekem. Meg aztán akkor még nem is láttam olyan tisztán a dolgot, mint most. Olyasmi volt ez, amit tudtam ugyan, de nem gondolkoztam el rajta, szavakba foglalni meg igazán eszem ágában sem volt.

Poirot-ra nézett.

- Ért engem?

Poirot nagyon határozottan bólintott.

-Tökéletesen... és tudom, hogy teljesen igaza van. Vannak, akik unalmasnak találják a békés együttélést. Izgatószer kell nekik, veszekedés, hogy drámaivá tehessék az életüket.

- Úgy van.

- Szabad kérdeznem, Miss Warren, milyen érzések töltötték el *akkor?*

Angela Warren felsóhajtott.

- Azt hiszem, főként zavar és tehetetlenség. Fantasztikus lázálomnak tűnt az egész. Caroline-t hamarosan letartóztatták... azt hiszem, úgy három nap múlva. Még most is

emlékszem, hogy fel voltam háborodva, milyen tehetetlen düh töltött el... s persze a gyerekes hitre is, hogy a dolog csak ostoba félreértés, s hamarosan tisztázódik. Caro főleg miattam nyugtalankodott... azt akarta, hogy tartsanak a lehető legtávolabb az ügytől. Rávette Miss Williamset, hogy szinte azon nyomban vigyen el valami rokonhoz. A rendőrség nem emelt kifogást ellene. Aztán mikor úgy döntöttek, hogy az én tanúvallomásomra nincs szükség, elintézték, hogy külföldön járjak iskolába. Természetesen nem akartam elmenni. De megmagyarázták, hogy Caro iszonyúan nyugtalan miattam, s ezen csak úgy segíthetek, ha elmegyek.

Szünetet tartott. Aztán folytatta:

- Elmentem hát Münchenbe. Ott voltam, amikor... amikor meghozták az ítéletet. Sose látogathattam meg Carót. Ő nem akarta. Azt hiszem, ez volt az egyetlen eset, amikor tévedett.

- Ez nem olyan biztos, Miss Warren. Ha egy érzékeny fiatal lány a börtönben lát valakit, akit nagyon szeret, ez iszonyú hatást gyakorolhat rá.

- Lehetséges.

Angela Warren fölállt.

- Az esküdtszék döntése után, mikor már meghozták az ítéletet, kaptam a nővéremtől egy levelet. Nem mutattam meg soha senkinek. De azt hiszem, önnek meg kell mutatnom. Talán jobban megérti, milyen ember volt Caroline. Ha akarja, magával viheti, és megmutathatja Carlának is.

Elindult az ajtó felé, aztán visszafordult.

- Jöjjön velem. A szobámban van egy portré Caroline-ról.

Poirot másodízben állt egy női arckép előtt.

Caroline Crale portréja festménynek közepes volt. Poirot mégis érdeklődve vette szemügyre - nem a művészi értékére volt kíváncsi.

Hosszúkás, ovális arc, kecses vonalú áll, az arcon bájos, kicsit félénk kifejezés. Ezen az arcon nyoma sem volt az önbizalomnak, érzelmes volt, zárkózott, szinte még a szépségét is leplezte. Hiányzott belőle a lánya arcából sugárzó erély és vitalitás - azt az energiát és életkedvet Carla Lemarchant kétségkívül az apjától örökölte. Ez az asszony korántsem volt olyan magabiztos teremtés. Hercule Poirot mégis megértette, miközben az arcképet nézte, hogy miért nem tudta mindmáig elfelejteni egy olyan képzelőerővel rendelkező férfi, mint Quentin Fogg.

Angela Warren már ott is állt mellette... kezében egy levél.

Csöndesen megszólalt:

-Most már látta, milyen volt... olvassa el a levelét is.

Poirot óvatosan szétnyitotta a levelet, és elolvasta, mit írt Caroline Crale tizenhat esztendővel ezelőtt.

Drága kis Angelám!

Rossz híreket fogsz hallani, és szomorú, leszel, de nagyon szeretném, ha elhinnéd: nincs semmi baj. Sohasem hazudtam neked, és most sem hazudok, amikor azt írom, hogy

tulajdonképpen boldog vagyok... olyan békés és kiegyensúlyozott, amilyen még sohasem voltam. Semmi baj, drágám, semmi baj. Ne gondolj a múltra, ne sajnálj, ne szomorkodj miattam... élj boldogul, és érj el sok-sok sikert. Tudom, lesz hozzá erőd. Semmi baj, drágám, az égvilágon semmi, megyek Amyas után. Sosem kételkedtem benne, hogy még találkozunk. Úgysem tudnék élni nélküle... Csak egyet tégy meg a kedvemért... légy boldog. Ahogy már írtam: én boldog vagyok. Mindenért meg kell fizetni. Nagyon jó békességben lenni.

Szerető nővéred
Caro

Hercule Poirot kétszer olvasta el a levelet. Aztán visszaadta.

- Nagyon szép levél, mademoiselle... és nagyon figyelemreméltó. *Rendkívül* figyelemreméltó.

- Caroline rendkívül figyelemreméltó egyéniség volt - felelte Angela Warren.

- Az. Nem mindennapi teremtés... Ön szerint ez a levél azt bizonyítja, hogy ártatlan volt?

- Természetesen!

- Kifejezetten nem utal rá.

- Mert Caro nyilván tudta, hogy soha nem is tartottam bűnösnek!

- Lehetséges... Talán... De másképp is lehet értelmezni a dolgot. Úgy, hogy bűnös volt, és a bűnéért való vezekléstől remélte a békességet.

Ez a levél, gondolta Poirot, pontosan illik ahhoz a viselkedéshez, amelyet Caroline a bíróság előtt tanúsított. Poirot ebben a pillanatban érezte a legerősebb kétséget nyomozása során. Eddig is minden vitathatatlanul Caroline Crale bűnösségére utalt. S most a saját szavai is ellene tanúskodnak.

A másik oldalon csak Angela Warren rendíthetetlen meggyőződése áll. Kétségtelen, hogy Angela jól ismerte Caroline-t, de vajon ez a rendíthetetlen meggyőződés nem csupán a serdülő lány fanatikus kitartása imádott nővére mellett?

Angela Warren mintha csak a gondolataiban olvasott volna:

- Nem, monsieur Poirot... én *tudom,* hogy Caroline nem volt bűnös.

- Isten a tudója - sietett felelni Poirot -, mennyire nem szeretném megrendíteni önt ebben a hitében. De legyünk gyakorlatiasak. Ön szerint a nővére nem volt bűnös. Nos, akkor hát *mi történt valójában?*

Angela elgondolkozva bólintott.

- Elismerem, hogy ez nehéz kérdés. Szerintem Amyas öngyilkos lett, ahogy Caroline állította.

-Valószínű ez annak alapján, amilyennek ismerte?

- Egyáltalán nem.

- De azért mégsem állítja, mint az előző esetben, hogy *tudja,* hogy lehetetlen?

- Nem, mert ahogy az imént mondtam, nagyon sokan követnek el lehetetlennek látszó dolgokat... vagyis olyasmit, ami látszólag nem egyeztethető össze a jellemükkel.

De talán ha közelebbről ismerné őket az ember, összeegyeztethető lenne.

- Ön jól ismerte a sógorát?

- Igen, de nem úgy, mint Carót. Teljes képtelenségnek érzem ugyan, hogy Amyas öngyilkosságot követett volna el... mégis *feltehetőnek* tartom. Sőt *bizonyosnak.*

- Más magyarázatot nem tud elképzelni?

Angela nyugodtan, de nem minden érdeklődés nélkül fogadta a kérdést.

-Értem, mire gondol... Ezt a lehetőséget valóban sosem vettem fontolóra. Ön arra gondol, hogy valaki más ölte meg Amyast. Azaz előre megfontolt szándékkal elkövetett gyilkosság történt...

- Lehetséges, nem?

- Igen, lehetséges... De nagyon hihetetlennek látszik.

- Hihetetlenebbnek, mint az öngyilkosság?

- Nehéz kérdés... Annak idején nem láttak semmi okot arra, hogy bárki mást gyanúsítsanak. Ha visszagondolok, ma sem látok ilyet...

- Azért vegyük mégis fontolóra ezt a lehetőséget. Az érintett személyek közül kiről tételezné fel leginkább?

- Hadd gondolkozzam. Nos, *én* nem öltem meg Amyast. És kétségtelen, hogy az az Elsa nevű teremtés sem. Tombolt a dühtől, mikor Amyas meghalt. Ki volt ott még? Meredith Blake? Ő mindig rajongott Caroline-ért, akár egy hűséges kutya. Bizonyos vonatkozásban ez *lehetne* indíték a gyilkosságra. Ha regényről volna szó, esetleg el akarhatta volna távolítani az útból Amyast, hogy ő vehesse feleségül

Caroline-t. Csakhogy ezt akkor is elérhette volna, ha hagyja, hogy Amyas eltűnjön Elsával, aztán amikor eljön az ideje, megvigasztalja Caroline-t. Különben Merediht igazán el sem tudom képzelni mint gyilkost. Túlságosan szelíd és óvatos. Ki lehetett volna még?

- Miss Williams? Philip Blake? - vetette fel Poirot.

Angéla komoly arca egy pillanatra felengedett. Elmosolyodott.

- Miss Williams? Az ember igazán nem hitetheti el magával, hogy a nevelőnője gyilkolni képes! Miss Williams mindig nagyon egyenes és becsületes volt.

Elhallgatott egy pillanatra, aztán folytatta:

- Persze rajongott Caroline-ért. Bármire képes lett volna érte. Amyast meg gyűlölte. Meggyőződéses feminista volt, ki nem állhatta a férfiakat. Elég ok ez arra, hogy gyilkoljon? Semmiképp sem.

- Csakugyan nem látszik valószínűnek - helyeselt Poirot.

Angela folytatta:

- Philip Blake? - Néhány pillanatig hallgatott. Aztán csöndesen így szólt: - Tudja, ha már *feltételezésről* beszélünk, azt hiszem, róla tételezhető fel leginkább.

- Nagyon kíváncsivá tesz, Miss Warren - mondta Poirot. - Szabad kérdeznem, miért?

- Határozottan nem tudnám megmondani. De úgy emlékszem rá, hogy elég korlátolt fantáziájú alak volt.

- És a korlátolt fantázia eleve hajlamossá teszi az embert arra, hogy gyilkoljon?

- Arra késztetheti, hogy durva módszerekkel hárítsa el az esetleges nehézségeket. Az ilyenfajta embert bizonyos mértékig kielégíti, ha így vagy úgy, de elintéz valamit. S a gyilkosság elég durva módszer, nem?

- De igen... valószínűleg igaza van... Kétségtelen, hogy ez is szempont. De azért ennél mégiscsak több kell legyen, ami gyilkosságra késztethet valakit, Miss Warren. Milyen indítéka lehetett volna ilyesmire Philip Blakenek?

Angela Warren nem felelt azonnal. Csak állt, összevonta szemöldökét, és nézte a padlót.

- Ő volt Amyas Crale legjobb barátja, nem? - kérdezte Hercule Poirot.

Angela Warren szótlanul bólintott.

- De hát magának jár valami az eszében, Miss Warren! Valami, amit még nem mondott el. Talán féltékeny volt egymásra a két férfi, a lány... Elsa miatt?

Angela Warren a fejét rázta.

- Nem, dehogy, Philip aztán nem.

- Akkor hát miről van szó?

Angela Warren lassan elkezdte:

- Tudja, hogy bizonyos dolgok néha hogyan jutnak hirtelen az ember eszébe... talán évek múltán. Megmagyarázom, hogyan értem. Valaki tizenegy éves koromban mesélt egyszer nekem egy viccet. Sehogy sem értettem a csattanóját. Nem izgatott - egyik fülemen be, a másikon ki. Azt hiszem, nem is gondoltam rá többé. De körülbelül két éve egyszer színházban voltam, és egyszerre eszembe jutott az a vicc, és úgy meglepődtem, hogy hangosan megszólaltam: „Aha,

most már értem, mi volt a csattanója annak a buta viccnek a rizsfelfújtról." Pedig közvetlenül semmi sem utalt rá a darabban... csak valami hasonló vicc hangzott el.

- Értem, hogy gondolja, mademoiselle - mondta Poirot.

- Akkor azt is megérti, amit most fogok elmondani. Egyszer szállodában laktam, s amikor végigmentem a folyosón, kinyílt az egyik szoba ajtaja, és kilépett rajta egy nőismerősöm. A szoba *nem* az ő szobája volt... és ezt világosan le lehetett olvasni az arcáról, amikor meglátott. *És én akkor jöttem rá, mitjelentett az, amit Caroline arcán láttam egyszer Alderburyben, amikor egy éjjel Philip Blake szobájábóljött ki.*

Előrehajolt; nem hagyott időt, hogy Poirot közbeszóljon.

- Tudniillik *akkor* sejtelmem sem volt róla. Tudtam már egyet-mást... mint az olyan korú lányok általában... de nem hoztam összefüggésbe a valósággal. Az, hogy Caroline Philip Blake hálószobájából jön ki, számomra csak annyit jelentett, hogy Caroline Philip Blake hálószobájából jön ki. Kijöhetett volna Miss Williamséből vagy az enyémből is. Csak az *arckifejezése* tűnt fel... furcsa kifejezés volt, sose láttam még rajta, tehát nem is érthettem. Nem értettem egészen az említett éjszakáig, amíg Párizsban ugyanazt a kifejezést nem láttam egy másik nő arcán.

- De hát ez nagyon meglep, Miss Warren - mondta lassan Poirot. - Philip Blake szavaiból úgy vettem ki, hogy nem szerette az ön nővérét. Hogy sose szerette.

- Tudom - felelte Angela. - Képtelen vagyok magyarázatot találni rá, de így történt.

Poirot lassan bólintott. Már a Philip Blake-kel folytatott beszélgetés során az volt az érzése, hogy Blake szavai hamisan csengenek. A Caroline iránti túlzott ellenszenv valahogy nem volt természetes.

És eszébe jutott egy-két szó, egy-két mondat abból a beszélgetésből, amelyet Meredith Blake-kel folytatott. „Nem tetszett neki, amikor Amyas megnősült... több mint egy évig feléjük se nézett..."

Tehát Philip szerelmes volt Caroline-ba? S amikor a lány Amyast választotta, szerelme keserűséggé és gyűlöletté változott?

Igen, Philip túlságosan indulatos volt... túlságosan elfogult. Poirot gondolatban felidézte a jókedvű, gazdag férfit, aki golfozik, s pazarul berendezett háza van. Milyen érzések tölthették el igazában Philip Blake-et tizenhat évvel ezelőtt?

Angela Warren még mindig beszélt:

- Nem értem a dolgot. Ugyanis szerelmi ügyekben nem vagyok járatos... kívül esnek érdeklődési körömön. Csak azért tartottam érdemesnek elmondani ezt önnek, hátha... hátha valamiképpen összefüggésben van a történtekkel.

MÁSODIK KÖNYV

Philip Blake beszámolója

(A kézirathoz mellékelt kísérőlevél)

Kedves Monsieur Poirot!

Ígéretemhez híven mellékelten küldöm a beszámolót az Amyas Crale halálával kapcsolatos eseményekről. Kénytelen vagyok ismét hangsúlyozni, hogy ilyen hosszú idő múltán talán nem mindenre emlékszem pontosan, de ami az eszembe jutott, igyekeztem a lehető legpontosabban papírra vetni.

Őszinte híve
Philip Blake

JEGYZETEK AMYAS CRALE 19.. SZEPTEMBERÉBEN TÖRTÉNT MEGGYILKOLÁSÁNAK ELŐZMÉNYEIRŐL

Az elhunyttal való barátságom nagyon régi keletű. Szomszédok voltunk, és az ő családja meg az enyém közt baráti viszony állt fenn. Amyas Crale több mint két évvel idősebb volt nálam. Gyermekkorunkban a szünidőben mindig együtt játszottunk, bár nem egy iskolába jártunk.

Régi ismeretségünkre való tekintettel nagymértékben feljogosítva érzem magam, hogy tanúságot tegyek jelleméről és életszemléletéről. Egyben szeretném leszögezni, hogy az a feltevés, miszerint öngyilkosságot követett volna el, egyszerűen nevetséges bárki sze-

mében, aki Amyas Crale-t ismerte. Crale semmilyen körülmények között nem vetett volna véget önkezével az életének. Nagyon is szeretett élni! Amit a védelem állított a tárgyaláson, hogy Crale-t elfogta a bűntudat, és hirtelen lelkifurdalásában mérget vett be, teljes képtelenség mindenki szemében, aki ismerte őt. Crale-nek, hogy úgy mondjam, nemigen volt bűntudata, s beteges bűntudata végképp nem. Ráadásul rossz viszonyban élt a feleségével, és nem hinném, hogy skrupulusai lettek volna az őt egyáltalán ki nem elégítő házasság felbontásával kapcsolatban. Hajlandó volt gondoskodni az asszony, valamint a házasságukból született gyermek anyagi szükségleteiről, és biztos vagyok benne, hogy bőkezűen meg is tette volna. Nagyon bőkezű ember volt, és egyébként is melegszívű, szeretetre méltó egyéniség. Nemcsak festőnek volt nagy, hanem embernek is, a barátai rajongtak érte. Tudtommal nem volt egyetlen ellensége sem.

Caroline Crale-t is régóta ismertem. Ismertem már a házasságuk előtt is: sokszor járt és időzött Alderburyben. Meglehetősen ideges lány volt; nem tudott uralkodni dühkitörésein. Vonzó teremtés volt ugyan, de nem vitás, hogy olyan valaki, akivel nehéz együtt élni.

Szinte azonnal kimutatta rajongását Amyas iránt. Nem hinném, hogy Amyas csakugyan mélyen beleszeretett volna. De gyakran találkoztak; a lány, mint említettem, vonzó teremtés volt, s végül is eljegyezték egymást. Amyas Crale legjobb barátai meglehetősen

nehezteltek e házasság miatt, mivel úgy érezték, hogy Caroline nagyon nem hozzá való.

Ez házasságuk első néhány évében bizonyos feszültségeket idézett elő Crale felesége és Crale barátai közt, de Amyas hűséges barátnak bizonyult, nem volt hajlandó felesége kedvéért lemondani régi barátairól. Néhány év múltán ismét helyreállt közte és köztem a régi jó viszony, és gyakran ellátogattam Alderburybe. Hadd tegyem még hozzá, hogy én lettem kislányuk, Carla keresztapja. Azt hiszem, ez egyrészt bizonyítja, hogy Amyas engem tekintett legobb barátjának, másrészt felhatalmaz arra, hogy egy olyan ember nevében beszéljek, aki maga már nem tud beszélni.

Hogy azokra az eseményekre térjek, amelyekről felkérésre be kell számolnom, a bűntény előtt öt nappal érkeztem Alderburybe (egy régi naplóm szerint). Vagyis szept. 13-án. Azonnal megéreztem, hogy valami feszültség van a levegőben. Alderburyben tartózkodott Miss Elsa Greer is; akkor festette az arcképét Amyas.

Miss Greerrel ekkor találkoztam először személyesen, de a létezéséről már tudtam. Amyas éppen egy hónappal előbb áradozott róla. Egy csodálatos lánnyal találkozott, mondta. Olyan lelkesen beszélt róla, hogy tréfásan meg is jegyeztem: „Vigyázz, öregem, mert megint elveszted a fejed." Erre azt mondta, hogy ne beszéljek ostobaságokat; csak lefesti a lányt; személyes vonzalmat nem érez iránta. „Hiszi az ördög! - feleltem. - Ezt már nemegyszer hallottam tőled." „Ez

más eset" - válaszolta, mire én elég cinikusan megjegyeztem: „Mindig az!" Amyas erre nagyon aggodalmas képet vágott. „Nem értesz - mondta. - Még egész kislány. Szinte még gyerek." Hozzátette, hogy ennek ellenére nagyon modern gondolkozású, nincs benne semmiféle régimódi előítélet. „Tisztességes, természetes és a végtelenségig bátor!"

Nem mondtam ugyan ki, de magamban azt gondoltam, hogy Amyas ezúttal kétségtelenül csúnyán kifogta. Néhány hét múlva már hallottam bizonyos megjegyzéseket. Például, hogy „az a Qreer lány teljesen meghabarodott". Erre valaki megjegyezte, hogy ez azért már túlzás Amyas részéről, ha tekintetbe vesszük, milyen fiatal a lány, mire egy harmadik kuncogni kezdett, és kijelentette, hogy Elsa Greer nagyon is tudja, mit csinál. Még elhangzott néhány megjegyzés, például hogy a lány dúsgazdag, mindig megkapott mindent, amire csak vágyott, meg hogy „a lány ül a nyeregben". Valaki szóba hozta, hogy mi lehet Crale feleségének a véleménye a dologról... s mindjárt el is hangzott a válasz, hogy már hozzászokhatott az ilyesmihez, de az illetőt lehurrogták, mondván, hogy úgy hallották, az asszony pokolian féltékeny, és olyan lehetetlenné teszi Crale életét, hogy a férfinak joga van néha kirúgni a hámból.

Mindezt azért említem meg, mert azt hiszem, lényeges tisztán látnunk, mi volt a helyzet odaérkezésem előtt.

Alig vártam, hogy láthassam a lányt... feltűnően csinos volt és rendkívül vonzó... és be kell vallanom, elég rosszmájúan mulattam

rajta, mikor láttam, hogy Caroline valóban nagyon mérges.

Amyas Crale sem volt olyan jókedvű, mint máskor. Bár annak, aki nem ismerte eléggé, ugyanolyannak tűnhetett fel a modora. Én azonban, aki nagyon is jól ismertem, azonnal észrevettem rajta a feszültség jeleit, bizonytalankodását, szórakozottságát, s általában azt, hogy ideges.

Noha mindig hajlamos volt a szeszélyességre, ha festett, feszült lelkiállapotának ezúttal nem csupán a kép volt az oka, amelyen dolgozott. Nagyon megörült nekem, s mihelyt magunkra maradtunk, így szólt: „Hál' istennek, hogy itt vagy, Phil. Négy nővel lakni együtt: elég ahhoz, hogy meggabalyodjon az ember. Hamarosan a bolondokházába kerülök."

A légkör kétségtelenül feszült volt. Mint mondtam már, Caroline szemmel láthatólag dühös volt a dolog miatt. A maga udvarias, jól nevelt modorában szinte hihetetlenül goromba volt Elsával... anélkül, hogy egyetlen sértő szót kiejtett volna. Elsa viszont nyíltan és botrányosan gorombáskodott Caroline-nal. Ő kerekedett felül, és ennek tudatában is volt... s mivel nem részesült jó nevelésben, minden aggály nélkül, nyíltan kimutatta rossz modorát. Ennek az lett az eredménye, hogy Crale, amikor éppen nem festett, többnyire Angélával, Caroline húgával marakodott. Noha sokat kötekedtek és veszekedtek, rendszerint jóban szoktak lenni, ezúttal azonban Amyas minden szavában és cselekedetében volt valami tüske, és mindketten csakugyan

kölcsönösen egymás idegeire mentek. A társaság negyedik tagja a nevelőnő volt. „Mogorva banya - Amyas csak így nevezte. - Citál, mint a bűnét. Csak ül, összeszorított ajakkal, és szünet nélkül utál."

Ekkor mondta azt is:

-A fene essen valamennyi nőbe! Ha egy férfi békességet akar, messze kerülje el őket!

- Nem lett volna szabad megnősülnöd - mondtam én neki. - Te az a fajta férfi vagy, akinek nem szabad vállalnia semmiféle családi köteléket.

Azt felelte rá, hogy erről már késő beszélni. Hozzátette, hogy Caroline bizonyára csak örülni fog, ha megszabadul tőle. Ez volt az első utalás arra, hogy valami rendkívüli esemény van készülőben.

- Mit akarsz ezzel mondani? - kérdeztem. - Hát csakugyan komoly a dolog a szép Elsával?

Szinte nyögve felelte:

- Ugye, *tényleg* szép? Néha azt kívánom, bár sose találkoztam volna vele.

- Ide figyelj, cimbora - feleltem rá -, fékezd magad! Csak nem akarsz még egyszer megnősülni?

Rám nézett és nevetett. - Te könnyen beszélsz. Én sem tudom békén hagyni a nőket... egyszerűen képtelen vagyok rá... de ha tudnám is, ők nem hagynának békén! - Aztán megvonta széles vállát, és rám vigyorgott: - Eh, remélem, a végén minden rendbe jön. És el kell ismerned, hogy a kép valóban jó!

Az Elsáról festett portréra célzott, s noha nem sokat értettem a festészethez, még én is

meg tudtam állapítani, hogy rendkívül hatásos mű lesz belőle.

Festés közben Amyasból szinte más ember lett. Noha morgott, nyögött, a homlokát ráncolta, éktelenül káromkodott, s néha elhajította az ecsetjeit, igazából végtelenül boldog volt.

A nők közt uralkodó ellenséges légkör csak akkor ment az idegeire, ha felment étkezni a házba. Az ellenségeskedés szept. 17-én kulminált. Már az ebéd is rendkívül kínos volt. Elsa - igazán azt hiszem, csak ez a szó illik rá - határtalanul *pimasz* volt! Levegőnek nézte Caroline-t, s állandóan Amyasszal társalgott, mintha csak ők ketten lettek volna a szobában. Caroline derűsen, jókedvűen beszélgetett velünk, többiekkel, ügyesen módját ejtve, hogy jó néhány teljesen ártatlanul hangzó megjegyzése fullánkos legyen. Ő nem volt olyan őszintén gúnyos, mint Elsa Greer... Caroline minden megjegyzése burkolt volt, inkább csak sejtette a dolgokat, de nem mondta ki.

A feszültség akkor érte el tetőpontját, amikor ebéd után a szalonban megittuk a kávét. Én néhány megjegyzést tettem egy fényezett bükkfából faragott fejre - nagyon érdekes mű volt -, s Caroline megszólalt: - Egy fiatal norvég szobrász alkotása. Amyas meg én rendkívül csodáljuk a művészetét. Reméljük, a jövő nyáron meglátogatjuk. - Vagyis burkoltan leszögezte, hogy ő van birtokon belül. Ez azonban már sok volt Elsának. Sose engedte el a füle mellett a kihívó megjegyzéseket. Várt egy-két percig, aztán megszólalt

tisztán csengő, kicsit túlságosan is nyomatékos hangján: - Ez nagyon bájos szoba volna, ha megfelelően lenne berendezve. Túl sok benne a bútor. Ha majd én lakom itt, minden vacakot kidobok, csak egy-két rendes darabot tartok meg. S azt hiszem, rézszínű függönyt csináltatok... hogy az alkonyi nap sugarai megcsillanjanak rajta a nagy nyugati ablakon. - Felém fordult, és megkérdezte: - Mit gondol, ugye hangulatos lesz?

Nem volt időm felelni. Megszólalt Caroline, a hangja lágy volt és selymes, és - csak így tudom jellemezni - fenyegető. Azt kérdezte:

- Talán meg akarod vásárolni ezt a házat, Elsa?

- Nem lesz rá szükség, hogy megvásároljam - felelte Elsa.

- Hogy érted ezt? - kérdezte Caroline. Már nem volt lágy a hangja. Keményen, fémesen csengett.

Elsa nevetett. - Muszáj alakoskodnunk? - kérdezte. - Ugyan már, Caroline, tudod te jól, hogyan értem!

- Sejtelmem sincs róla - mondta Caroline.

Elsa azt mondta rá: - Ne csinálj úgy, mintha nem tudnál semmiről. Amyas meg én szeretjük egymást. Ez nem a te házad. Az övé. És ha összeházasodunk, én fogok itt élni vele!

- Úgy látszik, megőrültél - mondta Caroline.

- Ugyan, dehogyis őrültem meg, drágám, tudod te azt jól - felelte Elsa. - Sokkal egyszerűbb volna, ha őszinték lennénk egymáshoz. Amyas meg én szeretjük egymást... s te ez-

zel már régóta tisztában vagy. S csak egyet tehetsz. Vissza kell adnod a szabadságát.

- Egy szavadat sem hiszem - jelentette ki Caroline.

De nem volt meggyőző a hangja. Elsa érzékeny pontján találta.

Abban a pillanatban lépett a szobába Amyas Crale, mire Elsa nevetve azt mondta:

- Ha nekem nem hiszel, kérdezd meg őt.

- Meg is teszem - felelte Caroline.

Pillanatnyi szünet nélkül folytatta:

- Amyas! Elsa azt mondja, hogy feleségül akarod venni. Igaz ez?

Szegény Amyas! Őszintén sajnáltam. Ostoba érzés, ha ilyen kínos helyzetbe kényszerítik az embert. Lángvörösre gyúlt az arca, és megdühödött. Elsához fordult, és ingerülten megkérdezte, hogy mi az ördögnek kellett fecsegnie.

- Tehát igaz? - kérdezte Caroline.

Amyas nem szólt semmit, csak állt, s ujját az inge gallérjába dugva végighúzta a nyaka körül. Mindig ezt csinálta, ha zavarban volt, akár egy kis kölyök. Aztán megszólalt... igyekezett méltóságteljes, parancsoló hangon beszélni... de persze nem nagyon sikerült szegénynek:

- Nincs kedvem tárgyalni róla.

- Pedig tárgyalnunk *kell*\ - jelentette ki Caroline.

Elsa közbeszólt:

- Szerintem csak akkor járunk el becsületesen, ha Caroline-nal közöljük a dolgot.

- Igaz, Amyas? - ismételte meg a kérdést Caroline, nagyon nyugodtan.

Amyason látszott, hogy kicsit szégyelli magát. A férfiak mindig szégyellik magukat, ha egy nő sarokba szorítja őket.

- Felelj, kérlek. Tudnom kell - folytatta Caroline.

Amyas felkapta a fejét... szinte úgy, mint a bika az arénában. Fölcsattant:

-Igaz hát... de most nincs kedvem tárgyalni róla.

Azzal sarkon fordult, és nagy léptekkel elhagyta a szobát. Utánamentem. Nem óhajtottam a nőkkel maradni. A teraszon utolértem. Káromkodott. Senki más olyan szívből nem tudott káromkodni. Aztán dühöngeni kezdett:

-Mért kellett fecsegnie? Mi az ördögnek kellett jártatnia a száját? Csak olajat öntött a tűzre! Márpedig nekem be kell fejeznem azt a képet... hallod, Phil? A legjobb művem! Soha életemben nem csináltam jobbat! És két bolond nő el akarja fuseráltatni velem!

Aztán egy kicsit lecsillapodott, és kijelentette, hogy a nők mindig elvetik a sulykot.

Önkéntelenül elmosolyodtam.

- De hát a fenébe is, pajtás, ezt csakis magadnak köszönheted!

-Nem tudom... - mondta, és keservesen felnyögött. Aztán hozzátette: - De el kell ismerned, Phil, hogy egyetlen férfit se lehetne hibáztatni, hogy elveszti e miatt a lány miatt a fejét. Ezt még Caroline-nak is meg kellene értenie.

Megkérdeztem, mi lesz akkor, ha Caroline megmakacsolja magát, és nem lesz hajlandó válni.

De akkor már másutt járt az esze. Megismételtem a kérdést, mire szórakozottan így felelt:

- Caroline sose lenne képes gyűlölködni. Te ezt nem érted, öregem.

- Aztán meg ott a gyerek - figyelmeztettem.

Megragadta a karomat.

- Phil, öreg fiú, tudom, hogy jót akarsz, de ne károgj már, mint a varjú. El tudom én intézni az ügyeimet. Minden szépen rendbe jön. Majd meglátod.

Ilyen volt Amyas mindvégig: tökéletesen alaptalanul a végsőkig optimista. Vidáman hozzátette:

- Fene essen az egész bandába!

Nem tudom, folytattuk volna-e a beszélgetést, csak azt, hogy néhány perc múlva Caroline lebegett végig a teraszon. Kalappal a fején. Furcsa, széles karimájú, sötétbarna, elég csinos kalap volt.

Odaszólt Amyasnak, szokott hangján, mintha mi se történt volna:

-Vesd le azt a festékes kabátot, Amyas. Átmegyünk Meredithhez teázni... Elfelejtetted?

Amyas csak nézett, s kicsit dadogva felelte:

- El én... csakugyan. I... igen, persze, átmegyünk.

- Akkor eredj, és próbáld rendbe hozni magad - folytatta az asszony -, úgy nézel ki, mint egy rongy szedő.

A hangja egészen természetes volt ugyan, de nem nézett a férjére. Továbbment egy dáliaágyás felé, és letört néhány szál elvirágzott dáliát.

Amyas lassan megfordult, és bement a házba.

Caroline meg társalogni kezdett velem. Sokat fecsegett. Hogy vajon meddig tart még a jó idő. S vajon lesz-e az idén makréla, s ha igen, Amyas, Angela meg én elmehetnénk horgászni. Bámulatosan viselkedett, kénytelen voltam elismerni.

De - szerintem - éppen ebből látszik, hogy milyen nő volt. Óriási akaraterővel rendelkezett, és tökéletesen tudott uralkodni magán. Fogalmam sincs róla, hogy akkor már elhatározta-e, hogy megöli Amyast... Nem lennék meglepve. Képes volt gondosan, szenvtelenül, teljesen tiszta fővel könyörtelen terveket szőni.

Caroline Crale nagyon veszedelmes nő volt. Már akkor rá kellett volna eszmélnem, hogy esze ágában sincs annyiban hagyni a dolgot. De hát bolond fejjel azt hittem, hogy elhatározta: beletörődik az elkerülhetetlenbe... vagy talán azt gondolja, hogy ha ezentúl is úgy viselkedik, ahogy szokott, Amyas esetleg megváltoztatja a szándékát.

Hamarosan kijöttek a házból a többiek is. Elsa arca kihívó volt... s egyúttal diadalmas. Caroline tudomást sem vett róla. Az igazság az, hogy Angela mentette meg a helyzetet. Miközben kijött, erélyesen bizonygatta Miss Williamsnek, hogy ő ugyan senki kedvéért nem vesz fel másik szoknyát. Annak, ami rajta van, semmi baja... a jó öreg Meredithnek mindenesetre jó lesz... úgyse vesz észre soha semmit.

Végre elindultunk. Caroline Angéla mellett ment, én Amyas mellett. Elsa meg egyedül... mosolyogva.

En sose tartoztam a bámulói közé - túlságosan erőszakos típus -, de el kell ismernem, hogy aznap délután hihetetlenül szép volt. Mint minden nő, ha elérte, amit akart.

A délután eseményeire, sajnos, nem emlékszem egészen tisztán. Minden olyan ködös. Arra azért emlékszem, hogy az öreg Merry kijött elénk. Azt hiszem, először körbejártuk a kertet. Arra is emlékszem, hogy hosszú vitát folytattam Angelával a patkányfogó terrierek idomításáról. A leány hihetetlen mennyiségű almát megevett, s rá akart venni, hogy egyem én is.

Amikor visszaérkeztünk a házhoz, a hatalmas cédrusfa alatt teáztunk. Emlékszem, Merry nagyon feldúltnak látszott. Vagy Caroline, vagy Amyas mondhatott neki valamit. Bizonytalan pillantásokat vetett Caroline-ra, aztán Elsára bámult. Látszott az öreg fiún, hogy alaposan meg van zavarva. Caroline persze örült, hogy többé-kevésbé pórázon tartja Merediteh, a rajongó hódolót, aki soha, de soha nem merészkedne túl messze. Ilyen nő volt.

Tea után Meredith sietett néhány szót váltani velem.

- Ide figyelj, Phil! Amyas ezt *nem teheti* meg!

Én azt mondtam:

- Pedig meg fogja tenni.

- Nem hagyhatja el a feleségét meg a gyerekét ezért a lányért! Jóval idősebb nála. A lány nem lehet több tizennyolc évesnél.

Közöltem vele, hogy Miss Greer húszéves, és tökéletesen járatos a világ dolgaiban.

- Mindenesetre kiskorú. Nem tudhatja, mit csinál.

Szegény öreg Meredith! A régimódi lovag.

- Ne aggódj, öregem. A lány tudja, mit csinál, és örömét leli benne!

Mindössze ennyit volt módunkban beszélgetni. Merryt valószínűleg az izgatja, gondoltam magamban, hogy Caroline-ból elhagyott feleség lesz. Mihelyt kimondják a válást, az asszony esetleg arra számít, hogy hűséges Dobbinja elveszi. Márpedig a reménytelen szerelmes szerepe jobban áll neki, villant át az agyamon. Be kell vallanom: a dolognak ezen a részén remekül szórakoztam.

Furcsa, de Meredith laboratóriumában tett látogatásunkra alig emlékszem. Boldog volt, ha megmutogathatta valakinek a kotyvalékait. A magam részéről mindig unalmasnak találtam a laborlátogatást. Valószínű, hogy a többiekkel együtt én is ott voltam, amikor előadást tartott a koniin hatásáról, de biztos nem vagyok benne. Nem láttam, hogy Caroline ellopta a mérget. Mondtam már: nagyon ügyes nő volt. Arra viszont emlékszem, amikor Meredith felolvasta Platónból a Szókratész halálát leíró részletet. Nagyon untam. Mindig untam a klasszikusokat.

Az aznap történtekből többre már nem is nagyon emlékszem. Azt tudom, hogy Amyas és Angela csúnyán összeveszett, s mi többiek ennek csak örültünk. Legalább nem került sor egyéb cirkuszra. Angela a végén dühösen elrohant lefeküdni. Olyanokat mondott, hogy: a) ezt még csúnyán visszafizeti Amyasnak; b) kívánja, hogy Amyas dögöl-

jön meg; c) reméli, hogy leprában fog megdögleni, alaposan rászolgált; d) nőjön kolbász az orrára, mint a mesében, és ne tudjon megszabadulni tőle. Mikor eltűnt, önkéntelenül kitört mindnyájunkból a nevetés, olyan mulatságos volt a jókívánságoknak ez az egyvelege.

Röviddel utána Caroline is lefeküdt. Eltűnt Miss Williams is; követte növendékét. Amyas meg Elsa kettesben kimentek a kertbe. Nyilvánvaló volt, hogy rám semmi szükség. Elindultam hát magányosan kóborolni. Gyönyörű éjszaka volt.

Másnap későn mentem le reggelizni. Az ebédlőben nem volt egy lélek sem. Érdekes, mikre emlékszik az ember. Tisztán emlékszem például a szalonnás vese ízére. Kitűnően volt elkészítve. Jó fűszeresen.

Aztán elindultam, hogy keressek valakit. Kimentem a házból, nem láttam senkit, rágyújtottam egy cigarettára, aztán összeakadtam Miss Williamsszel: Angelát kereste, aki szokása szerint meglépett, mert meg kellett volna varrnia egy elszakadt szoknyát. Visszamentem a hallba, és arra lettem figyelmes, hogy Amyas és Caroline a könyvtárszobában veszekszik. Nagyon hangosak voltak. Hallottam, amikor az asszony éppen azt mondta:

- Te meg a nőid! A legszívesebben megölnélek. Egy szép napon meg is teszem! - Amyas erre azt mondta: - Ne szamárkodj, Caroline. - Mire az asszony: - Komolyan gondolom, Amyas!

Nos, nem volt kedvem tovább hallgatni. Kimenten a hallból. Elindultam a teraszon az ellenkező irányba, és Elsára bukkantam.

Az egyik nyugszékben üldögélt. A szék pontosan a könyvtárszoba ablaka alatt állt, az ablak meg tárva-nyitva. Gondolom, egy szó sem kerülte el a figyelmét abból, ami odabent elhangzott. Amikor meglátott, felállt, hidegen, mint egy jégcsap, és elém jött. Megfogta a karomat:

- Ugye milyen gyönyörű napunk van?

Neki kétségtelenül gyönyörű volt! Ezt a kegyetlen teremtést! De nem: azt hiszem, csak őszinte volt, minden képmutatás nélkül. Őt csak az érdekelte, amit meg akart szerezni.

Körülbelül öt perce álltunk és beszélgettünk a teraszon, amikor becsapódott a könyvtárszoba ajtaja, és megjelent Amyas. Lángvörös volt az arca.

Fesztelenül megfogta Elsa vállát.

- Gyerünk, ideje dolgoznunk. Szeretném folytatni azt a képet.

- Kérlek - mondta a lány. - Csak fölmegyek egy pulóverért. Hűvös a szél.

Bement a házba.

Kíváncsian vártam, mond-e valamit Amyas, de nem sokat mondott. Csak ennyit: - Ezek a nők!

- Fel a fejjel, pajtás! - feleltem rá.

Aztán nem is szólt többet egyikünk sem. Némán álltunk, míg Elsa ismét kijött a házból.

Ők lementek a bástyakertbe, én meg be a házba. Caroline a hallban állt. Azt hiszem, észre se vett. Szokott így viselkedni néha. Mintha nem lett volna jelen... vagy teljesen önmagával lett volna elfoglalva. Csak mo--

tyogott valamit. Nem nekem... önmagának. Csak néhány szót csíptem el:

- Ez azért már kegyetlenség...

Ennyit mondott. Aztán elment mellettem, föl az emeletre, de mintha még akkor se vett volna észre... olyan volt, mint akinek látomása van, s csak arra figyel. Ami engem illet, azt hiszem (határozottan persze nem állíthatom), hogy akkor ment fel a méregért, és akkor határozta el magát arra, amit tett.

És épp abban a pillanatban szólalt meg a telefon. Vannak házak, ahol megvárja az ember, hogy valamelyik cseléd vegye fel, de én olyan gyakran voltam Alderburyben, hogy többé-kevésbé családtagnak számítottam. Felvettem a kagylót.

Meredith bátyám jelentkezett. Merry éktelenül fel volt dúlva. Előadta, hogy benézett a laboratóriumba, és a koniines üveg majdnem üres.

Szükségtelen mindazt elismételnem, amit - ma már tudom - tennem kellett volna. A dolog olyan elképesztő volt, hogy - én hülye - zavarba estem. Meredith a vonal másik végén rémülten hebegett. Lépteket hallottam a lépcsőn, így aztán csak erélyesen utasítottam Merryt, hogy azonnal jöjjön át.

Elébe mentem. Ha nem ismerné a terepet, az egyik birtokról a másikra úgy lehet a legegyszerűbben átjutni, hogy átevez az ember egy kis öblön. Lementem az ösvényen a kis mólóhoz, ahol a csónakokat tartották. Útközben elhaladtam a bástyakert alatt. Tisztán hallottam Elsa és Amyas hangját: miközben Amyas festett, beszélgettek. Vidám,

gondtalan hangon. Amyas azt mondta, hogy elképesztően meleg van (szeptemberhez képest csakugyan nagyon meleg volt), Elsa meg azt, hogy ott, ahol ül - mármint az oromzaton -, hideg szél f ú j a t e n g e r felől. S hozzátette: „Már egészen megmerevedtem az üléstől. Nem pihenhetnék egy kicsit, drágám?" Mire Amyas rákiabált: „Szó sincs róla. Maradj a helyeden. Kibírod. És most jól megy a munka, vedd tudomásul!" Még hallottam, hogy Elsa azt mondja: „Te szörnyeteg", és nevet hozzá, aztán a többit már nem hallottam.

Meredith már nagyban evezett a túlsó part felől. Megvártam. Megkötötte a csónakot, és feljött a lépcsőn. Falfehér volt és izgatott.

- Te okosabb vagy nálam, Phil - mondta. - Mit csináljak? Az a méreg nagyon veszedelmes.

- Biztos, hogy loptak belőle? - kérdeztem. Meredith ugyanis mindig meglehetősen határozatlan fickó volt. Talán ezért is nem vettem olyan komolyan a dolgot, mint kellett volna. Kijelentette, hogy egészen biztos. Előző délután tele volt az üveg.

- És halvány sejtelmed sincs róla, ki lophatta el? - kérdeztem.

Azt felelte, hogy nincs, és megkérdezte, szerintem ki lehetett. Valamelyik cseléd? Lehetséges, feleltem, de nem valószínű. Hiszen mindig kulcsra zárta az ajtót, nem? Mindig, felelte, aztán hosszas magyarázkodásba kezdett, hogy az alsó ablakot néhány hüvelyknyire nyitva találta. Talán ott hatolt be valaki.

- Besurranó tolvaj? - kérdeztem szkeptikusan. - Úgy érzem, Meredith, hogy csúnyább dologról van itt szó.

Megkérdezte, mire gondolok. Ha bizonyos benne, hogy nem téved, feleltem, lehetséges, hogy Caroline lopta el a koniint, mert meg akarja mérgezni Elsát... de az is lehet, hogy Elsa: így akarja eltenni láb alól Caroline-t, és szabaddá tenni az igaz szerelem útját.

Meredith megborzongott. Kijelentette, hogy ez képtelenség, ilyesmi csak regényekben fordul elő, nem lehet igaz. Mire én azt mondtam: - Nos, a méreg eltűnt. Mi más magyarázatot találsz rá? - Természetesen nem talált semmit. Tulajdonképpen ugyanazt gondolta, amit én, csak nem szívesen nézett szembe a ténnyel.

- Mit csináljunk? - kérdezte ismét.

Én átkozott hülye meg azt mondtam rá: - Alaposan meg kell gondolnunk. Vagy mindnyájuk jelenlétében be kell jelentened, hogy a méreg eltűnt, vagy négyszemközt kell elővenned Caroline-t, és meg kell gyanúsítanod, hogy ő lopta el. Ha meggyőződsz róla, hogy semmi köze a dologhoz, ugyanígy kell eljárnod Elsával. - Ő erre azt mondta: - Egy ilyen fiatal lány? Ő nem lophatta el. - Mire én kijelentettem, hogy én azért nem hagynám ki a számításból.

Beszélgetés közben elindultunk az ösvényen a ház felé. Utolsó megjegyzésem után jó néhány másodpercig egyikünk sem szólt egy szót sem. Ismét megkerültük a bástyakertet, s Caroline hangjára figyeltem fel.

Azt gondoltam, talán már hármasban veszekszenek, de csak Angeláról folyt a vita. Caroline tiltakozott: - Kegyetlenség lenne így bánni ezzel a lánnyal - mondta. Amyas valami türelmetlen megjegyzést tett. Aztán a kertajtó épp akkor nyílt ki, amikor egy magasságba kerültünk vele. Amyas láthatólag meghökkent egy kicsit, mikor észrevett minket. Caroline jött ki. - Hello, Meredith! - üdvözölte a bátyámat. - Épp arról vitatkozunk, hogy küldjük-e intézetbe Angelát. Én nem vagyok egészen biztos benne, hogy jót tesz neki. - Amyas közbeszólt: - Kár olyan nagy hűhót csinálni miatta! Semmi baja nem lesz, s a legjobb módja, hogy megszabaduljunk tőle.

Elsa épp akkor szaladt lefelé az ösvényen a ház felől. Valami piros kötött holmi volt a kezében. Amyas zsörtölődött.

- Gyere már, és ülj pózba. Semmi kedvem vesztegetni az időt.

Azzal visszament a festőállványához. Észrevettem, hogy tántorog egy kicsit, s gondoltam, hogy talán sokat ivott. Egy férfi képes ilyesmire, ha ekkora körülötte a cirkusz.

Megint zsörtölődni kezdett.

- Átkozottul meleg ez a sör. Miért nem lehet egy kis jeget tartani idelenn?

- Majd küldök le jégbe hűtött sört - mondta Caroline Crale.

- Kösz - dörmögte Amyas.

Aztán Caroline becsukta a bástyakert ajtaját, és feljött velünk a házba. Mi leültünk a teraszon, ő meg bement. Körülbelül öt perc múlva megjelent Angela két üveg sörrel meg

néhány pohárral. Nagy meleg volt, örültünk hát a hideg sörnek. Neki is láttunk, amikor Caroline ment el mellettünk. Nála is egy üveg sör volt, azt mondta, Amyasnak viszi. Meredith felajánlotta, hogy leviszi ő, de Caroline ragaszkodott hozzá, hogy maga vigye le. Azt hittem, én hülye, hogy puszta féltékenységből. Hogy nem bírja, ha azok kettesben vannak lenn! Azért ment le már előbb is azzal a szánalmas ürüggyel, hogy beszéljék meg Angela elutazását.

Elindult lefelé a zegzugos ösvényen... s Meredith meg én utánanéztünk. Még mindig nem határoztunk semmit, s Angela már kiabált, hogy menjek le vele fürödni. Sehogy se sikerült Meredithszel négyszemközt maradnunk. Csak annyit mondtam neki: - Majd ebéd után. - Bólintott.

Aztán elmentem Angelával fürödni. Jó nagyot úsztunk... át az öblön meg vissza, utána meg kifeküdtünk a sziklára napozni. Angela meglehetősen hallgatag volt, és én nem bántam. Elhatároztam, hogy rögtön ebéd után félrevonom Caroline-t, és nyíltan megvádolom, hogy ellopta a mérget. Semmi értelme Meredithre bízni a dolgot... nem volna hozzá ereje. Nem, majd beszélek én az asszonnyal, utána vagy kénytelen lesz visszaadni a mérget, vagy nem meri felhasználni. Ahogy jobban átgondoltam a dolgot, biztos voltam benne, hogy csak Caroline vehette el a mérget. Elsa túlságosan okos és kemény volt ahhoz, semhogy mérgekkel pepecseljen. Határozott teremtés, és vigyáz a bőrére. Caroline-t veszedelmesebb anyagból gyúrták...

kiegyensúlyozatlan volt, könnyen elragadták az ösztönei, és határozottan neurotikus. De a lelkem mélyén még mindig ott bujkált az érzés, hogy hátha Meredith téved. Vagy talán valamelyik cseléd babrált az üvegek közt, kiöntötte a mérget, aztán nem merte bevallani. A mérgezést annyira színpadiasnak érzi az ember, hogy nem is tud hinni benne.

Amíg meg nem történik.

Elég későn pillantottam rá az órámra, úgyhogy Angela meg én a szó szoros értelmében futva mentünk fel ebédelni. A többiek már az asztalnál ültek - csak Amyas nem, ő lenn maradt a bástyakertben, és festett. Máskor is megcsinálta, és én azt gondoltam, hogy ma különösen jól tette. Alighanem igen kínos lett volna együtt ebédelni.

A kávét a teraszon ittuk meg. Bár jobban vissza tudnék emlékezni, milyen volt és hogy viselkedett Caroline. Egyáltalán nem látszott izgatottnak. Még ma is az az érzésem, hogy inkább csöndes volt és kicsit szomorú. Micsoda sátán volt az az asszony!

Mert csak egy sátán képes hidegvérrel megmérgezni egy embert. Ha ott lett volna egy revolver, s azt kapja fel, hogy lelője... hát azt még meg lehetett volna érteni. De ilyen hidegvérrel, előre megfontoltan, boszszúszomjasan megmérgezni valakit... Ráadásul ilyen nyugodtan és kiegyensúlyozottan!

Felállt, és a lehető legtermészetesebb hangon bejelentette, hogy leviszi Amyasnak a kávéját. S ugyanakkor tudta - tudnia kellett! -, hogy már holtan fogja találni. Miss Williams is vele ment. Már nem emlékszem,

hogy Caroline kérésére-e vagy sem. De azt hiszem, igen.

A két nő együtt indult el. Nem sokkal később Meredith is elballagott. Már éppen valami ürügyön törtem a fejem, hogy utánamehessek, amikor futva jött visszafelé az ösvényen. Szürke volt az arca.

-Orvost... gyorsan... Amyas...

Felugrottam.

- Beteg... vagy haldoklik?

- Attól félek, hogy már meg is halt... - felelte Meredith.

Elsáról pillanatnyilag meg is feledkeztünk. De hirtelen nagyot sikoltott. Mintha egy sziréna sivított volna fel.

- Meghalt? Meghalt? - kiáltotta. Aztán elrohant. El se tudtam képzelni, hogy valaki így tudjon szaladni... mint egy szarvas... mint egy sebzett állat. S mint egy bosszúszomjas fúria.

- Menj utána - lihegte Meredith. - Én addig telefonálok. Menj utána. Ki tudja, mit művel?

utána is mentem... és nagyon jól tettem. Könnyen megölhette volna Caroline-t. Sose láttam még ekkora fájdalmat és ilyen féktelen dühöt. Lehámlott róla a jó modor és a jólneveltség máza. Megmutatkozott, hogy az apja meg a nagyapja molnárlegény volt. Elvették tőle a szeretőjét... visszaváltozott egyszerű ösztönlénnyé. A legszívesebben a tíz körmével esett volna Caroline arcának, kitépte volna a haját, áthajította volna a mellvéden. Ki tudja, miért, azt hitte, hogy Caroline leszúrta Amyast. Persze fogalma sem volt róla, hogyan történt.

En fogtam le a lányt, aztán Miss Williams vigyázott rá. Nagyszerű nő volt, meg kell mondanom. Egy pillanat alatt sikerült elérnie, hogy Elsa uralkodjon magán... ráparancsolt, hogy hallgasson el, nem lehet lármázni és erőszakoskodni. Kemény teremtés volt az a nő, elérte, amit akart. Elsa elhallgatott... s csak állt, lihegve és remegve.

Ami Caroline-t illeti, legalábbis szerintem, lehullott róla az álarc. Teljesen nyugodtan állt... mintha kábult lett volna. De nem volt az. A szeme elárulta. A szeme éber volt... mindent tudó és teljesen éber. Azt hiszem, kezdett megijedni...

Hozzáléptem és megszólítottam. Nagyon halkan. Nem hiszem, hogy valamelyik nő meghallotta volna.

- Átkozott gyilkos - mondtam. - Megölted a legjobb barátomat.

Visszahőkölt.

- Nem... nem... ő... ő ölte meg magát...

Egyenest a szemébe néztem. És azt mondtam:

- Ezzel a mesével majd állj elő... a rendőrségen.

Meg is tette... de nem hittek neki.

Meredith Blake beszámolója

Kedves Monsieur Poirot,
ígéretemhez híven leírtam mindent, amire csak vissza tudok emlékezni a tizenhat évvel ezelőtt történt tragikus eseményekből. Mindenekelőtt azt szeretném elmondani, hogy

mindent alaposan átgondoltam, amit nemrég történt találkozásunkkor mondtam. És hosszas megfontolás után még inkább meggyőződésem, mint volt, hogy a legnagyobb mértékben valószínűtlen, miszerint Caroline Crale mérgezte meg a férjét. Ezt mindig is összeegyeztethetetlennek találtam a jellemével, de más magyarázat híján és a viselkedése láttán gépiesen csatlakoztam a többiek véleményéhez, és velük együtt hangoztattam, hogy... ha nem ő tette, akkor mi történhetett?

Beszélgetésünk óta gondosan megvizsgáltam a másik lehetőséget, amely annak idején felmerült, és amellyel a védelem is előhozakodott a tárgyaláson. Vagyis hogy Amyas Crale önkezével vetett véget életének. Bár annak alapján, amilyennek ismertem, akkoriban teljesen elképzelhetetlennek tartottam ezt a lehetőséget, most úgy látom, módosítanom kell véleményemet. Kezdjük azzal - és ez rendkívül fontos -, hogy Caroline-nak ez volt a meggyőződése. Mármost ha föltesszük, hogy azt a bájos, szelíd asszonyt igazságtalanul ítélték el, akkor az ő ismételten hajtogatott meggyőződésének feltétlenül sokat kell nyomnia a latban. 0 mindenkinél jobban ismerte Amyast. Ha ő lehetségesnek tartotta, hogy öngyilkosság történt, akkor feltétlenül elképzelhető az öngyilkosság, Amyas barátainak minden kételye ellenére.

Hadd álljak elő tehát azzal a feltevéssel, hogy Amyas Crale-ben volt némi szikrája a lelkiismeretnek, s titokban lelkifurdalást érzett, sőt kétségbe is esett a kicsapongasok

miatt, amelyekbe temperamentuma sodorta, s ezt egyedül a felesége tudta. Azt hiszem, ez nem lehetetlen feltevés. Énjének ezt az oldalát talán csak az asszony előtt fedte fel. Igaz, hogy ez összeegyeztethetetlennek látszik mindazzal, amit tőle hallottam, de tagadhatatlan tény, hogy a legtöbb emberben van valami nem is sejtett és természetének ellentmondó vonás, amely gyakran meglepi még azokat is, akik egészen közelről ismerik. Egy köztiszteletben álló, szigorú erkölcsű férfiúról kiderülhet, hogy van az életének egy másik, közönségesebb oldala is. Egy közönséges pénzhajhász esetleg valamilyen művészetért rajonghat titokban. Sok rideg és kegyetlen emberről kiderült már, hogy titokban jószívű. De bőkezű és szívélyes emberek is nemegyszer kimutatták már, hogy tudnak hitványak és kegyetlenek lenni.

Szóval elképzelhető, hogy Amyas Crale-t is gyötörte bizonyos beteges önvád, és minél jobban hencegett egoizmusával és azzal, hogy azt csinál, ami neki tetszik, annál erősebben dolgozott benne ez a rejtett lelkiismeret. Akármilyen valószínűtlennek látszik, ma már szentül hiszem, hogy így kellett lennie. És ismétlem: Caroline állhatatosan kitartott meggyőződése mellett. Márpedig ez, ismétlem, rendkívül fontos!

És most vegyük szemügyre a *tényeket* - pontosabban a tényekről megőrzött emlékeimet - újonnan támadt meggyőződésem fényében.

Azt hiszem, talán helyénvaló, ha közbeiktatok itt egy beszélgetést, amely a tragédia

előtt néhány héttel folyt le köztem és Caroline közt. Ez Elsa Qreer Alderburyben tett első látogatása idején volt.

Mint említettem önnek, Caroline tudta, hogy őszinte ragaszkodást és barátságot érzek iránta. Tehát én voltam az, akiben a leginkább bízhatott. Láthatólag nem volt nagyon boldog. Mégis meglepődtem, amikor egy szép napon váratlanul megkérdezte, hogy véleményem szerint Amyas csakugyan szereti-e a lányt, akit magával hozott Alderburybe.

- Érdekli - mondtam -, mert szeretné lefesteni. Ismered Amyast.

Caroline a fejét rázta.

- Nem. Szerelmes bele.

- Hát... lehet, hogy egy kicsit szerelmes.

- Én azt hiszem, nagyon.

- Elismerem - feleltem erre -, hogy a lány szokatlanul bájos teremtés. És mind a ketten tudjuk, hogy Amyas milyen fogékony a női szépség iránt. De nyilván azt is tudod, kedvesem, hogy Amyas igazában csak egyvalakit szeret... és az te vagy. Néha belebolondul valakibe... de az ilyesmi sose tart nála sokáig. Az ő számára egyedül te létezel. Igaz, hogy csúnyán viselkedik, de ez igazában nem érinti az irántad táplált érzéseit.

- Eddig én is azt hittem - mondta Caroline.

- Így is van, Caro - feleltem. - Higgyél nekem.

- Csakhogy ezúttal félek, Merry. Az a lány olyan... olyan borzasztóan őszinte. Olyan fiatal... és olyan erős. Úgy érzem, ezúttal komoly a dolog.

- De hát éppen az fogja megvédeni Amyas ellen, hogy olyan fiatal, és ahogy mondod, olyan őszinte. A nőket Amyas alapjában véve csak játékszernek tekinti, de egy ilyen lány esetében egészen más a helyzet.

- Igen - mondta Caroline. - Pontosan ettől félek... hogy egészen más a helyzet. Én harmincnégy éves vagyok, Merry - folytatta. - És tíz éve házasodtunk össze Amyasszal. Ami meg a külsőmet illeti, a nyomába se érek ennek az Elsának. Tudom.

- De azt is tudod, Caroline... ugye, tudod?... hogy Amyas őszintén szeret?

- Ki tudhatja azt biztosan egy férfinál? - felelte. Aztán kicsit szomorkásan elnevette magát, és hozzátette: - Nagyon primitív nő vagyok én, Merry. A legszívesebben megtépném azt a lányt.

Megmagyaráztam neki, hogy a lány valószínűleg nem is tudja, mit csinál. Bámulja és isteníti Amyast, de valószínűleg halvány sejtelme sincs róla, hogy Amyas szerelmes bele.

Caroline csak ennyit mondott rá:

- Drága Merry! -, s a kertről kezdett beszélni. Bíztam benne, hogy nem fog többet nyugtalankodni a lány miatt.

Röviddel ezután Elsa visszatért Londonba. Amyas is távol volt néhány hétig. Teljesen megfeledkeztem az ügyről. S aztán egyszer csak hallom, hogy Elsa visszatért Alderburybe, mert Amyas be akarja fejezni a képet.

A hír kicsit nyugtalanított. De mikor meglátogattam Caroline-t, nem volt közlékeny hangulatban. Látszólag teljesen olyan volt,

mint máskor... sem különösen nyugtalan, sem feldúlt. Azt hittem, nincs semmi baj.

Ezért döbbentem meg annyira, amikor megtudtam, mi lett a dologból.

Crale-lel és Elsával folytatott beszélgetéseimről beszámoltam önnek. Caroline-nal nem volt alkalmam beszélgetni. Csak azt a néhány szót sikerült váltanunk, amelyet már szintén említettem önnek.

Még most is tisztán látom magam előtt az arcát, a nagy, fekete szemét s benne a visszafojtott indulatot. Még most is hallom a hangját, amint azt mondja:

- *Mindennek vége...*

Nem tudom érzékeltetni önnel, milyen végtelen szomorúság bujkált e szavakban. Betű szerint az igazságot szögezték le. Azzal, hogy Amyas elpártolt tőle, az ő számára valóban mindennek vége lett. Meggyőződésem, hogy ezért lopta el a koniint. Kiutat jelentett a számára. S ezt a kiutat én sugalltam neki az orvosságról tartott ostoba előadásommal. S az a bekezdés, amelyet a *Phaidón-ból* olvastam fel, vonzó képet fest a halálról.

Most így látom a dolgot. Caroline ellopta a koniint, mert elhatározta, hogy végez magával, ha Amyas elhagyja. Lehet, hogy Amyas látta, mikor az asszony ellopta a mérget... de az is lehet, hogy később fedezte fel, mi van nála.

Ez a felfedezés iszonyú hatást gyakorolt rá. Elborzadt, látva, hogy amit tett, milyen tervekre készteti az asszonyt. De minden borzadálya és lelkifurdalása ellenére úgy érezte, hogy nem tud lemondani Elsáról.

Meg tudom érteni. Akárki szeretett volna bele ebbe a lányba, szinte lehetetlennek érezte volna, hogy elszakadjon tőle.

Ő Elsa nélkül nem tudta elképzelni az életet, de arra is rájött, hogy *nélküle* meg Caroline nem tud élni. Úgy látta, hogy ebből a helyzetből csak egy kiút van: ha maga használja fel a koniint.

S azt hiszem, az is jellemző rá, *ahogyan* felhasználta. Számára a művészete volt a legdrágább az életben. Elhatározta, hogy szó szerint ecsettel a kezében hal meg. S utolsó pillantása a kétségbeesetten szeretett lány arcára esik majd. Alighanem az is megfordult az agyában, hogy a lánynak is az a legjobb, ha ő meghal...

Elismerem, hogy ez az elmélet nem ad magyarázatot bizonyos furcsa dolgokra. Miért találtak például csupán Caroline-tól ujjlenyomatokat az üres koniines üvegen? Az én feltevésem szerint azért, mert miután Amyas kezében volt, az ujjlenyomatokat elkenték és letörölték róla a bolyhos, puha anyagok, amelyek alatt az üveg feküdt, és később, Amyas halála után, Caroline kezébe vette, és megnézte, hozzányúlt-e valaki. Nem lehetséges és elfogadható magyarázat ez? Ami a sörösüvegen levő ujjlenyomatokat illeti, a védelem tanúinak az volt a véleménye, hogy az ember keze *igenis* kifacsarodhat, miután megmérgezte magát, tehát természetellenes módon is megmarkolhat egy sörösüveget.

Egy másik körülmény, ami ugyancsak magyarázatra szorul, Caroline viselkedése a

tárgyaláson. De azt hiszem, ennek is sikerült rájönnöm az okára. *A mérget végül is ő lopta el a laboratóriumból.* Az *ő* öngyilkossági terve késztette a férjét arra, hogy inkább ő dobja el magától az életet. Nem indokolatlan a föltevés, hogy betegesen túlzott felelősségtudatában az asszony önmagát okolta férje haláláért... elhitette magával, hogy csakugyan ő a gyilkos... ha nem is olyan értelemben, ahogy a vád állította...

Szerintem ez elképzelhető. És ha igen, akkor nyilván nem lesz nehéz meggyőznie a kis Carlát a dologról. A leány férjhez mehet, megnyugodva abban a tudatban, hogy az egyetlen, amiben anyja csakugyan bűnös volt, az az impulzus (és semmi több), hogy ő akart véget vetni az életének.

Sajnos ez mind nem az, amire ön felkért... hogy tudniillik számoljak be az eseményekről, ahogy visszaemlékszem rájuk. Hadd pótoljam e mulasztást. Azt már előszóban részletesen elmondtam önnek, mi történt az Amyas halála előtti napon. Térjünk hát rá Amyas halála napjára.

Nagyon rosszul aludtam... aggasztott barátaim életének szerencsétlen fordulata. Sokáig ébren voltam, de hiába próbáltam kitalálni valamit, aminek a segítségével elháríthatnám a katasztrófát. Hajnali hat körül zuhantam csak mély álomba. Arra se ébredtem fel, hogy behozták a reggeli teát. Végül is fél tíz körül riadtam föl, kábultan, kialvatlanul. Nem sokkal utána mozgolódást véltem hallani az alattam levő szobából. Azt a szobát használtam laboratóriumnak.

Semmi kétség: a neszeket valószínűleg egy macska okozta, amelyik bejutott a laboratóriumba. Az ablakot ugyanis kicsit felhúzva találtam, előző nap hagytam úgy gondatlanságból. A rés elég széles volt, hogy egy macska átférjen rajta. A neszezést csakis azért említem meg, hogy megmagyarázzam, mi késztetett rá, hogy bemenjek a laboratóriumba.

Ugyanis rögtön felöltöztem, bementem, és körülnéztem a polcokon. Észrevettem, hogy a koniin-kivonatot tartalmazó üveg nem áll pontosan egy vonalban a többivel. Mivel ez felkeltette a figyelmemet, jobban megnéztem, s megdöbbenve láttam, hogy a koniinból jelentős mennyiség eltűnt. Az üveg előző nap majdnem tele volt... most meg majdnem üres.

Becsuktam és bereteszeltem az ablakot, kimentem, és bezártam magam mögött az ajtót. Nagyon zavart és feldúlt voltam. S ha megijedek, sajnos, az agyműködésem kicsit lelassul.

Először csak nyugtalan voltam, aztán dühös, végül határozottan megijedtem. Kifaggattam a cselédeket, de valamennyien tagadták, hogy betették volna a lábukat a laboratóriumba. Kicsit alaposabban átgondoltam a dolgot, aztán elhatároztam, hogy felhívom az öcsémet, és tőle kérek tanácsot.

Philip esze gyorsabban jár, mint az enyém. Megértette, hogy komoly dologról van szó, és felszólított, hogy azonnal menjek át és beszéljük meg a dolgot.

El is indultam, és összetalálkoztam Miss Williamsszel, aki azért evezett át a túlsó partról, hogy megkeresse elcsavargott növendé-

két. Megmondtam, hogy Angelát nem láttam, s hogy a házba nem tette be a lábát.

Azt hiszem, Miss Williams észrevette, hogy valami baj van. Kicsit furcsán nézett rám. De nekem eszem ágában sem volt elárulni neki, mi történt. Azt javasoltam, hogy nézzen körül a konyhakertben... Angelának volt ott egy kedvenc almafája... én meg lesiettem a partra, és áteveztem Alderburybe.

Az öcsém már várt.

Ugyanarra mentünk fel a házhoz, amerre önnel mentem fel a minap. Mivel ismeri a terepet, nyilván nem kell magyaráznom, hogy amikor elhaladtunk a bástyakert alatt, akarva-akaratlan mindent hallottunk, ami a kertben elhangzott.

Azon túl, hogy tudomásul vettem: Caroline és Amyas megint veszekszenek, nem nagyon figyeltem oda, hogy miket mondanak.

Egy biztos: nem hallottam, hogy Caroline szájából bármiféle fenyegetés elhangzott volna. A vita tárgya Angela volt, gondolom, Caroline alighanem haladékért esedezett, hogy ne kelljen a lánynak azonnal elutaznia. De Amyas hajthatatlan volt, ingerülten kiabált, hogy ez már elintézett ügy, s ő már ki is adta az utasítást, a lány csomagoljon.

A bástyakert ajtaja éppen akkor nyílt ki, amikor egy magasságba értünk vele, s Caroline lépett ki rajta. Zavart volt az arca... persze nem ok nélkül. Kicsit szórakozottan rám mosolygott, és közölte, hogy Angéláról tárgyaltak. Pont akkor jött le az ösvényen Elsa, s mivel Amyas szemmel láthatólag szerette volna, ha a lány gyorsan pózba ül,

mi meg nem zavarjuk, továbbmentünk fölfelé az ösvényen.

Philip később súlyos szemrehányásokat tett magának, hogy nem cselekedtünk azonnal. De én nem értek egyet vele. Az égvilágon semmi okunk nem volt olyasmit föltételezni, hogy valaki gyilkosságot tervez. (Ezenkívül ma már meggyőződésem, hogy *nem is tervezett.)* Az világos volt, hogy *valamit* tennünk kell, de ma is azon a véleményen vagyok, hogy előbb alaposan meg kellett beszélnünk a dolgot. Feltétlenül meg kellett keresnünk a leghelyesebb lépést... s néha már-már azon tűnődtem: nem tévedek-e mégis? Valóban egészen teli volt az üveg előző nap? Ellentétben Philip öcsémmel, én nem vagyok mindenben feltétlenül biztos. Az embert gyakran megtéveszti a memóriája. Hányszor meg van győződve például arról, hogy valamit egy bizonyos helyre tett, s csak később jön rá, hogy egészen máshova tette. Minél jobban igyekeztem emlékezetembe idézni, hogy milyen helyzetben állt az üveg előző délután, annál bizonytalanabb lettem. Ez persze nagyon dühítette Philipet.

Akkor nem folytathattuk a vitát, és hallgatólagosan megegyeztünk, hogy ebéd utánra halasztjuk. (Meg kell jegyeznem: Alderburybe akkor állíthattam be ebédre, amikor csak akartam.)

Később Angela és Caroline sört hozott nekünk. Megkérdeztem Angelát, mért bújt el, s közöltem vele, hogy Miss Williams dühösen keresi. Fürödni volt, felelte a lány, s hozzátette, hogy nem érti, miért kell meg-

varrnia rémes ócska szoknyáját, amikor úgyis csupa új holmit visz az intézetbe.

Mivel egyelőre nem volt semmi remény rá, hogy négyszemközt beszélgethessünk Philippel, s mindenáron szerettem volna kieszelni valamit, lesétáltam az ösvényen a bástyakert felé. Ahogy ön is látta, pontosan a bástyakert fölött van a fák közt egy tisztás, egy öreg pad állt rajta valamikor. Ott üldögéltem, cigarettáztam, gondolkoztam, és néztem Elsát, amint modellt ül Amyasnak.

Mindig úgy fogok rá gondolni, amilyen aznap volt. Merev pózban, sárga blúzban, sötétkék nadrágban, piros pulóverrel a vállán, hogy ne fázzon.

Arca sugárzott az élettől és egészségtől. És vidám hangja terveket szőtt a jövőre.

Ez úgy hangzik, mintha hallgatóztam volna, pedig nem hallgatóztam. Elsa tisztán látott. Ő is, Amyas is tudták, hogy ott ülök. A lány még intett is, és fölszólt, hogy Amyas ma délelőtt morgós, mint a medve... egy pillanatra se engedi pihenni. Pedig már minden tagja merev és fáj.

Korántsem olyan merev, mint az övé, morogta erre Amyas. Ő már teljesen megmerevedett... biztosan reumás. Elsa gúnyosan megjegyezte: - Szegény vénember! - Amyas meg azt mondta, hogy a lány egy szerencsétlen rokkanttal kezdett ki.

Tudja, kicsit meghökkentett, ahogy ilyen könnyed hangon beszélnek közös jövőjükről, miközben annyi szenvedést okoznak. És mégsem vethettem semmit a lány szemére. Nagyon fiatal volt, nagyon magabiztos és

nagyon szerelmes. Es igazában nem tudta, mit művel. Nem tudta, mi a szenvedés. Naiv, gyermeki magabiztossággal föltételezte, hogy Caroline „rendbe jön", „egykettőre túl lesz rajta". Vagyis nem érdekelte semmi, csak önmaga meg Amyas... s a közös boldogságuk. Egyszer már elmagyarázta nekem, hogy az én szemléletem ósdi. Neki nem voltak kételyei, sem aggályai... nem ismerte a szánalmat sem. De hát várhat szánalmat az ember a sugárzó ifjúságtól? Ilyet csak öregebb, bölcsebb emberek éreznek.

Persze túl sokat nem beszéltek. A festők nem szeretnek csevegni munka közben. Elsa úgy tízpercenként tett egy-egy megjegyzést, s Amyas rendszerint csak dünnyögött rá valamit. A lány egy ízben azt mondta:

- Azt hiszem, neked van igazad. Először csakugyan Spanyolországba utazzunk. És feltétlenül vigyél el bikaviadalra. Csodálatos lehet. Csak jobb szeretném, ha a bika ölné meg a torreádort... és nem fordítva. Meg tudom érteni, mit éreztek a római nők, amikor a szemük láttára halt meg egy férfi. A férfiak nem érdekesek, de az állatok csodálatosak.

Azt hiszem, ő is kicsit olyan volt, mint valami állat... fiatal, primitív, nem rendelkezett még az ember szomorú élettapasztalatával és kétes bölcsességével. Azt hiszem, Elsa akkor még nem *gondolkozott...* csak *érzett.* De csupa életkedv volt... soha senkit sem ismertem, akiben ennyi életkedv lett volna...

Ekkor láttam utoljára sugárzónak és magabiztosnak... mintha övé lenne a világ. Hátborzongató, nem?

Megszólalt az ebédre hívó csengő, fölálltam, lesétáltam az ösvényen, s beléptem a bástyakertbe. Elsa elém jött. A kertben vakító volt a fényesség, ha az árnyas fák közül lépett be az ember. Egészen elkápráztatott. Amyas hanyatt dőlve terpeszkedett a padon, karja lelógott. Mereven bámulta a képet. Gyakran láttam már ilyennek. Honnan tudhattam volna, hogy már hat a méreg, s Amyason erőt vesz az izombénulás?

Gyűlölt és restellt minden betegséget, s a világért sem ismerte volna be, hogy rosszul van. Talán azt hitte, hogy egy kis napszúrást kapott - a tünetek majdnem ugyanazok -, de eszébe sem jutott panaszkodni.

- Amyas nem jön fel ebédelni - mondta Elsa.

Azt gondoltam, hogy ezt okosan is teszi.

- Akkor hát viszlát - mondtam.

Amyas levette szemét a képről, s rajtam állapodott meg a tekintete. Volt az arcán valami furcsa... minek is nevezzem?... valami rosszindulat. Valami kihívó ellenségeskedés.

Akkor persze nem értettem a dolgot... Ha a festés nem úgy ment, ahogy szerette volna, sokszor vágott ilyen gyilkos képet. Azt hittem, most is erről van szó. Valami dörmögést hallatott.

Nem láttunk benne semmi különöset, sem Elsa, sem én... csak a művész megszokott hangulatának véltük.

Így aztán otthagytuk, s nevetgélve, beszélgetve fölmentünk a házba. Szegény lány: ha tudta volna, hogy soha többé nem fogja életben látni... De hála istennek, nem tudta. Legalább egy kicsit tovább lehetett boldog.

Caroline teljesen normálisan viselkedett ebéd közben... legfeljebb szórakozott volt egy kicsit, semmi több. Vajon nem azt bizonyítja ez is, hogy nem volt semmi köze a gyilkossághoz? Lehetetlen, hogy így tudott volna színészkedni!

Aztán a nevelőnővel lement, és megtalálta Amyast. Én Miss Williamsszel akkor találkoztam, amikor már fölfelé sietett. Rám parancsolt, hogy telefonáljak orvosért, ő meg viszszament Caroline-hoz.

Szegény lány... mármint Elsa! Olyan vad, fékezhetetlen fájdalmat érzett, mint egy gyerek. Csak a gyerekek képtelenek elhinni, hogy az élet ilyesmit művelhet velük. Caroline teljesen nyugodt volt. Igen, teljesen nyugodt. Persze ő jobban tudott uralkodni magán, mint Elsa. Nyoma sem látszott rajta lelkifurdalásnak... legalábbis akkor. Csak annyit mondott, hogy Amyas nyilván öngyilkos lett. De nem tudtuk elhinni. Elsa kitört, és nyíltan megvádolta Caroline-t.

Caroline persze akkor már bizonyára ráeszmélt, hogy nyilván őt fogják gyanúsítani. Igen, valószínűleg ez a magyarázata a viselkedésének.

Philip meg volt győződve róla, hogy Caroline követte el a gyilkosságot.

A nevelőnő nagy segítségünkre volt, lehetett rá számítani. Elsát lefektette, csillapítót adott be neki, aztán mikor megérkezett a rendőrség, távol tartotta Angelát. Igen, az a nő erős volt és rendíthetetlen, akár egy bástya.

Ami utána következett, olyan volt, mint valami lázálom. A rendőrség házkutatást tar-

tott, mindenkit kihallgatott, aztán jöttek a riporterek, úgy rajzottak a házban, mint a legyek, kattogtatták a fényképezőgépeket, és interjút akartak csinálni a családtagokkal.

Olyan volt, mint valami lázálom...

Még ma, hosszú évek múltán is annak rémlik. Adja isten, hogy ha sikerült megértetnie a kis Carlával, hogy tulajdonképpen mi is történt, elfeledhessük, és soha többé ne jusson az eszünkbe!

Bármilyen valószínűtlennek látszik... biztos, hogy Amyas öngyilkos lett.

Lady Dittisham beszámolója

Ebben az írásban részletesen beszámolok Amyas Crale-lel való kapcsolatomról, tragikus halálának napjáig.

Társaságban láttam először, egy műteremben. Emlékszem: amikor beléptem az ajtón, ő egy ablak mellett állt, és éppen rá esett a tekintetem. Megkérdeztem, kicsoda. - Az? Crale, a festő - felelte valaki. Nyomban kijelentettem, hogy szeretnék megismerkedni vele.

Akkor talán tíz percig beszélgettünk. Ha valaki olyan hatást gyakorol az emberre, amilyet Amyas Crale gyakorolt rám, reménytelen próbálkozás leírni ezt a hatást. Ha azt mondom, hogy amikor Amyas Crale-t megláttam, mindenki más eltörpült és jelentéktelenné vált mellette, jóformán semmit sem mondok vele.

Ez után a találkozás után azonnal megnéztem, ahány képét csak tudtam. Éppen ki-

állítása volt a Bond Streeten, volt egy festménye Manchesterben, egy Leedsben, kettő pedig Londonban, képtárakban. Valamennyit megnéztem. Aztán ismét találkoztam vele. - Megnéztem a képeit - mondtam. - Csodálatosak.

Derűsen végigmért.

- Ki hinné, hogy ért a festészethez? Szerintem fogalma sincs róla.

- Az lehet. De a képei akkor is csodálatosak.

Rám vigyorgott: - Ne áradozzon, maga kis bolond.

- Nem áradozom - feleltem. - Szeretném, ha lefestene.

- Ha van egy kis esze - mondta Crale -, láthatja, hogy nem festek portrékat csinos nőkről.

- Nem muszáj portrénak lennie - feleltem. - S különben sem vagyok csinos.

Erre úgy nézett rám, mint aki először lát. - Talán csakugyan nem az - mondta.

- Szóval lefest?

Félrehajtott fejjel tanulmányozott egy darabig. - Különös lány maga, igaz?

- Meglehetősen gazdag vagyok - feleltem. - Megengedhetem magamnak, hogy jól megfizessem.

- Mért akarja annyira, hogy lefessem? - kérdezte.

- Csak mert akarom! - feleltem.

- Tényleg? - kérdezte.

- Igen - feleltem. - Mindig megkapom, amit akarok.

Erre azt mondta: - Jaj, szegény gyerek! Hogy maga milyen fiatal!

- Lefest? - kérdeztem.

A vállamnál fogva a világosság felé fordított, és alaposan szemügyre vett. Aztán egy kicsit hátrább lépett. Én meg csak álltam és vártam.

- Néha kedvem lett volna lefesteni, amint egy raj lehetetlen színű ausztráliai arapapagáj éppen leszáll a Szent Pál-székesegyházra. Ha lefesteném magát valami szép, hagyományos háttér előtt, azt hiszem, pontosan ugyanaz lenne az eredmény.

- Szóval lefest? - kérdeztem.

- Maga a legszebb, legnyersebb, leglángolóbb egzotikus színhatás, amit életemben láttam. Lefestem!

- Tehát megállapodtunk - mondtam.

Crale folytatta: - De figyelmeztetnem kell, Elsa Greer; ha lefestem, valószínűleg a szeretőmmé teszem.

-Remélem... - feleltem. Nagyon nyugodtan és határozottan mondtam. Hallottam, hogy elakad a lélegzete, és láttam, milyen kifejezés jelenik meg a szemében.

Ilyen gyorsan ment a dolog.

Egy-két nap múlva találkoztunk ismét. Elmondta, hogy szeretné, ha lemennék vele Devonshire-ba... ott találta meg azt a helyet, amelyet szeretne háttérnek felhasználni. Hozzátette:

- Amint tudja, nős vagyok. És nagyon szeretem a feleségem.

Erre csak azt mondtam, hogy ha szereti a feleségét, akkor nagyon helyes asszony lehet.

Kijelentette, hogy rendkívül helyes. - Sőt - tette hozzá - imádni való... és én imádom is. Tehát jól gondolja meg, kis Elsa!

Erre azt mondtam, hogy mindent értek.

Egy hét múlva kezdett hozzá a képhez. Caroline Crale nagyon szívélyesen fogadott. Nem nagyon kedvelt... de hát végül is miért kedvelt volna? Amyas nagyon óvatos volt. Egyetlen szót se mondott nekem, amit ne hallhatott volna a felesége is, én meg udvarias és szertartásos voltam vele. Közben mindketten tisztában voltunk mindennel.

Tíz nap múlva Amyas bejelentette, hogy vissza kell térnem Londonba.

- Még nem készült el a kép - jegyeztem meg.

- Jóformán még el se kezdtem - felelte. - Az igazság az, hogy képtelen vagyok lefesteni magát, Elsa.

- Miért? - kérdeztem.

- Tudja azt maga jól, hogy miért, Elsa. És ezért kell eltűnnie innen. Képtelen vagyok a festésre koncentrálni... csak maga jár az eszemben.

A bástyakertben voltunk. Forrón tűzött a nap. Madarak daloltak, méhek zümmögtek. Boldog, békés hangulatnak kellett volna uralkodnia. De nem: a légkör valahogy... inkább vészjósló volt. Mintha... mintha már akkor ott vibrált volna a levegőben, ami később történt.

Tudtam ugyan, hogy nincs sok értelme visszamennem Londonba, de azért azt mondtam: - Rendben van, ha így látja jobbnak, visszamegyek.

- Derék kislány - mondta Amyas.

Elutaztam. És nem írtam neki levelet.

Tíz napig bírta, aztán utánam jött. Olyan

sovány, nyúzott és szerencsétlen volt, hogy egészen megdöbbentem.

- Figyelmeztettelek, Elsa - mondta. - Nem mondhatod, hogy nem figyelmeztettelek.

- Vártalak - feleltem. - Tudtam, hogy jössz.

Felnyögött. - Az ember nem tud mindent elviselni. Úgy vágyom utánad, hogy se enni, se aludni, se pihenni nem tudok.

Azt mondtam rá, hogy tudom, s hogy én is így vagyok vele, így voltam az első pillanattól, amióta megláttam. Így rendeltetett, s a végzet ellen hiába küzdenénk.

- Te nem is nagyon küzdöttél, ugye, Elsa? - kérdezte. Mire azt mondtam, hogy egyáltalán nem.

Szeretné, mondta, ha nem volnék olyan fiatal, s én megnyugtattam, hogy az nem számít. Azt hiszem, elmondhatom, hogy utána néhány hétig nagyon boldogok voltunk. De nem is a boldogság a megfelelő szó. Mélyebb és ijesztőbb volt ez a boldogságnál.

Egymásnak voltunk teremtve, és megtaláltuk egymást... és mindketten tudtuk, hogy ezentúl örökre együtt kell maradnunk.

De történt valami egyéb is. Amyast kísérteni kezdte a befejezetlen kép. Azt mondta: - Átkozottul furcsa, de eddig nem tudtalak lefesteni... te magad akadályoztad meg. De *szeretnélek* lefesteni, Elsa. Úgy szeretnélek lefesteni, hogy ez a kép legyen a legszebb, amit valaha is csináltam. Alig várom, hogy újból ecsetet foghassak, s te ott ülj azon a régi, sárga bástyafalon, a háttérben a hagyományosan kék tengerrel és a hozzáillő angol

fákkal... úgy ülj ott... úgy ülj ott, mint egy diszharmonikus diadalüvöltés!

Feltétlenül le kell így fesselek! És nem akarom, hogy munka közben bármi is zavarjon! Ha majd a kép elkészül, közlöm Caroline - nal, mi a helyzet, és mindent tisztázunk.

- Nem fogja Caroline megakadályozni a válást? - kérdeztem.

Kijelentette, hogy szerinte nem. De hát a nőknél sose lehet tudni.

Sajnálom, mondtam, ha a felesége kétségbeesik, de hát végül is, mondtam, történt már ilyesmi.

- Ez mind szép és ésszerű, Elsa. Csakhogy Caroline nem gondolkozik ésszerűen, soha nem is gondolkozott, és biztos, hogy ezután sem fog. Ugyanis szeret.

Ezt értem, mondtam, de ha az asszony szereti, a boldogságát tartja a legfontosabbnak, és semmi esetre se akarja majd visszatartani, ha egyszer szabadulni akar.

- Az élet nem intézhető el a modern irodalomból vett bölcs mondásokkal. Ne felejtsd el, hogy a természet vad és vérszomjas.

- De hát manapság már mindnyájan civilizált emberek vagyunk, nem? - kérdeztem.

Amyas elnevette magát. - Civilizáltak? Ugyan! Azt hiszem, Caroline a legszívesebben kitépné majd a hajad. Talán ki is tépi. Hát nem érted, Elsa, hogy szenvedni fog... *Szenvedni!* Tudod te, mi a szenvedés?

- Akkor nem kell megmondani neki - ajánlottam.

- De igen - felelte Amyas. - A szakítás elkerülhetetlen. Neked törvényesen hozzám

kell tartoznod, Elsa. Mindenki előtt. Nyíltan és leplezetlenül.

- És ha nem lesz hajlandó válni?

- Nem attól félek.

- Hát akkor mitől? - kérdeztem.

- Nem tudom... - felelte halkan Amyas.

Ő ugyanis ismerte Caroline-t. Én nem.

Ha sejtettem volna...

Visszamentünk Alderburybe. Ezúttal nehéz volt a helyzet. Caroline gyanút fogott. Nekem nem tetszett a dolog... nem... nekem sehogy se tetszett. Mindig utáltam a hamiskodást, a titkolódzást. Az volt a véleményem, hogy meg kéne mondanunk neki. Amyas hallani sem akart róla.

Az egészben az volt a legfurcsább, hogy Amyast tulajdonképpen egyáltalán nem izgatta. Annak ellenére, hogy szerette Caroline-t, és nem akart fájdalmat okozni neki, fütyült rá, hogy amit csinál, becsületes-e vagy sem. Csak festett, mint az őrült, nem érdekelte semmi egyéb. Én még nem láttam soha munkalázban égni. Csak most eszméltem rá, hogy valóban zseni. Nála természetes volt, hogy nem izgatják az átlagemberre kötelező illemszabályok. Az én esetem azonban más volt. Iszonyú helyzetbe kerültem. Caroline utált... méghozzá teljes joggal. Csak egyféleképpen lehetett volna rendezni a helyzetet: ha becsületesen megmondjuk neki az igazat.

Csakhogy Amyas rendszerint kijelentette, hogy semmiféle jelenetet meg cirkuszt nem akar, amíg be nem fejezte a képet. Hiába mondtam, hogy Caroline valószínűleg nem

rendezne semmiféle jelenetet. Annál sokkal több benne a méltóság meg a büszkeség.

- Szeretnék tisztességesen eljárni - mondogattam. - Ez mindkettőnknek kötelessége.

- Fene a tisztességbe! - felelte ilyenkor Amyas. - Most festek, és kész!

Én megértettem az ő álláspontját, ő viszont az enyémet nem.

Végül is nem bírtam tovább. Caroline valami utazásról beszélt, amelyet ő meg Amyas a következő őszre terveznek. Nagyon magabiztosan beszélt róla. És én egyszerre úgy éreztem, hogy gyalázat, amit művelünk... hogy hagyjuk, hogy ebben a hitben éljen tovább... s talán dühös is voltam, mert igazában nagyon sértő modorban bánt velem, persze a maga módján, ravaszul, hogy ne lehessen rajtakapni.

Kirukkoltam hát az igazsággal. Bizonyos értelemben még ma is úgy érzem, hogy helyesen cselekedtem. Persze egy világért se pakolok ki, ha sejtem, hogy mi lesz a következménye.

A botrány valahogy elsimult. Amyas dühös volt rám, de kénytelen volt beismerni, hogy igazat mondtam.

Caroline-t nem értettem. Átmentünk teázni Meredith Blake-hez, és Caroline bámulatosan színészkedett: csevegett és nevetgélt. Én bolond azt hittem, hogy beletörődött a dologba. Kínos volt, hogy nem hagyhatom el a házat, de hát Amyas nyilván dühbe gurult volna, ha megteszem. Azt hittem, hogy esetleg Caroline megy el. Mindegyikünk dolgát ugyancsak megkönnyítette volna.

Nem láttam, hogy ellopja a koniint. Őszintén szeretném hinni, hogy csakugyan azért lopta el, mert - ahogy állította - öngyilkos akart lenni.

De ezt *egyszerűen nem hiszem.* Szerintem Caroline afféle határtalanul féltékeny és birtokolni vágyó nő volt, aki semmiről se mond le, ami szerinte az övé. Amyas az övé volt. Szerintem csakugyan kész volt inkább megölni, mint hogy - teljesen és véglegesen - átengedje egy másik nőnek. Szerintem nyomban elhatározta, hogy megöli. És Meredith bőbeszédű előadása a koniinról csak kezébe adta az eszközt, amellyel végrehajthatta, amit akkor már elhatározott. Nagyon kegyetlen és bosszúálló nő volt... gyűlölködő. Amyas mindig tudta, milyen veszedelmes teremtés. Én nem.

Másnap délelőtt még egy utolsó cirkuszt rendezett Amyasszal. Majdnem az egészet hallottam kintről, a teraszról. Amyas nagyszerűen viselkedett... türelmes volt és nyugodt. Könyörögve kérte az asszonyt, hogy legyen észnél. Megmondta neki, hogy szereti, és mindig is szeretni fogja őt is meg a gyereket is. Minden tőle telhetőt megtesz, hogy biztosítsa jövőjüket. Aztán erélyesebben így folytatta: - Értsd meg végre! Igenis feleségül veszem Elsát... és ebben nem akadályozhat meg semmi. Te meg én megállapodtunk, hogy adott esetben nem állunk egymás útjába.

Caroline erre azt mondta: - Ahogy tetszik. Én figyelmeztettelek.

A hangja nyugodt volt, de valahogy furcsán csengett.

- Hogy érted ezt, Caroline? - kérdezte Amyas.

- Te az enyém vagy - felelte az asszony -, és *eszem ágában sincs, hogy átengedjelek másnak.* Inkább *megöllek,* mint hogy annak a lánynak adjalak...

Épp ebben a pillanatban tűnt fel Philip Blake a teraszon. Fölálltam, és elébe mentem. Nem akartam, hogy meghallja.

Hamarosan kijött Amyas, és azt mondta, ideje folytatni a munkát a képen. Együtt mentünk le a bástyakertbe. Nem sokat beszélt. Csak annyit mondott, hogy Caroline nagyon indulatos... de az isten szerelmére, ne beszéljünk a dologról. A munkájára szeretne koncentrálni. Lehet, hogy másnap sikerül befejeznie a képet, tette hozzá.

- És ez lesz a legsikerültebb művem, Elsa, még ha nagy árat kell is fizetnem érte.

Valamivel később fölmentem a házba, hogy lehozzak egy pulóvert. Hűvös szél fújt. Mire visszaértem, ott találtam Caroline-t. Valószínűleg azért ment le, hogy még egyszer utoljára megpróbáljon a lelkére beszélni a férjének. Ott volt Philip Blake és Meredith Blake is.

Ekkor mondta Amyas, hogy szomjas, és inni szeretne... Hogy van ugyan lent sör, de nincs jégbe hűtve.

Caroline azt mondta erre, hogy leküld majd jégbe hűtött sört. Egészen természetes, szinte nyájas hangon beszélt. Nagy színésznő volt az az asszony. Hiszen akkor már nyilván tudta, mire készül.

Körülbelül tíz perc múlva maga hozta le a sört. Amyas nagyban festett. Caroline töltött,

és letette a poharat a férje mellé. Egyikünk se figyelt rá. Amyast teljesen lekötötte a munkája, nekem meg pózban kellett ülnöm.

Amyas úgy itta meg a sört, ahogy mindig szokta: egy hajtásra öntötte le a torkán. Aztán vágott egy grimaszt, és kijelentette, hogy pocsék az íze... de legalább hideg.

És én még ezekre a szavakra se fogtam gyanút, csak nevettem, és azt mondtam: - A májad!

Mikor Caroline látta, hogy férje megitta a sört, eltávozott.

Körülbelül negyven perc múlva kezdhetett el Amyas panaszkodni, hogy zsibbad, és fájdalmai vannak. Azt mondta, nyilván reuma. Amyas semmiféle betegséget nem tudott elviselni, és nem szerette, ha nagy hűhót csináltak az ilyesmiből. Ezt is tréfával ütötte el: - Biztos a korral jár. Egy szerencsétlen, rokkant vénemberrel kezdtél ki, Elsa. - Tréfálkozva ellentmondtam neki. De észrevettem, hogy mereven, furcsán mozog a lába, s az arca néha fájdalmasan eltorzul. Eszembe se jutott, hogy esetleg más oka lehet, nem a reuma. Kis idő múlva közelebb húzta a padot, szétvetett lábbal leült, és időnként erőlködve felkent egy kis festéket a vászonra. Néha szokott így dolgozni. Csak ült, egy darabig rám meredt, aztán a vászonra. Olykor egyfolytában félóráig így dolgozott. így aztán nem is gondoltam semmi különösre.

Hallottuk, hogy megszólal az ebédre hívó csengő. Amyas közölte, hogy nem megy fel, lenn marad, és nem kér semmit. Ez se volt szokatlan, és nyilván könnyebbnek is érezte,

mint hogy szemközt üljön Caroline-nal az asztalnál.

Kicsit furcsán beszélt... dünnyögve ejtette ki a szavakat. De ez is előfordult néha, ha véleménye szerint nem jól haladt a munkával.

Meredith Blake lejött értem. Mondott valamit Amyasnak, de ő csak dünnyögött rá.

Együtt mentünk fel a házba, otthagytuk Amyast. Otthagytuk... hogy egyedül, elhagyatva haljon meg. Sohasem láttam még nagybeteget... nem is nagyon ismertem betegséget... azt hittem, Amyas csak amolyan festőhöz illő hangulatban van. Ha tudtam volna... ha időben ráeszmélek... egy orvos talán még megmenthette volna... O, istenem, miért nem voltam... de nem, nem is jó rá gondolni. Vak voltam és ostoba. Vak, ostoba liba.

Már nincs sok mondanivalóm.

Caroline és a nevelőnő ebéd után elindult lefelé. Meredith utánuk. Hamarosan futva jött vissza. Ő mondta, hogy Amyas meghalt.

Rögtön tudtam! Mármint tudtam, hogy ez Caroline műve. De még ekkor se gondoltam méregre. Azt hittem, csak lement, és lelőtte vagy leszúrta.

Neki akartam esni Caroline-nak... meg akartam ölni...

Hogy *tehetett* ilyet? Hogy volt *képes* ilyesmire? Amyas maga volt az élet, csupa életkedv és életerő! És mindezt csak úgy egyszerűen kioltani... hogy a teste örökre elernyedjen és kihűljön. Csak azért, hogy ne lehessen az enyém!

Iszonyú nő...

Iszonyú, gőgös, kegyetlen, bosszúálló nő...
Gyűlölöm. Még most is gyűlölöm.
Még csak fel se kötötték.
Fel kellett volna kötniük...
Még a kötél is enyhe büntetés lett volna neki...
Gyűlölöm... gyűlölöm... gyűlölöm...

Cecília Williams beszámolója

Kedves Monsieur Poirot,
mellékelten küldöm beszámolómat 19.. szeptemberének azokról az eseményeiről, amelyeknek magam is tanúja voltam.

Beszámolóm teljesen őszinte, nem hallgattam el semmit. Mutassa meg Carla Cralenek. Lehet, hogy fájdalmat okoz majd neki, de én mindig az igazság híve voltam. A szépítgetés csak árt. Legyen az ember bátor, és nézzen szembe a valósággal. E bátorság nélkül nem érdemes élni. Az árt nekünk a legtöbbet, aki eltitkolja előlünk az igazságot.

Őszinte híve
Cecília Williams

Nevem Cecília Williams. Mrs. Crale 19..-ben, negyvennyolc éves koromban vett fel nevelőnőnek féltestvére, Angela Warren mellé.

Devon déli részébe, Alderburybe kellett utaznom, egy gyönyörű birtokra, amely már nemzedékek óta a Crale család tulajdonában volt. Tudtam, hogy Mr. Crale jól ismert festő,

de személyesen csak akkor ismertem meg, amikor Alderburybe kerültem.

A háznép a következőkből állt: Mr. és Mrs. Crale-ből, Angela Warrenból (a lány akkor tizenhárom éves volt), és három cselédből, akik hosszú évek óta voltak a család alkalmazásában.

Úgy találtam, hogy növendékem érdekes, ígéretes egyéniség. Határozottan tehetséges lévén, élvezet volt tanítani. Kicsit vad volt ugyan és fegyelmezetlen, de az ilyesmi - ha hiba is - rendszerint a jókedv következménye, és én mindig azt szerettem, ha növendékeim jókedvűek. A túláradó energiát is meg lehet fékezni és olyan mederbe terelni, hogy valóban hasznos és eredményes legyen.

Tulajdonképpen úgy láttam, hogy Angéla fegyelmezhető. Igaz, hogy egy kissé el volt kényeztetve... elsősorban Mrs. Crale kapatta el, aki túlságosan is elnéző volt iránta. Mr. Crale véleményem szerint kedvezőtlen hatást gyakorolt a lányra. Néha hihetetlenül elnézően bánt vele, máskor meg szükségtelenül zsarnokoskodott fölötte. Erősen hangulatember volt... talán annak következtében, amit művészi temperamentumnak szoktak nevezni.

A magam részéről sosem értettem, hogy a művészi tehetség hogyan menthet fel bárkit is az alól, hogy uralkodjék magán, ahogy illik. Mr. Crale képeit sem tudtam élvezni. Rajztudását fogyatékosnak találtam, színeit túlzottnak, de hát nekem természetesen nem volt jogom ilyesmikről véleményt nyilvánítani.

Mrs. Crale-t viszont igen hamar őszintén megszerettem. Csodáltam jellemét és a ne-

héz körülményei közt tanúsított lelkierejét. Mr. Crale nem volt hű férj, és azt hiszem, ez igen sok szenvedést okozott a feleségének. Egy öntudatosabb nő valószínűleg régen elhagyta volna a férfit, Mrs. Crale-nek azonban nyilván soha eszébe se jutott az ilyesmi. Eltűrte és meg is bocsátotta férje hűtlenkedését... de merem állítani, hogy korántsem jámboran. Tiltakozott... méghozzá élénken!

A tárgyaláson sokszor elhangzott, hogy a Crale házaspár szüntelenül civakodott. Én nem állítanám ezt... Mrs. Crale ugyanis sokkal méltóságteljesebb volt annál, hogysem ilyen meghatározást lehessen rá alkalmazni, de *csakugyan* sokat veszekedtek. De szerintem ez az adott körülmények közt csaknem természetes volt.

Több mint két esztendeje dolgoztam már Mrs. Crale-nél, amikor megjelent a színen Miss Elsa Greer. 19.. nyarán érkezett Alderburybe. Mrs. Crale előzőleg sosem találkozott vele. A lány Mr. Crale barátnője volt, és állítólag azért tartózkodott Alderburyben, hogy Mr. Crale megfesse a portréját.

Az első pillantásra nyilvánvaló volt, hogy Mr. Crale bele van gabalyodva a lányba, s hogy a lány nem tesz semmit ez ellen. Véleményem szerint nagyon felháborítóan viselkedett, gyalázatosan goromba volt Mrs. Crale-lel, és nyíltan flörtölt Mr. Crale-lel.

Mrs. Crale természetesen nem mondott nekem semmit, én azonban láttam, hogy zavart és boldogtalan, és minden lehetőt megtettem, hogy eltereljem a figyelmét és könnyítsék a terhén. Miss Greer mindennap modellt

ült Mr. Crale-nek, de megfigyeltem, hogy a kép nem készül elég gyorsan. Nem vitás, hogy bőven volt egyéb beszélnivalójuk!

Növendékem, hál' istennek, nem nagyon vette észre, mi történik körülötte. Angela sok tekintetben fiatalabb volt a koránál. Noha értelmileg jól fejlett volt, korántsem nevezném koraérettnek. Nem vágyott tiltott könyveket olvasni, és semmi jelét sem mutatta annak a beteges kíváncsiságnak, amely a hasonló korú lányoknál igen gyakori.

Így aztán nem látott semmi rosszat a Mr. Crale és Miss Greer közt fennálló barátságban. Mégis utálta Miss Greert, és butának tartotta. Ebben tökéletesen igaza volt. Miss Greer, gondolom, kellő neveltetésben részesült, mégsem nyitott ki soha egyetlen könyvet sem, és teljesen tájékozatlan volt az időszerű irodalmi témákban. Általában nem tudott semmilyen intellektuális témáról beszélgetni.

Minden figyelmét a külsejére, öltözködésére, no meg a férfiakra fordította.

Angela azt sem vette észre, hogy nővére boldogtalan. Akkoriban nem volt valami éles megfigyelő. Ideje nagy részét fiús szórakozásokkal töltötte: fára mászott, szenvedélyesen biciklizett. De ugyanolyan szenvedélyesen olvasott is, és kitűnő ízlése volt.

Mrs. Crale mindig vigyázott, hogy Angela előtt ne mutassa jelét boldogtalanságának, s igyekezett derűs és jókedvű lenni, ha együtt voltak.

Miss Greer visszatért Londonba... s ennek, mondhatom, valamennyien örültünk! A cselédek éppúgy nem szerették, mint én. Az a

fajta vendég volt, aki csak egy csomó fölösleges munkát ad az embernek, de elfelejti megköszönni.

Nem sokkal később Mr. Crale is elutazott, és én persze tudtam, hogy a lány után megy. Rendkívül sajnáltam Mrs. Crale-t. Nagyon fájdalmasan érintette az ilyesmi. Határtalanul haragudtam Mr. Crale-re. Ha valakinek ilyen bájos, kedves, okos felesége van, nem járja, hogy ilyen csúnyán bánjon vele.

De Mrs. Crale is, én is bíztunk benne, hogy a viszony hamarosan véget ér. Mem mintha szóba hoztuk volna egymás előtt a dolgot... dehogy hoztuk... Mrs. Crale mégis tisztában volt vele, mi a véleményem az egészről.

Sajnos, néhány hét múlva a pár ismét megjelent. Azzal az ürüggyel, hogy folytatják az üléseket.

Mr. Crale ezúttal őrültként festett, ügy látszott, nem annyira a lány érdekelte, hanem a róla festett kép. Mindazonáltal rájöttem, hogy ezúttal nem olyasmiről van szó, mint amit előzőleg már többször is átéltünk. Ez a lány beleakaszkodott Mr. Crale-be, és nem volt hajlandó lemondani róla. A férfi valósággal viasz volt a kezében.

Az ügy a Mr. Crale halála előtti napon... azaz szept. 17-én került döntő stádiumba. Miss Greer az előző néhány napon tűrhetetlenül pimaszul viselkedett. Biztos volt a dolgában, és mindenáron meg akarta mutatni, milyen fontos személyiség. Mrs. Crale igazi úrihölgy módjára viselkedett. Fagyosan udvarias volt, de félreérthetetlenül kimutatta, mi a véleménye a lányról.

Az említett napon, szept. 17-én, amikor ebéd után a társalgóban ültünk, Miss Greer meghökkentő megjegyzést tett, éspedig azt, hogy hogyan rendezi be a szobát, ha majd ő lakik Alderburyben.

Persze Mrs. Crale ezt már nem ereszthette el a füle mellett. Megkérdezte, hogy gondolja ezt, és Miss Greer volt olyan szemtelen, hogy mindnyájunk előtt kijelentette, hogy férjhez megy Mr. Crale-hez. Vagyis férjhez megy egy nős emberhez... s ezt az illető feleségének a füle hallatára jelentette ki.

Igazán nagyon haragudtam Mr. Crale-re. Hogyan engedheti, hogy ez a lány sértegesse a feleségét a házukban? Ha meg akart szökni a lánnyal, szökött volna meg vele, ne hozta volna a felesége házába, s ne hallgatta volna szótlanul a szemtelenkedését!

Mrs. Crale megőrizte méltóságát, annak ellenére, amit nyilván érzett. Épp akkor lépett be a férje, és Mrs. Crale rögtön felszólította, hogy erősítse meg, amit a lány mondott.

Mr. Crale természetesen dühös lett Miss Greerre, amiért meggondolatlanul ilyen helyzetet teremtett. Minden egyébtől eltekintve, *ő* tűnt fel kedvezőtlen színben, és a férfiak nem szeretnek kedvezőtlen színben feltűnni. Sérti a hiúságukat.

Csak állt ott az a nagydarab ember, s olyan jámbor és ostoba képet vágott, mint egy megszeppent iskolás gyerek. A felesége viszont méltóságteljesen viselkedett az adott helyzetben is. A férj zavartan csak annyit dünnyögött, hogy a dolog igaz, de nem így akarta a felesége tudtára adni.

Soha életemben nem láttam olyan megvető pillantást, amilyet az asszony vetett rá. Büszkén, emelt fővel hagyta el a szobát. Nagyon szép nő volt - sokkal szebb, mint az a hivalkodó lány -, s olyan volt a járása, mint egy királynőé.

Teljes szívemből reméltem, hogy Amyas Crale megbűnhődik kegyetlenségéért s a méltatlan bánásmódért, amelyben egy sokat szenvedett, nemes lelkű asszonyt részesített.

Mihelyt alkalmam adódott, megpróbáltam legalább valamit elmondani Mrs. Crale-nek abból, amit iránta éreztem, de elhallgattatott.

- Próbáljunk meg továbbra is úgy viselkedni, mint eddig - mondta. - Ez a legokosabb. Valamennyien átmegyünk teázni Meredith Blake-hez.

Azt feleltem rá:

- Ön bámulatra méltó asszony, Mrs. Crale.

- Ki tudja? - felelte.

Aztán - már elindult kifelé a szobából - visszafordult és megcsókolt.

- Nagyon jólesik, hogy együtt érez velem - mondta.

A szobájába ment, és alighanem sírt. Láttam őt, amikor elindultak. Széles karimájú kalap volt a fején, beárnyékolta az arcát... ezt a kalapot ritkán szokta viselni.

Mr. Crale kényelmetlenül érezhette magát, de igyekezett hetykeséggel leplezni a dolgot. Mr. Philip Blake megpróbált úgy viselkedni, mint máskor. Miss Qreer meg úgy viselkedett, mint a macska, amelyiknek sikerült a tejszínes kannához férkőznie. Nagyon elégedett volt magával, s szinte dorombolt!

Együtt indultak el. Hat körül tértek haza. Aznap este már nem sikerült négyszemközt beszélnem Mrs. Crale-lel. A vacsoránál nagyon csöndes és nyugodt volt, utána korán lefeküdt. Azt hiszem, csak én tudtam, hogy mennyire szenved.

Később, az este folyamán éktelen veszekedés tört ki Mr. Crale és Angela közt. Megint a régi témán, az iskolán vesztek össze. Mr. Crale a végsőkig ingerült volt, Angela meg szokatlanul nyűgös. Akkor már elintézett ügy volt az egész, megvásárolták a felszerelést is, nem volt hát semmi értelme újrakezdeni a vitát. Angela váratlanul mégis elhatározta, hogy felpanaszolja a dolgot. Kétségtelenül ő is érezte a levegőben a feszültséget, és ez éppúgy hatott rá is, mint a többiekre. Attól tartok, hogy túlságosan el voltam foglalva a gondolataimmal, s ezért nem próbáltam megfékezni, ahogy illett volna. A vége az lett, hogy Angela hozzávágott egy papírnehezéket Mr. Crale-hez, és kirohant a szobából.

Utánamentem, és erélyesen megmondtam neki: szégyellem magam, hogy ilyen gyerekesen viselkedett, de Angela még akkor is magánkívül volt, gondoltam hát, hogy a legokosabb, ha békén hagyom.

Haboztam, bemenjek-e Mrs. Crale-hez, de aztán úgy gondoltam, hogy esetleg terhére lennék. Azóta nemegyszer kívántam, hogy bár győztem volna le tartózkodásomat, és ragaszkodtam volna hozzá, hogy öntse ki a lelkét előttem. Talán akkor minden másképp történik, Ugyanis nem volt senkije, akivel bizalmas lehetett volna. Csodálom ugyan az

önuralmat, de sajnálattal kell látnom, hogy néha túlzásba viszik. Olykor jobb, ha szabad folyást engedünk érzelmeinknek.

Útban a szobám felé, találkoztam Mr. Cralelel. Jó éjszakát kívánt, de én nem viszonoztam.

Emlékszem, másnap reggel gyönyörű volt az idő. Az ember azt gondolta, mikor fölébredt, hogy ha ilyen béke uralkodik körülötte, talán még egy férfi is észre tér.

Mielőtt lementem volna reggelizni, bementem Angela szobájába, de addigra ő már felkelt és eltűnt. Fölkaptam a padlóról egy ott heverő szakadt szoknyát és levittem azzal, hogy majd reggeli után megvarratom vele.

De Angela szerzett magának a konyhán kenyeret meg lekvárt, és elhagyta a házat. Miután megreggeliztem, elindultam, hogy megkeressem. Ezt azért említem meg, hogy megmagyarázzam, mért nem voltam Mrs. Crale-lel ezen a délelőttön, holott talán vele kellett volna lennem. De akkor azt hittem, hogy nekem Angelát kell megkeresnem. Nagyon szemtelen és konok tudott lenni, ha meg kellett varrnia valamit, és nem tűrhettem, hogy ebben a dologban dacoljon velem.

A fürdőruhája is eltűnt, lementem hát a strandra. Angelának ott sem volt nyoma, sem a vízben, sem a sziklákon, azt hittem hát, hogy talán átment Mr. Meredith Blake-hez. Nagyon jó barátok voltak. Áteveztem tehát a túlsó partra, és tovább kerestem a lányt. De nem találtam sehol, és végül visszatértem. Mrs. Crale, Mr. Meredith Blake és Mr. Philip Blake kint ült a teraszon.

Aznap délelőtt nagy volt a hőség, ahol nem fújt a szél, és a ház meg a terasz szélvédett helyen volt. Mrs. Crale azt javasolta, hogy igyunk tán egy kis jégbe hűtött sört.

A házhoz még Viktória királynő korában egy kis télikertet építettek. Mrs. Crale nem szerette, nem is használták télikertnek, hanem átalakították valami bárfélévé, a polcok mindenféle üveggel - ginnel, vermuttal, citromszörppel, gyömbérsörrel s a többi - voltak megrakva, s állt ott egy kis jégszekrény is, amelyet reggelenként megtöltöttek jéggel, s mindig tartottak benne néhány üveg sört meg gyömbérsört.

Mrs. Crale odament sörért, én meg vele. Angela ott volt a jégszekrénynél, és éppen kivett egy üveg sört.

Mrs. Crale előttem lépkedett. Azt mondta:

- Szeretnék levinni egy üveg sört Amyasnak is.

Ma már nehéz volna megmondani, vajon gyanítanom kellett volna-e valamit. Majdnem biztosan tudom, hogy Mrs. Crale hangja teljesen normális volt. De be kell vallanom, hogy akkor nem őt, hanem Angelát figyeltem. Angela a jégszekrény mellett állt, és én örültem, amikor láttam, hogy elpirul, és meglehetősen bűntudatos.

Elég éles hangon beszéltem vele, és meglepetésemre igen jámboran viselkedett. Megkérdeztem, hol volt, mire azt felelte, hogy fürödni. - Nem találtalak sehol a strandon - mondtam. Erre fölkacagott. Megkérdeztem, hol a fürdőruhája, mire azt felelte, hogy valószínűleg lent hagyta a strandon.

E részleteket azért említem meg, hogy megmagyarázzam, mért hagytam, hogy Mrs. Crale vigye le a sört a bástyakertbe.

A délelőtt hátralevő részére már egyáltalán nem emlékszem. Angela előszedte a kézimunkadobozát, és minden további ellenkezés nélkül megvarrta a szoknyáját. Én, azt hiszem, valami fehérneműt foltoztam. Mr. Crale nem jött föl ebédelni. Örültem, hogy legalább ennyi tisztesség van benne.

Ebéd után Mrs. Crale közölte, hogy lemegy a bástyakertbe, én pedig meg akartam keresni Angela fürdőruháját a strandon. Együtt indultunk lefelé. Mrs. Crale bement a bástyakertbe... én meg mentem tovább, amikor utánam kiabált és visszahívott. Ahogy már meséltem önnek, amikor nálam járt, megkért, hogy menjek fel és telefonáljak. Útközben találkoztam Mr. Meredith Blakekel, aztán visszamentem Mrs. Crale-hez.

Így beszéltem el a történteket a nyomozás során, és később a tárgyaláson is.

Amit most fogok leírni, azt még soha senkinek nem mondtam el. Nem volt egyetlen kérdés sem, amelyre ne az igazsághoz híven feleltem volna. Mégis bűnös vagyok, hogy bizonyos dolgokat elhallgattam... de még ma sem bánom. Ma is ezt tenném. Tisztában vagyok vele, hogy amikor most ezt elárulom, esetleg szemrehányásnak teszem ki magam, de nem hinném, hogy ennyi idő után bárki is komolyan neheztelne rám a dolog miatt... már csak azért sem, mert Caroline Crale-t az én vallomásom nélkül is elítélték.

A következő történt:

Mint mondtam, találkoztam Mr. Meredith Blake-kel, aztán amilyen gyorsan csak tudtam, visszaszaladtam az ösvényen. Gumitalpú vászoncipő volt rajtam, és mindig könnyű járásom volt. Mikor a bástyakert nyitott ajtajához értem, a következőt láttam:

Mrs. Crale nagyban törölgette zsebkendőjével az asztalon a sörösüveget. Mikor letörölte, megfogta halott férje kezét, és rányomta a sörösüvegre az ujjait. Közben feszülten figyelt. Az arcán félelem tükröződött, s ebből azonnal tudtam, mi történt.

Igen, már ekkor bizonyosan tudtam, hogy Caroline Crale mérgezte meg a férjét. És nem tudom hibáztatni érte. A férfi gyötörte addig, hajszolta odáig, hogy azt ember már nem tudta elviselni, vagyis maga idézte elő végzetét.

En sosem említettem a dolgot Mrs. Cralenek, és nem is tudta meg soha, mit láttam.

Caroline Crale lányának nem szabad egy hazugsággal könnyebbé tennie az életét. Bármilyen fájdalmas lesz is megtudnia az igazat, csakis az igazság fontos.

Mondja meg neki a nevemben, hogy nem szabad elítélnie az anyját. Odáig hajszolták, hogy azt már egy szerető asszony nem tudja elviselni. A leányának meg kell értenie, és meg kell bocsátania neki.

Angéla Warren beszámolója

Kedves Monsieur Poirot,
megtartottam ígéretemet, és leírtam mindent, amire csak emlékszem abból a tizenhat év előtti szörnyű időből. De csak akkor jöttem rá, milyen kevés az, amire emlékszem, amikor hozzákezdtem. Amíg a dolog meg nem történt, nincs semmi, amiből kiinduljak.

A nyarakról általában csak homályos emlékeim vannak... néhány rendkívüli esemény, de még azt sem tudnám biztosan megmondani, hogy mi melyik nyáron történt. Amyas halála olyan volt, mint a derült égből a villámcsapás. Semmi sem jelezte előre, tehát alighanem minden elkerülte a figyelmemet, ami idáig vezetett.

Megpróbáltam elgondolkozni rajta, hogy ez természetes-e vagy sem. Vajon a legtöbb tizenöt éves lány olyan vak, süket és korlátolt, amilyen én lehettem akkor? Lehetséges. Azt hiszem, gyorsan fel tudtam mérni az emberek hangulatváltozásait, de azon már sose törtem a fejem, hogy mi okozta e változásokat.

Mellékesen éppen akkoriban kezdtem váratlanul rájönni a szavak varázsára. Olvasmányrészletek, versfoszlányok, Shakespeare-sorok visszhangzottak az agyamban. Még ma is emlékszem, hogy járkáltam fel-alá a konyhakertben, az ösvényen, szinte delíriumszerű elragadtatással ismételgetve: „Az áttetsző, üvegzöld víz alatt..." Olyan szép volt, hogy újra meg újra el kellett mondanom.

S ezzel az új felfedezéssel meg a vele járó izgalmakkal párosulva az a sok minden, amire vágytam, amióta csak az eszemet tudom: úszás, fára mászás, gyümölcsevés, hancúrozás az istállófiúval meg a lovak etetése!

Caroline-t és Amyast magától értetődőnek tekintettem. Ők voltak világom központi szereplői, de sosem gondolkoztam el rajtuk, sem ügyes-bajos dolgaikon, sem azon, hogy vajon mit gondolnak és éreznek.

Elsa Greer megérkezésére sem figyeltem fel különösebben. Butának tartottam, s még csak csinosnak se láttam. Egyszerűen tudomásul vettem, hogy egy gazdag, de idegesítő nő, akit Amyas lefest.

Tulajdonképpen csak annak alapján támadt némi sejtelmem az egész dologról, amit a teraszról hallottam, ahová kiszöktem egyszer ebéd után... Elsa azt mondta, hogy férjhez megy Amyashoz! Megütötte a fülemet, mert egyszerűen nevetségesnek találtam. Meg is említettem Amyasnak, Handcrossban, a kertben. Azt kérdeztem tőle:

- Miért mond Elsa olyat, hogy férjhez megy hozzád? Hiszen nem lehet. Senkinek se lehet két felesége... mert az bigámia, és börtönbe kerül miatta az ember.

Amyas éktelen dühbe gurult. - Hát ezt meg hogy a fenébe hallgattad ki?

Megmondtam neki, hogy a könyvtárszoba ablaka alatt hallottam.

Dühösebb volt, mint valaha, és kijelentette, hogy legfőbb ideje iskolába mennem, és leszoknom a hallgatózásról.

Még most is emlékszem, mennyire meg-

nehezteltem rá, hogy ilyet mond. Nem volt tisztességes. Határozottan nem volt tisztességes.

Dühösen eldadogtam valahogy, hogy nem hallgatóztam... és különben is, tettem hozzá, miért mond Elsa ilyen butaságot?

Amyas azt felelte, hogy csak tréfa volt.

Be kellett volna érnem ennyivel. Be is értem... de csak majdnem. Egészen nem.

Hazafelé menet azt mondtam Elsának:

- Megkérdeztem Amyastól, mit értettél azon, hogy férjhez mégy hozzá, mire ő azt mondta, hogy csak tréfa volt.

Azt hittem, megsértem vele. De csak mosolygott.

Ki nem állhattam azt a mosolyt. Fölmentem Caroline szobájába. Éppen vacsorához öltözött át. Kereken megkérdeztem tőle, feleségül veheti-e Amyas Elsát.

Olyan pontosan emlékszem Caroline válaszára, mintha csak az imént hangzott volna el. Nyilván nagyon nyomatékosan felelt:

- Amyas csakis az én halálom után veheti el Elsát.

Ez teljesen megnyugtatott. Úgy éreztem, hogy a haláltól még mindnyájan nagyon messze vagyunk. De továbbra is dühös voltam Amyasra amiatt, amit délután mondott, egész vacsora alatt kötekedtem vele, emlékszem, hogy csúnyán összevesztünk, én kirohantam az ebédlőből, lefeküdtem, és álomba sírtam magam.

Arra a délutánra, amit Meredith Blake-nél töltöttünk, nem nagyon emlékszem, de arra igen, hogy felolvasta a Phaidón-ból Szókra-

tesz halálát. Akkor hallottam először. Es úgy éreztem, hogy ez volt a legszebb, a leggyönyörűbb, amit valaha is hallottam. Erre emlékszem... de arra már nem, hogy ez mikor történt. Szerintem akármikor történhetett azon a nyáron.

Arra sem emlékszem, hogy mi történt másnap délelőtt, pedig sokat törtem rajta a fejem. Rémlik, de csak homályosan, hogy úsztam egyet, s mintha az is derengene, hogy varrtam valamit.

De egészen addig minden nagyon bizonytalan és homályos, amíg Meredith lihegve a teraszra nem lépett az ösvényről. Nagyon szürke és furcsa volt az arca. Emlékszem, hogy egy kávéscsésze leesett az asztalról, és eltört... Elsa ejtette le. Arra is emlékszem, hogy elrohant... teljes erejéből elkezdett lefelé szaladni az ösvényen... és ijesztő volt az arca.

Egyre mondogattam magamban: - Amyas meghalt. - De sehogy se éreztem igaznak.

Emlékszem, hogy megjött dr. Fausset, s hogy komoly volt az arca. Miss Williams Caroline-t ápolgatta buzgón. Én kétségbeesetten kóboroltam ide-oda, mindenkinek csak útjában voltam. Borzasztóan rosszul éreztem magam. Nem engedtek le, hogy megnézzem Amyast. De hamarosan megérkezett a rendőrség, mindenféle jegyzőkönyveket vettek fel, és nemsokára felhozták Amyas holttestét. Egy hordágyon, lepedővel letakarva.

Miss Williams később bevitt Caroline szobájába. Caroline a díványon feküdt. Falfehér volt, látszott, hogy rosszul van.

Megcsókolt, és azt mondta, szeretné, ha mihelyt lehet, elmennék a házból, és hogy nagyon borzasztó, ami történt, de lehetőleg ne nyugtalankodjam miatta, ne gondoljak rá. Menjek el én is Carlához, aki Lady Tressilliannél van, ebben a házban lehetőleg ne maradjon senki.

Hozzásimultam Caroline-hoz, és kijelentettem, hogy nem akarok elmenni. Szeretnék vele maradni. Azt felelte, hogy tudja, de nekem is jobb lesz, ha elmegyek, meg neki is nagy kő esik le a szívéről. Miss Williams is közbeszólt:

- A legjobban azzal segítesz a nővéreden, Angela, ha ellenkezés nélkül megteszed, amit kér.

Erre kijelentettem, hogy bármit hajlandó vagyok megtenni, amit Caroline akar. - Ez az én drága Angelám - mondta Caroline, megölelt, kijelentette, nincs miért aggódnom, és lehetőleg minél kevesebbet beszéljek a dologról, és gondolni is minél kevesebbet gondoljak rá.

Aztán le kellett mennem, és elbeszélgetnem egy rendőr-főfelügyelővel. Nagyon barátságos volt, megkérdezte, mikor láttam utoljára Amyast, aztán föltett még egy csomó kérdést, aminek annak idején nem láttam semmi értelmét, de ma már persze látom. Megállapította, hogy semmi olyat nem tudok mondani neki, amit ne hallott volna már másoktól. Ezért aztán közölte Miss Williamsszel, hogy nem látja akadályát, hogy átköltözzem Ferriby Grange-be, Lady Tressillianhez.

Át is költöztem, és Lady Tressillian nagyon jó volt hozzám. De persze hamarosan meg

kellett tudnom az igazat. Caroline-t szinte nyomban letartóztatták. Úgy megdöbbentem és megijedtem, hogy egészen belebetegedtem.

Később megtudtam, hogy Caroline borzasztóan aggódott miattam. Az ő követelésére kellett elutaznom Angliából, mielőtt megkezdődött a per. De hát ezt már meséltem önnek.

Mint láthatja, szánalmasan keveset tudok írni. Beszélgetésünk óta lelkiismeretesen átgondoltam azt a keveset is, amire emlékszem, megpróbáltam felidézni az arcokat, hogy ki hogyan reagált a dologra. De nem jut eszembe semmi, ami akármelyikük bűnösségére utalna. Elsa őrjöngése, Meredith ólomszürke, elgyötört arca, Philip szomorúsága és dühe... mind-mind természetesnek látszott. Lehetséges volna, hogy valamelyikük *színészkedett?*

Én csak egyet tudok: *Caroline nem volt gyilkos.*

Ebben teljesen bizonyos vagyok, és mindig is bizonyos leszek, bár nem tudok rá egyéb bizonyítékot felhozni, csak azt, hogy alaposan ismertem a jellemét.

HARMADIK KÖNYV

ELSŐ FEJEZET
Néhány következtetés

Carla Lemarchant fölnézett. Fáradt, fájdalmas volt a tekintete. Bágyadt mozdulattal hátralökte homlokából a haját.

- Ijesztő ez az öt beszámoló - tette a kezét a kéziratcsomóra. - Mindegyik más szempontból adja elő a dolgot. Mindenki másképp látja az anyámat. Csak a tények ugyanazok. A tényeket illetően mind az öten egyetértenek.

- Csak nem vesztette el a bátorságát olvasás közben?

- De igen. Ön nem?

-Nem. Én nagyon... értékesnek találtam... ezeket az irományokat... Sok mindent megtudtam belőlük.

Poirot lassan, megfontoltan beszélt.

- Bár ne olvastam volna egyet sem! - mondta Carla.

Poirot ránézett.

- Ó... hát ilyen érzést keltettek önben?

Carla válasza keserűen hangzott:

-Mind azt hiszik, hogy anyám tette... mind, kivéve Angela nénit, s amit ő hisz, az meg nem számít. Semmivel sem tudja indokolni. Afféle hűséges teremtés, aki tűzönvízen keresztül képes ragaszkodni valakihez. De ő is csak azt tudja hajtogatni, hogy „Caroline nem lehet bűnös".

- Csakugyan ez a benyomása?

- Mi egyéb lehetne? Én arra számítottam, hogy ha nem anyám követte el a gyilkossá-

got, akkor nyilván e közül az öt ember közül követte el valamelyik. Még elméleteket is agyaltam ki, hogy melyik miért tehette.

- Ejha! Ez érdekes. Halljuk!

- Ó, csak elméletek voltak. Például Philip Blake. Tőzsdés, apám legjobb barátja volt... apám valószínűleg bízott benne. És a művészek rendszerint könnyelműek anyagi dolgokban. Philip Blake talán megszorult, és apám pénzéhez nyúlt. Esetleg aláíratott vele valamit. Aztán azt hitte, hogy kiderül a dolog... s Blake-et csak apám halála menthette meg. Ez volt az egyik elképzelésem.

- Nem is olyan rossz. A következő?

- Hát itt van Elsa. Philip Blake szerint okosabb volt annál, semhogy méreggel manipuláljon, csakhogy én nem hiszem, hogy ez igaz. Hátha anyám odament hozzá, és megmondta neki, hogy nem hajlandó elválni apámtól... hogy a világ minden kincséért se válna el. Mondhat, amit akar, szerintem Elsa kispolgári gondolkozású volt... annak rendje és módja szerint férjhez akart menni. Szerintem feltehető, hogy ebben az esetben Elsa képes lett volna ellopni a mérget - éppen jó alkalma nyílt rá azon a bizonyos délutánon -, hogy megpróbálja eltenni anyámat láb alól. Szerintem ez éppen megfelelt volna Elsa jellemének. S aztán lehetséges, hogy valami szörnyű véletlen folytán Amyas itta meg a mérget Caroline helyett.

- Ez se rossz feltevés. A következő?

- Hát... gondoltam, hogy talán... *Meredith* volt - mondta lassan Carla.

- Ejha!... Meredith Blake?

- Igen. Szerintem ugyanis pontosan az a fajta ember, aki képes gyilkolni. Határozatlan, lassú észjárású, akit mindenki mindig kinevetett, s ő titokban talán neheztelt emiatt. Aztán meg apám elvette azt a lányt, akit ő is szeretett. És apám gazdag is volt, sikereket ért el. S Meredith kotyvasztotta azokat a mérgeket! Hátha azért csinálta, mert szeretett eljátszadozni a gondolattal, hogy egyszer megölhet valakit? Kénytelen volt felhívni a figyelmet arra, hogy ellopták a mérget, hogy elterelje magáról a gyanút. Pedig a legvalószínűbb, hogy ő maga lopta el. Még az is lehet, hogy szerette volna, ha Caroline-t felakasztják... azért, mert annak idején kikosarazta. Szerintem kicsit gyanús, amit a beszámolójában ír... hogy az emberek gyakran művelnek olyasmit, ami látszólag nem egyeztethető össze a jellemükkel. Hátha *önmagára* gondolt, amikor ezt a mondatot leírta?

- Igaza van - felelte Hercule Poirot -, legalábbis abban, hogy nem szabad feltétlenül igaznak tartanunk, amit írtak. Talán azért írták, hogy szándékosan félrevezessenek.

-Persze, tudom. Olvasás közben folyton erre gondoltam.

- Van még más elképzelése is?

- Sokat gondolkoztam - felelte lassan Carla -, mielőtt ezt elolvastam... Miss Williamsen is. ugyanis azzal, hogy Angela intézetbe került, elvesztette az állását. És ha Amyas hirtelen meghalt volna, Angelának valószínűleg nem kellett volna elmennie otthonról. Úgy értem, hogy ha természetes halállal hal meg... ami szintén könnyen feltéte-

lezhető lett volna, ha Meredith nem fedezi fel, hogy eltűnt a koniin. Utánanéztem a koniinnak, s megtudtam, hogy a holttestben nem marad jellegzetes nyoma. Gondolhattak volna napszúrásra is. Tudom, hogy egy állás elvesztése nem látszik elég meggyőző indítéknak gyilkosság elkövetésére. De gyakran követnek el gyilkosságot látszólag nevetségesen jelentéktelen indítékból is. Néha egészen csekély pénzösszegekért. És elképzelhető, hogy egy középkorú, talán nem is egészen elsőrendű nevelőnő megijed, mert egyszerűen nem látja biztosítottnak a jövőjét.

Szóval erre gondoltam, mielőtt elolvastam ezt a beszámolót. Csakhogy Miss Williams egyáltalán nem ilyennek látszik. A beszámolóból úgy érzi az ember, hogy nagyon is alkalmas hivatása gyakorlására...

- Bizony. Még ma is nagyon talpraesett és értelmes nő.

- Tudom. Ezt érezni lehet. Meg azt is, hogy tökéletesen szavahihető. S ez az, ami igazában megdöbbent. Hiszen *tudja... érti...* Persze ez önt nem érdekli. Ön csak az igazságot tisztázta, ahogy kérték öntől. Mert, gondolom, most már *tudjuk,* mi az igazság! Miss Williamsnek tökéletesen igaza van. Az embernek bele kell törődnie az igazságba. Nincs értelme hazugságra alapoznia az életét, csak mert hinni szeretné, hogy az az igazság. Rendben van... vállalom! Anyám nem volt ártatlan! Azt a levelet csak azért írta, mert gyönge volt és boldogtalan, és kímélni akart engem. Nem ítélem el miatta. Talán én is így gondolkoznék. Nem tudhatom, milyen ha-

tást gyakorol az emberre a börtön. Es nem is hibáztatom azért, amit tett... ha olyan kétségbeesetten szerette apámat, valószínűleg nem tehetett egyebet. De nem hibáztatom apámat sem. Megértem... ha csak egy kicsit is... hogy *ő* mit érzett. Hiszen tele volt életkedvvel... és mindent meg akart kapni... Nem tehetett róla... ilyennek született. És nagy festő volt. Azt hiszem, ez sok mindenre mentségül szolgál.

A lány Hercule Poirot felé fordította izgalomtól kipirult arcát, s kihívóan előreszegezte az állát.

-Tehát... meg van elégedve? - kérdezte Hercule Poirot.

- Megelégedve? - kérdezte vissza Carla Lemarchant, s közben elcsuklott a hangja.

Poirot előrehajolt, és atyaian vállon veregette.

- Ide figyeljen - mondta. - Maga éppen akkor adja fel a küzdelmet, amikor a legérdemesebb küzdeni. Amikor én, Hercule Poirot, már pontosan látom, mi történt igazában.

Carla tágra nyílt szemmel bámult rá.

- Miss Williams szerette anyámat - mondta. - Ő látta... a tulajdon szemével... amikor anyám bizonyítékot hamisított... hogy öngyilkosság történt. Ha elhiszi, amit Miss Williams ír...

Hercule Poirot felállt.

- Mademoiselle! Ha egyszer Cecília Williams azt írja, hogy a tulajdon szemével látta, amikor az ön édesanyja ráhamisította Amyas Crale ujjlenyomatait a sörösüvegre - ne felejtse el, a sörös *üvegre.* -, akkor ez az én

szememben csak azt bizonyítja, határozottan és véglegesen, hogy nem az ön édesanyja ölte meg az édesapját.

Biccentett és távozott, magára hagyva Carlát, aki értetlenül bámult utána.

MÁSODIK FEJEZET
Poirot öt kérdést tesz fel

1

- Nos, monsieur Poirot?

Philip Blake hangja türelmetlen volt.

- Szeretném megköszönni önnek a Crale-tragédiáról készített bámulatosan világos beszámolót - mondta Poirot.

Philip Blake meglehetősen öntelt képet vágott.

- Nagyon kedves - dörmögte. - Valóban meglepő, mennyi minden eszembe jutott, amikor nekiláttam az írásnak.

- A beszámoló bámulatosan világos - mondta Poirot -, de egy-két dolog kimaradt belőle, nemde?

- Kimaradt? - húzta fel Philip Blake a szemöldökét.

- Beszéljünk nyíltan - mondta Poirot. - Az ön beszámolója nem egészen őszinte. - Élesebb hangon folytatta. - Úgy értesültem, Mr. Blake, hogy azon a nyáron Mrs. Crale legalább egy éjszaka meglehetősen kompromittáló időpontban jött ki az ön szobájából.

A csöndet csak Philip Blake nehéz lélegzete törte meg.

- Ezt ki mesélte önnek? - szólalt meg végül.

Hercule Poirot a fejét rázta.

- Hogy ki, az nem érdekes. A lényeg az, hogy *tudom.*

Megint csend lett. Aztán Philip Blake elhatározta magát, és beszélni kezdett:

- Úgy látszik, belebotlott egy tisztára személyes ügybe. Beismerem, hogy nem vág össze azzal, amit írtam. Ugyanakkor mégis jobban összevág, mint esetleg gondolja. Ezek után kénytelen vagyok elmondani önnek az igazat.

Én *csakugyan* ellenséges érzülettel viseltettem Caroline Crale iránt. De mindig erősen vonzódtam is hozzá. Talán az utóbbi érzelem idézte elő az előbbit. Ki nem állhattam, hogy hatalma van fölöttem, s iránta érzett vonzalmamat azzal próbáltam elfojtani, hogy mindig emlékeztettem magamat a hibáira. Sohasem kedveltem, ha érti, mire gondolok, de bármikor szívesen a szeretőmmé tettem volna. Kamaszkoromban szerelmes voltam bele, de ő rám se nézett. Ezt nem tudtam könnyen megbocsátani.

A kedvező alkalom akkor jött el, amikor Amyas teljesen belegabalyodott a Greer lányba. Számomra is érthetetlenül egyszer csak azon vettem észre magam, hogy bevallom Caroline-nak: szerelmes vagyok belé. Csöndesen csak ennyit felelt rá: „Igen, ezzel mindig tisztában voltam." A szemtelen perszóna!

Persze tudtam, hogy ő nem szerelmes belém, de láttam, hogy Amyas legújabb szerelme megzavarta, és megfosztotta illúzióitól. Ha egy nő ilyen hangulatban van, könnyű megkapni. Bele is egyezett, hogy aznap éjjel bejön hozzám. Be is jött.

Blake elhallgatott. Nehezére esett folytatni.

- Bejött a szobámba. Aztán, amikor már átöleltem, hűvösen kijelentette, hogy semmi

értelme a dolognak! Akárhogy van is, mondta, ő csak *egy* férfié tud lenni. Jóban-rosszban Amyas Crale-é. Elismerte, hogy csúnyán járt el velem, de kijelentette, hogy nem tehet másként. Kért, hogy bocsássak meg neki.

S otthagyott! *Otthagyott!* Csodálkozik, monsieur Poirot, hogy a gyűlölet, amelyet iránta éreztem, ezek után megsokszorozódott? Csodálkozik, hogy soha többé nem bocsátottam meg neki? Sem a rajtam ejtett sérelmet... sem azt, hogy megölte a barátomat, akit a világon mindenkinél jobban szerettem!

Philip Blake a dühtől remegve kiáltotta:

- *Beszélni se akarok a dologról,* hallja?! Feleltem a kérdésére. Most menjen! És soha többé ne hozza szóba előttem ezt az ügyet!

2

- Szeretném tudni, Mr. Blake, milyen sorrendben hagyták el az ön vendégei azon a bizonyos napon a laboratóriumot.

- De kedves monsieur Poirot! - tiltakozott Meredith Blake. - Tizenhat év után? Hogy emlékezhetnék rá? Azt már mondtam, hogy Caroline jött ki utolsónak.

- *Biztos* ön ebben?

-Igen... legalábbis... azt hiszem...

- Nos, menjünk csak oda. Ugyanis *egészen* bizonyosnak kell lennünk benne.

Meredith Blake csóválta ugyan a fejét, de előrement. Kulccsal kinyitotta az ajtót, és kilökte a spalettát. Poirot ellentmondást nem tűrő hangon így szólt:

- Rajta, barátom! Megmutogatta látogatóinak érdekes növényfőzeteit. Most hunyja be a szemét, és gondolkozzék...

Meredith Blake engedelmeskedett. Poirot elővett egy zsebkendőt, és lassan ide-oda lengette. Blake orrcimpája kicsit megremegett.

- Igen, igen - dünnyögte -, különös, hogy eszébe jutnak bizonyos dolgok az embernek. Tisztán emlékszem, hogy Caroline halvány kávébarna ruhában volt. Phil unatkozó képet vágott... ő mindig hülyeségnek tartotta a hobbimat.

- Most gondoljon arra, hogy el akarják hagyni a helyiséget - mondta Poirot. - Ön a könyvtárszobába készül, ahol szeretné felolvasni a Szókratész haláláról szóló passzust. Ki hagyja el elsőnek a szobát? Ön?

-Elsa... és én... igen. A lány lépett ki elsőnek az ajtón. Én szorosan a nyomában. Beszélgettünk. Megálltam, és vártam, hogy a többiek is kijöjjenek, és bezárhassam az ajtót. Philip... igen, utánunk jött ki. Meg Angela... a lány mindenféle zagyvaságot kérdezett tőle. Végigmentek a halion. Amyas volt a következő. Én még akkor is ott álltam és vártam... igen, Caroline-ra.

- Szóval bizonyos benne, hogy Caroline maradt utolsónak. Látta, mit csinál?

Blake a fejét rázta.

- Nem, ugyanis háttal álltam a szobának. Elsával beszélgettem... gondolom, untattam... elmeséltem neki, hogy az ősi babona szerint bizonyos növényeket teliholdnál kell leszakítani. Aztán... kicsit sietős léptekkel... kijött Caroline is, én meg bezártam az ajtót.

Abbahagyta, és Poirot-ra nézett, aki visszatette a zsebkendőt a zsebébe. Meredith Blake utálkozva beleszimatolt a levegőbe. „Nahát ez a fickó *kölnizi magátl",* gondolta. Hangosan meg így szólt:

- Bizonyos vagyok benne, hogy ez volt a sorrend. Elsa, én, Philip, Angela és Caroline. Segítségére van ez valamiben?

- Nagymértékben - felelte Poirot. - Ide figyeljen. Szeretnék egy kis összejövetelt rendezni ebben a helyiségben. Gondolom, nincs akadálya...

3

- Nos? - kérdezte Elsa Dittisham szinte mohón, akár egy gyerek.

- Egy kérdést szeretnék föltenni önnek, asszonyom.

- Tessék.

- Miután túlestek a dolgon... a tárgyalásra gondolok... megkérte Meredith Blake, hogy legyen a felesége?

Elsa nagyot nézett. Megvető, szinte unott képet vágott.

-Igen... megkért. Miért?

- Ön meglepődött rajta?

- Hogy meglepődtem-e? Nem emlékszem.

- Mit válaszolt neki?

Elsa nevetett.

- Mit gondol, mit válaszoltam? *Amyas* után... Meredith? Nevetséges lett volna! Ostobaság volt a részéről. Mindig ostoba volt egy kicsit.

Hirtelen elmosolyodott.

-Ugyanis meg akart védelmezni... „gondoskodni szeretett volna rólam"... ahogy kifejezte! Ő is azt hitte, mint mindenki, hogy borzasztó megpróbáltatás volt számomra a tárgyalás. Meg a riporterek! Meg az ordítozó tömeg! Meg a sok mocskolódás, amit rám zúdítottak.

Töprengett egy pillanatig. Aztán megint megszólalt:

- Szegény öreg Meredith! Ilyen szamarat! - És megint elnevette magát.

4

Hercule Poirot ismét szemben találta magát Miss Williams okos, átható pillantásával, s ismét úgy érezte, mintha visszafelé szálltak volna az évek, s ő gyáva, félénk kisfiú lenne.

Szeretne egy kérdést feltenni, magyarázkodott.

Miss Williams közölte, hogy hajlandó a kérdést meghallgatni.

Poirot lassan, gondosan megválogatva szavait, a következőket mondta:

- Angela Warrent még egész kiskorában megsebesítették. Jegyzeteimben két utalás is szerepel erre vonatkozólag. Az egyik szerint Mrs. Crale egy papírnehezéket vágott a gyerekhez. A másik szerint piszkavassal támadt a csecsemőre. A két verzió közül melyik az igaz?

Miss Williams habozás nélkül rávágta:

- Piszkavasról sose hallottam. Az a verzió az igaz, amelyikben a papírnehezék szerepel.

- Ezt ön kitől tudja?

- Magától Angelától. Nagyon hamar, kérdezés nélkül közölte velem.

- Egészen pontosan mit mondott?

- Megérintette az arcát, és azt mondta: „Ezt Caroline csinálta; amikor még csecsemő voltam. Hozzám vágott egy papírnehezéket. Kérem, sose tegyen rá célzást előtte, mert borzasztóan felizgatja."

- Mrs. Crale szóba hozta ön előtt ezt valaha is?

- Csak célzott rá. Föltételezte, hogy úgyis ismerem már a históriát. Emlékszem, egyszer azt mondta: „Tudom, hogy maga szerint elkényeztetem Angelát, de meg kell értenie: mindig úgy érzem, semmi sem lehet elég kárpótlás azért, amit csináltam vele." Egy másik alkalommal meg azt mondta: „Az a tudat, hogy az ember örökre megsebzett egy másik embert, az elképzelhető legsúlyosabb teher, amit el kell viselni."

- Köszönöm, Miss Williams. Csak ennyit akartam tudni.

Cecília Williams éles hangon megszólalt:

- Nem értem önt, monsieur Poirot. Megmutatta Carlának a tragédiáról írt beszámolómat?

Poirot bólintott.

- És ön mégis... - Miss Williams elhallgatott.

- Gondolkozzon egy pillanatig - felelte Poirot. - Ha elmegy egy halaskofa előtt, és látja, hogy tizenkét hal hever az asztalán, nyilván azt gondolja, hogy mind valódi, igaz? Pedig lehet, hogy az egyik csak kitömött.

Miss Williams erélyes hangon válaszolt:

-Teljesen valószínűtlen, és különben is...

- Ó, igen, valószínűtlen, de nem lehetetlen... ugyanis egyik barátom elvitt egyszer egy kitömött halat (tudniillik ez volt a foglalkozása), hogy összehasonlítsa a valódival. És ha decemberben egy váza inniát lát a szalonban, nyilván azt hiszi, hogy művirág... közben lehet, hogy valódi, és Bagdadból szállították ide repülőn.

- Mit akar jelenteni ez a sok badarság? - kérdezte Miss Williams.

- Csak bizonyítani akartam, hogy az ember a lelki szemével lát igazán...

5

Poirot kicsit lassított, miközben a Regent's Parkra néző hatalmas háztömb felé közeledett.

Ha jól meggondolja, Angela Warrennek egyáltalán nem akar semmiféle kérdést feltenni. Az az egy kérdés, amelyet fel kell tennie neki, még ráér...

Nem, igazán csak a szimmetria iránt érzett kielégíthetetlen szenvedélye hozta ide. Öt ember - legyen hát öt kérdés! Így tisztább és kerekebb a dolog.

Nos... majd csak kitalál valamit!

Angela Warren szinte a mohósággal határos kíváncsisággal üdvözölte.

- Sikerült rájönnie valamire? - kérdezte. - Megtudott valamit?

Poirot szokása szerint lassan bólintott, mint egy méltóságteljes kínai mandarin.

- Végre előbbre jutottam egy kicsit - felelte.

- Philip Blake? - Félig állítás volt, félig kérdés.

- Jelenleg még nem kívánok nyilatkozni, mademoiselle. Még nem jött el az ideje. Csak arra szeretném megkérni, hogy legyen szíves eljönni Handcross Manorba. A többiek már megígérték, hogy eljönnek.

Miss Warren kicsit összeráncolta a homlokát.

- Miben töri a fejét? - kérdezte. - Csak nem egy tizenhat évvel ezelőtti eseményt akar rekonstruálni?

- Talán csak tisztábban szeretném látni. Eljön?

- Hát persze hogy elmegyek - felelte lassan Angela Warren. - Érdekes lesz újból találkozni azokkal az emberekkel. Talán most - ahogy az előbb kifejezte - tisztábban fogom látni őket, mint akkor.

- És elhozná a levelet is, amit a múltkor mutatott?

Angela Warren összeráncolta a homlokát.

- Az a levél az én tulajdonom. Arra jó és elegendő okom volt, hogy önnek megmutassam, de nem vagyok hajlandó megengedni, hogy vadidegen, ellenszenves alakok is elolvassák.

- Hajlandó a tanácsaimra hagyatkozni ebben a kérdésben?

- Szó sem lehet róla. A levelet magammal viszem, de akkor és úgy használom fel, amikor és ahogy helyesnek tartom. Merem remélni, hogy e körülményeket én is éppúgy meg tudom ítélni, mint ön.

Poirot lemondóan széttárta karját. Felállt, és indulni készült.

- Megengedi, hogy feltegyek egy jelentéktelen kérdést?

- Mi volna az?

- A tragédia idején véletlenül nem Somerset Maugham *Az ördög sarkantyúja* című regényét olvasta?

Angela rábámult. Aztán így szólt:

- Azt hiszem... igen, persze, azt. - Leplezetlen kíváncsisággal nézett Poirot-ra. - Honnan tudja?

- Csak azt akartam, hogy lássa, mademoiselle: már egy jelentéktelen ügyben is varázsló vagyok egy kicsit. Vannak dolgok, amikről akkor is tudok, ha senki se beszél róluk.

HARMADIK FEJEZET
Az események rekonstruálása

A délutáni nap besütött a Handcross Manor-i laboratóriumba. A helyiségbe bevittek ugyan egy kanapét meg néhány karosszéket, de ezek csak még jobban kiemelték sivár elhagyatottságát, s nem hatottak bútorzatnak.

Meredith Blake kicsit zavartan s bajszát rángatva társalgott Carlával arról, ami éppen eszébe jutott. Egyszerre csak váratlanul így szólt: - Kedvesem, maga nagyon hasonlít az édesanyjához... meg nem is.

- Hogy lehet az, hogy hasonlítok is hozzá, meg nem is? - kérdezte Carla.

- Ugyanolyan az arcszíne, ugyanolyan a mozgása, de... hogy is fejezzem ki?... sokkal *határozottabb,* mint ő volt.

Philip Blake komoran összeráncolt szemöldökkel nézett kifelé az ablakon, s közben türelmetlenül dobolt a párkányon.

- Mi értelme ennek az egésznek? - kérdezte. - Ilyen gyönyörű szombat délután...

Hercule Poirot sietett lecsillapítani a kedélyeket:

- Ó, elnézést kérek... tudom, hogy megbocsáthatatlan dolog megzavarni valakit a golfozásban. *Mais uoyons,* monsieur Blake, a legjobb barátjának a lányáról van szó. Az ő kedvéért bizonyára hajlandó kivételt tenni, nem?

- Miss Warren - jelentette be a komornyik.

Meredith a lány elé sietett.

- Örülök, hogy időt szakítottál a látogatásra, Angela. Tudom, mennyire elfoglalt vagy.

Az ablakhoz vezette.

- Hello, Angela néni - üdvözölte Carla. - Olvastam a cikked a mai *Times-ban.* Jó érzés, hogy ilyen híres rokona van az embernek. - Bemutatta a magas, szögletes állú, szürke szemű, nyugodt tekintetű fiatalembert. - John Rattery. 0 lesz... remélem... a férjem.

- Ó! - csodálkozott Angela Warren. - Nem is tudtam, hogy...

Meredith már a következő vendéget üdvözölte.

- Bizony, Miss Williams, jó sok év eltelt, amióta utoljára találkoztunk.

A koros, szikár, törékeny, szigorú arcú nevelőnő belépett a szobába. Tekintete egy pillanatra elgondolkozva pihent meg Poirot-n, aztán a magas, szögletes vállú, elegáns tweedruhás alakra siklott.

Angela Warren elébe sietett, és mosolyogva üdvözölte: - Ismét iskolás lánynak érzem magam.

- Büszke vagyok rád, drágám - mondta Miss Williams. - Dicsőséget hoztál ősz fejemre. Ő meg itt Carla, ugye? Biztosan nem emlékszik rám, nagyon fiatal volt még...

Philip Blake bosszúsan szólalt meg: - *Mi* ez itt? Szó se volt arról, hogy...

- Én... úgy nevezem, hogy... kirándulás a múltba - felelte Hercule Poirot. - Nem ülnénk le? Már csak az utolsó vendéget kell megvárnunk. S ha megérkezik, neki is láthatunk... eltemetni a kísérteteket.

- Hát ez meg miféle ostobaság? - kiáltotta Philip Blake. - Csak nem akar *szeánszot* rendezni?

- Dehogy, dehogy. Csak elbeszélgetünk néhány régmúlt eseményről... elbeszélgetünk róluk, s talán tisztábban látjuk majd, hogyan is történtek. Ami a kísérteteket illeti, ők ugyan nem fognak testet ölteni, de ki állíthatná, hogy nincsenek jelen ebben a szobában, ha nem látjuk is őket? Ki állíthatja, hogy Amyas és Caroline Crale nincs itt... és nem hallja minden szavunkat?

- Képtelen badarság... - kezdte Philip Blake, de el is hallgatott, mert ismét nyílt az ajtó, és a komornyik bejelentette Lady Dittishamet.

Elsa Dittisham a rá jellemző lagymatag, unott pimaszsággal lépett be. Meredithre halványan rámosolygott, hűvös pillantást vetett Angelára és Philipre, aztán odament egy székhez az ablak mellé, kicsit elkülönülve a többiektől. Meglazította nyakán a drága boát, és hátraejtette. Egy-két pillanatig szemügyre vette a szobát, aztán Carlára nézett. A lány bátran viszonozta pillantását, s elgondolkozva becsülte föl a nőt, aki a katasztrófát okozta szülei életében. Fiatal, komoly arca nem volt ellenséges, csak kíváncsiság tükröződött rajta.

- Elnézést a késésért, monsieur Poirot - szólalt meg Elsa.

- Nagyon kedves, hogy egyáltalában eljött, madame.

Cecília Williams alig hallhatóan fölhorkant. Elsa az érdeklődés legkisebb nyoma nélkül vette tudomásul a nevelőnő szemében tükröződő ellenséges érzületet.

- Téged meg se ismertelek volna, Angéla. Hány éve is? Tizenhat?

Hercule Poirot kapott az alkalmon.

- Igen, tizenhat év telt el az események óta, amelyekről szó lesz, de hadd mondjam el előbb, miért is vagyunk itt.

Néhány egyszerű szóval ismertette, milyen kéréssel fordult hozzá Carla, s hogyan vállalta el ő a feladatot.

Nem vett tudomást a Philip arcán gyülekező viharfelhőkről, sem a Meredith arcán tükröződő meghökkenésről és irtózásról, hanem gyorsan folytatta:

- Elvállaltam a megbízást... és nekiláttam, hogy kiderítsem... az igazságot.

Carla Lemarchant a hatalmas karosszékben csak homályosan, mintegy a messzeségből hallotta Poirot szavait.

Elernyőzte tenyerével a szemét, s így, titokban tanulmányozta az öt arcot. Elképzelhető az öt ember valamelyikéről, hogy gyilkosságot követett el? Melyik? Az egzotikus Elsa, a vörös arcú Philip, a kedves, finom, jóságos Mr. Meredith Blake, a zord nevelőnő vagy a hűvös, okos Angela Warren?

El tudja képzelni - ha nagyon akarja - valamelyikükről, hogy képes gyilkolni? Igen, talán... csakhogy az a gyilkosság nem ilyen gyilkosság lenne. Például el tudta képzelni, hogy Philip Blake dührohamában megfojt egy nőt... igen, ez elképzelhető... És Meredith Blake-ről is el lehet képzelni, hogy revolverrel megfenyeget valami tolvajt... s a revolver véletlenül elsül... S Angela Warrenről is el tudta képzelni, hogy elsüt egy revolvert, de ő nem véletlenül. Nem személyes okokból... az expedíció biztonsága érdekében. És Elsá-

ról is feltételezhető, amint valami mesebeli kastélyban kiadja az utasítást keleti selymekkel borított heverőjéről: „Hajítsátok le a bástyáról a nyomorultat!" Csupa őrült fantazmagória... de még a legvadabb fantáziával sem tudta elképzelni, hogy az aprócska Miss Williams képes volna megölni valakit! Megint egy fantasztikus jelenet: „Gyilkolt már valaha, Miss Williams?" „Csináld csak a számtanfeladatodat, Carla, és ne kérdezz ilyen ostobaságokat. Gyilkolni bűn."

„Nem vagyok észnél - gondolta Carla. - Ezt abba kell hagynom. Oda figyelj, te őrült, arra, amit az a kis ember beszél, aki azt állítja, hogy tudja, mi történt."

Hercule Poirot nagyban szónokolt:

-Az volt a feladatom... hogy is mondják?... hogy hátramenetbe kapcsoljak, visszszamenjek tizenhat évet a múltba, és kiderítsem, mi történt igazában.

Philip Blake közbeszólt: - Mindnyájan tudjuk, mi történt. Aki mást állít, szélhámos... úgy, ahogy mondom... arcátlan szélhámos. Maga csalárd módon pénzt akar kiszedni ebből a lányból.

Poirot nem engedte meg magának, hogy dühbe guruljon. Így felelt:

- Ön azt mondja: „Mindnyájan tudjuk, mi történt." De csak beszél, és nem gondolkozik. Bizonyos tények elfogadott verziója nem feltétlenül igaz. Ön például, Mr. Blake, látszatra ki nem állhatta Caroline Crale-t. Ez az ön viselkedésének elfogadott verziója. De aki csak egy kicsit is konyít a pszichológiához, nyomban rájön, hogy éppen az ellenkezője az

igaz. On mindig erősen vonzódott Caroline Crale-hez. De restellte, és úgy próbálta leküzdeni ezt az érzelmet, hogy makacsul elhitette magával, hogy az asszonynak mindenféle rossz tulajdonsága van, és szüntelenül hangoztatta, hogy ki nem állhatja. Egy másik példa: Mr. Meredith Blake-ről mindenki azt hitte, hogy hosszú évek óta rajong Caroline Crale-ért. A tragédiáról írt beszámolójában úgy tünteti fel magát, mintha Amyas Cralere az *asszony* miatt neheztelt volna, de csak figyelmesen kell olvasni a sorok közt, és rájön az ember, hogy az életfogytig tartó vonzalom megkopott, elmúlt, és a fiatal és szép Elsa Greer foglalta el minden gondolatát.

Meredith felmordult, Lady Dittisham meg mosolygott.

Poirot folytatta:

- E két esetet csak példaként említettem, bár mindkettő összefügg azzal, ami történt. Nos, tehát elkezdtem visszafelé utazni az időben... hogy megtudjak a tragédiáról mindent, amit csak lehet. Elmondom, hogyan kezdtem neki. Beszéltem Caroline Crale védőügyvédjével, a vád képviselőjének helyettesével, az öreg ügyvéddel, aki jól ismerte a Crale családot, az ügyvédi iroda cégvezetőjével, aki valamennyi tárgyaláson jelen volt, a nyomozással megbízott rendőrtiszttel... s végül az öt szemtanúval, aki ott volt az esetnél. És az ő vallomásuk alapján kialakítottam egy képet... meg összeraktam egy... mozaikképet is egy asszonyról. S a következőket tudtam meg:

- *Megtudtam, hogy Caroline Crale sosem állította, hogy ártatlan* (csak abban a levélben, amelyet a lányának írt).

Megtudtam, hogy Caroline Crale-en nem látszott a félelemnek nyoma sem a vádlottak padján, sőt: még érdeklődés is alig; mindvégig úgy viselkedett, mint aki teljes vereséget szenvedett. Megtudtam, hogy a börtönben nyugodt volt és derűs. Megtudtam, hogy egy levélben, amelyet a húgának írt közvetlenül az ítélet után, kijelentette, hogy belenyugszik a sorsába. És akivel csak beszéltem, mindenkinek az volt a véleménye (egyetlen, figyelemre méltó kivétellel), hogy *Caroline Crale bűnös volt.*

- Persze hogy az volt! - bólintott Philip Blake.

Hercule Poirot folytatta:

- Csakhogy nekem nem az volt a feladatom, hogy *mások* ítéletét fogadjam el. *Magamnak* kellett ítéletet alkotnom. Meg kellett vizsgálnom a tényeket, és meggyőződnöm róla, hogy az eset lélektani indítékai e tényeknek megfelelnek. Ebből a célból gondosan áttanulmányoztam a rendőrségi aktákat, és sikerült rávennem öt embert, aki ott volt a helyszínen, hogy írásban számoljon be a tragédiáról. E beszámolók igen értékesnek bizonyultak, mert olyan anyagot is tartalmaznak, ami a rendőrségi aktákban nem szerepel... azaz 1. bizonyos beszélgetéseket és eseményeket, amelyeket a rendőrség nem tartott lényegesnek, 2. az illetők véleményét Caroline gondolatairól és érzelmeiről, amely vélemények a bíróság előtt nem fogadhatók

el bizonyítéknak, 3. bizonyos tényeket, amelyeket szándékosan elhallgattak a rendőrség előtt.

Most már olyan helyzetben voltam, hogy magam alkothattam ítéletet az ügyről. Kétségtelen, hogy Caroline Crale-nek látszólag bőven volt indítéka a bűntett elkövetésére. Szerette a férjét, a férfi a nyilvánosság előtt elismerte, hogy el akarja hagyni egy másik nőért, és az asszony saját bevallása szerint féltékeny volt.

Az indítékokról az eszközökre térve: Caroline fiókjában találtak egy üres kölnisüveget, amelyben előzőleg koniin volt. Csak az ő ujjlenyomatai voltak rajta. A rendőrség előzőleg erre vonatkozó kérdésére bevallotta, hogy a mérget ő lopta el ebből a szobából, ahol most ülünk. Az itt talált koniines üvegen is az ő ujjlenyomatai voltak. Megkérdeztem Mr. Meredith Blake-et, hogy milyen sorrendben hagyta el az öt ember azon a bizonyos napon ezt a szobát... mert elképzelhetetlennek tartottam, hogy *bárki* is ellophatta volna a mérget, amikor öten tartózkodtak a szobában. A társaság a következő sorrendben hagyta el a szobát: Elsa Greer, Meredith Blake, Angela Warren és Philip Blake, Amyas Crale és utolsónak Caroline Crale. Ráadásul Mr. Meredith Blake háttal állt a szobának, miközben várta, hogy Mrs. Crale kijöjjön, tehát nem láthatta, mit művel az asszony odabenn. Vagyis Mrs. Crale-nek módjában volt ellopni a mérget. Ennélfogva el kellett hinnem, hogy valóban ő lopta el. Van rá egy közvetett bizonyítékom is. Mr. Meredith Blake a minap azt mondta:

„Tisztán emlékszem, hogy itt álltam, és éreztem az ablakon beáradó jázminillatot." Csakhogy akkor szeptember volt, és az ablak alatt a jázmin már nyilván elvirágzott. Viszont az asszony szobájában talált kölnisüvegben, amely koniinmaradványt tartalmazott, eredetileg jázminkölni volt. Tehát bizonyítottnak tekintem, hogy Mrs. Crale szándékosan ellopta a koniint, és e célból észrevétlenül kiöntötte a retiküljében levő üvegből a jázminkölnit.

Ezzel kapcsolatban még egy próbát tettem a minap, amikor megkértem Mr. Blake-et, hogy hunyja be a szemét, és próbálja meg emlékezetébe idézni, milyen sorrendben hagyták el a szobát. Egy szippantásnyi jázminillat azonnal felfrissítette az emlékezetét. Az illatok sokkal nagyobb hatást gyakorolnak ránk, mint képzeljük.

Eljutottunk a végzetes nap délelőttjéig. Az eddig felsorolt tények vitathatatlanok. Miss Greer váratlanul elárulja, hogy ő meg Mr. Crale azt tervezik, hogy házasságot kötnek: Amyas Crale ezt megerősíti, ami Caroline Crale-t mélységesen elszomorítja. E tények közül egyetlenegy sincs, amelyik csupán *egy* tanú vallomásában szerepelne.

Másnap délelőtt nagy jelenet zajlik le férj és feleség közt a könyvtárszobában. Tanúk hallották, hogy Caroline Crale végtelenül keserűen azt mondja: „Te meg a nőid!", meg ezt: „A legszívesebben megölnélek." Philip Blake a hallból hallotta, Miss Greer pedig a kinti teraszról.

Miss Greer azt is hallotta, hogy Mr. Crale kéri a feleségét, legyen észnél. És azt is, hogy

Mrs. Crale azt mondja: „Inkább megöllek, mint hogy annak a lánynak adjalak." Néhány pillanat múlva Amyas Crale kijön, és ridegen rászól Elsa Greerre, hogy menjen le vele, és üljön pózba. A lány lehoz egy pulóvert, és elmennek.

Idáig nincs semmi, ami lélektanilag elfogadhatatlannak látszik. Mindenki úgy viselkedett, ahogy elvárhatta tőle az ember. De most következik valami, ami *elfogadhatatlan.*

Meredith Blake fölfedezi, hogy meglopták, telefonál az öccsének; lent a kikötőben találkoznak, és a bástyakert mellett haladnak fölfelé, ahol Caroline Crale a férjével tárgyal Angela intézetbe meneteléről. Mos, ezt kicsit meglepőnek érzem. A férj és feleség közt borzasztó jelenet játszódik le, s azzal végződik, hogy Caroline szabályszerűen megfenyegeti férjét, aztán körülbelül húsz perc múlva mégis lemegy hozzá a kertbe, hogy megvitasson vele egy hétköznapi családi ügyet.

Poirot Meredith Blake felé fordult:

- Ön idéz a beszámolójában néhány szót, amit Crale mondott. Éspedig a következőket: „Ez már elintézett ügy... Már ki is adtam az utasítást, hogy a lány csomagoljon." Így volt?

- Igen... valami ilyesmi hangzott el - mondta Meredith Blake.

Poirot most Philip Blake felé fordult:

- Ön is így emlékszik rá?

Philip Blake a homlokát ráncolta.

- Eddig nem emlékeztem rá... amíg ön nem említette... de most már emlékszem. Valami *csakugyan* elhangzott a csomagolásról!

- Mr. Crale szájából?... Nem Mrs. Craleéből?

- Amyas szájából. Caroline csak valami olyasmit mondott, hogy kegyetlenség így bánni ezzel a lánnyal. Különben mit számít ez? Mindnyájan tudjuk, hogy Angelának egykét nap múlva kellett volna utaznia az intézetbe.

- Nem érti, mi a lényege az ellenvetésemnek? Miért *Amyas* Crale-nek kellett intézkednie, hogy a lány csomagoljon? Egyszerűen képtelenség! Ott volt Mrs. Crale, ott volt Miss Williams, ott volt a személyzet. A csomagolás a nők feladatkörébe tartozik... nem a férfiakéba.

Philip Blake türelmetlenül közbeszólt:

- Miért fontos ez? Semmi köze a gyilkossághoz!

- Gondolja? Számomra ez volt az első igazán meglepő dolog. S nyomban követte egy másik. Mrs. Crale, a kétségbeesett, megtört szívű asszony, aki csak röviddel azelőtt fenyegette meg a férjét, és minden bizonnyal öngyilkosságot tervez vagy gyilkosságot forral, most nagyon barátságosan felajánlja férjének, hogy leküld neki jégbe hűtött sört.

- Ha az asszony valóban gyilkosságot forralt, a dolog egyáltalán nem különös. Abban az esetben pontosan ezt kellett tennie! Színlelni!

- Gondolja? Akkor már elhatározta, hogy megmérgezi a férjét, és meg is szerezte a mérget. A férjének ládaszámra van lenn söre a bástyakertben. Ha csak egy csöpp esze van az asszonynak, a mérget azoknak az

üvegeknek valamelyikébe teszi, amikor senki sincs a kertben.

- Nem tehette - vetette ellen Meredith Blake. - Megeshetett volna, hogy más issza meg a mérget.

- Igen: Elsa Greer. Csak nem akarja elhitetni velem, hogy ha Caroline Crale elhatározta, hogy megöli a férjét, aggályai lettek volna, hogy esetleg a lányt is megöli?

De ezen most ne vitatkozzunk. Maradjunk szigorúan a tényeknél. Caroline Crale azt mondja, hogy majd leküld a férjének jégbe hűtött sört. Felmegy a házba, kihoz egy üveg sört a télikertből, ahol a jégszekrény állt, és leviszi a sört a férjének. Tölt, és a kezébe adja a poharat. Amyas Crale kiissza, és azt mondja: „Ma minden rossz ízű."

Mrs. Crale megint felmegy a házba. Ebéd közben éppúgy viselkedik, mint máskor. Azt írták ugyan róla, hogy kicsit nyugtalannak és szórakozottnak látszott, de ezzel nem sokra megyünk... egy gyilkos viselkedésének nincs döntő kritériuma. Vannak nyugodt gyilkosok, és vannak izgatott gyilkosok.

Ebéd után ismét lemegy a bástyakertbe. Holtan találja a férjét, és azt teszi, amit - hogy úgy mondjam - el is kell várnunk tőle. Szemmel láthatólag felindult, és elküldi a nevelőnőt, hogy telefonáljon orvosért. Most érkezünk el egy eddig ismeretlen tényhez... - Poirot Miss Williamsre nézett. - Megengedi?

Miss Williams kicsit sápadt volt. - Nem köteleztem titoktartásra - felelte.

Poirot erre csöndesen, de hatásosan előadta, mit látott a nevelőnő.

Elsa Dittisham megmozdult. Tágra nyílt szemmel bámult a hatalmas karosszékben ülő jelentéktelen kis nőre. Hitetlenkedve megkérdezte:

- Csakugyan *ezt* látta?

Philip Blake felugrott.

- De hiszen ez döntő bizonyíték! - kiáltotta. - Egyszer s mindenkorra!

Hercule Poirot szelíd pillantást vetett rá. - Nem feltétlenül - felelte.

Angela Warren éles hangon megszólalt: - Nem hiszem. - Ellenséges pillantást vetett a kis nevelőnőre.

Meredith Blake a bajszát rángatta, megdöbbenés tükröződött az arcán. Csak Miss Williams maradt továbbra is nyugodt. Mereven kihúzta magát a karosszékben, s mindkét orcáján megjelent egy-egy vörös folt.

- Igenis, ezt láttam - jelentette ki.

- Persze nincs más bizonyíték rá, csak az ön szava... - mondta lassan Poirot.

- Igen, egyedül csak az én szavam. - A szigorú szürke szem találkozott Poirot tekintetével. - Nem vagyok hozzászokva, monsieur Poirot, hogy a szavamban kételkedjenek.

Hercule Poirot meghajtotta a fejét.

- Én nem kételkedem a szavában, Miss Williams. Pontosan az történt, amit ön látott... és éppen ebből állapítottam meg, hogy Caroline Crale nem volt bűnös... egyszerűen nem lehetett bűnös.

A magas, gondterhelt arcú fiatalember, John Rattery, első ízben szólalt meg: - Szeretném tudni, mire alapozza ezt a kijelentést, monsieur Poirot.

Poirot feléje fordult.

- Rögtön megmagyarázom. Mit látott Miss Williams? Azt, hogy Caroline Crale nagyon gondosan és aggályosan letöröl minden ujjlenyomatot a sörösüvegről, és utána rányomja halott férje ujjait. Jól jegyezzük meg, az *üvegre.* Csakhogy a koniin a pohárban volt... nem az üvegben. A rendőrség az üvegben nyomát sem találta koniinnak. Az üvegben nem is volt soha koniin. És *Caroline Crale ezt nem tudta!* Neki, aki állítólag megmérgezte a férjét, fogalma sem volt róla, *hogyan* mérgezték meg a férfit. Azt hitte, hogy az üvegben volt a méreg.

Meredith közbeszólt: - De hát miért...

Poirot villámgyorsan a szavába vágott.

- Úgy van... *miért?* Miért próbálta Caroline Crale ily kétségbeesetten azt a látszatot kelteni, hogy öngyilkosság történt? A válasz nagyon egyszerű... nem is lehet más. Mert tudta, hogy *ki* mérgezte meg a férjét, és bármit kész volt megtenni... és bármit el is viselni... csak ne terelődjön az illetőre a gyanú!

Most már nem nehéz a dolgunk. Ki lehetett az illető? Philip Blake-et akarta oltalmazni? Vagy Meredith? Vagy Elsa Greert? Vagy Cecília Williamst? Nem, csak egyvalaki van, akit mindenáron oltalmazni akart.

Egy kis szünetet tartott: - Miss Warren! Amennyiben magával hozta nővérének önhöz intézett utolsó levelét, szeretném felolvasni.

- Nem! - jelentette ki Angela Warren.

- De hát, Miss Warren...

Angela felállt. Hangja hidegen csengett, mint az acél.

- Nagyon jól tudom, milyen látszatot akar kelteni. Azt akarja állítani, ugye, hogy én öltem meg Amyas Crale-t, és a nővérem ezt tudta. A leghatározottabban visszautasítom ezt a gyanúsítást.

- A levél... - kezdte Poirot.

- Az a levél csak nekem íródott.

Poirot arra nézett, ahol a társaság két legfiatalabb tagja állt egymás mellett.

Carla Lemarchant meg is szólalt: - Kérlek, Angela néni, nem tennéd meg, amit monsieur Poirot kér?

- Ejnye, Carla - mondta hűvösen Angela Warren. - Hát nincs benned semmi tisztesség? Az anyád volt... és te...

Carla hangja tisztán, erélyesen csengett:

- Úgy van, az anyám volt. Ezért van jogom ilyet kérni tőled. *Helyette* mondom, amit mondok. *Ragaszkodom* annak a levélnek a felolvasásához.

Angela Warren lassan kivette a levelet a retiküljéből, és átadta Poirot-nak.

- Bár sose mutattam volna meg magának! - mondta keserűen.

Elfordult, és kinézett az ablakon.

Miközben Hercule Poirot felolvasta Caroline Crale utolsó levelét, a szoba négy sarkában egyre feketébb lett a sötétség. Carlának hirtelen az az érzése támadt, hogy még valaki van a szobában, lassan alakot ölt, figyel, lélegzik és vár. „Ő az - gondolta. - Ő van itt. Az anyám. Caroline... Caroline Crale *itt van* a szobában!"

Hercule Poirot befejezte az olvasást. Aztán így szólt:

- Gondolom, mindnyájan egyetértenek velem abban, hogy nagyon figyelemreméltó levél. Szép is, de nagyon figyelemreméltó, ugyanis meglepő módon kimaradt belőle valami... Caroline nem bizonygatja benne, hogy ártatlan.

Angela Warren hátra se nézett, amikor megszólalt:

- Szükségtelen volt bizonygatnia.

- Úgy van, Miss Warren, szükségtelen. Caroline Crale-nek a húga előtt nem kellett bizonygatnia, hogy ártatlan... mert azt hitte, hogy a húga már tudja... minden oka megvan arra, hogy tudja. Caroline-nak csak az volt a fontos, hogy megvigasztalja és megnyugtassa Angelát, és megakadályozza, hogy vallomást tegyen. Ezért írja ismételten: *„Semmi baj, drágám, semmi baj."*

- Hát nem érti? - kérdezte Angela Warren. - Azt akarta, hogy boldog legyek, ez az egész.

- Igen, azt akarta, hogy boldog legyen, ez teljesen világos. Ez a legfőbb gondja. Gyermeke van, de nem a gyerekre gondol... arra majd később kerül sor. Csak a húga foglalkoztatja, senki más. A húgát kell megnyugtatni, őt kell biztatni, hogy élje a maga életét, legyen boldog, és érjen el sok sikert. És hogy a belenyugvás ne legyen túl nehéz, Caroline leír egy nagyon fontos mondatot: „Mindenért meg kell fizetni."

Ez az egy mondat mindent megmagyaráz. Kétségtelenül arra a teherre utal, amelyet Caroline-nak hosszú-hosszú évekig kellett viselnie, amióta fiatalkori féktelen dührohamában egy papírnehezéket vágott csecsemő

húgához, és egész életére megnyomorította. Most végre alkalma van vezekelni ezért. És ha ez vigasztalásul szolgál, hadd mondjam el önöknek: szentül hiszem, hogy Caroline Crale számára ennek az adósságnak a lerovása sokkal nagyobb békét és nyugalmat jelentett, mint bármi más egész életében. Ezért nem volt a számára megpróbáltatás sem a tárgyalás, sem az ítélet: azt hitte, hogy ezt a tartozását rója le velük. Furcsa ilyet mondani egy elítélt gyilkosról... de minden oka megvolt, hogy boldog legyen. Igen, több, mint képzelik, ahogy mindjárt be is bizonyítom önöknek.

Figyeljék meg: ha elfogadjuk ezt a magyarázatot, minden érthetővé válik Caroline viselkedésében. Nézzük csak az események sorozatát az ő szemével. Kezdjük azzal, hogy előző este olyasmi történik, ami elkerülhetetlenül saját fegyelmezetlen bakfiskorát idézi az emlékezetébe. Angela egy *papírnehezéket* vág Amyas Crale-hez. Ne felejtsék el: évekkel azelőtt ő is csinált ilyet. Angela azt kiabálja, hogy bár döglene meg Amyas. Aztán másnap délelőtt Caroline bemegy a télikertbe, és ott találja Angelát: a sörrel pepecsel. Emlékezzenek Miss Williams szavaira: „Angela a jégszekrény mellett állt... láttam, hogy elpirul, és meglehetősen bűntudatos..." Miss Williams ezt a bűntudatot annak tulajdonította, hogy Angela elcsavargott, Caroline számára azonban nyilván egészen mást jelentett Angela arcán a bűntudat, amikor rajtakapták. Jusson csak eszükbe: nemegyszer előfordult, hogy Angela mindenfélé-

ket rakott Amyas italába. Valószínűleg ez jutott Caroline-nak is az eszébe.

Caroline fogja az üveget, *amelyet Angela ad oda neki,* és leviszi a bástyakertbe. Ott kitölti a sört, és Amyas kezébe adja, aki vág egy grimaszt, amikor felhajtja, és a következő fontos szavakat mondja: „Ma minden rossz ízű."

Caroline akkor még nem gyanakszik... de ebéd után lemegy a bástyakertbe, és holtan találja a férjét... és semmi kétsége sincs afelől, hogy megmérgezték. *Ő* nem mérgezte meg. Akkor hát ki? És hirtelen megrohanják az emlékek: Angela fenyegetőzése, Angela arca, amint a sör fölé hajol, és rajtakapják... és bűntudatos... bűntudatos... bűntudatos. Miért tette a lány? Hogy bosszút álljon Amyason? Talán nem is akarta megölni, csak azt akarta, hogy rosszul legyen és hányjon? Vagy miatta, Caroline miatt tette? Megtudta, hogy Amyas el akarja hagyni Caroline-t, és megharagudott rá? Caroline még emlékszik... ó, nagyon is emlékszik... milyen heves, fegyelmezetlen érzelmek dúltak benne, amikor olyan idős volt, mint Angela. És csak egyetlen gondolat villan az agyába. Hogyan oltalmazhatná meg Angelát? Angelának a kezében volt az üveg... rajta kell lenniük az ujjlenyomatainak. Gyorsan letörli, megtisztítja az üveget. Hátha el lehet hitetni az emberekkel, hogy öngyilkosság történt, ha csak Amyas ujjlenyomatait találják meg az üvegen? Megpróbálja rányomni az élettelen ujjakat az üvegre... kétségbeesett sietséggel... s közben hallgatózik, nem jön-e valaki.

Ha elfogadjuk ezt a feltevést, a továbbiakat illetően már minden világos. Angela miatti folytonos aggodalma, követelése, hogy vigyék el, tartsák távol attól, ami történik. Félelme, hogy Angelát teljesen fölöslegesen kihallgatja a rendőrség. S végül szinte már túlzásba vitt aggodalma, hogy Angela utazzon el Angliából, mielőtt a tárgyalás megkezdődne. Mert mindig rettegett, hogy Angela esetleg meginog, és vallomást tesz.

NEGYEDIK FEJEZET
Az igazság

Angela Warren lassan visszafordult az ablakból. Kemény, megvető tekintetét végigjártatta a jelenlevők arcán: mindenki őt nézte.

- Vakok és ostobák... mindnyájan - szólalt meg. - Hát nem tudják, hogy ha én tettem volna, *feltétlenül* bevallom? Egy világért sem hagytam volna, hogy Caroline szenvedjen azért, amit *én* követtem el. Soha!

- De a sörrel pepecselt! - felelte Poirot.

- Én? Pepecseltem a sörrel?

Poirot Meredith Blake-hez fordult:

- Ide figyeljen, monsieur! A beszámolójában azt írja, hogy a bűntény reggelén neszezést hallott ebben a szobában, amely pontosan a hálószobája alatt van.

Blake bólintott. - De hát az csak egy macska volt.

- Honnan tudja, hogy macska volt?

- Már... már nem emlékszem rá. De macska volt. Egészen biztos vagyok benne, hogy macska volt. Az ablak éppen csak annyira volt nyitva, hogy egy macska bebújhatott a résen.

- De nem volt rögzítve. A tolóablak könnyen jár. Ha felhúzzák, egy ember is játszva be- és kijuthat rajta.

- Az igaz, de én tudom, hogy macska volt.

- Csak nem *látta* a macskát?

Blake zavartan, lassan felelt:

- Nem, nem láttam... - összeráncolta a homlokát, és egy kis szünetet tartott. - És mégis tudom.

- Rögtön megmagyarázom, honnan „tudja". Addig is gondolkozzon el ezen. Aznap reggel valaki alighanem a házhoz lopózott, bejutott a laboratóriumba, levett valamit a polcról, aztán eltávozott anélkül, hogy ön észrevette volna. Nos, ha ez a valaki Alderburyből jött, nem lehetett sem Philip Blake, sem Elsa Greer, sem Amyas Crale, sem Caroline Crale. Pontosan tudjuk, hogy ők négyen mit csináltak. Marad tehát Angéla Warren és Miss Williams. Miss Williams járt ideát... ön találkozott is vele, amikor elhagyta a házát. Elmondta önnek, hogy Angélát keresi. Angela kora reggel elment úszni, de Miss Williams nem látta sem a vízben, sem a sziklákon. Könnyen átúszhatott erre a partra... ahogy a délelőtt folyamán később át is úszott, amikor lement fürödni Philip Blake társaságában. Tegyük fel, hogy ő úszott át reggel is, a házhoz lopózott, bemászott az ablakon, és elcsent valamit a polcról.

Angela Warren közbeszólt: - Semmi ilyesmit nem csináltam... nem... legalábbis...

- Aha! - Poirot diadalkiáltást hallatott. - *Eszébe jutott!* Nem ön mesélte, hogy amikor rossz tréfát akart csinálni Amyas Crale-lel, csent egy kicsit a „macskafű"-ből... ahogy ön nevezte... abból a hogyishívjákból...

- Hát persze! Valeriána! - szólt közbe hirtelen Meredith Blake.

- Úgy van. Ön *ezért* olyan biztos abban, hogy macska járt a szobában. Nagyon kifinomult szaglása van. Megérezte a valeriána kellemetlen szagát... talán észre sem vette... de ez a szag szuggerálta a tudatalattijának a

„macskát". A macskák imádják a valeriánát, és bárhova képesek elmenni érte. A valeriánának rendkívül undorító az íze, és az ön előző napi előadásának köszönhető, hogy a dühös Miss Angela kiagyalta, hogy majd tesz egy kicsit belőle sógora sörébe, amit az - Angéla *tudta* ezt - mindig egy hajtásra eresztett le a torkán.

Angela Warren töprengve megszólalt: - Aznap lett volna? Csakugyan emlékszem rá, hogy loptam valeriánát. Igen, meg arra is emlékszem, hogy kivettem a sört, és Caroline bejött, és majdnem rajtacsípett. Persze hogy emlékszem... csak sose hoztam kapcsolatba azzal a bizonyos nappal.

- Persze hogy nem... mert *az ön agyában* nem is volt kapcsolat köztük. Az ön számára a két esemény két teljesen különböző dolog volt. Az egyik olyan, mint a többi csínytevése... a másik meg a tragédia, bomba, amely váratlanul, villámcsapásként robbant, és minden egyéb, kisebb jelentőségű eseményt elhomályosított a tudatában. Én azonban észrevettem, hogy amikor beszélt róla, azt mondta: „Macskafüvet csentem, *hogy beletegyem* az italába." Nem azt mondta, hogy ténylegesen bele is tette.

- Nem, mert csakugyan nem tettem bele. Caroline éppen akkor toppant be, amikor ki akartam húzni a dugót az üvegből. Ó! - (Jgy hangzott, mint egy sikoltás. - Es Caroline azt hitte... azt hitte, hogy én tettem!...

Elhallgatott. Körülnézett. Aztán megszokott hűvös hangján folytatta: - Nyilván maguk is azt hiszik.

Egy kis szünet után hozzátette: - *Nem én öltem meg Árnyast.* Se tréfából, se másként. Ha én öltem volna meg, nem hallgatom el.

Miss Williams éles hangon közbeszólt:

- Persze hogy nem, drágám. - Hercule Poirot-ra nézett. - Ilyesmi csak egy őrültnek juthat az eszébe.

- Nem vagyok őrült - felelte szelíden Hercule Poirot -, és nem is jutott ilyesmi az eszembe. *Pontosan tudom, ki ölte meg Amyas Crale-t.*

Egy kis szünetet tartott.

-Mindig fennáll a veszélye, hogy bizonyítottnak fogadunk el olyan tényeket, amelyek igazában nem azok. Nézzük például, mi volt a helyzet Alderburyben. Ősidők óta ismert helyzet. Két nő meg egy férfi. Magától értetődőnek tekintették, hogy Amyas Crale el akarta hagyni a feleségét a másik nőért. Én viszont azt mondom, hogy *ilyesmi soha az eszébe semjutottl*

Előzőleg is beleesett már néhány nőbe. A hatalmukban tartották addig-ameddig, de egykettőre túl volt rajtuk. Azoknak a nőknek, akikbe előzőleg esett bele, rendszerint voltak már bizonyos tapasztalataik... nem vártak Crale-től túl sokat. De ezúttal a nő sokat várt. ugyanis egyáltalán nem volt még nő. Csak lány, és Caroline Crale szavaival élve, borzasztóan őszinte... Lehet, hogy konok volt, és rafináltan tudott beszélni, de szerelem dolgában ijesztően tapasztalatlan. Mivel *ő* mérhetetlenül őszintén és szenvedélyesen szerette Amyas Crale-t, azt hitte, hogy a férfi is ugyanígy érez iránta. Kérdezés nélkül is feltételezte, hogy szerelmük életre

szóló. Anélkül, hogy a férfit megkérdezte volna, feltételezte, hogy elhagyja érte a feleségét.

De hát, kérdezhetik, miért nem ábrándította ki e hitéből Amyas Crale a lányt? A válaszom: a kép miatt. Be akarta fejezni a képet.

Egyesek fülének ez hihetetlenül hangzik, de annak, aki ismeri a művészeket, nem. És elvben már elfogadtuk ezt a magyarázatot. A Crale és Meredith Blake közt lefolyt beszélgetés így már sokkal érthetőbb. Crale zavarban van... hátba veregeti Blake-et, s derűlátóan megnyugtatja, hogy a végén minden rendbe jön. Amyas Crale ugyanis mindent egyszerűnek látott. Fest egy képet, kicsit zavarja az, amit úgy jellemez, hogy két féltékeny, hisztériás nő... de egyiküknek sem engedi meg, hogy elrontsa, ami számára a legfontosabb az életben.

Ha megmondja Elsának az igazat, fuccs a képnek. Lehetséges, hogy a lány iránt érzett kezdeti érzelmi fellobbanásában mondott olyasmit, hogy otthagyja Caroline-t. Szoktak ilyesmit mondani a férfiak, ha szerelmesek. De az is lehet, hogy akkor is csak hagyta, hadd higgye a lány, mint ahogy a sorsdöntő napokban is hagyta. Nem érdekelte, mit gondol Elsa. Gondoljon, amit akar. Akármit, csak egy-két napig maradjon még békén.

utána... utána majd megmondja neki az igazat... hogy mindennek vége köztük. Nem olyan ember volt, akinek aggályai vannak.

Különben azt hiszem, mindjárt az elején megpróbálta tisztázni a dolgot Elsával. Figyelmeztette rá, hogy milyen ember... de a

lány nem volt hajlandó tudomásul venni a figyelmeztetést. Készakarva rohant a vesztébe. Mert egy olyan ember szemében, mint Crale, a nő csak játékszer. Ha megkérdezik, nyilván könnyedén odaveti, hogy Elsa még fiatal... egykettőre kiheveri a dolgot. Amyas Crale csak így tudott gondolkozni.

Voltaképpen az egyetlen lény, akit egyáltalában szeretett, a felesége volt. A lányból nem csinált magának gondot. Csak néhány nap múlva akarta megmondani neki, mi a helyzet. Dühös volt Elsára, hogy kipakolt Caroline-nak, de optimista módon még akkor is azt hitte, hogy a végén minden „rendbe jön". Caroline bizonyára megbocsát neki, mint ahogy előzőleg is mindig megbocsátott. És Elsa... Elsa kénytelen lesz „lenyelni a békát". Egy olyan férfi, mint Amyas Crale, ilyen egyszerűnek látja az élet problémáit.

De azt hiszem, azon az utolsó estén valóban elfogta a nyugtalanság. Nem Elsa, hanem Caroline miatt. Talán be is ment az asszony szobájába, de az nem volt hajlandó szóba állni vele. Akárhogy történt is, nyugtalan éjszakája volt, reggeli után félrevonta az asszonyt, és megmondta neki az igazat. Csakugyan belegabalyodott Elsába, de már túl van rajta. Mihelyt a képet befejezi, nem találkozik vele többet.

Erre volt válasz Caroline Crale felháborodott kiáltása: „Te meg a nőid!" Ezzel a mondattal egy osztályba sorolta Elsát a többivel... a többivel, akik már leszerepeltek. Felháborodva tette hozzá: „A legszívesebben megölnélek!"

Caroline haragudott, felháborította férje szívtelensége és kegyetlen eljárása a leánynyal. Mikor Philip Blake összetalálkozott vele a hallban, és hallotta, hogy az asszony ezt motyogja: „Ez azért már kegyetlenség...", Caroline *Elsára* gondolt.

Ami most már Crale-t illeti, kijött a könyvtárszobából, s ott találta Elsát Philip Blake társaságában, mire nyersen utasította, hogy menjen le, folytassák a munkát. Éppen csak azt nem tudta, hogy Elsa Greer egész idő alatt ott ült a könyvtárszoba ablaka alatt, és mindent hallott. És az a vallomás, amelyet a leány később tett erről a beszélgetésről, nem felelt meg az igazságnak. Ne felejtsék el: csak az ő szava volt rá a garancia.

Képzeljék csak el, milyen megdöbbentő lehetett a számára megtudni az igazságot, ilyen nyersen megfogalmazva!

Meredith Blake szerint előző délután, miközben várta, hogy Caroline elhagyja ezt a szobát, ő háttal állt az ajtónak, és Elsa Greerrel beszélgetett. Vagyis a lány nyilván *szemközt* állt vele, a férfi válla fölött pontosan látta, mit művel idebenn Caroline - és *ő volt az egyetlen, aki egyáltalában láthatta.*

Látta, amikor Caroline ellopja a mérget. Nem árulta el, de mikor ott ült a könyvtárszoba ablaka alatt, eszébe jutott.

Mikor Amyas Crale kijött, a lány, azzal az ürüggyel, hogy szüksége van valami pulóverre, fölment Caroline Crale szobájába, hogy megkeresse a mérget. A nők tudják, hol szoktak elrejteni valamit a nők. Meg is találta a mérget, s vigyázva, hogy egyetlen ujjlenyo-

matot se töröljön le az üvegről, s a magáét ne hagyja rajta, kiszívta belőle a folyadékot egy csöpögtetővel, amilyennel a töltőtollakat szokták megtölteni.

Aztán lejött, és Crale társaságában elindult a bástyakertbe. És - semmi kétség - nyomban töltött egy pohár sört a férfinak, aki azt szokásos módján egy slukkra fölhajtotta.

Közben Caroline Crale komolyan aggódni kezdett. Amikor látta, hogy Elsa följön a házba - ezúttal valóban pulóverért -, lesietett a bástyakertbe, és vitába szállt a férjével. Gyalázat, amit művel! Ő ezt nem tűri! Hihetetlen kegyetlenség, és súlyos csapás lesz a lánynak! Amyas, dühösen, hogy megzavarták, kijelentette, hogy a dolog már el van intézve... ha elkészül a kép, megmondja a lánynak, hogy csomagoljon. *„Minden el van intézve... megmondom neki, hogy csomagoljon, és kész!"*

Aztán meghallják a Blake fivérek lépteit, Caroline kijön a kertből, s kicsit zavartan dünnyög valamit Angeláról meg az intézetről, meg hogy sok a dolga, és a két férfi azt hiszi - magától értetődő gondolattársítás -, hogy a beszélgetés, amelyet véletlenül kihallgattak, *Angelára* vonatkozott, s így lesz a „Megmondom neki, hogy csomagoljon"-ból „Már intézkedtem, hogy csomagoljon".

Elsa meg egy pulóverrel a kezében lejön az ösvényen, hűvösen mosolyog, és ismét pózba ül.

Kétségtelenül arra számított, hogy Carolinet fogják majd gyanúba, és a koniines üveget megtalálják a szobájában. S most Caroline

ráadásul tökéletesen a kezére játszik. Lehoz egy üveg jégbe hűtött sört, és kitölti a férjének.

Amyas fölhajtja, vág egy grimaszt, és azt mondja: - Ma minden rossz ízű.

Értik, milyen lényeges ez a megjegyzés? *Minden* rossz ízű. Tehát már ez előtt a pohár sör előtt is ivott valamit, ami rossz ízű volt, és az *íz még akkor is ott volt a szájában.* És még egy lényeges pont. Philip Blake azt állítja, hogy Crale tántorgott egy kicsit, és ő arra gondolt, hogy „talán sokat ivott". Csakhogy ez a kis tántorgás *annak a jele volt, hogy a koniin kezd hatni, ez pedig azt jelenti, hogy a mérget már azelőtt beadták neki, mielőtt Caroline levitte a jégbe hűtött sört.*

Elsa Greer tehát ismét pózba ült a szürke falon, s mivel nem akarta, hogy a férfi gyanút fogjon, vidáman, természetesen csevegni kezdett Amyas Crale-lel. Nemsokára észrevette Merediteh a fölöttük levő padon, integetett neki, és még jobban színészkedett a kedvéért.

Amyas Crale meg, az a fajta ember lévén, aki gyűlölt mindenfajta betegséget, és nem is volt hajlandó beteg lenni, makacsul folytatta a festést, míg a karja meg a lába föl nem mondta a szolgálatot, s a nyelve el nem nehezült. Tehetetlenül levetette magát a padra, de az agya még tiszta volt.

A házban felhangzott az ebédre hívó csengő, mire Meredith fölkelt a padról, és elindult lefelé a bástyakertbe. Valószínű, hogy ez alatt a néhány pillanat alatt Elsa is elhagyta a helyét, az asztalhoz rohant, és a maradék

néhány csepp mérget belecsöpögtette a söröspohárba, amelynek az alján még volt egy kicsi az ártalmatlan italból. A csöpögtetőt később a házhoz vezető ösvényen dobta el... és rá is taposott, hogy porrá zúzza. Aztán a kertajtóban találkozott Meredithszel.

A kertben vakító a világosság, ha az árnyékból lép be az ember. Meredith se látott tisztán... csak annyit látott, hogy a barátja a szokásos pózban terpeszkedik a padon, s mikor leveszi tekintetét a képről, ahogy Meredith jellemezte, rosszindulatúan villan meg a szeme.

Mennyit tudott vagy sejtett Amyas? Menynyire volt még eszméleténél? Ezt már nem tudjuk megállapítani, de a keze és a szeme beszélt.

Hercule Poirot odamutatott a képre a falon.

- Már akkor tudhattam volna, amikor először láttam ezt a képet, ugyanis igen figyelemreméltó kép. Egy gyilkos arcképe, akit az áldozata festett le... egy lány képe, aki figyeli, hogyan haldoklik a szeretője...

ÖTÖDIK FEJEZET
A következmények

Poirot szavai után csend lett... iszonyú, döbbent csend. A lemenő nap fénye lassan kialudt, utolsó sugara is elhagyta az ablakot, miután jó ideig pihent az ablak előtt ülő nő fekete haján és halványszürke boáján.

Elsa Dittisham megmozdult, és így szólt:

- Távolítsa el a többieket, Meredith. Hagyjon magamra monsieur Poirot-val.

Mozdulatlanul ült, míg az ajtó be nem csukódott a társaság mögött. Aztán megszólalt: - Ugye, maga nagyon okos ember?

Poirot nem felelt.

- Most mit vár tőlem? - kérdezte a nő. - Hogy vallomást tegyek?

Poirot a fejét rázta.

- Mert semmi ilyesmire nem vagyok hajlandó! - jelentette ki Elsa. - Nem teszek semmiféle vallomást. S amit négyszemközt beszélünk, nem számít. Mert csak a maga állítása áll az enyémmel szemben.

- Ahogy mondja.

- Szeretném tudni, mik a tervei.

- Minden tőlem telhetőt elkövetek - felelte Hercule Poirot -, hogy rábírjam a hatóságokat: legalább halála után nyilvánítsák ártatlannak Caroline Crale-t.

Elsa elnevette magát. - Ostobaság! Ártatlannak nyilvánítani valakit olyasmiben, amit el se követett! - Aztán megkérdezte: - És mi a terve velem?

- Következtetéseimet az illetékesek elé ter-

jesztem. Ha úgy döntenek, hogy vádat lehet emelni ön ellen, tegyék. De meg kell mondanom, hogy szerintem nincs elegendő bizonyíték... csak következtetések vannak, nem tények. Meg aztán nem is fogják törni magukat, hogy eljárást indítsanak az ön társadalmi helyzetében levő személy ellen, hacsak nem tudják alaposan megindokolni.

- Pedig nem bánnám - mondta Elsa. - Ha a vádlottak padjában kellene küzdenem az életemért... talán lenne benne valami... valami érdekes... izgalmas. Lehet, hogy... élvezném.

- De a férje nyilván nem.

Elsa bámulva nézett rá.

- Csak nem képzeli, hogy egy parányit is izgatnak a férjem érzései?

- Nem hinném, hogy valaha is izgatták volna mások érzései. Ha izgatták volna, most talán boldogabb lenne.

- Miért sajnál? - kérdezte élesen az asszony.

- Azért, gyermekem, mert még nagyon sokat kell tanulnia.

- Tanulnom? Ugyan, mit?

- Mindent, amit a felnőttek érezni szoktak: szánalmat, együttérzést, megértést. Maga csak két érzelmet ismer... soha nem is ismert többet... a szerelmet meg a gyűlöletet.

Elsa azt mondta erre:

- Láttam, hogy Caroline ellopja a koniint. Azt hittem, meg akarja ölni magát. Ha ezt teszi, egyszerűbb lett volna minden. Aztán, másnap délelőtt, rájöttem. Crale közölte a feleségével, hogy fütyül rám... valamikor

szeretett, de annak már vége. Mihelyt befejezte a képet, kiadja az utam. Miattam ne fájjon az asszony feje.

És az a nő... sajnált... Engem!... Meg tudja érteni, milyen lelkiállapotba kerültem? Megkerestem a mérget, beadtam Crale-nek, aztán ültem és figyeltem, hogyan haldoklik. Soha nem éreztem magam olyan életerősnek, boldognak, mindenhatónak. Lestem, hogy hal meg...

Széttárta a kezét.

- Csak azt nem tudtam, hogy nem őt ölöm meg... hanem *magamat.* Aztán megértettem, hogy az asszony is csapdába esett... de az se ért semmit. Nem tudtam fájdalmat okozni neki... nem érdekelte... oda se figyelt... szinte ott se volt. Mindketten megszöktek, ő is, Amyas is... elmentek valahova, ahol nem férhettem hozzájuk. De nem ők haltak meg. *Én.*

Elsa Dittisham fölállt. Az ajtóhoz ment. És még egyszer megszólalt:

- Én haltam meg...

A hallban két fiatal ember mellett kellett elmennie. Ők akkor kezdték az életet. Együtt.

A sofőr kitárta a kocsi ajtaját. Lady Dittisham beült, és a sofőr a térdére borította a szőrmetakarót.

TARTALOM

BEVEZETÉS
Carla Lemarchant
5

ELSŐ KÖNYV
ELSŐ FEJEZET
A védőügyvéd
17

MÁSODIK FEJEZET
Az ügyész
29

HARMADIK FEJEZET
A fiatal ügyvéd
38

NEGYEDIK FEJEZET
Az öreg ügyvéd
44

ÖTÖDIK FEJEZET
A rendőr-főfelügyelő
52

HATODIK FEJEZET
Egy kismalac piacra járt...
74

HETEDIK FEJEZET
Egy kismalac meg otthon ült...
90

NYOLCADIK FEJEZET
Egy kismalac sok húst evett...
126

KILENCEDIK FEJEZET
Egy kismalac hoppon maradt...
141

TIZEDIK FEJEZET
Egy kismalac meg visított: ui, ui, ui...
160

MÁSODIK KÖNYV
Philip Blake beszámolója
(A kézirathoz mellékelt kísérőlevél)
179

Meredith Blake beszámolója
202

Lady Dittisham beszámolója
217

Cecília Williams beszámolója
229

Angéla Warren beszámolója
241

HARMADIK KÖNYV
ELSŐ FEJEZET
Néhány következtetés
249

MÁSODIK FEJEZET
Poirot öt kérdést tesz fel
255

HARMADIK FEJEZET
Az események rekonstruálása
265

NEGYEDIK FEJEZET
Az igazság
284

ÖTÖDIK FEJEZET
A következmények
294

Agatha Christie

Poirot mestert egy szép napon egy elegáns fiatal hölgy, bizonyos Carla Lemarchant keresi fel, és különleges üggyel bízza meg. Carla édesanyját gyilkosságért életfogytiglani börtönre ítélték, s röviddel büntetésének megkezdése után meghalt – az áldozat pedig nem volt más, mint Carla édesapja, Amyas Crale, a híres festő. Tizenhat esztendő telt el a híres bűnügy óta. Carla közben nagykorú lett, megtudta szüleinek tragikus történetét, és elhatározta, hogy kideríti anyja ártatlanságát. Tizenhat év után keresi fel Hercule Poirot az ügy öt, még élő tanúját, tizenhat év porát fújja le a régi élményekről, szenvedélyekről; egyetlen tragikus napról öt különböző vallomást szembesít, hogy megtudja: ártatlanul ítélték-e el Caroline Crale-t, s ha igen, vajon öngyilkos lett-e Amyas Crale, ez a zseniális művész és csupa élet férfi, avagy az öt tanú – az „öt kismalac" – közül valamelyik volt-e a gyilkos... És hiába telt el tizenhat év, hiába borított sok mindenre fátylat a feledés, Hercule Poirot – aki természetesen mit sem veszített zsenialitásából – bravúros logikával kideríti az igazságot...

ISBN 963 07 7727 4

9 789630 777278

1500 Ft